

**NACIONALNA PROCJENA RIZIKA
OD PRANJA NOVCA I
FINANCIRANJA TERORIZMA
U REPUBLICI HRVATSKOJ
S
AKCIJSKIM PLANOM ZA
SMANJENJE IDENTIFICIRANIH
RIZIKA**

Zagreb, lipanj 2020.

Sadržaj

UVOD.....	3
PROCJENA PRIJETNJI ZA PRANJE NOVCA	4
NACIONALNA RANJIVOST NA PRANJE NOVCA.....	21
RANJIVOST BANKOVNOG SEKTORA	52
RANJIVOST SEKTORA VRIJEDNOSNIH PAPIRA	96
RANJIVOST TRŽIŠTA OSIGURANJA	137
RANJIVOST OSTALIH FINANCIJSKIH INSTITUCIJA	151
RANJIVOST OZNAČENIH PRAVNIH I FIZIČKIH OSOBA IZVAN FINANCIJSKOG SEKTORA I PROFESIONALNIH DJELATNOSTI (DNFBP- SEKTOR).....	179
PROCJENA RIZIKA OD FINANCIRANJA TERORIZMA	226
AKCIJSKI PLAN ZA SMANJENJE IDENTIFICIRANIH RIZIKA OD PRANJA NOVCA I FINANCIRANJA TERORIZMA U REPUBLICI HRVATSKOJ	247

• UVOD

Sukladno članku 5. stavak 3. Zakona o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma (Narodne novine broj 108/17 i 39/19; u daljnjem tekstu ZSPNFT), provedbu Nacionalne procjene rizika koordinira Međuinstitucionalna radne skupine za sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma (MIRS) koju čini 11 institucija iz sustava sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma u Republici Hrvatskoj (Ured za sprječavanje pranja novca, Državno odvjetništvo Republike Hrvatske, Ministarstvo unutarnjih poslova, Financijski inspektorat, Porezna uprava, Carinska uprava, Hrvatska narodna banka, Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga, Sigurnosno-obavještajna agencija, Ministarstvo pravosuđa i Ministarstvo vanjskih i europskih poslova).

Na temelju jednoglasne odluke MIRS-a o proveden je projekt kao rezultat kojega je izrađena Nacionalna procjena rizika od pranja novca i financiranja terorizma u Republici Hrvatskoj s Akcijskim planom za smanjenje identificiranih rizika. Nacionalnom procjenom rizika su utvrđene prijetnje i ranjivosti od pranja novca i financiranja terorizma te se donosi Akcijski plan koji određuje javnopravna i druga tijela kao nositelje za provedbu pojedinih mjera s ciljem smanjenja identificiranih rizika od pranja novca i financiranja terorizma. U izradi nacionalne procjene rizika od pranja novca i financiranja terorizma analizirani su statistički podaci za razdoblje od 1.1.2014. do 31.12.2018.

Nacionalna procjena rizika od pranja novca i financiranja terorizma u Republici Hrvatskoj provedena je kao temelj za daljnji razvoj i unaprjeđenje cjelokupnog sustava sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma u Republici Hrvatskoj s naglaskom na:

- učinkovito korištenje raspoloživih resursa u sustavu sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma;
- sprječavanje zloupotrebe financijskog i nefinancijskog sustava Republike Hrvatske za prikrivanje nezakonito stečenih sredstava.

Projekt Nacionalne procjene rizika od pranja novca i financiranja terorizma u RH je sukladno metodologiji Svjetske banke obuhvaćao rad na 8 modula:

- Modul 1 – identificiranje prijetnje za pranje novca
- Modul 2 – nacionalna ranjivost
- Modul 3 – ranjivost bankarskog sektora
- Modul 4 - ranjivost sektora vrijednosnih papira
- Modul 5 - ranjivost sektora osiguranja
- Modul 6 - ranjivost ostalih financijskih institucija
- Modul 7 - ranjivost sektora nefinancijskih institucija
- Modul 8 – procjena rizika od financiranja terorizma

• PROCJENA PRIJETNJI ZA PRANJE NOVCA

1. UVOD

Polazište pri procjeni prijetnje od pranja novca kod pojedinih kaznenih djela predstavljali su statistički obrađeni podaci državnih tijela. Međutim, sveobuhvatna kvalitativna analiza pribavljene imovinske koristi ostvarene kaznenim djelima uključivala je i dodatne podatke, izvješća međunarodnih organizacija, provedene sociološko-ekonomske analize i istraživanja, znanstvene radove, podatke iz pojedinih predmeta, te empirijska saznanja osoba koje u svom poslu otkrivaju, procesuiraju ili analiziraju kažnjiva ponašanja građana i poslovnih subjekata. U procjeni su korišteni i statistički podatci vezani uz kretanje kriminaliteta i imovinsku korist pribavljenu počinjenjem kaznenih djela.

Valja upozoriti na bitne ograničavajuće faktore obrađenih podataka:

- podaci se odnose na provedene postupke i radnje nadležnih tijela, te ne sadrže procjenu "tamne brojke", odnosno neotkrivenih i neprocesuiranih kaznenih djela,
- u pravosudnoj statistici¹ iskazuje se samo najteže počinjeno kazneno djelo pojedinog počinitelja, čak i kada je procesuiran za više različitih kaznenih djela. Posljedično, zbog niske propisane kazne i akcesorne prirode u pravilu neće biti iskazana neka bitna kaznena djela (uključujući i samo pranje novca).
- u kaznenom postupku protupravno stečena imovinska korist oduzima se supsidijarno. Pravosudna statistika stoga ne obuhvaća slučajeve u kojima je pravna osoba od koje je trebalo oduzeti imovinsku korist prestala postojati, kada je prije okončanja postupka od počinitelja već oduzeta imovinska korist ili je nadoknadio štetu, kada se postupak vodio zbog pokušaja kaznenog djela, u kojima je odluka o oduzimanju ranije donesena u građanskom ili upravnom postupku, odnosno kada je kazneni sud usvojio imovinskopravni zahtjev oštećenika za naknadu štete.

Analizom procjene prijetnje od pranja novca obuhvaćena su najznačajnija kaznena djela koja za posljedicu imaju pribavljanje protupravne imovinske koristi. Osim statističke i procijenjene učestalosti pojedinih kaznenih djela, u obzir je uzeta i ukupnost okolnosti vezanih uz njihovo počinjenje. Isto posebno dolazi do izražaja kod kaznenog djela pranja novca od strane počinitelja samog predikatnog kaznenog djela iz čl. 265. st. 1. Kaznenog zakona, jer je za ostvarenje istog potrebna namjera prikrivanja ili lažnog prikazivanja nezakonitog podrijetla imovinske koristi. Osim toga, tumačenje bitnih obilježja tog kaznenog djela u sudskoj je praksi restriktivno. Prema pravnom stajalištu Vrhovnog suda Republike Hrvatske, polaganjem novca kojeg je pribavio počinitelj predikatnog kaznenog djela na svoj ili tuđi tekući račun i podizanje tog novca s tekućeg računa nisu radnje u bankarskom poslovanju kojima se prikriva pravi izvor novca već korištenje banke kao pogodnog, sigurnog mjesta pohrane novca prije njegovog korištenja, što nije obilježje kaznenog djela pranja novca.²

Navedeni ograničavajući faktori i pravno stajalište također su cijenjeni prilikom kvalitativne procjene prijetnje od pranja novca.

2. SAŽETAK

Kao kaznena djela s visokom prijetnjom od pranja novca izdvajaju se utaja poreza,

¹ Državni zavod za statistiku, Punoljetni počinitelji kaznenih djela, prijave, optužbe i osude u 2014., 2015., 2016., 2017., 2018.

² Vrhovni sud Republike Hrvatske, I Kž 625/13-6 od 28. svibnja 2015., I Kž 560/16-4 od 28. studenog 2016.

zlouporaba droga (neovlaštena proizvodnja i promet drogama (članak 190. Kaznenog zakona (Narodne novine, broj 125/11., 144/12., 56/15., 61/15., 101/17., 118/18. i 126/19, dalje u tekstu: Kazneni zakon)) i omogućavanje trošenja droga (članak 191. Kaznenog zakona), te koruptivna kaznena djela. Riječ je o kaznenim djelima kod kojih su kumulativno ostvarena dva uvjeta – da su česta i da se istima pribavlja značajna imovinska korist. Kaznena djela sa srednjom prijetnjom od pranja novca uključuju prijevarena postupanja, zlouporabu prava intelektualnog vlasništva, izbjegavanje carinskog nadzora, trgovanje i krijumčarenje ljudima, prostituciju, pronevjeru i lihvarski ugovor. Međutim, sama procjena prihoda stečenih predikatnim kaznenim djelima počinjenim u Republici Hrvatskoj, pa i razmjeri kaznenog djela pranja novca, bila je otežana uslijed nedostataka relevantnih statističkih podataka i znanstvenih istraživanja.

Kod naprijed navedenih predikatnih kaznenih djela utvrđeno je da su u značajnoj mjeri počinjena u okviru zločinačkog udruženja, te česta prisutnost međunarodnog elementa i prilikom počinjenja predikatnog djela i prilikom pranja novca. Analizirani slučajevi ukazuju da korist iz predikatnih kaznenih djela počinjenih u Hrvatskoj u pravilu ostvaruju osobe koje u njoj imaju prebivalište. Posljedično, nelegalno stečeni prihod naposljetku se koristi na domaćem teritoriju, čak i kada je pranje novca izvršeno uz pomoć inozemnih pravnih i fizičkih osoba.

2. PRAVOSUDNA STATISTIKA KAZNENOG DJELA PRANJA NOVCA

U nastavku se daje pregled statističkih podataka o postupcima za kazneno djelo pranja novca, koje sukladno Zakon o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma prikupljaju državno odvjetništvo i sudovi te dostavljaju Uredu za sprječavanje pranja novca. Mali broj predmeta, nedostatak pravomoćnih drugostupanjskih presuda, te okolnost da se ne prate podaci o vrijednosti opranog novca, otežavaju zaključivanje o stvarnoj strukturi i razmjerima tog kaznenog djela u Hrvatskoj. Pravilnikom o načinu i rokovima dostavljanja podataka Uredu za sprječavanje pranja novca o kaznenom djelu pranja novca, povezanim predikatnim kaznenim djelima ili kaznenom djelu financiranja terorizma (Narodne novine broj: 1/19) propisano je sveobuhvatno centralizirano vođenje i analiza relevantnih statističkih podataka o kaznenim djelima pranja novca, predikatnim kaznenim djelima i financiranju terorizma. Nadležna državna odvjetništva i sudovi dužni su dostavljati podatke o pokretanju istrage, potvrđivanju optužnice, nepravomoćnim i pravomoćnim presudama, ostvarenoj međunarodnoj suradnji, privremenom oduzimanju predmeta, mjerama osiguranja i oduzimanju imovinske koristi stečene kaznenim djelom. Prije stupanja na snagu navedenih propisa postojala je samo zakonska obveza dostavljanja podataka sudova i državnih odvjetništva o pokretanju istrage, potvrđivanju optužnice, te presudama.

Pranje novca	Istrage	Optužnice	Presude
2014.	14	14	4
2015.	10	23	3
2016.	49	35	11
2017.	11	18	9
2018.	10	17	6

Izvor: Godišnja izvješća o radu Ureda za sprječavanje pranja novca

4. POLICIJSKE STATISTIKE KAZNENOG DJELA PRANJA NOVCA

U daljnjem tekstu nalaze se statistički podaci Ministarstva unutarnjih poslova o prijavljenim kaznenim djelima pranja novca, počiniteljima i oštećenicima.³ Mali broj

³ Ministarstvo unutarnjih poslova, Statistički pregled temeljnih sigurnosnih pokazatelja i rezultata rada u

prijavljenih slučajeva kaznenih djela pranja novca, nedovoljno podataka o kaznenim prijavama podnesenim od strane drugih državnih i javnih tijela, okolnost da je prijavama često obuhvaćeno više kaznenih djela na štetu istog oštećenika, čimbenici su koji otežavaju zaključivanje o stvarnoj strukturi i opsegu kaznenog djela pranja novca u Republici Hrvatskoj. Stupanjem na snagu Pravilnika o načinu i rokovima dostavljanja podataka Uredu za sprječavanje pranja novca o kaznenim i drugim prijavama za kaznena djela pranje novca (Narodne novine broj: 1/19) započelo je sveobuhvatno centralizirano vođenje i analiza relevantnih statističkih podataka o kaznenim prijavama za kaznena djela pranja novca, predikatna kaznena djela i financiranje terorizma. U tu svrhu Uredu za sprječavanje pranja novca policija, nadzorne službe Ministarstva financija, Hrvatska narodna banka i Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga dužne su dostaviti obavijest o datumu podnošenja kaznene prijave, podacima o prijavljenoj osobi, zakonskom opisu prijavljenog kaznenog djela i predikatnog djela, mjestu vremenu i načinu počinjenja, te je li prijava inicirana obavješću Ureda o slučajevima sa sumnjom na pranje novca i/li financiranje terorizma.

Godina	Prijavljena kaznena djela pranja novca	Počinitelji (ukupno)	Počinitelji pravne osobe	Strani počinitelji	Oštećenici
2014	29	32	0	10	15
2015	34	25	2	6	16
2016	58	25	2	5	40
2017	6	10	1	4	2
2018	53	4	0	4	3

Izvor: MUP

5. SUSTAV ZAMRZAVANJA I ODUZIMANJA IMOVINSKE KORISTI

Sukladno čl. 77. Kaznenog zakona imovinska korist oduzet će se (konfiskacija) sudskom odlukom kojom je utvrđeno da je ostvarena protupravna radnja, pri čemu je moguće oduzimanje i od treće osobe na koju je prenijeta, ako nije stečena u dobroj vjeri. Kada se utvrdi nemogućnost oduzimanja stvari ili prava ostvarenih kao imovinska korist, sud će naložiti počinitelju isplatu odgovarajuće protuvrijednosti u novčanom iznosu, time da može odlučiti da se neće oduzeti imovinska korist ako je neznatna. Oduzeta imovinska korist neće se umanjiti za iznos sredstava uložениh u kriminalnu djelatnost.

Od 2006. u hrvatsko je zakonodavstvo za kaznena djela iz nadležnosti USKOK-a, uveden pravni institut tzv. proširenog oduzimanja imovinske koristi. Zakonom o izmjenama i dopunama Kaznenog zakona (Narodne novine broj: 56/15) prošireno oduzimanje imovinske koristi moguće je, ali u sudskoj praksi ne dolazi do primjene, za kaznena djela protiv računalnih sustava, programa i podataka te kaznena djela spolnog zlostavljanja i iskorištavanja djeteta, ako je njima pribavljena protupravna imovinska korist. Sukladno čl. 78. Kaznenog zakona, ako počinitelj takvog kaznenog djela ima ili je imao imovinu nerazmjernu njegovim zakonitim prihodima, pretpostavlja se da ta imovina predstavlja imovinsku korist od kaznenog djela, osim ako počinitelj učini vjerojatnim da je njezino podrijetlo zakonito. Imovinska korist iz oduzet će se i od člana obitelji bez obzira po kojem pravnom temelju se kod njega nalazi i neovisno o tome živi li u zajedničkom kućanstvu s počiniteljem, kao i od druge osobe bez obzira po kojem pravnom temelju je stečena ako ta osoba ne učini vjerojatnim da je korist stekla u dobroj vjeri i po razumnoj cijeni.

Od trenutka otkrivanja kaznenog djela do donošenja presude moguće je osiguranje oduzimanja imovinske koristi (zamrzavanje) koje obuhvaća izdavanje privremenih mjera kojima se zabranjuje raspolaganje ili se privremeno do donošenja presude oduzima imovina od osobe od koje je potrebno oduzeti imovinsku korist ili od osobe na koju je ta imovinska korist prenesena.

U nastavku se daje prikaz podataka državnog odvjetništva⁴ o broju osoba prema kojima su primijenjene te vrijednosti privremenim mjerama osigurane i oduzete imovinske koristi u kaznenim postupcima. Vrijednost zamrznute imovine je procijenjena, budući da se njena stvarna vrijednost utvrđuje donošenjem presude.

Godina	Broj mjera osiguranja	Vrijednost (HRK)	Broj oduzimanja	Vrijednost (HRK)
2016.	115	221.079.716,41	915	192.270.016,88
2017.	59	83.356.723,36	890	299.617.115,38
2018.	31	39.323.324,01	892	178.254.924,53

Prema broju osoba kojima je oduzeta imovinska korist i vrsti kaznenih djela, u 2018. je najviše oduzimanja imovinske koristi pribavljene počinjenjem kaznenog djela bilo u odnosu na počinitelje kaznenog djela utaje poreza ili carine iz čl. 256. Kaznenog zakona, zlorporabe povjerenja u gospodarskom poslovanju iz čl. 246. Kaznenog zakona, neovlaštene proizvodnje i prometa drogama iz čl. 190. st. 2. Kaznenog zakona, izbjegavanja carinskog nadzora iz čl. 257. Kaznenog zakona, kao i u odnosu na kaznena djela počinjena u sastavu zločinačkog udruženja iz čl. 329. Kaznenog zakona.

Vezano uz mjere osiguranja oduzimanja imovinske koristi, tijekom 2018. najčešće su određene u predmetima u kojima je imovinska korist pribavljena počinjenjem kaznenih djela utaje poreza ili carine iz čl. 256. Kaznenog zakona, zlorporabe povjerenja u gospodarskom poslovanju iz čl. 246. Kaznenog zakona, prijevare iz čl. 236. Kaznenog zakona, teške krađe iz čl. 229. Kaznenog zakona, kaznenog djela neovlaštene proizvodnje i prometa drogama iz čl. 190. st. 2. Kaznenog zakona, kao i u odnosu na kaznena djela počinjena u sastavu zločinačkog udruženja iz čl. 329. Kaznenog zakona.

Stavi li se u razmjer broj osuđenih punoljetnih počinitelja s brojem onih od kojih je oduzeta imovinska korist⁵ proizlazi da je u 2018. oduzeta imovinska korist od 33% počinitelja koji su primili mito, 26% počinitelja kaznenog djela utaja poreza ili carine, 24% počinitelja kriminaliteta droga i počinitelja kaznenog djela zlorporabe položaja i ovlasti, 19,5% počinitelja kaznenog djela prijevare, 12% počinitelja kaznenog djela nedozvoljene trgovine, 10% počinitelja kaznenog djela računalne prijevare, 9% počinitelja kaznenih djela povezanih s trgovanjem i krijumčarenjem ljudima, 5% počinitelja izbjegavanja carinskog nadzora i 4% počinitelja kaznenog djela prijevare u gospodarskom poslovanju.

Sukladno Zakonu o upravljanju državnom imovinom (Narodne novine broj 52/18), zamrznutom i oduzetom imovinom upravlja Ministarstvo državne imovine. Isto tijelo ne sudjeluje u kaznenom postupku i njegova je primarna zadaća očuvati ekonomsku vrijednost zamrznute i oduzete imovine.

⁴ Godišnje izvješće o radu državnih odvjetništava u 2018. godini

⁵ Državni zavod za statistiku, Punoljetni počinitelji kaznenih djela, prijave, optužbe i osude u 2018.

4. KAZNENA DJELA VISOKE PRIJETNJE OD PRANJA NOVCA

POREZNA UTAJA

Porezna utaja podvodi se pod kazneno djelo utaje poreza i carine iz čl. 256. Kaznenog zakona, za koje je u odnosu na prijašnje zakonodavstvo karakteristično da za ostvarenje zakonskih obilježja kaznenog djela više nije dovoljno puko neplaćanje poreza, već je potrebno i poduzimanje radnje prikrivanja porezne obveze nepodnošenjem obvezne porezne prijave ili unošenjem neistinitih podataka u istu. Kaznenim pravom obuhvaćene su samo porezne utaje koje prelaze iznos od 20.000,00 HRK, dok se manji iznosi izbjegnuto plaćanja porezne obveze tretiraju kao prekršaj.

Stvarni opseg poreznih utaja bitno je veći od prijavljenih kaznenih djela u razdoblju od 2014.-2018. (673 prijavljenih, 433 optuženih i 321 osuđenih punoljetnih počinitelja).

Tijekom ožujka 2018. Porezna uprava obavila je 1.258 poreznih nadzora, utvrdila novu poreznu obvezu od 65 milijuna HRK, podnijela 171 prijavu za prekršajni postupak, te jednu kaznenu prijavu protiv 62 pravne i fizičke osobe zbog organizirane utaje poreza od 6,9 milijuna HRK.⁶

Prema izvješću Europske komisije,⁷ 84% poslovnih subjekata smatralo je da stope poreza predstavljaju problem u gospodarskom poslovanju (EU prosjek bio je 63%).

Porezna uprava redovito objavljuje listu dužnika koji imaju dospjeli i neplaćeni dug s osnova poreza i drugih javnih davanja, veći od 300.000,00 HRK za pravne osobe, veći od 100.000,00 HRK za fizičke osobe koje obavljaju poslovnu djelatnost, te veći od 15.000,00 HRK za ostale porezne obveznike (građane). U nastavku se prikazuju podaci s liste dužnika za listopad 2018.

	Pravne osobe	Fizičke osobe koje obavljaju gospodarsku djelatnost	Ostali porezni obveznici
Ukupno osoba	1.933	6.254	43.194
Obveza najvećih dužnika (HRK)	207.864.462,07	43.849.843,22	82.739.181,86
	174.690.637,40	18.221.598,80	81.536.394,56
	159.446.453,58	17.906.820,68	51.292.010,16
	111.285.416,25	16.367.499,11	39.967.698,15
	72.189.253,27	11.867.532,30	26.846.882,14

Procjenjuje se da je razlika između očekivanih prihoda od poreza na dodanu vrijednost sukladno poreznim propisima i stvarno naplaćenih prihoda (VAT Gap) u 2014. iznosila 3.846.000.000 HRK (8% ukupnog poreznog opterećenja – VAT total tax liability), u 2015. iznosila 4.865.000.000 HRK (10% ukupnog poreznog opterećenja), u 2016. iznosila 3.788.000.000 HRK (8% ukupnog poreznog opterećenja), te u 2017. iznosila 3.429.000.000

⁶ Obavijest Porezne uprave od 11. travnja 2018., <http://www.porezna-uprava.hr/Lists/Vijesti/Vijest.aspx?ID=2106>

⁷ Flash Eurobarometer 457, Businesses' Attitudes Towards Corruption in the EU (October 2017)

HRK (7% ukupnog poreznog opterećenja).⁸

Istraživanjem o potrošnji kućanstava u 2014. procijenjena je neprijavljena (unofficial) ekonomija od potrošnje kućanstava na oko 298 milijuna eura ili 0.69% bruto domaćeg proizvoda.⁹ Prema podacima Državnog zavoda za statistiku,¹⁰ udio sive ekonomije u bruto domaćem proizvodu u 2014. bio je 7,6% (25,18 milijardi HRK), u 2015. godini 7,5% (25,42 milijardi HRK), te u 2016. godini 7,5% (26,2 milijardi HRK).

Razmjerno mali broj kaznenih postupaka za pranje novca kod kojih je utaja poreza bila predikatno kazneno djelo svakako ukazuje na značajne probleme u otkrivanju i procesuiranju takvih protupravnih ponašanja. Porezne utaje obično su posljedica transfera novca od strane hrvatskog poslovnog subjekta na račun društva osnovanog u „poreznoj oazi“ ili na račun hrvatskog trgovačkog društva pod kontrolom počinitelja, ali formalno u vlasništvu osoba za koje se utvrdi da su beskućnici, osobe s posebnim potrebama ili osobe s dvojnim državljanstvom koje napuštaju teritorij Republike Hrvatske. U oba slučaja zajedničko je plaćanje fiktivnih isporuka robe i usluga, s kojih računa se podiže novac u gotovini i vraća odgovornim osobama hrvatskog poreznog obveznika. U odnosu na primatelje novca, kod pranja novca preko off shore kompanija riječ je u pravilu o pranju novca od strane samog počinitelja kaznenog djela, a kod hrvatskih trgovačkih društava o pranju novca putem drugih osoba. Učinkovitost procesuiranja navedenih oblika predikatnih djela i pranja novca bitno je otežana nepostojanjem ili neefikasnošću međunarodne pravne pomoći s državama "poreznim oazama" ili okolnošću da formalni vlasnik hrvatske kompanije koja je primila i oprala novac ne zna prava imena osoba uključenih u počinjenje kaznenog djela.

Nadalje, razmjerno su česte i kružne utaje poreza povezane sa zločinačkim udruženjem. Primjerice, Ured za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta (USKOK) podigao je optužnicu protiv 9 hrvatskih državljana i 48 kineskih državljana te 39 trgovačkih društava zbog kaznenih djela zločinačkog udruženja, zlouporabe povjerenja u gospodarskom poslovanju te utaje poreza ili carine, počinjenih od veljače 2013. do studenoga 2016. Kaznena djela su počinjena putem 12 trgovačkih društava, čiji je stvarni vlasnik bio organizator udruženja, koja su temeljem nevjerodostojnih računa za nikad isporučenu robu primila i podigla u gotovini 52.719.088,40 HRK od kojeg iznosa su pripadnici zločinačkog udruženja zadržali proviziju od 3.370.537,66 HRK, a ostatak vratili natrag trgovačkim društvima koja su temeljem takvih računa izvršila plaćanje, te time izbjegla plaćanje poreza na dodanu vrijednost i poreza na dobit od 14.174.293,52 HRK. Nadalje, USKOK je u drugom predmetu zbog istog načina počinjenja kaznenih djela podigao i optužnicu protiv 36 fizičkih osoba, 5 trgovačkih društava i jedne udruge, zbog kaznenih djela počinjenih od početka 2009. do travnja 2017. kojima je temeljem naplate nevjerodostojnih računa podignuta gotovina od najmanje 57.243.444,11 HRK, te izbjegnuto plaćanje 7.779.618,45 HRK poreza na dodanu vrijednost, 6.141.004,45 HRK poreza na dobit, te 1.709.273,78 HRK poreza i prireza na dohodak. Također, zbog istog načina počinjenja podignuta je i optužnica protiv 19 okrivljenika koji su od siječnja 2015. do travnja 2017. putem fiktivnih računa podignuli gotovinu od 178.039.902,03 HRK, te utajili porez na dodanu vrijednost od 36.925.589,87 HRK.

⁸ Directorate General Taxation and Customs Union, Study and Reports on the VAT Gap in the EU-28 Member States: 2019 Final Report

⁹ Škrinjarić, B., Recher, V., Budak, J., Consumption in the Dark: Estimating Unrecorded Expenditures of Households in Croatia, Croatian Economic Survey : Vol. 19 : No. 2 : December 2017 : pp. 135-167

¹⁰ <https://lider.media/aktualno/tvrtke-i-trzista/poslovna-scena/u-novom-broju-lidera-neocekivana-racunica-udjel-sive-ekonomije-manji-je-od-8-bdp/> (4.3.2019.)

U pojedinim slučajevima povezanim s neosnovanim povratom poreza na dodanu vrijednost postupak se vodi i zbog pranja novca. U predmetu Općinskog državnog odvjetništva u Koprivnici u 2017. podignuta je optužnica protiv sedam okrivljenika koji su temeljem fiktivnih računa o prodaji robe ostvarili nepripadan povrat poreza od 195.000,00 HRK, nakon čega je jedan okrivljenik radi prikrivanja pravog porijekla i nedopuštenog načina pribavljanja navedenog iznosa sklopio devet ugovora o pozajmici sa svojim društvom te podigao novac s računa i uplatio ga u blagajnu društva, a zatim si ga isplatio kao povrat pozajmica. Nadalje, u predmetu Županijskog državnog odvjetništva u Varaždinu u 2018. podignuta je optužnica protiv šestorice hrvatskih i petorice slovenskih državljana zbog pranja novca koji potječe od utaje poreza, pri čemu je, nakon što je nezakonito pribavljeno 390 kilograma lom zlata, izrađena lažna dokumentacija kako bi se neistinito prikazalo da je isto pribavljeno zakonitim poslovima i zatim zakonito prodano na području Europske unije te nezakonito ostvario povrat poreza na dodanu vrijednost. Kako bi okrivljenici prikazali da je iznos veći od 94.000.000,00 HRK dobiven prodajom zlata i povratom poreza stečen na zakonit način, prenijet je na račune fiktivnih dobavljača, društava i zadruga pojedinih okrivljenika na ime plaćanja isporuke zlata kojih nije bilo, a novac se podizao i raspolagao u korist svih okrivljenika.

KRIMINALITET DROGA

Sukladno izvješćima Državnog zavoda za statistiku, tijekom 2018. prijavljeno je 961, optuženo 723, a osuđeno 667 punoljetnih osoba za kaznena djela povezana s drogama – neovlaštena proizvodnja i promet drogama (čl. 190. Kaznenog zakona), omogućavanje trošenja droga (čl. 191. Kaznenog zakona) i neovlaštena proizvodnja i promet tvari zabranjenih u sportu (čl. 191.a Kaznenog zakona).

Hrvatski zavod za javno zdravstvo tijekom 2017. registrirao je 7.157 liječenih osoba u zdravstvenim ustanovama zbog zlouporabe droga, od toga 83,8% zbog ovisnosti o heroinu i 12,9% zbog ovisnosti o kanabinoidima kao glavnom sredstvu.¹¹

Prema istraživanju na općoj populaciji,¹² 8,3% osoba dobi od 15 do 64 godina uzelo je ilegalnu drogu posljednjih godinu dana (7,9% kanabis, 1% amfetamini, 0,8% ecstasy, 0,6% kokain, 0,2% LSD, 0,1% heroin); od toga 5,3% u posljednjih mjesec dana (5% kanabis, 0,5% amfetamini, 0,3% ecstasy, 0,3% kokain, 0,1% LSD, 0,1% heroin). U odnosu na osobe koje su uzele kanabis u posljednjih mjesec dana, u općoj populaciji 2,6% osoba uzimalo ga je od 1 do 3 dana, 0,8% od 4 do 9 dana, 0,9% od 10 do 19 dana i 0,8% 20 ili više dana.

Tijekom 2018. policija je zaplijenila 4.752.886 grama marihuane, 109.636 grama kokaina, 50.338 grama hašiša, 34.222 grama amfetamina, 13.093 grama ecstasyja i 5.588 grama heroina¹³; a Carinska uprava 1.475.812 grama marihuane, 100.731 grama kokaina, 13.633 grama amfetamina i sintetičkih droga te 1.100 grama heroina¹⁴

Registrirane cijene droga u 2017.¹⁵ iznosile su od 4,5 do 20 eura za gram biljnog kanabisa, 64 do 91 eura za gram kokaina, 6 do 40 eura za gram amfetamina, 6,5 do 16 eura za tabletu MDMA, 39 do 78 eura za gram heroina.

¹¹ Izvješće o osobama liječenim zbog zlouporabe psihoaktivnih droga u Hrvatskoj u 2017. godini

¹² Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Uporaba sredstava ovisnosti u hrvatskom društvu, Istraživanje na općoj populaciji, Zagreb 2016.

¹³ Ministarstvo unutarnjih poslova, Statistički pregled temeljnih sigurnosnih pokazatelja i rezultata rada u 2018.

¹⁴ Izvješće o radu Carinske uprave za 2018. godinu, Zagreb, siječanj 2019.

¹⁵ European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction (EMCDDA), Croatia, Country Drug Report

Pranju novca od prodaje droge ne pogoduje samo relativno velik broj ovisnika i uživatelja u Hrvatskoj. Republika Hrvatska, s obzirom na njezin geostrateški položaj je tranzitna zemlja preko koje se droga krijumčari na putu između zemalja proizvođača i zemalja potrošača. Poznat je fenomen tzv. "Balkanske rute" kao najkraćeg puta s istoka na zapad Europe.¹⁶ Osim toga, droga se krijumčari i drugim pravcima kroz Republiku Hrvatsku. Primjerice, protiv šestoro hrvatskih i tri strana državljanina u 2019. podignuta je optužnica zbog organizirane kupnje 100 kilograma kokaina iz Južne Amerike te prenošenja istog pomorskim kontejnerskim transportom do luke Rijeka u razdoblju od siječnja 2017. i ožujka 2018. radi daljnje preprodaje u članicama Europske unije za najmanje 2.300.000,00 eura.

Proizvodnja droga u Republici Hrvatskoj ograničena je na uzgoj kanabisa, uglavnom za osobne potrebe i rjeđe za potrebe lokalnog tržišta droga, ali su zabilježeni i pojedinačni slučajevi uzgoja kanabisa za strana tržišta droga. Posljednjih godina sporadično se otkrivaju i mali laboratoriji za proizvodnju sintetskih droga.¹⁷

Tijekom 2018. prijavljeno je 10 zločinačkih udruženja organiziranih radi trgovine narkoticima (30,3% od svih prijavljenih zločinačkih udruženja). U ranijim godinama, 2013. - 2015. godine ova zločinačka udruženja bila su najzastupljenija u strukturi zločinačkih udruženja (2015. godine - 45,8%, 2014. godine - 40,00%, 2013. godine - 46,7%), da bi u 2016. godini bio zabilježen pad istih na 26,7%, te u 2017. godini na 10,5%.¹⁸

S obzirom na teritorijalnu podijeljenost kriminalnih ćelija, prihodi koje su hrvatski državljani ostvarili proizvodnjom, tranzitom i prodajom droge objekt su kaznenog djela pranja novca pretežito na području Republike Hrvatske.

KORUPTIVNA KAZNENA DJELA

Koruptivna kaznena djela u užem smislu odnose se na primanje mita, koje se u Kaznenom zakonu pojavljuje na više mjesta, i to čl. 251. st. 1. i 2. Kaznenog zakona - primanje i davanje mita u postupku stečaja, čl. 252. Kaznenog zakona - primanje mita u gospodarskom poslovanju, čl. 293. Kaznenog zakona - primanje mita, čl. 295. st. 2. Kaznenog zakona - trgovanje utjecajem, čl. 339. Kaznenog zakona - podmićivanje zastupnika.

Prema podacima koje je objavio Državni zavod za statistiku¹⁹, tijekom 2018. za kaznena djela iz čl. 251., čl. 252. i čl. 293. Kaznenog zakona prijavljeno je 55, optuženo 17 i osuđeno 15 punoljetnih osoba. U istom razdoblju, za kaznena djela vezana uz mito hrvatska policija utvrdila je štetu od 171.494,00 HRK.²⁰ Razmjerno mala protupravna korist, odnosno šteta od tih kaznenih djela posljedica je okolnosti da su kaznenim prijavama obuhvaćeni samo predmeti u kojima je primanje mita jedino ili glavno kazneno djelo, uglavnom otkriveni postavljanjem policijske klopke prilikom predaje označenih novčanica (tada u sudskom

2019

¹⁶ Nacionalna strategija suzbijanja zlouporabe droga u Republici Hrvatskoj za razdoblje od 2012. do 2017. godine

¹⁷ Vlada RH, Ured za suzbijanje zlouporabe droga, Izvješće o provedbi nacionalne strategije i akcijskog plana suzbijanja zlouporabe droga u Republici Hrvatskoj za 2017. godinu

¹⁸ Godišnje izvješće o radu državnih odvjetništava u 2018. godini

¹⁹ Državni zavod za statistiku, Punoljetni očititelji kaznenih djela, prijave, optužbe i osude u 2018.

²⁰ Ministarstvo unutarnjih poslova, Statistički pregled temeljnih sigurnosnih pokazatelja i rezultata rada u 2018.

postupku i ne dolazi do oduzimanja koristi) ili povodom kaznene prijave oštećenika koji je dao razmjerno malu svotu novca.

O razmjerima koruptivnih kaznenih djela provedeno je nekoliko sociološko-ekonomskih istraživanja, time da su prilikom ove analize u obzir uzete izjave građana i poslovnih subjekata o stvarnoj, a ne percipiranoj korupciji. Prema istraživanju Europske komisije²¹ u 2017. godini na pitanje da li poznajete nekoga tko uzima ili je uzimao mito 28% ispitanika odgovorilo je potvrdno (prosjek EU 12%, samo dvije države EU imale su veću stopu potvrdnih odgovora), dok je na pitanje da li je u posljednjih godinu dana netko u javnom ili privatnom sektoru od vas tražio ili očekivao mito za svoje usluge 16% korisnika usluga odgovorilo potvrdno (prosjek EU 7%), a na pitanje da li ste u posljednjih godinu dana doživjeli ili svjedočili slučaju korupcije 16% ispitanika odgovorilo je potvrdno (EU prosjek 5%). Prema istraživanju provedenom nad poslovnim subjektima,²² tijekom 2017. na pitanje da li je traženo ili očekivano da netko iz vaše kompanije plati mito za dozvolu 6% korisnika odgovorilo je potvrdno (EU prosjek 5%).

Na primanje mita uglavnom se kao glavno koruptivno kazneno djelo nadovezuje zlorporaba javnih ili poslovnih ovlasti u svrhu zadovoljenja privatnog interesa. Koruptivna ponašanja pretežitim dijelom su obuhvaćena u odnosu na kaznenopravnu odgovornost službenih i osoba s javnim ovlastima kaznenim djelom zlorporabe položaja i ovlasti iz čl. 291. Kaznenog zakona, te u odnosu na kaznenopravnu odgovornost poslovnih subjekata kaznenim djelom zlorporabe povjerenja u gospodarskom poslovanju iz čl. 246. Kaznenog zakona.

Riječ je u pravilu o kaznenim djelima rukovodećeg kadra u tijelima javne vlasti i gospodarskim subjektima kojima je s obzirom na funkciju dostupna izrazito visoka vrijednost imovine. Od strane državnog odvjetništva pokrenuta je istraga, a pred hrvatskim sudovima povodom podignute optužnice u tijeku je veći broj kaznenih postupaka protiv visokopozicioniranih javnih službenika, uključujući bivšeg premijera, nekoliko čelnika jedinica regionalne i lokalne samouprave i tijela s javnim ovlastima, direktora privrednih subjekata u državnom vlasništvu i banaka zbog pribavljanja višemilijunske protupravne koristi i nanošenja štete imovini u državnom vlasništvu i drugoj javnoj imovini. Modaliteti takvih protupravnih ponašanja uključuju isplate proračunskih sredstava za neobavljene ili nerealno visoke marketinške i slične usluge, kupovinu nekretnina za potrebe tijela javne vlasti po nerealno visokim cijenama utemeljenim na lažnih procjenama, prodaju strateški bitnih trgovačkih društava, koncesija i druge javne imovine privatnim subjektima za mito ili po nerealno niskim cijenama, ili davanje kredita bez propisanih sredstava osiguranja plaćanja. Korist stečena naprijed navedenim kaznenim djelima sastoji se u primljenom mitu ili podjeli nelegalno stečene dobiti između javnog službenika, “poduzetnika” i pomagača. Česte karakteristike navedenih djela su postojanje kriminalnog udruživanja, korištenje članova obitelji i drugih bliskih osoba za prikrivanje porijekla ilegalnih sredstava i postojanje međunarodnog elementa. Osim toga, u tijeku su zbog korištenja sredstvima društva u privatne svrhe i postupci protiv upravnih te nadzornih tijela velikih korporacija i drugih društava sa značajnim prihodima.

Motiv za prikrivanje nezakonitog porijekla imovine činjenjem kaznenog djela pranja novca kod navedenih osoba tim je izraženiji jer su počinitelji osobe koje su zbog društvenog položaja vidljivi javnosti, pri čemu su državni i pravosudni dužnosnici obvezni javno objaviti podatke o imovini i njenom porijeklu, a propitkivanje porijekla njihove imovine tema je kojom

²¹ Special Eurobarometer 470, Corruption

²² Flash Eurobarometer 457, Businesses' Attitudes Towards Corruption in the EU

se osim nadležnih tijela bave i mediji. Stoga počinitelji protupravno stečenu imovinu koju ne mogu opravdati svojim zakonitim prihodima prikazuju kao vlasništvo članova obitelji, prijatelja ili drugih bliskih osoba.

Policija je procijenila štetu od prijavljene zlouporabe položaja službenih osoba u 2017. u iznosu od 243.671.900,00 HRK te u 2018. u iznosu od 275.255.038,00 HRK²³

Prema podacima državnog odvjetništva za 2018., zbog koruptivnih kaznenih djela protiv jedne osobe podignuta je neposredna optužnica, u odnosu na 74 osobe doneseno je rješenje o provođenju istrage, dok je nakon dovršene istrage optuženo 139 osoba; a sudovi su osudili 110 osoba. Ukupno oduzeta imovinska korist koja se odnosila na kaznena djela korupcije iznosila je 82.241.417,34 HRK, a prema visini najveća protupravna imovinska korist oduzeta je u odnosu na kazneno djelo zlouporabe povjerenja u gospodarskom poslovanju iz čl. 246. st. 2. Kaznenog zakona (od 3 osobe oduzeto je ukupno 52.471.605,73 HRK), te u odnosu na kazneno djelo zlouporabe položaja i ovlasti iz čl. 291. st. 2. Kaznenog zakona (od 2 osobe oduzeto je ukupno 27.991.636,16 HRK). Kao negativni trend, kako u odnosu na organizirani kriminalitet, tako i kod koruptivnih kaznenih djela, uočen je višegodišnji pad vrijednosti zamrznute imovine kao posljedica sve manjeg ulaganja u nekretnine, a više podizanja gotovine kojoj je teško ući u trag; te sofisticiranijih načina sakrivanja novca, kao primjerice prebacivanja znatnih sredstava putem internet bankarstva, na koji način se sredstva vrlo brzo i lako mogu prebaciti u bilo koju financijsku instituciju na bilo kojem dijelu svijeta.²⁴

5. KAZNENA DJELA SREDNJE PRIJETNJE OD PRANJA NOVCA

PRIJEVARNA POSTUPANJA

Statistički podaci navode da općeniti zaključak da su navedena kaznena djela relativno česta te da je ukupna imovinska korist visoka (udio u strukturi policijskih kaznenih prijava u 2018. – prijevarena 3,2%, prijevarena u gospodarskom poslovanju 0,5%, računalna prijevarena – 2,5%).

Međutim, značajan udio otkrivenih kaznenih djela odnosi se na slučajeve u kojima počinitelj nema interesa za skrivanje porijekla ilegalnih prihoda, pri čemu je tipični slučaj pribavljanje manje vrijednosti imovinske koristi (npr. žrtve se navode na avansno plaćanje robe ili usluge ispod stvarne vrijednosti). Također, kada se radi o prijevarama počinjenom neizvršavanjem obveze iz dvostrano obveznog pravnog odnosa (npr. neplaćanje preuzete robe) počinitelj ne skriva svoj identitet i stoga nema razloga prikrivati da je pribavljenu korist dobio od žrtve.

Statistikom prijavljenih djela obuhvaćena su gotovo sva postupanja u kojima je pribavljena značajna imovinska dobit budući da oštećenici kroz kazneni postupak očekuju nadoknadu štete ili je podnošenje kaznene prijave uvjet za dobivanje naknade od osiguravajućeg društva, zbog čega je "tamna brojka" relativno niska. Ukupna materijalna šteta od prijavljenih kaznenih djela prijevare u 2018. procijenjena je na 81.200.711 HRK.²⁵

Dio prijevarama u kojima doista postoji pojačani rizik od pranja novca ostvaruje se

²³ Ministarstvo unutarnjih poslova, Statistički pregled temeljnih sigurnosnih pokazatelja i rezultata rada u 2017., 2018.

²⁴ Godišnje izvješće o radu državnih odvjetništava u 2018. godini

²⁵ Ministarstvo unutarnjih poslova, Statistički pregled temeljnih sigurnosnih pokazatelja i rezultata rada u 2018.

prijevarom većeg broja oštećenika te pribavljanjem znatne protupravne koristi. U praksi se najčešće pojavljuju kao tzv. piramidalne prijevare i Ponzijske sheme ili kao prijevare u kojima kontakt s oštećenikom te narudžbu robe preuzima osoba koja je samo formalno postavljena kao direktor trgovačkog društva, dok primljenom robom raspolaže treća oštećeniku nepoznata osoba koja istu prodaje na crnom tržištu ispod stvarne cijene.

Kao prijevare sa značajnijom protupravnom imovinskom koristi povremeno se pojavljuju i one u kojima se djelatnicima oštećenih subjekata šalju krivotvoreni računi stvarnih ili navodnih poslovnih partnera kako bi izvršili uplatu na žiro-račun počinitelja. Iako su slučajevi takvih prijevara masovni zbog širenja generičkih poruka neželjenom elektroničkom poštom, obično s obzirom na detaljne provjere primatelja računa ostaju u pokušaju.

Nadalje, pojavljuju se i izolirani slučajevi značajnih prijevara povezanih s iskorištavanjem nedovoljne razine provjeravanja vjerodostojnosti isprava. U 2016. godini podignuta je optužnica protiv petero okrivljenika zbog prijevara, krivotvorenja isprava i pranja novca, kada je temeljem krivotvorenog rješenja o ovrši Financijska agencija obavila isplatu iznosa od 24.207.944,80 HRK na račun trgovačkog društva pod kontrolom počinitelja. Međutim, počinjenje daljnjih sličnih djela nije se nastavilo zbog pojačanih kontrola vjerodostojnosti ovršnih isprava, uspostave registra zadužnica i oporuka, te informatičkog povezivanja podataka između državnih tijela, javnih bilježnika i drugih tijela s javnim ovlastima.

Vezano uz računalne prijevare, većina ih se odnosi na plaćanje robe ili usluge tuđom platnom karticom, pa zbog postojećih limita banaka i kartičarskih kuća počinitelj objektivno nije u mogućnosti pribaviti značajnu imovinsku korist. U prvoj polovici 2014. prijavljeno je više slučajeva "uspješno" obavljene ilegalne transakcije putem internetskog bankarstva, pri čemu glavni počinitelji izvan Hrvatske putem interneta obave isplatu s računa hrvatske tvrtke te doznaju sredstva na inozemni račun. Navedeni trend nije se dalje nastavio zbog uvođenja strože kontrole neuobičajenih transakcija od strane hrvatskih banaka, što se posebice odnosi na doznake većih iznosa u inozemstvo. U kontekstu pranja novca hrvatski državljani pojavljuju se kao tzv. "money mule", odnosno kao osobe na čije se račune uplaćuje novac oštećenika i koje sredstva prosljeđuju dalje u inozemstvo.

POVREDA PRAVA INTELEKTUALNOG VLASNIŠTVA

Premda su kaznenim zakonodavstvom inkriminirane sve povrede prava intelektualnog vlasništva, osim industrijskog dizajna, kao predikatna djela gotovo uvijek su zastupljena kaznena djela nedozvoljena uporaba autorskog djela ili izvedbe umjetnika izvođača iz čl. 285. Kaznenog zakona i povreda žiga iz čl. 288. Kaznenog zakona. Bitno obilježje navedenih kaznenih djela je ostvarenje znatne imovinske koristi ili prouzročenje znatne štete, a riječ je o vrijednostima koje prelaze 60.000,00 HRK. Ostali slučajevi povrede prava intelektualnog vlasništva se smatraju prekršajima, pa na taj način stečena sredstva ne mogu biti predmet kaznenog djela pranja novca.

Inspektori Carinske uprave tijekom 2018. godine izvršili su ukupno 456 nadzora na unutrašnjem tržištu vezano uz zaštitu prava intelektualnog vlasništva. Ukupna vrijednost privremeno oduzetih proizvoda iznosila je 410.794,69 eura, od čega zbog povreda propisa o autorskom pravu 11.921,07 eura, te zbog povreda propisa o industrijskom vlasništvu

398.873,62 eura.²⁶ Međutim, navedene procjene odnose se na vrijednost koju bi originalni proizvodi postigli na legalnom tržištu, te iste nisu kaznenopravno relevantne budući da prodavatelji krivotvorenih proizvoda na ilegalnom tržištu postižu bitno manje iznose od cijena originalnih proizvoda. Također, u kontekstu stvarno nanese štete nositelju prava valja uzeti u obzir da kupci krivotvorenih proizvoda zbog njihove visoke cijene u pravilu ionako ne bi kupili originalni proizvod i da im nije dostupan krivotvoreni. Posljedično, Carinska uprava je tijekom 2018. podnijela samo jednu kaznenu prijavu, zbog povrede žiga.

Ekonomska šteta zbog povreda prava intelektualnog vlasništva u razdoblju 2012.-2016. u Republici Hrvatskoj procijenjena je na 334 milijuna eura, te predstavlja 10,7% prodaja, odnosno 80 eura po stanovniku.²⁷ Međutim, masovna proizvodnja krivotvorenih proizvoda u Hrvatskoj nije česta, do krivotvorina se dolazi uglavnom preuzimanjem proizvoda u digitalnom obliku s interneta ili naručivanjem robe računalnim putem iz inozemstva. Kako se uglavnom radi o pribavljanju krivotvorina namijenjenih osobnoj uporabi ili distribuciji u manjim količinama, brojna protupravna postupanja ostaju u prekršajnoj zoni kažnjivosti i počinitelji ne mogu odgovarati za predikatno kazneno djelo.

Ipak, povremeno se pojavljuju slučajevi otkrivanja organizirane distribucije veće količine krivotvorene robe ili ostvarivanja značajnije protupravne imovinske koristi od neovlaštene uporabe digitalnog sadržaja. Primjerice, u srpnju 2014. djelatnici policije i carine zaplijenili su u Zagrebu oko 10.500 krivotvorenih sportskih dresova, 1.500 komada druge krivotvorene sportske odjeće i obuće te oko 100.000 komada krivotvorene odjeće i dodataka modnih marki, zajedno sa strojevima za njihovu izradu. Cijena koju bi originalni proizvodi postigli na tržištu procijenjena je na 60 milijuna HRK, ali s obzirom na troškove proizvodnje i distribucije te prodavanja krivotvorene robe po bitno nižim cijenama, prihod koji bi se mogao steći kaznenim djelom ne prelazi 10% od tog iznosa. Nadalje, u 2017. podignuta je optužnica protiv dvije osobe zbog povrede autorskog prava i pranja novca pri čemu je predikatno djelo počinjeno neovlaštenim stavljanjem na raspolaganje korisnicima internetske stranice 835 filmova, uz naplaćivanje oglasa od kojih je ostvaren prihod od 565.020,70 HRK, a nositeljima prava nanescena šteta od 3.197.185,00 HRK.

IZBJEGAVANJE CARINSKOG NADZORA

Sukladno čl. 257. Kaznenog zakona, navedeno kazneno djelo čini onaj tko izbjegavajući mjere carinskog nadzora prenese preko granice robu čija su proizvodnja ili promet ograničeni ili zabranjeni.

Rizične zemlje s kojima Republika Hrvatska graniči su Bosna i Hercegovina te Republika Srbija. Naime, kontrola granice otežana je zbog njene duljine (1011 km kopnene granice s BiH, 317 km kopnene granice sa Srbijom) te količine prometa, dok dodatni faktor za ilegalno prenošenje robe predstavlja okolnost da su zbog većeg životnog standarda (u 2017. BDP u Hrvatskoj je iznosio 13.294 USD, u Srbiji 5.900 USD, u BiH 5.180 USD) cijene proizvoda u Hrvatskoj znatno skuplje u odnosu na te zemlje. Indeks razine cijena duhana,

²⁶ Državni zavod za intelektualno vlasništvo, Statistički podaci o povredama prava intelektualnog vlasništva u Republici Hrvatskoj, Godišnje izvješće za 2018.; Zagreb, listopad 2019.

²⁷ EUIPO, 2019 Status Report on IPR infringement, Annex: Direct infringement economic costs by sector and Member State. Data in million euros, as a percentage of sales and per inhabitant (2012-2016)

najčešće krijumčarene robe, u 2018. u Hrvatskoj bio 61,3, u Bosni i Hercegovini 45,2, a u Srbiji 41,4.²⁸

Carinski nadzor u odnosu na države članice Europske unije prestao je ulaskom Hrvatske u tu organizaciju 1. srpnja 2013.

Tijekom 2018. Carinska uprava podnijela je 11 kaznenih prijava za izbjegavanje carinskog nadzora, s procijenjenom štetom od 9.438.992,04 HRK. Oduzimana roba u carinskim nadzorima pretežito se odnosila na duhan – 17.694.859 komada cigareta i 76.388,10 kilograma ostalih duhanskih proizvoda.²⁹

Prema projektu provedenom od 2017. do 2019. udio pušača u Republici Hrvatskoj je 33%, od kojih 7,6% proizvode kupuje na sivom tržištu. Dohodak od krijumčarenja duhana procjenjuje se na 0,06% BDP-a, a procijenjeni proračunski gubici zbog nenaplaćenih poreza na 0,2% BDP-a.³⁰

TRGOVANJE I KRIJUMČARENJE LJUDIMA

Kazneno djelo trgovanja ljudima normirano je čl. 106. Kaznenog zakona, dok je krijumčarenje ljudima obuhvaćeno kaznenim djelom protuzakonitog ulaženja, kretanja i boravka u Republici Hrvatskoj, drugoj državi članici Europske unije ili potpisnici Šengenskog sporazuma iz čl. 326. Kaznenog zakona.

Broj prijavljenih kaznenih djela trgovanja ljudima nije značajan, primjerice tijekom 2016. prijavljeno ih je 7, tijekom 2017. prijavljeno ih je 15, a tijekom 2018. prijavljeno ih je 12.³¹ Međutim, stvarni opseg kaznenih djela znatno je veći od službenih podataka o utvrđenim kaznenim djelima i žrtvama, pri čemu Hrvatska sve više postaje zemlja porijekla, kao i odredišta te tranzita žrtava trgovanja ljudima. U većini prijavljenih slučajeva žrtve su državljani Hrvatske i drugih zemalja regije, a svrha trgovine ljudima uglavnom je seksualno iskorištavanje žena i djevojčica, uz porast broja muškaraca i dječaka podvrgnutim iskorištavanju za rad u poljoprivredi ili prosjačenju.³² Također, sporadično se pojavljuju i slučajevi trgovanja ljudima u druge svrhe, primjerice u siječnju 2018. prijavljeno je dvoje hrvatskih i dvoje kineskih državljana zbog prijevargovog dovođenja najmanje 59 osoba iz Azije, kojima su dolaskom u Hrvatsku oduzeli slobodu kretanja i komunikacije te ih prisilili na prijevare telefonskim pozivima upućenim građanima Kine.

Zbog migrantske krize u zadnjih nekoliko godina značajno se povećao broj nezakonitih prelazaka granice u pravilu iz Bosne i Hercegovine ili Srbije u Hrvatsku, odnosno iz Hrvatske u Sloveniju, te s tim povezan i rast broja kaznenih djela iz čl. 326. Kaznenog zakona kojima je obuhvaćena kaznenopravna odgovornost krijumčara. Prema policijskim statistikama u 2016. zabilježeno je 4.496, u 2017. zabilježeno je 4.808, a u 2018. zabilježeno je 8.207 nezakonitih

²⁸ EUROSTAT, Statistics Explained, Comparative price levels for food, beverages and tobacco., Data from December 2019.

²⁹ Izvješće o radu Carinske uprave za 2018. godinu, Zagreb, siječanj 2019.

³⁰ Ekonomski institut, Zagreb: Ilegalna trgovina duhanskim proizvodima: iskustvo građana i stavovi o krijumčarenju na balkanskoj ruti – BalkanSmugg, Zagreb 2019.

³¹ Ministarstvo unutarnjih poslova, Statistički pregled temeljnih sigurnosnih pokazatelja i rezultata rada u 2016., 2017., 2018.

³² GRETA, Second evaluation round, Report concerning the implementation of the Council of Europe Convention on Action against Trafficking in Human Beings by Croatia, Adopted on 20 November 2015, Published on 4 February 2016.

prelazaka državne granice; te je u 2016. prijavljeno 156, u 2017. prijavljeno 365, a u 2018. prijavljeno 619 kaznenih djela koja se odnose na krijumčarenje ljudi.³³

Republika Hrvatska u pravilu nije polazišna zemlja s obzirom da njeni državljani mogu bez vize putovati u druge članice Europske unije ili odredišna zemlja s obzirom da ne pripada među gospodarski najrazvijenije države Europe. Također, zbog male udaljenosti između mjesta nezakonitog ulaska na teritorij i namjeravanog izlaska iz njega tranzit se uglavnom odvija bez smještaja stranaca na području Hrvatske. Stoga kriminalna aktivnost vezana uz krijumčaranje ljudi u pravilu nije predmet organizacije i generiranja obimnih nezakonitih prihoda u Republici Hrvatskoj, već se uglavnom svodi na primanje naknade za nezakoniti prijelaz granice i transport, koja je znatno manja od nezakonitih prihoda u državi iz koje stranci kreću ili u kojoj se dulje zadržavaju. Ujedno i većina krijumčara ljudi živi u stranoj državi iz koje ulazi u Republiku Hrvatsku, te se vraćaju natrag nakon nezakonitog prelaska granice i obavljenog transporta. Udio stranih državljana u ukupnom broju prijavljenih osoba za kazneno djelo iz čl. 326. Kaznenog zakona u 2016. bio je 54% (91 stranaca od 167 prijavljenih osoba), u 2017. bio je 58% (185 stranaca od 321 prijavljenih osoba), a 2018. bio je 72% (448 stranaca od 620 prijavljenih osoba).³⁴

OSTALA KAZNENA DJELA

Pružanje spolnih usluga zbog zarade inkriminirano je kaznenim djelom prostitucije iz čl. 157. st. 1. i 2. Kaznenog zakona i kaznenim djelom podvođenja djeteta iz članka 162. Kaznenog zakona (koje u svojoj suštini odgovara dječijoj prostituciji). Relativno malen broj otkrivenih i procesuiranih kaznenih djela (u 2018. prijavljeno je 18, a optuženo i osuđeno 12 punoljetnih osoba) ne ukazuje na stvarni opseg prostitucije, budući da je zbog nespremnosti svodnika, prostitutki i klijenata da prijavljuju i iskazuju o djelima "tamna brojka" izuzetno visoka. Broj otkrivenih kaznenih djela razmjerno je malen i zbog okolnosti da se dogovaranje seksualnih usluga često obavlja putem računalnih mreža i sustava; a i zbog toga što su tijekom ljetne turističke sezone, kada je opseg prostitucije u porastu, počinitelji, žrtve i klijenti često strani državljani. Državni zavod za statistiku procijenio je da u razdoblju od 1995. do 2012. nezakonito stečena sredstva od prostitucije čine 0,28% BDP,³⁵ te je navedeni kontinuitet nastavljen i daljnjih godina. Međutim, valja uzeti u obzir da u navedenu procjenu ulaze prihodi prostitutki, svodnika i ostalih posrednika, dok su kaznenim zakonodavstvom obuhvaćeni samo svodnici i posrednici. Budući da je postojanje predikatnog kaznenog djela nužno za pranje novca, prijetnja od pranja novca odnosi se na manje od petine naprijed navedenog procijenjenog prihoda generiranog prostitucijom.

Lihvarski ugovor iz čl. 242. Kaznenog zakona također je kazneno djelo čija relativno mala otkrivenost i procesuiranost (u 2018. prijavljeno je 20, a optuženo 6 punoljetnih osoba) nije razmjerna stvarnom opsegu kaznenih djela, a zbog nesklonosti žrtava na podnošenje kaznene prijave. Iako je veća dostupnost legalnih kredita s nižim kamatnim stopama, oporavak gospodarstva i tržišta nekretninama utjecala na smanjenje broja tih kaznenih djela iskorištavanjem tuđe nužde u odnosu na ranije razdoblje gospodarske krize, još su uvijek relativno česti slučajevi iskorištavanja ovisnosti o kocki i drogi, lakomislenosti ili nedovoljne sposobnosti rasuđivanja žrtve.

³³ Ministarstvo unutarnjih poslova, Statistički pregled temeljnih sigurnosnih pokazatelja i rezultata rada u 2016., 2017., 2018.

³⁴ Ministarstvo unutarnjih poslova, Statistički pregled temeljnih sigurnosnih pokazatelja i rezultata rada u 2016., 2017., 2018.

³⁵ Državni zavod za statistiku, Bruto domaći proizvod, 1995 –2012 (ESA 2010), Prvo izdanje, broj 12.1.5., 10 Rujan 2014.

Naposljetku u kaznena djela srednje prijetnje od pranja novca uključena je i pronevjera, odnosno utaja iz čl. 232. i 233. Kaznenog zakona, u odnosu na koja je visina protupravnog prihoda bitno ograničena, te eventualno može doseći veće razmjere činjenjem kaznenog djela kroz dulje razdoblje, što u praksi nije pravilo. Počinitelji pronevjere nisu upravljački kadar državnih tijela i privrednih subjekata (čelnici, direktori i druge slične osobe podliježu kaznenopravnoj odgovornosti za kaznena djela zlouporabe položaja i ovlasti te zlouporabe povjerenja), već blagajnici i osobe zadužene za plaćanje troškova koje ne mogu samostalno i bez nadzora u kratkom razdoblju raspolagati većim količinama novca.

6. KAZNENA DJELA NISKE PRIJETNJE OD PRANJA NOVCA

Kaznena djela krađe i teške krađe te razbojništva razmjerno su česta u praksi, međutim prevalencija tih djela u Hrvatskoj među najmanjima je u Europskoj uniji (tijekom 2017. zabilježeno je 21 razbojništvo i 20 ukradenih motornih vozila na 100.000 stanovnika³⁶). Istima se u pravilu ne pribavlja značajnija protupravna imovinska korist te u pravilu nisu dio organiziranog kriminaliteta. Naime, zbog malog tržišta otežana je ilegalna prodaja luksuznih i unikatnih predmeta, dok zbog razvoja tehnologije i bankarskog sustava nije uobičajeno držanje većih količina novca u privatnim prostorima oštećenika. Osim toga, motiv za počinjenje navedenih kaznenih djela uglavnom je zadovoljenje ovisničkih potreba ili vraćanje duga, pri čemu počinitelji dilerima i kamatarima ne nastoje sakriti porijeklo pribavljenih sredstava.

Prema podacima Hrvatske narodne banke³⁷ u drugom polugodištu 2018. na jedan milijun komada originalnih novčanica HRK u optjecaju evidentiran je 0,91 komad krivotvorene novčanice HRK. U istom razdoblju evidentirano je ukupno 236 komada krivotvorenih novčanica HRK ukupne nominalne vrijednosti 71.440,00 HRK i 285 komada krivotvorenih novčanica eura ukupne nominalne vrijednosti 91.600 EUR. Zbog obveze trgovaca ili pružatelja usluga da Hrvatskoj narodnoj banci prijave krivotvoren novac, "tamna brojka" kod kaznenog djela krivotvorenja novca je neznatna.

Kaznena djela krivotvorenja isprava u kontekstu pranja novca relativno su česta, međutim njima se u pravilu se ne pribavlja protupravna imovinska korist, već omogućavaju počinjenje drugih kaznenih djela, primjerice prijevare ili utaje poreza. Nadalje, većina otkrivenih i procesuiranih kaznenih djela nedozvoljene trgovine odnose se na preprodaju duhanskih proizvoda u stvarnosti prokrijumčarenih iz drugih država. Zbog nedostatka dokaza o zemlji porijekla i načinu ulaska robe u Republiku Hrvatsku ona nisu kvalificirana kao izbjegavanje carinskog nadzora, već kao blaže kazneno djelo nedozvoljene trgovine. Ostala kaznena djela iz ove skupine rijetka su u praksi, zbog čega je i prijetnja od pranja novca ocijenjena kao neznatna.

TIPOLOGIJE I TRENDOVI PRANJA NOVCA

Kao polazište za sustavnu analizu tipologija i trendova pranja novca korištene su:

- 1) Analize izdvojenih kaznenih predmeta pranja novca
- 2) Tipologije i trendovi pranja novca koje su rezultat strategijskih analiza Ureda za

³⁶ EUROSTAT, Statistics explained, Statistical article - Crime statistics, Data extracted in October 2019

³⁷ Statistički podaci o registriranim krivotvorenim novčanicama kune i stranih valuta, 1. srpnja – 31. prosinca 2018.

sprječavanje pranja novca (UZSPN) i sastavni su dio godišnjih izvješća o radu UZSPN

Analiza kaznenih predmeta pranja novca

Analiza je provedena u odnosu na 19 kaznenih predmeta pranja novca u kojima je pokrenuta istraga, podnesena optužnica ili donesena sudska presuda.

U okviru analiziranih predmeta pokrenuti su ili dovršeni kazneni postupci protiv ukupno 69 fizičkih osoba (50 državljana Republike Hrvatske i 19 stranih državljana) i 10 domaćih pravnih osoba.

Najzastupljenija predikatna kaznena djela su računalna prijevarena i utaja poreza ili carine. Uz navedena predikatna kaznena djela zastupljena su i prijevarena, krivotvorenje isprave i primanje mita. U kaznenim predmetima pranja novca kod kojih je predikatno kazneno djelo utaja poreza ili carine utvrđeni su najveći iznosi nezakonite imovinske koristi koja se pokušala prikriti najčešće zloupotrebom bankarskog sektora (u manjoj mjeri korišten je i sektor trgovine plemenitim metalima). Visoke iznose utvrđene nezakonite imovinske koristi pratile su i blokade visokih iznosa sumnjivih transakcija od strane UZSPN i postupanja tijela kaznenog progona (u jednom predmetu UZSPN je blokirao ukupno 4.362.850,36 HRK i 135.000,00 EUR, dok je policija privremeno oduzela iznos od 280.000,00 EUR i 2 kilograma zlata). Visoki iznosi nezakonite imovinske koristi evidentirani su i u kaznenim predmetima u kojim su predikatna kaznena djela prijevarena i krivotvorenje isprave. U jednom takvom predmetu u kojem je nastupila šteta u iznosu od 24.207.944,80 HRK, UZSPN je blokirao ukupno 22.304.410,95 HRK na računima 3 fizičke osobe (računi otvoreni u 5 banaka) i jedne pravne osobe. Vežano za kaznene predmete pranja novca povezane s računalnim prijevarama, slučajevi variraju od prijevarena u kojima je šteta manja od 100.000,00 HRK do predmeta u kojima se radi o višemilijunskoj šteti. Slučajevi sa manjom štetom karakterizira korištenje „domaćih mula“ koje po zaprimanju sredstava na svoje račune ista podižu, ili pokušavaju podići u gotovini nakon čega korištenjem usluga prijenosa novca (Western union ili Moneygram) doznaju sredstva primateljima u Rusiji ili Ukrajini. S druge strane u slučajevima kod kojih su evidentirani visoki iznosi prijevarenih transakcija, računi domaćih pravnih osoba se koriste za prebacivanje nezakonite stečene imovinske koristi na račune u Ujedinjeno Kraljevstvo, Kinu ili Španjolsku.

Vežano za sektore čije su usluge zloupotrebene u kaznenim predmetima pranja novca, najzastupljeniji je bankarski sektor koji je korišten u svim kaznenim predmetima koji su predmet analize. Važno je napomenuti da je u većini predmeta pranja novca okidač za pokretanje kaznenog postupka analitičko-obavještajna obrada Ureda za sprječavanje pranja novca inicirana obavještajima banaka o sumnjivim transakcijama, osobama i sredstvima.

Vežano za zloupotrebu proizvoda i usluga ostalih sektora obveznika primjene mjera sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma, u manjoj mjeri se u predmetima pranja novca pojavljuje korištenje institucija koje obavljaju usluge prijenosa novca i promet plemenitim metalima, dok se u po jednom predmetu s ciljem prikrivanja nezakonite imovine, koriste ovlašteni mjenjač, računovodstveni ured i faktoring društvo.

U slučajevima koji imaju međunarodni karakter, uz već ranije opisane kaznene predmete pranja novca povezane s računalnim prijevarama, zemlje porijekla i zemlje odredišta imovine koja je predmet kaznenog postupka su Italija, Slovenija, Mađarska i Češka.

Strategijske analize Ureda za sprječavanje pranja novca

Strategijskim analizama pojedinačnih slučajeva sa sumnjom na pranje novca koje Ured

dostavlja nadležnim tijelima na daljnje postupanje i procesuiranje, Ured redovito obavještava sudionike sustava sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma u Republici Hrvatskoj o aktualnim tipologijama pranja novca. U nastavku se nalazi opis triju tipologija kod kojih je utvrđen rizik od pranja novca:

Pravne osobe - Analitičkom obradom prometa po računima predmetnih pravnih osoba utvrđeni su sljedeći indikatori koji ukazuju na sumnjive aktivnosti po poslovnim računima domaćih pravnih osoba:

- Promet po računima društava sastoji se isključivo od bezgotovinskih ulaznih transfera novčanih sredstava izvršenih po nalogima drugih društava, koja se uglavnom bave istom djelatnošću, te potom podizanja doznačenih sredstava s računa u gotovini i to najčešće tijekom istog ili sljedećeg dana.
- Po računima nema evidentiranih nikakvih dugih transakcija (isplate plaća, plaćanje poreza i prireza, plaćanje komunalnih računa, plaćanje najamnina, doznake prema dugim subjektima i dr.), iz kojih bi bilo razvidno da ista društva zaista imaju zaposlenike, poslovne prostore i da podmiruju obveze koje bi bile uobičajene za društva
- Gotovinske isplate sa računa predmetnih pravnih osoba se strukturiraju, odnosno obavljaju više puta tijekom istog dana u iznosima manjima od 200.000 HRK, kako bi bile ispod praga za prijavu gotovinskih transakcija Uredu.
- Postoji sumnja da pravne osobe ispostavljaju račune za prodaju robe ili usluga koja nikad nije izvršena, odnosno izdaju lažnu poslovnu dokumentaciju, s ciljem izbjegavanja plaćanje porezne obveze, dok se u konačnici sredstva podižu u gotovini.

Uporaba bankovnih računa nerezidenata - Stranci u Republici Hrvatskoj otvaraju više bankovnih računa u različitim bankama na koje iz inozemstva primaju novac za koji se sumnja da potječe od kaznenih djela iz domene gospodarskog kriminaliteta počinjenih u inozemstvu. Nakon uplata novac s računa podižu u gotovini ili ga dalje prebacuju drugim fizičkim ili pravnim osobama u inozemstvo.

Računalne prijevare - Fizičke osobe i pravne osobe otvaraju bankovne račune u bankama u Republici Hrvatskoj na koje se transferira novac za koji se sumnja da potječe od kaznenog djela računalne prijevare počinjenog u inozemstvu ili Republici Hrvatskoj. Nakon uplata novac sa njihovih bankovnih računa se podiže u gotovini ili se prebacuje na bankovne račune fizičkih osoba koje ga potom podižu na bankomatima, troše za kupnju putem POS (Point of sale) uređaja ili ga prebacuju drugim fizičkim osobama u inozemstvo putem institucija za prijenos novca. U slučajevima u kojima se kao tzv „money mule“ pojavljuju stranci, bilo da otvaraju račune na svoje ime ili za domaću pravnu osobu u kojoj su osnivači, postoji visok rizik da se ti stranci koriste krivotorenim osobnim dokumentima.

- **NACIONALNA RANJIVOST NA PRANJE NOVCA**

SAŽETAK

Nacionalna ranjivost na pranje novca je ocijenjena kao srednje niska (0,37). Ocjena nacionalne ranjivosti rezultat je kombinacije:

- procjene sposobnosti za odupiranje rizicima na nacionalnom nivou – srednje visoka (0,72) i
- ukupne sektorske ranjivosti – srednja (0,45) a koja proizlazi iz procjena:
 - ranjivost bankarskog sektora - srednja - 0,5
 - ranjivost sektora vrijednosnih papira - srednje/niska - 0,29
 - ranjivost sektora osiguranja - srednje/niska - 0,35
 - ranjivosti ostalih financijskih institucija - srednja – 0,47
 - ranjivosti nefinancijskih institucija - srednja – 0,47

Mapa rizika

Kao rezultat nacionalne procjene rizika identificirani su rizici od pranja novca i financiranja terorizma za pojedine sektore koji su bili predmet procjene, na način da su u mapu rizika od pranja novca i financiranja terorizma unesene:

- procjena prijetnje od pranja novca i financiranja terorizma - zastupljenost proizvoda i usluga pojedinih sektora (bankarski i drugi) u kaznenim predmetima pranja novca,
- procjene ranjivosti pojedinih sektora.

		<u>RIZIK OD PRANJA NOVCA I FINANCIRANJA TERORIZMA U RH</u>					RASPON RIZIKA
PRIJETNJA	VISOKA						VISOK
	SREDNJE VISOKA			BANKARSKI SEKTOR			SREDNJE VISOK
	SREDNJA			OSTALE FINACIJSKE INSTITUCIJE NEFINACIJSKI SEKTOR			SREDNJI
	SREDNJE NISKA		SEKTOR VRIJEDNOSNIH PAPIRA				SREDNJE NIZAK
	NISKA		SEKTOR ŽIVOTNIH OSIGURANJA				NIZAK
		NISKA	SREDNJE NISKA	SREDNJA	SREDNJE VISOKA	VISOKA	
		RANJIVOST					

Nacionalna sposobnost za odupiranje rizicima od pranja novca

U nastavku su u tablici prikazane ocjene pojedinih varijabli temeljem kojih je procijenjena nacionalna sposobnost za odupiranje rizicima od pranja novca:

PREDMET PROCJENE	OCJENA
Politička strategija i implementacija	0,8
Kriminalizacija Pranja novca	0,8
Zakonodavstvo o oduzimanju imovinske koristi stečene kaznenim djelom	0,8
Financijsko obavještajna jedinica – prikupljanje i analiza podataka	0,8
Kapaciteti i resursi financijskih istražitelja	0,7
Integritet i neovisnost financijskih istražitelja	0,7
Kapaciteti i resursi državnih odvjetnika	0,7
Integritet i neovisnost državnih odvjetnika	0,8
Kapaciteti i resursi sudaca	0,7
Integritet i neovisnost sudaca	0,7
Kvaliteta graničnih kontrola	0,8
Sveobuhvatnost sustava kontrola prijenosa gotovine preko državne granice	0,7
Učinkovitost carinskih kontrola prijenosa gotovine preko državne granice	0,7
Učinkovitost domaće suradnje	0,8
Učinkovitost međunarodne suradnje	0,6
Formalizacija ekonomije	0,6
Razina financijskog integriteta	0,6
Učinkovitost poreznog nadzora	0,8
Dostupnost revizorskih izvještaja	0,6
Identifikacijska infrastruktura	0,7
Dostupnost neovisnih izvora informacija	0,7
Dostupnost i pristup podacima o stvarnom vlasništvu	0,7

Politička strategija i implementacija

Zakonodavni okvir za hrvatski sustav sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma je uspostavljen 1997. kada je u Kaznenom zakonu kao kazneno djelo propisano “Prikrivanje protuzakonito dobivenog novca”. Prvi Zakon o sprječavanju pranja novca donesen je 1998. i iste godine je u sklopu Ministarstva Financija ustrojen Ured za sprječavanje pranja novca (u daljnjem tekstu: UZSPN).

Daljnji razvoj sustava je uslijedio potpisivanjem Protokola o suradnji i uspostavi međuinstitucionalne radne skupine za sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma, koju čine predstavnici 11 institucija i agencija nadležnih za suzbijanje pranja novca i financiranja terorizma. (Protokol stupio na snagu 1. ožujka 2007. godine). U radu skupine sudjeluju predstavnici 11 institucija: UZSPN, DORH, Financijski inspektorat, Porezna uprava, Carinska uprava, HNB, HANFA, MUP, SOA, Ministarstvo pravosuđa i MVEP.

Ciljevi i zadaće MIRS su jačanje suradnje i koordinacija svih institucija uključenih u ostvarivanje strateških i operativnih ciljeva u borbi protiv pranja novca i financiranja terorizma, identificiranje i suzbijanje slabosti i rizika u procesu borbe protiv pranja novca i financiranja

terorizma, kao i prepoznavanje i otklanjanje nedostataka koji utječu na ostvarivanje zadanih strateških i operativnih ciljeva. U okviru MIRS osnovane su dvije podskupine MIRS: Operativna podskupina MIRS (suradnja i koordinacija u konkretnim predmetima pranja novca ili financiranja terorizma); Podskupina MIRS za nadzor – jačanje koordinacije, razmjene iskustava i najbolje prakse tijela zaduženih za nadzor provedbe mjera i radnji sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma (SPNFT). Nadalje, sukladno članku 5. stavku 3. ZSPNFT, provođenje Nacionalne procjene rizika od pranja novca i financiranja terorizma koordinira se kroz rad MIRS.

Vlada Republike Hrvatske je na 16. sjednici održanoj 12. siječnja 2017. donijela Zaključak kojim se prihvaća Akcijski plan za smanjenje identificiranih rizika od pranja novca i financiranja terorizma u Republici Hrvatskoj.

Zaključkom Vlade Republike Hrvatske zadužena su javnopravna i druga tijela za provedbu mjera Akcijskog plana iz svoje nadležnosti. Ministarstvo financija je zaduženo da Vladi Republike Hrvatske podnese godišnje izvješće o provedbi Akcijskog plana za smanjenje identificiranih rizika od pranja novca i financiranja terorizma u Republici Hrvatskoj.

Ministarstvo financija je od javnopravnih i drugih tijela, prikupilo podatke o provedbi mjera iz Akcijskog plana i podnijelo Vladi Republike Hrvatske godišnje izvješće o provedbi ukupno 38 mjera s ciljem smanjenja identificiranih rizika od pranja novca i financiranja terorizma u Republici Hrvatskoj. Provedene su zakonodavne mjere, mjere jačanja kapaciteta nadležnih institucija, operativne aktivnosti nadležnih tijela u konkretnim predmetima, kao i specijalizirane edukacije za sve sudionike sustava sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma u Republici Hrvatskoj.

Koordinacija za gospodarstvo i strukturne reforme Vlade Republike Hrvatske prihvatila je Godišnje izvješće o provedbi Akcijskog plana za smanjenje identificiranih rizika od pranja novca i financiranja terorizma u Republici Hrvatskoj za 2017. (Zaključak Klasa: 022-03/18-07/342, Urbroj: 50301-25/18-18-3 od 11. rujna 2018.).

Kazneno djelo Pranje novca

Kazneno djelo Pranje novca je propisano člankom 265 Kaznenog zakona:

Pranje novca
Članak 265.

»(1) Tko imovinsku korist ostvarenu kaznenim djelom uloži, preuzme, pretvori, prenese ili zamijeni u cilju prikrivanja ili lažnog prikazivanja njezina nezakonitog podrijetla ili pomaganja počinitelju ili sudioniku kaznenog djela kojim je ostvarena imovinska korist da izbjegne kazneni progon ili oduzimanje imovinske koristi ostvarene kaznenim djelom, kaznit će se kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina.

(2) Kaznom iz stavka 1. ovoga članka kaznit će se tko prikriva ili lažno prikazuje pravu prirodu, podrijetlo, mjesto, raspolaganje, prenošenje te postojanje prava, odnosno vlasništva na imovinskoj koristi ostvarenoj kaznenim djelom.

(3) Kaznom iz stavka 1. ovoga članka kaznit će se tko imovinsku korist koju je drugi ostvario kaznenim djelom pribavlja, posjeduje ili koristi.

(4) Kaznom iz stavka 1. ovoga članka kaznit će se tko s namjerom daje upute ili savjete ili uklanja prepreke ili na drugi način olakša počinjenje kaznenog djela iz stavka 1., 2. ili 3. ovoga članka.

(5) Tko počini djelo iz stavka 1. ili 2. ovoga članka u financijskom ili drugom poslovanju ili se

počinitelj bavi pranjem novca ili je imovinska korist iz stavka 1., 2. ili 3. ovoga članka velike vrijednosti, kaznit će se kaznom zatvora od jedne do osam godina.

(6) Tko poduzme radnju iz stavka 1., 2. ili 5. ovoga članka postupajući s nehajem u odnosu na okolnosti da se radi o imovinskoj koristi ostvarenoj kaznenim djelom, kaznit će se kaznom zatvora do tri godine.

(7) Ako je imovinska korist iz stavka 1. do 6. ovoga članka ostvarena kaznenim djelom počinjenim u stranoj državi, počinitelj će se kazniti ako se radi o kaznenom djelu i prema zakonu države u kojoj je počinjeno.

(8) Počinitelja iz stavka 1. do 6. ovoga članka koji dobrovoljno bitno pridonese otkrivanju kaznenog djela kojim je ostvarena imovinska korist sud može osloboditi kazne.

(9) Imovinska korist, predmeti i sredstva koji su nastali počinjenjem kaznenog djela iz stavka 1. do 5. ovoga članka ili su bili namijenjeni ili uporabljeni za počinjenje kaznenog djela iz stavka 1. do 5. ovoga članka, oduzet će se, a prava utvrditi ništetnim.«.

Članak 265. Kaznenog zakona propisuje kazneno djelo pranja novca, objekt kojeg je imovinska korist ostvarena kaznenim djelom, stoga svako kazneno djelo kojim je ostvarena imovinska korist može predstavljati predikatno djelo za pranje novca.

Prema izvješćima nadležnih državnih odvjetništava bitna obilježja ovog kaznenog djela u objektivnom i subjektivnom smislu su jasna i ne predstavljaju problem za procesuiranje, već do problema u dokazivanju predikatnog - glavnog kaznenog djela dokazi u slučajevima st. 7. čl. 265. Kaznenog zakona kada je imovinska korist ostvarena u stranoj državi.

Prilikom propisivanja sankcija za pojedino kazneno djelo zakonodavac vodi računa o težini svakog kaznenog djela in abstracto. U svakom pojedinom (konkretnom) slučaju sud vodi računa o težini počinjenog kaznenog djela, te u granicama propisane kazne odmjerava i izriče kaznu počinitelju cijeneći, sukladno članku 47. Kaznenog zakona, sve okolnosti koje utječu da kazna po vrsti i mjeri bude lakša ili teža (olakotne i otegotne okolnosti).

Kaznenim zakonom propisane kazne za kazneno djelo pranja novca su primjerene i generalno i specijalno preventivno djeluju odvraćajuće na moguće počinitelje ovog kaznenog djela. Posebno se ističe kako za ovo kazneno djelo s obzirom da se čini iz koristoljublja može izreći i novčana kazna ako sporedna kazna sukladno čl. 40. Kaznenog zakona.

Prema podacima vezanim za kaznene predmete koji su završili s pravomoćnim osuđujućim presudama za kazneno djelo pranje novca unatrag tri godine, počiniteljima se izriču od strane suda kazne zatvora u rasponu od 6 mjeseci do 4 godine te uvjetne osude s kaznama zatvora u rasponu od 3 mjeseca do 2 godine i rokom kušnje do 5 godina.

U većini osuđujućih presuda kazne koje se izriču počiniteljima kaznenog djela pranja novca bliže su 1/3 propisane kazne zatvora te unatoč žalbama državnih odvjetnika sudovi nisu pooštrili svoju politiku kažnjavanja, tako da je sudska politika kažnjavanja u nerazmjeru sa zakonskom politikom kažnjavanja za ovo kazneno djelo.

U Republici Hrvatskoj odgovornost pravnih osoba za kaznena djela je kaznena odgovornost. Članak 8. Zakona o odgovornosti pravnih osoba za kaznena djela (Narodne novine, broj 151/03., 110/07., 45/11. i 143/12.) propisuje kao vrste kazni za pravne osobe novčanu kaznu i ukidanje pravne osobe.

Sud može pravnoj osobi izreći uvjetnu osudu (članak 13. Zakona o odgovornosti pravnih osoba za kaznena djela).

Sud također može izreći pravnoj osobi jednu ili više sljedećih sigurnosnih mjera: zabranu

obavljanja određenih djelatnosti ili poslova, zabranu stjecanja dozvola, ovlasti, koncesija ili subvencija, zabranu poslovanja s korisnicima državnog i lokalnih proračuna.

Sveobuhvatnost propisa koji reguliraju oduzimanje imovinske koristi stečene kaznenim djelom

Sukladno članku 560. Zakona o kaznenom postupku (Narodne novine, broj 152/08, 76/09, 80/11, 121/11, 91/12, 143/12, 56/13, 145/13, 152/14, 70/17, 126/19, 126/19) propisano je oduzimanje imovinske koristi u osuđujućoj presudi koju sud izriče, odnosno presudi kojom se utvrđuje da je okrivljenik počinio protupravnu radnju koja je predmet optužbe. U toj presudi sud će navesti koje stvari ili prava predstavljaju imovinsku korist ostvarenu kaznenim djelom odnosno protupravnom radnjom te, odnosno imovina Republike Hrvatske, naložiti okrivljeniku i drugoj osobi na koju je imovinska korist prenesena, da Republici Hrvatskoj preda određene stvari odnosno na nju prenese određena prava, ako ona već nisu prešla na Republiku Hrvatsku, ili da isplati njihovu novčanu protuvrijednost u roku od 15 dana od dana pravomoćnosti presude.

Članak 87. stavak 22. Kaznenog zakona propisuje definiciju imovinske koristi. Ta definicija uključuje imovinu. Predmet kaznenog djela pranja novca propisanog u članku 265. Kaznenog zakona je imovinska korist ostvarena kaznenim djelom.

Članak 265. stavak 9. izričito propisuje da će se imovinska korist, predmeti i sredstva koji su nastali počinjenjem kaznenog djela iz stavka 1. do 5. članka 265. Kaznenog zakona ili su bili namijenjeni ili uporabljeni za počinjenje kaznenog djela iz stavka 1. do 5. članka 265., oduzeti.

Članak 5. Kaznenog zakona izričito propisuje načelo oduzimanja imovinske koristi, prema kojem nitko ne može zadržati imovinsku korist ostvarenu protupravnom radnjom.

S tim u vezi, članak 77. Kaznenog zakona propisuje uvjete i način oduzimanja imovinske koristi, članak 78. propisuje prošireno oduzimanje imovinske koristi, a članak 79. oduzimanje predmeta. Članak 77. stavak 1. Kaznenog zakona propisuje da će se imovinska korist oduzeti i od osobe na koju je prenijeta ako nije stečena u dobroj vjeri.

Obzirom da članak 265. stavak 9. Kaznenog zakona ne propisuje izričito zaštitu prava trećih osoba u dobroj vjeri, odredba članka 77. istog zakona, smještena u Općem dijelu zakona, će se primijeniti, sukladno članku 6.

Temeljno načelo oduzimanja imovinske koristi iz čl. 5. Kaznenog zakona našlo je adekvatnu realizaciju u izmjenama Zakona o kaznenom postupku (Narodne novine, broj 70/17), Glava XXVIII u kojoj je propisan adekvatan postupak za oduzimanje predmeta i imovinske koristi, dok za učinkovitu financijsku istragu relevantna i odredbe čl. 206i. Zakona o kaznenom postupku, zatim 265. vezano za pribavljanje bankovne tajne te čl. 266. kojim se privremeno obustavlja izvršenje financijske transakcije za koju postoji sumnja da predstavlja kazneno djelo ili služi prikrivanju kaznenog djela ili prikrivanje dobiti ostvarene kaznenim djelom.

Potrebno je napomenuti da podnošenje imovinskopravnog zahtjeva ima prednost pred oduzimanjem imovinske koristi, zbog čega je tijekom 2018. godine, u slučajevima kada su oštećenici podnosili takve zahtjeve, izostalo oduzimanje imovinske koristi. Dakle, u takvim slučajevima kada sud donosi odluku kojom prihvaća imovinskopravni zahtjev oštećenika, ne donosi i odluku o oduzimanju imovinske koristi. Ista je situacija i kada je počinjenjem kaznenog djela prouzročena šteta Republici Hrvatskoj, u kojim slučajevima imovinskopravni zahtjev podnose građansko-upravni odjeli državnog odvjetništva. U tim slučajevima sudovi, naravno, kada su za to ispunjeni uvjeti, prihvaćaju imovinskopravni zahtjev Republike Hrvatske te ne oduzimaju imovinsku korist.

Tijekom izvještajne godine primijećeno je da se kod kaznenih djela protiv gospodarstva često pribavlja imovinska korist za pravne osobe koje u trenutku donošenja presude više nemaju imovine pa istu nije moguće naplatiti kroz ovršni postupak ili je u međuvremenu pravna osoba prestala postojati bez pravnog slijednika u kojem se slučaju imovinskopravni zahtjev podnosi prema odgovornoj osobi.

Nisu zamijećene poteškoće kod primjene instituta oduzimanja imovinske koristi, međutim problemi se javljaju kod naplate oduzete imovinske koristi, ukoliko oduzimanje prethodno nije osigurano privremenim mjerama osiguranja. Naime, građansko-upravni odjeli državnih odvjetništava, po proteku roka za uplatu imovinske koristi, pokreću ovršni postupak, međutim tijekom ovršnih postupaka postoje problemi u naplati budući okrivljenici, odnosno ovršenici često nemaju primanja niti imovine na svoje ime.

Međutim, kod oduzimanja imovinske koristi bitno je ukazati na rok trajanja privremenih mjera osiguranja koje sukladno čl. 557.e Zakona o kaznenom postupku do potvrđivanja optužnice mogu trajati najdulje dvije godine.

Kad je o oduzimanju imovinske koristi riječ, državno odvjetništvo se i nadalje suočava s kadrovskim izazovom popunjavanja odjela za istraživanje imovinske koristi stečene kaznenim djelom.

Naime, člankom 206. i stavkom 2. Zakona o kaznenom postupku određeno je da u provođenju izvida i hitnih dokaznih radnji privremenog oduzimanja predmeta sudjeluju financijski istražitelji, državnoodvjetnički savjetnici i stručni suradnici iz posebnog odjela za istraživanje imovinske koristi stečene kaznenim djelom u sastavu državnog odvjetništva, ako postoje osnove sumnje da je stečena znatna imovinska korist počinjenjem kaznenog djela iz nadležnosti županijskog suda.

Stoga su u županijskim državnim odvjetništvima u Osijeku, u Rijeci, u Splitu i u Zagrebu, Odlukom Glavnog državnog odvjetnika Republike Hrvatske, osnovani odjeli za istraživanje imovinske koristi stečene kaznenim djelom. Sukladno članku 42. Poslovnika državnog odvjetništva (Narodne novine, broj: 128/19) financijski istražitelji mogu biti stručni suradnici sa završenim diplomskim sveučilišnim studijem ili specijalističkim diplomskim stručnim studijem i položenim državnim stručnim ispitom i radnim stažem duljim od tri godine na odgovarajućim poslovima..

S obzirom na propisane uvjete i koeficijent složenosti poslova navedenog radnog mjesta određenog u članku 10. Uredbe o nazivima radnih mjesta i koeficijentima složenosti poslova u državnoj službi (Narodne novine, broj 37/01, 38/01 – ispravak, 71/01, 89/01, 112/01, 7/02 – ispravak, 17/03, 197/03, 21/04, 25/04 – ispravak, 66/05, 131/05, 11/07, 47/07, 109/07, 58/08, 32/09, 140/09, 21/10, 38/10, 77/10, 113/10, 22/11, 142/11, 31/12, 49/12, 60/12, 78/12, 82/12, 100/12, 124/12, 140/12, 16/13, 25/13, 52/13, 96/13, 126/13, 2/14, 94/14, 140/14, 151/14, 76/15, 100/15, 71/18 i 73/19) te s tim povezanom visinom moguće plaće, nadležna državna odvjetništva, unatoč uložnim naporima, ne uspijevaju popuniti radna mjesta financijskih istražitelja.

Financijsko obavještajna jedinica – prikupljanje i analiza podataka

Ured za sprječavanje pranja novca (UZSPN) kao financijsko obavještajna jedinica Republike Hrvatske je središnja nacionalna administrativna jedinica nadležna za primanje i analiziranje obavijesti o sumnjivim transakcijama i drugih informacija propisanih u ZSPNFT i na temelju

njega donesenim podzakonskim aktima u vezi s pranjem novca, povezanim predikatnim kaznenim djelima i financiranjem terorizma. UZSPN je nadležan za dostavljanje rezultata svojih operativnih analiza kao financijsko-obavještajnih podataka i svih drugih relevantnih informacija nadležnim tijelima na daljnje postupanje i procesuiranje.

Ured je ustrojstvena jedinica u sastavu Ministarstva financija koja samostalno i neovisno obavlja temeljne i druge zadaće u cilju sprječavanja i otkrivanja pranja novca i financiranja terorizma. Republika Hrvatska je prihvatila administrativni tip (model) osnivanja svoje financijsko-obavještajne jedinice (Ureda) u sastavu ministarstva nadležnoga za financije. Financijsko-obavještajne jedinice (tj. uredi za sprječavanje pranja novca) administrativnog tipa uvijek su dio strukture nekoga ministarstva koje ne pripada policijskom ili pravosudnom tijelu. Najčešća lokacija financijsko-obavještajnih jedinica administrativnog tipa, kao što je i hrvatski UZSPN, je u sastavu ministarstva nadležnoga za financije, središnjih nacionalnih banaka ili su financijsko-obavještajne jedinice ustrojene kao posebne agencije, nezavisne od bilo kojega ministarstva.

Članak 102. ZSPNFT propisuje samostalnost i operativnu neovisnost UZSPN na način da:

- UZSPN samostalno odlučivanje u vezi s analiziranjem, zahtijevanjem, prosljeđivanjem i dostavljanjem rezultata svojih operativnih analiza i specifičnih informacija, podataka i dokumentacije nadležnim tijelima i inozemnim FOJ-evima na daljnje postupanje i procesuiranje
- UZSPN ima odvojene ključne funkcije od funkcija koje obavljaju druge ustrojstvene jedinice Ministarstva financija, uključujući i ograničavanje pristupa prostorijama, podacima i informacijama te informacijskom sustavu UZSPN
- se UZSPNu osiguravaju za obavljanje njegovih temeljnih i drugih zadaća propisanih Zakonom odgovarajuća financijska sredstva, kadrovski kapaciteti, informatička i tehnička opremljenost
- UZSPN ima ovlaštenja na individualnoj i redovitoj osnovi pribavljati i razmještati resurse prijeko potrebne za obavljanje zadaća UZSPN, bez neprimjerenoga političkog utjecaja ili utjecaja privatnoga sektora ili ometanja od istih, kako bi se osigurala potpuna operativna neovisnost UZSPN
- UZSPN je ovlašten sklapati sporazume o suradnji ili uspostavljati samostalnu suradnju u razmjeni informacija s drugim domaćim nadležnim tijelima i inozemnim FOJ-evima.

UZSPN je ustrojen u sastavu Ministarstva financija kao samostalna jedinica, odnosno nije sastavni dio neke od uprava u sastavu ministarstva. U prostorije UZSPN moguće je ući isključivo uz korištenje personaliziranih kartica koje posjeduju samo službenici UZSPN.

U svibnju 2020. u UZSPN je zaposleno ukupno 20 službenika, od kojih 17 ima visoku stručnu spremu, dok 3 ima srednju stručnu spremu. 10 službenika UZSPN obavlja poslove u procesu analitičko-obavještajnog rada, od kojih se 8 službenika zadužuje za rad na konkretnim analitičkim predmetima. Osim analitičko-obavještajne obrade konkretnih slučajeva, UZSPN sukladno ZSPNFT u okviru ustrojenih službi obavlja poslove:

- Međuinstitucionalne i međunarodne suradnje u okviru kojih poslova službenici UZSPN su zaduženi za vođenje MIRS-a, vođenje projekta Nacionalne procjene rizika, vođenje delegacije RH pri Odboru Vijeća Europe MONEYVAL, podrška u obavljanju poslova tijela Europske unije, pripremanje zakonodavnih akata i davanje mišljenja na zakonodavne akte
- Prevencije i neizravnog nadzora obveznika u okviru kojih poslova službenici UZSPN su zaduženi za vođenje podskupine MIRS-a za nadzor; davanje smjernice obveznicima o primjeni odredbi Zakona koje se odnose na obavješćivanje UZSPN o sumnjivim i

gotovinskim transakcijama; pripremanje zakonodavnih akata i davanje mišljenja na zakonodavne akte; obavljanje poslova vezanih za registar stvarnih vlasnika

- Strategijskih analiza u okviru kojih službenici UZSPN obavljaju poslove stratejskih analiza zaprimljenih podataka od obveznika, nadležnih tijela i inozemnih FOJ; utvrđivanja tipologija, trendova i uzoraka pranja novca i financiranja terorizma, projektiranja, razvoja i održavanja informacijskog sustava, održavanja i nadzora sustava zaštite podataka.

Kako bi se osiguralo učinkovito provođenje poslovnih procesa UZSPN, prvenstveno brze analitičke obrade sumnjivih transakcija i blokada sumnjivih transakcija vezanih za sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma odnosno u cilju učinkovite primjene propisanih mjera i standarda informacijske sigurnosti kao i zaštite klasificiranih i neklasificiranih podataka koje u svom djelokrugu koristi UZSPN kao financijsko obavještajna jedinica Republike Hrvatske, provedene su aktivnosti vezane za instalaciju nove informatičke i programske opreme u novi informacijski sustav UZSPN.

Informatička i programska oprema nabavljena je u 2017. godini u okviru projekta „Nabava informatičke i programske opreme za potrebe obavljanja zadaća UZSPN za sprječavanje pranja novca“. Ukupan iznos projekta je 887.500,00 EUR a projekt je sufinancirala Europska unija iz Fonda za unutarnju sigurnost (75% od ukupnog iznosa projekta). Projekt je realiziran uz potporu Ministarstva financija i Samostalnog sektora za Schengensku koordinaciju i projekte Europske unije, Ministarstva unutarnjih poslova, kao odgovornog tijela u sustavu upravljanja i kontrole za nacionalne programe Fonda za azil i migracije i integraciju Fonda za unutarnju sigurnost. Realizacijom navedenog projekta ispunjena je mjera iz Akcijskog plana za smanjenje identificiranih rizika od pranja novca i financiranja terorizma donesenog 2017.

Informatička i programska oprema nabavljena u okviru projekta koristi se u novim aplikativnim sustavima UZSPN za sprječavanje pranja novca:

- Sustav za analizu sumnjivih transakcija i upravljanje predmetima
- Sustav za elektroničko prikupljanje podataka

Autentifikacija i autorizacija ovlaštenih osoba obveznika koji elektroničkim putem dostavljaju podatke UZSPN, realizirana je isključivo korištenjem digitalnih certifikata. Sustav za elektroničko prikupljanje podataka nije oglašen na Internetu već je dio zaštićene komunikacijske mreže javnopravnih tijela.

Informacijski sustav UZSPNa je odvojen i samostalan u odnosu na informacijski sustav Ministarstva financija. Službenici UZSPN pristupaju sustavu za analitičku obradu transakcija na način da je njihova autentifikacija i autorizacija omogućena isključivo korištenjem osobnih digitalnih certifikata. Sustav za analizu sumnjivih transakcija i upravljanje predmetima UZSPNa je središnji dio informacijskog sustava koji se nalazi u zatvorenoj mreži i kojem pristup sukladno ovlaštenjima imaju isključivo službenici UZSPNa. U sustavu se nalaze podatci iz baza transakcija koje obveznici dostavljaju UZSPNu, kao i podatci iz analitičkih predmeta, a koji podatci su povezani u jedinstvenoj bazi podataka.

Vežano za prijem službenika na rad u UZSPN, sukladno odredbama članka 104. ZSPNFT, slobodno radno mjesto u UZSPN može se popuniti prijemom u državnu službu osobe koja ispunjava opće uvjete za prijam u državnu službu i posebne uvjete za raspoređivanje na pojedino radno mjesto u UZSPN te kod koje osobe ne postoje sigurnosne i druge zapreke za prijam u državnu službu. Ministarstvo financija može prema posebnim propisima zatražiti od nadležnog tijela provođenje sigurnosne provjere za osobu koja se prima u državnu službu u UZSPN. Službenici UZSPN koji su ostvarili pristup podacima, informacijama i dokumentaciji

prikupljenoj ili zaprimljenoj na temelju ZSPNFT, dužni su čuvati tajnost podataka i postupanja za vrijeme i nakon prestanka rada u UZSPN.

UZSPN je ovlašten započeti operativnu analizu transakcija samo u slučajevima i nakon što mu:

- banke ili drugi obveznici u pogledu određene transakcije, sredstava ili osobe dostave obrazložene razloge za sumnju na pranje novca ili financiranje terorizma,
- strane financijsko - obavještajne jedinice dostave pisanu zamolbu ili obavijest o sumnjivim transakcijama ili sumnju na pranje novca ili financiranje terorizma,
- državna tijela, sudovi, pravne osobe s javnim ovlastima i drugi subjekti, dostave pisani prijedlog u kojem su navedene aktivnosti koje jesu ili bi mogle biti povezane s pranjem novca ili financiranjem terorizma, a koje aktivnosti su utvrđene prilikom obavljanja poslova iz djelokruga rada tih tijela.

UZSPN ima izravan pristup određenim podacima koji se nalaze u Informacijskim sustavima Porezne uprave i Ministarstva unutarnjih poslova, a koji podatci su potrebni u analitičko-obavještajnom radu. UZSPN također ima izravan pristup podacima koji se nalaze u registru stvarnih vlasnika i Jedinstvenom registru računa. Sukladno članku 115. ZSPNFT, UZSPN može, u okviru analitičko-obavještajne obrade, od državnih tijela zatražiti dostavljanje podataka, informacija i dokumentacije potrebne za sprječavanje i otkrivanje pranja novca ili financiranja terorizma. UZSPN je ovlašten sukladno članku 113. ZSPNFT, u okviru analitičko-obavještajne obrade ili strategijske analize svim obveznicima naložiti dostavljanje svih dodatnih podataka, informacija i dokumentacije potrebne za sprječavanje i otkrivanje pranja novca i financiranja terorizma bez obzira je li obveznik kojemu je naloženo dostavljanje podataka prijavio sumnjivu transakciju.

Obavijesti obveznika o sumnjivim transakcijama osobama i sredstvima

Obavijesti obveznika o sumnjivim transakcijama osobama i sredstvima 2014. do 2019.	Broj obavijesti	Postotak obavijesti
Banke	4010	84,58%
Ostale financijske institucije	640	13,50%
Profesionalne djelatnosti	91	1,92%
Ukupno	4741	100%

Izvor: Godišnja izvješća o radu Ureda za sprječavanje pranja novca

Ključni element preventivnog sustava sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma u Republici Hrvatskoj je obavještavanje UZSPN od strane banaka i drugih obveznika o sumnjivim transakcijama, sredstvima i osobama. Podatak da je većina slučajeva pranja novca koji rezultiraju kaznenim postupkom, inicirana obavijestima obveznika UZSPN i daljnjom analitičko-obavještajnom obradom UZSPN ukazuje na učinkovitost sustava obavještavanja i analitičko-obavještajnog rada UZSPN.

Pisani prijedlozi nadležnih državnih tijela

Pisani prijedlozi nadležnih državnih tijela 2014. do 2018.	Broj obavijesti	Postotak obavijesti
Ministarstvo unutarnjih poslova	300	70,26%
USKOK	29	6,79%
Nadležna državna odvjetništva	24	5,62%
Porezna uprava	24	5,62%
Sigurnosno-obavještajna agencija	16	3,75%

Carinska uprava	8	1,87%
Sudovi	8	1,87%
Financijski inspektorat	7	1,64%
Ministarstvo financija	3	0,70%
Ministarstvo znanosti i obrazovanja	3	0,70%
Ministarstvo vanjskih i europskih poslova	1	0,23%
Ministarstvo obrane	1	0,23%
Ured predsjednice	1	0,23%
Središnji državni ured za sport	1	0,23%
Hrvatska narodna banka	1	0,23%
UKUPNO	427	100%

Izvor: Godišnja izvješća o radu Ureda za sprječavanje pranja novca

Najveći broj prijedloga za analitičku obradu sumnjivih transakcija zaprimljen je od Ministarstva unutarnjih poslova, PNUŠKOK-a.

Kada na temelju analitičko-obavještajne obrade, uključujući operativnu analizu sumnjivih transakcija zaprimljenih od obveznika, podataka i informacija nadležnih tijela i inozemnih FOJ, u individualnom slučaju u vezi s transakcijom, određenom osobom ili sredstvima postoje razlozi za sumnju na pranje novca i s time povezana predikatna kaznena djela i/ili financiranje terorizma u zemlji i/ili inozemstvu, UZSPN dostavlja pisanim putem ili preko zaštićenih komunikacijskih kanala rezultate svojih operativnih analiza nadležnim državnim tijelima odnosno inozemnih FOJ na daljnje postupanje i procesuiranje.

Slučajevi UZSPN dostavljeni 2014. do 2018.	Broj slučajeva	Postotak slučajeva
Ministarstvo unutarnjih poslova	423	31,08%
Porezna uprava	299	21,97%
Državno odvjetništvo Republike Hrvatske	282	20,72%
Inozemne financijsko obavještajne jedinice	232	17,05%
Sigurnosno-obavještajna agencija	62	4,56%
USKOK	38	2,79%
Financijski inspektorat	19	1,40%
Hrvatska narodna banka	2	0,15%
Carinska uprava	2	0,15%
Ministarstvo obrane	1	0,08%
HANFA	1	0,08%
UKUPNO	1361	100%

Izvor: Godišnja izvješća o radu Ureda za sprječavanje pranja novca

U promatranom razdoblju u odnosu na razdoblje od 2011. do 2013., porastao je postotak slučajeva koje UZSPN dostavlja na nadležno postupanje Poreznoj upravi. Navedeni statistički podatci su u skladu kako s procjenom prijetnji od pranja novca u prvoj nacionalnoj procjeni rizika tako i s procjenom prijetnji od pranja novca u ovom dokumentu koje procjene svrstavaju kazneno djelo utaje poreza ili carine u skupinu kaznenih djela s najvećom identificiranom prijetnjom za pranje novca.

Kapaciteti za istraživanje financijskog kriminala

Prema Zakonu o policiji policija je središnja služba Ministarstva unutarnjih poslova koja obavlja poslove određene zakonom i drugim propisima. Jedinstveno je organizirana u tri hijerarhijske razine: Ravnateljstvo, 20 policijskih uprava i policijske postaje.

Unutarnje ustrojstvo policije uređuje Vlada Republike Hrvatske Uredbom o unutarnjem ustrojstvu Ministarstva unutarnjih poslova.

U Ravnateljstvu policije, Upravi kriminalističke policije, Policijskom nacionalnom uredu za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta (PNUSKOK) ustrojena je Služba gospodarskog kriminaliteta i korupcije, koja je, među ostalim, posebno usmjerena na pranje novca i financijske istrage te je ujedno nacionalna točka kontakta za podnošenje zahtjeva i razmjenu podataka u svrhu traganja i utvrđivanja imovinske koristi stečene kaznenim djelom.

PNUSKOK je ustrojen kao organizacijska jedinica Uprave kriminalističke policije nadležan za provođenje složenih kriminalističkih istraživanja na nacionalnoj razini, u prvom redu protiv organiziranog kriminaliteta i korupcije, u čijem sastavu se nalaze tzv. „strateške” službe i 4 regionalne operativne službe (Zagreb, Split, Rijeka, Osijek). Ustrojavanjem PNUSKOK-a formirana su i specijalizirana radna mjesta „policijskih službenika za financijske istrage“.

U većim policijskim upravama (Zagreb, Split, Rijeka, Osijek i Pula) unutar Sektora kriminalističke policije, ustrojene su Službe gospodarskog kriminaliteta, a u ostalim policijskim upravama unutar Službi kriminalističke policije Odjeli i tzv. Grupe za gospodarski kriminalitet koji se također bave navedenom problematikom.

Kvalifikacije za rad na poslovima suzbijanja kaznenih djela pranja novca i provođenje financijskih istraga (radna mjesta: policijski službenik gospodarskog kriminaliteta i korupcije, policijski službenik za financijske istrage i dr.) najvećim dijelom: završen preddiplomski i diplomski sveučilišni studij ili integrirani preddiplomski i diplomski sveučilišni studij ili specijalistički diplomski stručni studij ili visoka stručna sprema (VII/I) sukladno propisima koji su vrijedili prije stupanja na snagu Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju (Narodne novine, broj 123/03).

Prema Zakonu o policiji profesionalni razvoj policijskog službenika odvija se kroz kontinuirano obrazovanje i stručno usavršavanje te napredovanje u službi. Policijsko obrazovanje prema Zakonu o policiji temelji se na načelu cjeloživotnog obrazovanja.

U okviru Policijske akademije planiraju se i provode interne edukacije policijskih službenika specijaliziranih za pranje novca i provođenje financijske istrage. Također, Policijski nacionalni ured za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta u suradnji s drugim nadležnim institucijama provodi interne edukacije policijskih službenika specijaliziranih za pranje novca i provođenje financijskih istraga. Osim toga, policijski službenici sudjeluju u adekvatnim oblicima vanjske edukacije organiziranih od strane drugih domaćih ili međunarodnih institucija, bilo u zemlji, bilo u inozemstvu. Policijski službenici sudjelovali su na ukupno 35 domaćih i inozemnih edukacija koje su obuhvatile područja: suzbijanja gospodarskog kriminaliteta, istraživanja pranja novca i korupcije, zamrzavanje i oduzimanje imovinske koristi stečene kaznenim djelom, financijske istrage, financijske istrage povezane s korištenjem kriptovaluta, financijske istrage i oduzimanje nezakonito stečene imovinske koristi povezane s trgovanjem ljudima, suzbijanje financiranja terorizma

U Poreznoj upravi se poslovima financijskih istraga bave se službenici na radnim mjestima otkrivanja porezno kaznenih djela i poreznih prijevара, igara na sreću, zabavnih i nagradnih igara te službenici Središnjeg uredа, određenih službi odnosno sektora (Samostalni sektor za financijske istrage, nadzor igara na sreću, istraživanje porezno – kaznenih djela i poreznih prijevара, porezni nadzor).

U Ministarstvu financija, Carinskoj upravi ustrojene su:

- Služba za istrage, koja obavlja neposredno i u suradnji s drugim službama nadzor s ciljem osiguranja pravilne primjene carinskih, trošarinskih, poreznih i drugih propisa iz nadležnosti Carinske uprave usmjerene na otkrivanje, sprječavanje i suzbijanje prekršajnih i kaznenih djela te prikuplja obavijesti i podatke o tim djelima i počiniteljima; provodi dokazne radnje u prekršajnom i kaznenom postupku; postupa po nalogima Državnog odvjetništva Republike Hrvatske.
- Služba za analitičku podršku koja analitički izrađuje izvješća o informacijama koje mogu ukazivati na pogodovanje nastanka i razvoja prijevара na štetu financijskih interesa; obavlja poslove nadzora i istrage unosa i iznosa gotovine preko državne granice sukladno propisima o sprječavanju pranja novca i financiranju terorizma.

Integritet i neovisnost financijskih istražitelja

Pravni okvir, osim Zakona o državnim službenicima (Narodne novine, broj 92/05, 140/05, 142/06, 77/07, 107/07, 27/08, 34/11, 49/11, 150/11, 34/12, 49/12, 37/13, 38/13, 01/15, 138/15, 61/17, 70/19, 98/19), u policiji čine Zakon o policiji (Narodne novine broj 34/11, 130/12, 89/14, 151/14, 33/15, 121/16, 66/19), te Zakon o policijskim poslovima i ovlastima (Narodne novine, broj 76/09, 92/14, 70/19).

Naime, prema čl. 30. Zakona o policiji policijski službenik dužan je poslove obavljati u skladu sa zakonom, drugim propisima i pravilima struke te poštivati odredbe Etičkog kodeksа policijskih službenika kojeg donosi ministar.

Prema čl. 38. Zakona o policiji policijski službenik ne smije biti član političke stranke, politički djelovati u Ministarstvu, niti se kandidirati na državnim i lokalnim izborima. Policijski službenik ne smije u službenoj odori prisustvovati stranačkim i drugim političkim skupovima, osim ako je na tim skupovima prisutan radi obavljanja službenih obveza.

Prema čl. 4. Zakona o policijskim poslovima i ovlastima policijski službenik obavlja policijski posao i primjenjuje policijske ovlasti: po službenoj dužnosti, na temelju zapovijedi nadređenog i na temelju naloga državnog odvjetnika, suda ili drugog nadležnog tijela kad je to propisano zakonom. Nalog i zapovijed za obavljanje policijskog posla moraju biti utemeljeni na zakonu, jasni i određeni, a pri njihovom izdavanju mora se imati u vidu razmjer između povoda i cilja obavljanja policijskog posla. Policijski službenik će odbiti izvršiti nalog ili zapovijed za koje je očito da se njihovim izvršenjem čini kazneno djelo. O odbijanju naloga ili zapovijedi policijski službenik će odmah izvijestiti višeg nadređenog, višeg državnog odvjetnika, predsjednika suda ili čelnika drugog nadležnog tijela.

U cilju suzbijanja koruptivnog ponašanja odgovornih osoba u trgovačkim društvima koja su u pretežitom vlasništvu Republike Hrvatske, kao i najviših obnašatelja funkcija u tijelima državne vlasti i jedinicama područne i lokalne (regionalne) samouprave u promatranom razdoblju kriminalistički je istraženo i pod neposrednom koordinacijom Državnog odvjetništva Republike Hrvatske (DORH), odnosno USKOK-a i u suradnji sa drugim nadležnim institucijama, procesuirano više predmeta protiv poznatih i utjecajnih članova društva. Uz

navedena kriminalistička istraživanja koruptivnih kaznenih djela paralelno se provode i financijske istrage koje obuhvaćaju traganje, identificiranje, osiguravanje i oduzimanje imovinske koristi ostvarene kaznenim djelom.

U razdoblju od 2014. do 2018. evidentirano je ukupno 12 disciplinskih kazni za teške povrede službene dužnosti protiv policijskih službenika koji rade na poslovima gospodarskog kriminaliteta. U istom razdoblju evidentirana su 4 disciplinska postupka protiv službenika Porezne uprave nadležna za financijske istrage.

U Državnom odvjetništvu Republike Hrvatske smatraju da su kapaciteti i resursi nadležnih tijela koji sudjeluju u financijskim istragama zajedno s državnim odvjetništvom adekvatni i na traženje državnog odvjetnika čelnici navedenih tijela dali su na raspolaganje svoje službenike koji sudjeluju u zajedničkim izvidima s ciljem utvrđivanja vrijednosti pribavljene imovinske koristi, pronalaženja takve imovine i mjerama za osiguranje oduzimanja.

Kapaciteti tužitelja u predmetima financijskog kriminaliteta

Za procesuiranje kaznenog djela pranja novca stvarno su nadležna općinska državna odvjetništva, a ukoliko je glavno kazneno djelo iz stvarne nadležnosti županijskog državnog odvjetništva tada je za kazneno djelo pranja novca po načelu koneksiteta nadležno županijsko državno odvjetništvo. Isto tako ukoliko se radi o procesuiranju predikatnih kaznenih djela za koje je stvarno nadležan USKOK tada navedeno posebno državno odvjetništvo procesuirala i kazneno djelo pranja novca.

Sukladno odredbama Zakona o državnom odvjetništvu (Narodne novine, broj 67/18) i Zakona o područjima i sjedištima državnih odvjetništava (Narodne novine, broj 67/18) u 2018. u kaznenim predmetima postupali su kazneni odjeli u 22 općinska državna odvjetništva, 15 županijskih državnih odvjetništava i USKOK. Sukladno obveznoj uputi O-2/02 po zaprimljenim obavijestima o sumnjivim transakcijama određeno je na svim razinama postupanje 93 zamjenika državnih odvjetnika jer se radi o OGR predmetima, a nakon upisa kaznene prijave, odnosno predmeta u K-DO upisnike radnje poduzimaju zamjenici državnih odvjetnika koji su godišnjim rasporedom poslova određeni u kaznene odjele i odsjeke za postupanje po predmetima gospodarskog kriminaliteta koji su osnovani u svim većim općinskim i županijskim državnim odvjetništvima gdje rade najmanje tri zamjenika s specijalizirana za predmete gospodarskog kriminaliteta u koju ulazi i kazneno djelo pranja novca. Pravosudna akademija provela je unazad tri godine više radionica radi stručnog usavršavanja državnih odvjetnika na temu financijske istrage i oduzimanja imovinske koristi, a predavači su bili predstavnici USKOK-a. U listopadu 2017. na stručnom skupu kaznenih odjela svih državnih odvjetništava posebna tema prezentacije i rasprave bila je o postupanju državnih odvjetnika u predmetima gdje dolazi do oduzimanja predmeta i imovinske koristi po Zakonu o izmjenama i dopunama Zakona o kaznenom postupku (Narodne novine, broj 70/17).

Zamjenici državnih odvjetnika, odnosno državnoodvjetnički savjetnici koji su raspoređeni na rad u kaznene odjele, odnosno odsjeke za predmete gospodarskog kriminaliteta imaju propisano zvanje i posebna stručna znanja te iskustvo na radu na predmetima gospodarskog kriminaliteta i prolaze dodatno stručno usavršavanje na Pravosudnoj akademiji gdje su educirani za područje financijskih istraga te oduzimanje imovinske koristi.

Državno odvjetništvo Republike Hrvatske predložilo je Programskom vijeću Pravosudne akademije da se edukacije iz područja oduzimanja imovinske koristi i kaznenog progona pranja novca održe i tijekom 2020. godine. Edukacije iz navedenog područja planirane su za studeni

2020.

U studenom 2017. godine 48 državnih odvjetnika i savjetnika prošlo je stručno usavršavanje u Pravosudnoj akademiji iz oblasti preventivnog sustava i kaznenog progona pranja novca (uključeno i financijske istrage – oduzimanje imovinske koristi te međunarodna suradnja).

Edukacije-radionice na temu imovinski izvidi i privremene mjere osiguranja radi oduzimanju imovinske koristi održane u Pravosudnoj akademiji (7 radionica za 125 državnih odvjetnika, zamjenika i savjetnika).

Prema podatcima dostavljenim od nadležnih državnih odvjetništava u vremenu od 2014. - 2018. prosječno se od podnesenih kaznenih prijavi u 42% predmeta pokreću istrage, dok je do podizanja optužnice došlo u 68% predmeta. Na sudovima se nalazi veći broj neriješenih pokrenutih kaznenih postupaka u fazi glavne rasprave. Prosječno, unatrag pet godina sudovi su završili i donijeli presude u 48% kaznenih predmeta pokrenutih povodom optužnice za kazneno djelo pranja novca.

Sukladno odredbama Zakona o kaznenom postupku (čl. 206i.) imovinska korist obavezno se istražuje u svim kaznenim predmetima gdje je došlo do stjecanja imovinske koristi, a to znači u svim predmetima kaznenih djela koja generiraju imovinsku korist (kaznena djela protiv imovine, gospodarstva, korupcije, organiziranog kriminaliteta, kibernetičkog kriminaliteta). U onim predmetima gdje postoje osnove sumnje da je stečena znatna imovinska korist financijske istrage provode posebni odjeli za istraživanje imovinske koristi, a u slučaju stjecanja imovinske koristi velike vrijednosti državni odvjetnici u zajedničke izvide uključuju službenike policije i nadzornih tijela Ministarstva financija.

Dakle, može se raditi o jednostavnijim kaznenim predmetima gdje samo državno odvjetništvo svojim izvidima ili u suradnji s policijom dolazi do podataka o stečenoj imovinskoj koristi, a u složenim predmetima dolazi do koordinacije rada s drugim državnim tijelima te zajedničkog rada između kaznenog odjela i građansko-upravnog odjela radi adekvatnog postupanja i stavljanja prijedloga za privremene mjere osiguranja radi oduzimanja imovinske koristi, odnosno postavljanja imovinskopravnog zahtjeva ako se radi o državnoj imovini. U slučaju prikupljanja potrebnih činjenica i podataka o visini stečene imovinske koristi, a kada se utvrdi gdje se imovina nalazi državni odvjetnik bez odgode predlaže određivanje privremenim mjera osiguranja kako ne bi došlo do sakrivanja ili uništenja imovine, a državni odvjetnik u optužnici, a najkasnije na pripremnom ročištu predlaže oduzimanje stečene imovinske koristi.

Treba naglasiti da u 82% kaznenih predmeta (kaznena djela protiv imovine, gospodarstva, korupcije, računalnih sustava, intelektualnog vlasništva) koji generiraju imovinsku korist, oštećenima su dosuđeni podneseni imovinskopravni zahtjevi koji imaju prednost pred oduzimanjem imovinske koristi. U 18% predmeta gdje je istraživana imovinska korist predlažu se privremene mjere osiguranja iz čl. 557a Zakona o kaznenom postupku, a u svima je došlo i do oduzimanja imovinske koristi od suda. U daljnjih 83% predmeta sudovi su na prijedlog državnog odvjetništva oduzimali imovinsku korist, dakle, u onim predmetima gdje nije bilo pretpostavki za mjere osiguranja.

Integritet i neovisnost tužitelja u predmetima financijskog kriminaliteta

Ustavom Republike Hrvatske, odredbom članka 121.a, državno odvjetništvo je definirano kao samostalno i neovisno pravosudno tijelo koje je ovlašteno i dužno progoniti počinitelje kaznenih i drugih kažnjivih djela, poduzimati pravne radnje radi zaštite imovinskih interesa Republike Hrvatske i podnositi pravna sredstva za zaštitu Ustava i prava.

Ustanovljavanje, ustrojstvo, djelokrug te nadležnost državnog odvjetništva uređuju se

zakonom.

Prema odredbama Zakona o državnom odvjetništvu, Državno odvjetništvo samostalno je i neovisno pravosudno tijelo ovlašteno i dužno postupati protiv počinitelja kaznenih djela i drugih kažnjivih djela, poduzimati pravne radnje radi zaštite imovine Republike Hrvatske te podnositi pravna sredstva za zaštitu Ustava Republike Hrvatske i zakona.

Državno odvjetništvo obavlja svoje ovlasti na osnovi Ustava Republike Hrvatske, međunarodnih ugovora koji su dio pravnog poretka Republike Hrvatske, pravne stečevine Europske unije, zakona i drugih izvora prava.

Državno odvjetništvo ustanovljava se kao jedinstveno pravosudno tijelo čiji se djelokrug, ovlasti i nadležnost utvrđuju zakonom.

Državni odvjetnik odgovoran je za obavljanje poslova iz djelokruga državnog odvjetništva koje zastupa i kojim upravlja. Zamjenik državnog odvjetnika samostalan je u radu u predmetu koji mu je dodijeljen. Samostalnost u radu zamjenika državnog odvjetnika i donošenju odluke može se ograničiti isključivo na način propisan Zakonom o državnom odvjetništvu.

Zabranjen je svaki oblik utjecaja, a posebno svaki oblik prisile prema državnim odvjetnicima i zamjenicima državnih odvjetnika, zlorporaba javnih ovlasti i osobnog utjecaja te korištenje medija i javnih istupanja u predmetima kaznenih djela koja se progone po službenoj dužnosti i u predmetima u kojima državni odvjetnik odnosno zamjenik državnog odvjetnika izvršava svoje ovlasti i dužnosti u zaštiti imovine Republike Hrvatske.

Glavni državni odvjetnik Republike Hrvatske, zamjenik Glavnog državnog odvjetnika Republike Hrvatske, državni odvjetnik i zamjenik državnog odvjetnika ne smiju biti pozvani na odgovornost za izraženo pravno mišljenje u predmetu koji im je dodijeljen u rad, osim ako se radi o kršenju zakona koje je kažnjivo djelo.

Samostalnost i neovisnost državnih odvjetništava u Republici Hrvatskoj osigurana je i odredbama Zakona o državnoodvjetničkom vijeću (Narodne novine, broj 67/18) koje je samostalno i neovisno tijelo koje, između ostalog, odlučuje o imenovanjima, razrješenjima, premještanju državnih odvjetnika i zamjenika te vodi stegovne postupke.

Prema podacima Državnoodvjetničkog vijeća nisu pokrenuti disciplinski, a niti kazneni postupci protiv državnih odvjetnika, zamjenika ili savjetnika koji su radili na predmetima pranja novca i oduzimanja imovine.

Državno odvjetništvo podiglo je više optužnica zbog korupcijskih kaznenih djela i pranja novca protiv utjecajnih članova društva.

Kapaciteti, integritet i neovisnost sudaca

Sudbenu vlast u RH vezano za kaznene predmete izvršavaju Vrhovni sud Republike Hrvatske, županijski sudovi i općinski sudovi. Ustavni sud donosi odluke o pitanjima koja se tiču Ustava. Suci moraju biti nepristrani i neovisni su od ostalih grana vlasti.

Općinski sudovi su nadležni za predmete pranja novca u prvom stupnju. Vezano za specijalizaciju sudova za pojedine vrste kaznenih predmeta, u sklopu 4 županijskih sudova (Osijek, Rijeka, Split i Zagreb) ustrojeni su takozvani „Uskočki sudovi“ koji sude u predmetima iz nadležnosti USKOKa, a što se odnosi i na predmete pranja novca za koje je nadležan USKOK.

Na Pravosudnoj akademiji je 2017. godine za suce i državne odvjetnike održano 6 edukacija na temu Preventivni sustav i kazneni progon pranja novca. Teme edukacija koje su prezentirali predavači iz državnog odvjetništva i UZSPN bile su:

- Preventivni sustav pranja novca i uloga Ureda za sprječavanje pranja novca
- Kazneni progon počinitelja pranja novca
- Financijska istraga-imovinski izvodi
- Međunarodna pravna pomoć i suradnja

Od Državnog sudbenog vijeća prikupljeni su podaci o stegovnim postupcima protiv sudaca odnosno izrečenim stegovnim kaznama u razdoblju od 2014. do 2018. U navedenom razdoblju okončano je 13 stegovnih postupaka protiv sudaca u okviru kojih je izrečeno 7 stegovnih kazni razriješenja od obnašanja sudačke dužnosti, te 6 novčanih kazni.

Granične kontrole – sveobuhvatnost i učinkovitost kontrola prijenosa gotovine preko državne granice

Ministarstvo unutarnjih poslova

Granična policija je, kad je riječ o zaštiti i kontroli državne granice, svoje djelovanje usmjerava na jačanje sigurnosti na državnoj granici, u civilnom zračnom prometu i plovidbi, što uključuje izdavanje dokumenata na graničnim prijelazima, odbijanje ulaska i izlaska, sprječavanje zlouporabe putnih dokumenata i prekograničnog kriminaliteta, sprječavanje počinjenja prekršaja na granici i njihovo procesuiranje, nezakonite migracije, prihvati i vraćanje stranaca na granici, prisilna udaljenja stranaca i povrede državne granice.

Zbog specifičnog geopolitičkog položaja i oblika državnog teritorija Republike Hrvatske, zahtjevana zadaća je osiguranje nesmetanog protoka ljudi i roba, uz istodobno sprječavanje nezakonitih prelazaka preko državne granice i svih oblika prekograničnog kriminala.

Granična policija Republike Hrvatske nadzire i štiti 3.318,6 km granice, od čega je vanjska granica 2.304,3 km, a unutarnja 1.014,3 km. Državna granica u potpunosti je određena i označena samo s Republikom Mađarskom, a određivanje granične crte s ostalim susjednim državama provodi se kroz rad međudržavnih komisija. Na državnoj granici određena su 173 granična prijelaza od kojih su 162 stalna (11 sezonskih graničnih prijelaza otvoreno je isključivo za međunarodni pomorski promet tijekom turističke sezone). Najveći broj nalazi se na dijelu granice s Republikom Slovenijom (58) i Bosnom i Hercegovinom (50).

Migrantska kriza obilježila je 2015. a nastala je kao posljedica problema u nadzoru Schengenske granice i vanjske granice EU, posebice na granici između Grčke i Turske, početkom 2015. godine dolazi do značajnog povećanja migracijskog vala u Europu na zapadno balkanskoj ruti. Najveći pritisak migracijskog vala je na dijelu mađarsko-srpske granice. U cilju suzbijanja pritiska neregularnih migracija na granici s Republikom Srbijom, Mađarska je podigla ogradu na tom dijelu granice, što je imalo za posljedicu skretanje migracijskog vala na hrvatsko-srpsku granicu. Republika Hrvatska je u 2015. godini bila suočena s ulaskom velikog broja migranata na granici s Republikom Srbijom koji je započeo dana 16. rujna 2015. godine. Od toga dana do 31. prosinca 2015. godine u Republiku Hrvatsku ušlo je 559.761 migranata. Najzastupljeniji su državljani Bliskog istoka, odnosno Sirije (246.013), Afganistana (151.748), Iraka (78.935) i Irana (13.804).

Od 16. rujna 2015. kada je započeo migracijski val koji je službeno trajao do 5. ožujka 2016. godine u Republiku Hrvatsku ušlo je 658.068 migranata.

Nezakonite migracije

Najčešći način izvršenja nezakonitih prelazaka državne granice Republike Hrvatske je pješice preko kopnene granice i izbjegavanjem granične kontrole i skrivanjem u teretnim motornim vozilima u cestovnom prometu i u vlakovima (teretni vagoni) u željezničkom prometu. Krajem

2017. godine uočen je novi trend izvršenja nezakonitog prelaska plovilima preko Dunava. Osobe zatečene u nezakonitom prelasku najčešće kod sebe nisu imali identifikacijske isprave. Prema podacima MUP-a u promatranom razdoblju zabilježen je broj osoba evidentiranih u nezakonitom prelasku državne granice kako slijedi:

- 2014. godine ukupno 3.914 osobe
- 2015. godine ukupno 3.759 osoba
- 2016. godine ukupno 4.496 osoba
- 2017. godine ukupno 4.808 osoba
- 2018. godine ukupno 8.207 osoba

U istom vremenskom razdoblju kaznenih djela Protuzakonito ulaženje, kretanje i boravak u Republici Hrvatskoj, drugoj državi članici Europske unije ili potpisnici Šengenskog sporazuma zabilježeno je kako slijedi:

- 2014. godine ukupno 140 kaznenih djela počinjenih od strane 80 počinitelja
- 2015. godine ukupno 68 kaznenih djela počinjenih od strane 72 počinitelja
- 2016. godine ukupno 156 kaznenih djela počinjenih od strane 167 počinitelja
- 2017. godine ukupno 365 kaznenih djela počinjenih od strane 321 počinitelja
- 2018. godine ukupno 619 kaznenih djela počinjenih od strane 620 počinitelja

Prekogranični kriminalitet

U suradnji s drugim linijama rada policije i mjerodavnim državnim tijelima, posebice carinskim službenicima, policijski službenici granične policije postupaju u slučajevima pokušaja prijenosa roba koja je, ili u svojoj količini ili je, zakonski zabranjena za prijenos. Najčešće se krijumčare droga, cigarete, duhan, meso, oružje, streljivo, alkohol i zaštićene vrste životinja. Nema podataka o krijumčarenju novca.

Carinska uprava

Uvidom u evidencije o otkrivenim pokušajima nezakonitog unosa ili iznosa gotovine preko državne granice Republike Hrvatske, odnosno vanjske granice Europske unije, utvrđeno je da su svi otkriveni na području graničnih prijelaza.

Činjenica je da konfiguracija terena na kojoj se nalazi istočna granica Republike Hrvatske, ujedno i vanjska granica Europske unije s trećim zemljama, predstavlja potencijalnu zlouporabu od strane krijumčara, te time otvara sumnju u moguće slučajeve nezakonitog prijenosa gotovine.

ZSPNFT u čl. 121 propisuje obvezu Carinskoj upravi obavještanja o slučajevima sumnji na pranje novca prema UZSPN.

Na službenoj stranici Ministarstva financija, Carinske uprave javnosti su dostupne informacije o obvezama prijave prijenosa gotovine preko državne granice. Također su dostupne informacije o značajnim slučajevima otkrivenih pokušaja nezakonitih prijenosa gotovine. Carinska uprava ažurno objavljuje nove informacije u pogledu zakonskih propisa, uključujući propise vezano uz područje kontrole gotovine preko državne granice.

Ministarstvo financija, Carinska uprava kontinuirano održava suradnju s raznim institucijama i organizacijama na razini EU i globalno, kao na primjer, Svjetska carinska organizacija (WCO), Europol, Europska komisija - Europski ured za suzbijanje prijevара (OLAF) u okviru koje se zaprimaju informacije i saznanja o trendovima, aktualnim modalitetima i rutama krijumčarenja gotovine, te značajnim zapljenama.

U okviru stalne Koordinacijske grupe za kontrolu gotovine (DG-TAXUD-a) izrađen je dokument „Smjernice za kontrolu gotovine“ koje se namijenjene carinskim službenicima u operativnom radu, a odnosi se na praktičnu primjenu Uredbe (EZ) br. 1889/2005. Navedeni

dokument je dostupan carinskim službenicima putem Intraneta.

Statistički podatci o prekršajnim postupcima vođenim u Financijskom inspektoratu Republike Hrvatske radi djela prekršaja neprijavlivanja prijenosa gotovine preko državne granice (čl. 69. Zakona o deviznom poslovanju (Narodne novine, broj 96/2003., 140/2005., 132/2006., 150/2008., 92/2009., 133/2009. - Zakon o platnom prometu, 153/2009., 145/2010. i 76/2013)).

Podaci se odnose na prekršajne postupke pokrenute temeljem optužnih prijedloga Carinske uprave, u znatno manjem dijelu optužnih prijedloga Ministarstva unutarnjih poslova i na 1 optužni prijedlog Općinskog državnog odvjetništva.

TUŽITELJ: CARINSKA UPRAVA/ MUP/ DORH	Podneseni optužni prijedlozi		Riješeni postupci			
	Broj optužnih prijedloga	Privremeno oduzeta novčana sredstva (€)	Broj odluka o prekršajima.	Izrečene novčane kazne (kn)	Oduzeta novčana sredstva (€)	Vraćena novčana sredstva (€)
2014.	13	5.280.265,00 6.600,00 (čekovi)	30	381.000,00	5.421.481,00	1.167.008,00
2015.	10	415.568,00	20	245.000,00	76.133,00	464.600,00 6.600,00 (čekovi)
2016.	13	288.945,00	14	235.000,00	24.000,00	730.984,00
2017.	11	581.545,00	12	178.000,00	21.350,00	406.553,00
2018.	11	255.831,00	15	143.000,00	16.180,00	514.688,00
UKUPNO	58	6.822.154,00 6.600,00 (čekovi)	91	1.182.000,00	5.542.964,00 16.180,00 (nevažeće obojene novčanice)	3.283.833,00 6.600,00 (čekovi)

Domaća suradnja

Institucionalni okvir za domaću suradnju na području SPNFT je Međuinstitucionalna radna skupina za sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma. Vezano za suradnju na konkretnim predmetima u sklopu MIRS je uspostavljena Operativna podskupina MIRS.

Državno odvjetništvo Republike Hrvatske

U svim kaznenim predmetima istraživanja gospodarskog kriminaliteta nadležna državna odvjetništva surađuju i održavaju savjetodavne sastanke s policijom, te po potrebi i ostalim nadzornim tijelima Ministarstva financija te drugim državnim tijelima. Navedene koordinacije kod istraživanja pranja novca, a posebno po zaprimanju analiza operativnih transakcija od strane UZSPN provode se sukladno obveznoj uputi DORH-a broj O-2/02 s nadležnim policijskim upravama te po potrebi s Carinskom upravom, Poreznom upravom, Financijskim inspektoratom i drugim državnim tijelima. Ne vodi se posebna evidencija budući se u svim predmetima gospodarskog kriminaliteta provodi suradnja s drugim tijelima, a državno odvjetništvo koordinira provođenje izvida odnosno kriminalističko istraživanje, kao i financijsku istragu radi efikasnog kaznenog progona gospodarskog kriminaliteta i oduzimanja imovinske koristi.

Porezna uprava

Službenici koji obavljaju poslove suzbijanja poreznih prijevара po službenoj dužnosti su istražitelji u poreznom postupku s ovlastima prikupljanja i korištenja dokaza u poreznom postupku, prikupljenih putem tijela kaznenog progona u svrhu sprječavanja, otkrivanja i porezne istrage poreznih prijevара. Sudjeluju na koordinacijama istraživanja kaznenih djela u suradnji sa službenicima Ministarstva unutarnjih poslova, Policijskog nacionalnog ureda za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta, Ureda za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta, Županijskog i/ili Općinskog državnog odvjetništva, Državnog odvjetništva Republike Hrvatske. Istražitelji Porezne uprave su u razdoblju od 2014. do 2018. sudjelovali na ukupno 192 održane koordinacije istraživanja kaznenih djela, od čega je 25 koordinacija održano u predmetima pranja novca

Koordinacija u predmetima pranja novca u širem smislu podrazumijeva obavljanje poslova suzbijanja poreznih prijevара i s te osnove službenici koji obavljaju te poslove po službenoj dužnosti su istražitelji u poreznom postupku s ovlastima prikupljanja i korištenja dokaza u poreznom postupku, prikupljenih putem tijela kaznenog progona u svrhu sprječavanja, otkrivanja i porezne istrage poreznih prijevара. Sudjeluju na koordinacijama istraživanja kaznenih djela u suradnji sa službenicima Ministarstva unutarnjih poslova, Policijskog nacionalnog ureda za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta, Ureda za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta, Županijskog i/ili Općinskog državnog odvjetništva, Državnog odvjetništva Republike Hrvatske.

Samostalni sektor za financijske istrage Porezne uprave obavlja zadaće na temelju ovlasti iz Zakona o Poreznoj upravi (Narodne novine, broj 115/16, 98/19) i Općeg poreznog zakona (Narodne novine, broj 115/16, 106/18, 121/19, 32/20, 42/20), a nadležan je za porezne obveznike na cijelom području republike Hrvatske. Samostalni sektor za financijske istrage obavlja poslove analize i financijskog istraživanja prvenstveno u predmetima u kojima postoje ozbiljne naznake organiziranog kriminaliteta, koruptivnih kaznenih djela i kaznenih djela subvencijskih prijevара na štetu sredstava Europske unije. U obavljanju poslova financijskog istraživanja surađuje s tijelima kaznenog progona, osobito Uredom za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta.

Samostalni sektor za financijske istrage (do 30.06.2017. Samostalni sektor za otkrivanje poreznih prijevара) Statistika kaznenih prijаva u razdoblju od 9.2.2015. do 31.05.2020.					
Razdoblje	Broj podnesenih kaznenih prijаva	Broj prijavljenih pravnih i fizičkih osoba	Utaja poreza	Izvlačenje novca i ostali načini oštećenja poslovnih subjekata	Pranje novca (2016.) i subvencijska prijevара
9.2. – 31.12.2015.	2	9	12.209.650,67 kn	196.404.382,79 kn	-
1.1 – 31.12.2016.	9	156	45.466.797,90 kn	140.445.543,39 kn	631.021.162,03 kn
1.1 – 30.6.2017.	5	97	68.284.000,00 kn	179.728.152,83 kn	-
1.7 – 31.12.2017.	4	31	595.146,50 kn	1.011.137.549,73 kn	-
1.1 -31.12.2018.	6	108	24.533.346,63 kn	7.961.096,59 kn	18.570.387,61 kn
1.1 – 31.12.2019.	7	87	131.636.528,41 kn	-	-
1.1 – 31.5.2020.	4	71	21.393.751,49 kn	12.807.970,82 kn	-
Total	37	559	304.119.221,60 kn	1.548.478.696,15 kn	649.591.549,64 kn

U 2016. godini podnesena je kaznena prijаva USKOK-u protiv 15 fizičkih osoba zbog osnovane sumnje na počinjenje kaznenih djela zločinačkog udruživanja, pranja novca, pomaganja u pranju novca u iznosu od 631.021.162,03 kn te poticanja i pomaganja u zlouporabi povjerenja u gospodarskom poslovanju.

Po svim kaznenim prijаvama nadležna državna odvjetništva pokrenula su istragu te se vode

odgovarajući pravosudni postupci.

Međunarodna suradnja u kaznenim stvarima

Pravni okvir za postupanje državnog odvjetništva su međunarodni ugovori te Zakon o međunarodnoj pravnoj pomoći u kaznenim stvarima (Narodne novine, broj 178/04) (postupanje prema načelu reciprociteta) zatim u odnosu na države članice EU postoji različita pravna osnova s obzirom na postupak implementacije okvirnih odluka ili direktiva pojedine države članice EU te se primjenjuju odredbe Zakona o pravosudnoj suradnji u kaznenim stvarima s državama članicama Europske unije (Narodne novine, broj: 91/10, 81/13, 124/13, 26/15, 102/17, 68/18, 70/19).

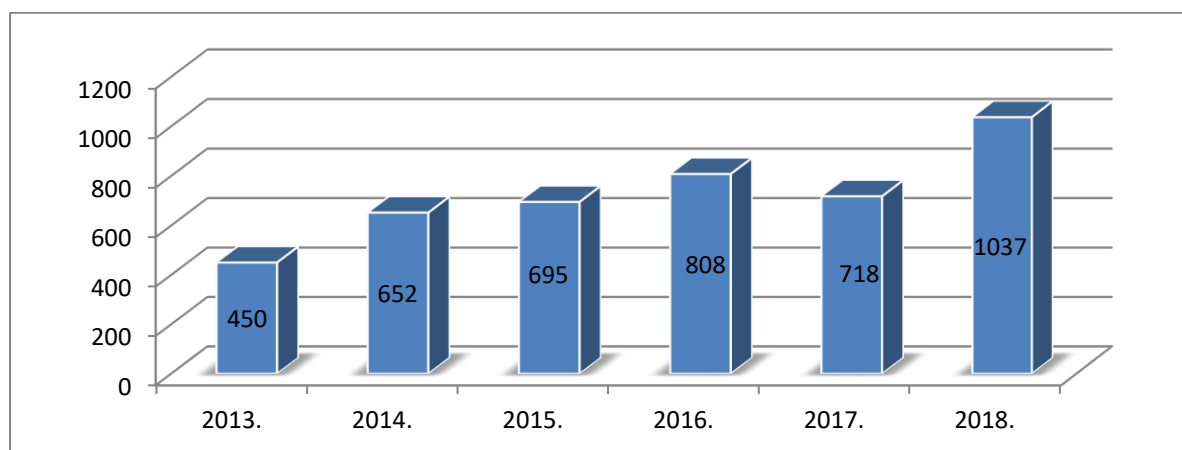
U odnosu na međunarodne ugovore postoji veći broj bilateralnih međunarodnih ugovora o uzajamnoj pravnoj pomoći u kaznenim stvarima.

Od višestranih međunarodnih ugovora (konvencija) treba navesti Konvencije Vijeća Europe i to:

1. Konvencija o uzajamnoj sudskoj pomoći u kaznenim stvarima
2. Konvencija o sprječavanju, pranju, traganju i privremenom oduzimanju imovine stečene kaznenim djelima iz 1990.
3. Konvencija o sprječavanju, pranju, traganju i privremenom oduzimanju prihoda stečenog kaznenim djelom i financiranju terorizma iz 2005.
4. Konvencija Ujedinjenih naroda
 - UNTOC tzv. Palermo konvencija iz 2000.
 - UNCAC tzv. Merida Konvencija iz 2003.

U 2018. godini nadležna državna odvjetništva ostvarila su međunarodnu pravnu pomoć i pravosudnu suradnju u ukupno 1037 kaznenih predmeta, što je za 44,4% više nego prethodne godine, a 130,44% više u odnosu na 2013. godinu kada je Republika Hrvatska postala članica Europske unije.

Kretanje predmeta međunarodne pravne pomoći i suradnje

Izvor: Izvješća Glavnog državnog odvjetnika Republike Hrvatskeo radu državnih odvjetništava

	2016.		2017.		2018.	
	Upućene zamolnice za međunarodnu pravnu pomoć	Izvršene zamolnice za međunarodnu pravnu pomoć	Upućene zamolnice za međunarodnu pravnu pomoć	Izvršene zamolnice za međunarodnu pravnu pomoć	Upućene zamolnice za međunarodnu pravnu pomoć	Izvršene zamolnice za međunarodnu pravnu pomoć
"Mala" međunarodna pravna pomoć	286	93	245	80	165	77
Ustup/preuzimanje kaznenog progona	170	83	126	83	147	74
Ostali oblici	30	19	25	15	15	25
UKUPNO	486	195	396	178	327	176

Izvor: Izvješća Glavnog državnog odvjetnika Republike Hrvatskeo radu državnih odvjetništava

Struktura kriminaliteta u predmetima u kojima su upućene i izvršene zamolnice za međunarodnu pravnu pomoć, kao i zaprimljeni zahtjevi za preuzimanje kaznenog progona odnosi se na kaznena djela imovinskih delikata (prijevare, krađe, teške krađe), računalnog kriminaliteta (računalne prijevare), krivotvorenja isprava, izazivanja prometne nesreće, krivotvorenja isprave, ratnih zločina, zlouporebe povjerenja u gospodarskom poslovanju, pranja novca, neovlaštene proizvodnje i promet drogama te kaznenih djela počinjenih u sastavu zločinačkog udruženja.

Za razliku od klasičnih oblika međunarodne pravne pomoći, u 2018. godini vidljiv je značajan porast broja kaznenih predmeta (270,8%) u kojima je došlo do pravosudne suradnje s drugim nadležnim pravosudnim tijelima država članica Europske unije na temelju instrumenata pravosudne suradnje u Europskoj uniji sukladno Zakonu o pravosudnoj suradnji u kaznenim stvarima s državama članicama Europske unije.

U donjoj tablici prikazano je kretanje po vrsti predmeta pravosudne suradnje od 2016. do 2018..

Pravosudna suradnja u kaznenim stvarima	2016.		2017.		2018.	
	RH kao država izdavanja	RH kao država izvršenja	RH kao država izdavanja	RH kao država izvršenja	RH kao država izdavanja	RH kao država izvršenja
Europskih uhidbeni nalog	6	113	7	99	22	130
Europski istražni nalog	-	-	15	13	111	248
Ostalo	2	6	2	8	4	19
Ukupno	8	119	24	120	137	397

Izvor: Izvješća Glavnog državnog odvjetnika Republike Hrvatskeo radu državnih odvjetništava

Kao što je uvedno navedeno, porast broja kaznenih predmeta u kojima je ostvarena pravosudna suradnja s drugim nadležnim pravosudnim tijelima država članica Europske unije, posljedica je izmjena Zakona o pravosudnoj suradnji u kaznenim stvarima s državama članicama Europske unije od 26. listopada 2017. kojom je u pravosudni sustav Republike Hrvatske unijeta Direktiva 204/14 EU o europskom istražnom nalogu, za izvršenje kojih su nadležna županijska državna odvjetništva .

Rad na ovoj vrsti predmeta znači stvarno povećanje opsega poslova iz nadležnosti županijskih državnih odvjetništava, jer su te radnje prije promjene pravnog okvira obavljali nadležni sudovi po "klasičnim" zamolnicama za pružanje međunarodne pravne pomoći.

U donjoj tablici prikazano je kretanje broja predmeta pravosudne suradnje u 2018. godini po vrsti predmeta (europski uhidbeni nalog, europski istražni nalog i ostalo - europski dokazni nalog, nalog za osiguranje imovine ili dokaza, nalog za oduzimanje imovine ili predmeta, priznanje i izvršenje odluka o mjerama opreza i izrečenim probacijskim mjerama, odnosno alternativnim sankcijama) te stvarnoj nadležnosti.

Pravosudna suradnja u kaznenim stvarima 2018.	ODO		ŽDO		USKOK		UKUPNO	
	RH Kao država izdavanja	RH Kao država izvršenja	RH Kao država izdavanja	RH Kao država izvršenja	RH Kao država izdavanja	RH Kao država izvršenja	RH Kao država izdavanja	RH Kao država izvršenja
Europski uhidbeni nalog	11	-	2	130	9	-	22	130
Europski istražni nalog	82	-	11	248	18	-	111	248
Ostalo	4	-	-	19	-	-	4	19
Ukupno	97	-	13	397	27	-	137	397

Izvor: Izvješća Glavnog državnog odvjetnika Republike Hrvatskeo radu državnih odvjetništava

Kao što je već navedeno, 2018. godinu obilježila je puna primjena europskog istražnog naloga u državama članicama Europske unije, pa je tako i najveći broj predmeta pravosudne suradnje ostvaren kod izdavanja i izvršenja europskog istražnog naloga (ukupno 359, od čega 248 izvršenih europskih istražnih naloga). Primjena europskog istražnog naloga omogućila je brže i efikasnije provođenje zatraženih dokaznih radnji, a što se u konačnici odrazilo i na učinkovitije vođenje domaćih postupaka, jer je u znatnoj mjeri skraćen rok za pribavljanje dokaza iz inozemstva.

U okviru pravosudne suradnje sa zemljama članicama EU nadležna državna odvjetništva u isto vrijeme izdala su 4 naloga za osiguranje imovine, a sudjelovali u postupku izvršenja ukupno 19 zaprimljenih naloga za priznanje izvršenja odluka o oduzimanju imovine ili predmeta, odnosno naloga za osiguranje imovine.

Državno odvjetništvo Republike Hrvatske u propisanom Upisniku za međunarodnu pravnu pomoć i pravosudnu suradnju (KR-II-DO) posebno statistički i opisno vodi podatke u odnosu na zamolnice za predmete pranja novca i financiranja terorizma uključujući i podatke o zamrzavanju i oduzimanju imovinske koristi te se ti podaci unose i u CTS informatički sustav DORH-a. Statistički podatci pokazuju da je:

- DORH uputio 10 zamolnica za pružanje pravne pomoći u predmetima pranja novca Sloveniji, Srbiji, Italiji, Njemačkoj i Kneževini Monako
- Zaprimljeno 6 zamolnica za pružanje međunarodne pravne pomoći u predmetima pranja novca od Italije, Slovenije, Njemačke, Rumunjske i Bosne i Hercegovine
- Izvršena 3 ustupa kaznenog progona pranja novca Italiji, Belgiji i Rumunjskoj
- Zatražene 2 međunarodne potrage u predmetima pranja novca

U okviru pravosudne suradnje za kazneno djelo pranja novca u 2018. godini nadležna državna odvjetništva izdala su 5 europskih istražnih naloga radi poduzimanja dokaznih radnji i to nadležnim pravosudnim tijelima Italije, Njemačke i Rumunjske, a u istom razdoblju zaprimili

su i izvršili 7 europskih istražnih radnji zaprimljenih od pravosudnih tijela Nizozemske, Njemačke i Italije. Niti jedan europski istražni nalog nije odbijen.

Ministarstvo unutarnjih poslova

Policijska Republike Hrvatske međunarodnu policijsku suradnju ostvaruje putem svih oblika međunarodne policijske suradnje te za razmjenu podataka koristi kanal INTERPOL-a, a kao država članica Europske unije i kanale EUROPOL-a i Schengenskog informacijskog sustava (SIS), odnosno putem Ureda S.I.Re.N.E³⁸.

Pravni okvir koji uređuje međunarodnu policijsku suradnju čine:

- Zakon o kaznenom postupku,
- Zakon o policiji,
- Zakon o policijskim poslovima i ovlastima,
- Zakon o međunarodnoj pravnoj pomoći u kaznenim stvarima,
- Zakon o pravosudnoj suradnji u kaznenim stvarima s državama članicama Europske unije,
- Zakon o pojednostavljenju razmjene podataka između tijela država članica EU nadležnih za provedbu zakona (Narodne novine, broj 56/15),
- Bilateralni sporazumi.

Međunarodni pravni okvir koji se primjenjuje u Republici Hrvatskoj:

- Uredba (EU) 2016/794 Europskog parlamenta i Vijeća o Agenciji Europske unije za suradnju tijela za izvršavanje zakonodavstva (Europol),
- Statut Međunarodne organizacije kriminalističkih policija (ICPO-INTERPOL).

Služba za međunarodnu policijsku suradnju Sektora općeg kriminaliteta i međunarodne policijske suradnje Uprave kriminalističke policije na godišnjoj razini razmijeni oko 250.000 poruka, u Službi se zaduži između 8000 i 10000 predmeta, a na druge ustrojstvene jedinice direktno se zaduži između 1500 i 2500 inozemnih zahtjeva godišnje te zbog ogromnog broja poruka i predmeta, nije moguće imati precizan uvid u zaprimljene i poslane zahtjeve, u odnosu na kaznena djela "Pranje novca"..

Dana 07.04.2016. godine, u Službi međunarodne policijske suradnje (SMPS) implementirana je nova aplikacija za kolanje pošte i case-management sustav za praćenje predmeta. Okvirni podaci o broju zaduženih predmeta za vrstu predmeta – Pranje novca su:

- 2016. - 76 predmeta,
- 2017. – 185 predmeta,
- 2018.– 146 predmeta.

Ured za oduzimanje imovinske koristi ostvarene kaznenim djelom (Asset Recovery Office – ARO Croatia)

Člankom 9. st. 2 Zakona o pojednostavljenju razmjene podataka između tijela država članica EU nadležnih za provedbu zakona propisano je da je Nacionalna točka kontakta za podnošenje zahtjeva i razmjenu podataka između domaćih i stranih tijela za svrhe traganja i utvrđivanja imovinske koristi stečene kaznenim djelom je ustrojstvena jedinica Ministarstva unutarnjih poslova nadležna za suzbijanje gospodarskog kriminaliteta.

Nakon određivanja Uprave kriminalističke policije, Policijskog nacionalnog ureda za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta, Službe gospodarskog kriminaliteta i korupcije, nacionalnom kontakt točkom za podnošenje zahtjeva i razmjenu podataka, zabilježen je trend povećanja broja zahtjeva i razmjene podataka sa drugim nacionalnim

³⁸ Sukladno članku 92. Konvencije o provedbi Schengenskog sporazuma, nacionalni S.I.Re.N.E. Ured (eng. kratica „Supplementary Information Request at the National Entries“ – u prijevodu „Zahtjev za dodatnim informacijama na nacionalnoj razini«), je jedinstvena nacionalna kontakt točka za razmjenu svih dodatnih informacija vezanih uz podatke iz Schengenskog informacijskog sustava (SIS –a).

Uredima za povrat imovinske koristi ostvarene kaznenim djelom zemalja članica EU u svrhu traganja i utvrđivanja imovinske koristi ostvarene kaznenim djelom.

ZAPRIMLJENI ARO ZAHTJEVI						
Zaprimljeni ARO zahtjevi	2014	2015	2016	2017	2018	UKUPNO
Austrija	-	-	2	4	6	12
Belgija	-	-	2	3	-	5
Češka	-	2	8	5	2	17
Francuska	-	-	-	4	2	6
Italija	-	5	8	8	9	30
Litva	1	2	-	2	-	5
Mađarska	-	3	3	7	2	15
Moldavija	-	-	-	1	2	3
Nizozemska	1	2	-	2	5	10
Njemačka	-	2	5	16	12	35
Poljska	1	1	2	5	4	13
Rumunjska	-	-	-	1	-	1
Švedska	-	1	-	-	3	4
Ujedinjeno kraljevstvo	-	4	2	-	-	6
UKUPNO	3	22	32	58	47	162

Izvor: MUP RH

U promatranom razdoblju najveći broj zahtjeva *zaprimljen* je od srodnih Ureda za Njemačke, Italije i Češke.

Nije bilo odbijenih inozemnih zahtjeva. Na žurne zahtjeve odgovara se u roku od najviše osam sati kako je to i propisano Zakonom o pojednostavljenju razmjene podataka između tijela država članica Europske unije nadležnih za provedbu zakona. U svim ostalim slučajevima odgovara se u razumnim rokovima, odgovor se nastoji dostaviti u roku od 7 do 14 dana.

Upućeni ARO zahtjevi	2014	2015	2016	2017	2018	UKUPNO
Austrija	1	1	4	1	-	7
Češka	-	-	1	2	-	3
Italija	2	2	2	2	-	8
Mađarska	-	-	-	1	-	1
Njemačka	-	4	-	1	-	5
Rumunjska	1	-	-	-	-	1
Ujedinjeno kraljevstvo	-	1	-	-	-	1
UKUPNO	4	8	7	7	0	26

Izvor: MUP RH

U promatranom razdoblju najveći broj *upućen* je srodnim Uredima Italije, Austrije i Njemačke.

Razina financijskog integriteta

Obveznici poreza na dobit dužni su utvrditi osnovicu poreza na dobit sukladno članku 5. stavku 1. Zakona o porezu na dobit (Narodne novine, br. 177/04, 90/05, 57/06, 146/08, 80/10, 22/12, 148/13, 143/14, 50/16, 115/16 i 106/18, 121/19 i 32/20) i to sukladno računovodstvenim propisima kao razlika prihoda i rashoda prije obračuna poreza na dobit, uvećanu i umanjenu prema odredbama toga Zakona.

Člankom 33. Zakona o porezu na dobit propisano je da obveznici poreza na dobit poreznu osnovicu utvrđuju na temelju podataka evidentiranih u poslovnim knjigama koje se vode u

skladu s propisima o računovodstvu i financijskim izvješćima koja se sastavljaju na temelju tih propisa (bilanca, račun dobiti i gubitka), ako taj Zakon ne određuje drukčije.

Zakonimi porezu na dobit i Pravilnikom o porezu na dobit (Narodne novine broj: 95/05, 133/07, 156/08, 146/09, 123/10, 137/11, 61/12, 146/12, 160/13, 12/14, 157/14, 137/15, 1/17, 2/18, 1/19, 1/20, 59/20) propisano je da obveznici poreza na dobit moraju utvrditi osnovicu poreza na dobit sukladno računovodstvenim propisima kao razliku prihoda i rashoda, a tada se tako utvrđen rezultat poslovanje uvećava ili umanjuje sukladno odredbama Zakona o porezu na dobit da bi se utvrdila osnovica poreza na dobit. Nadalje, porezni obveznici su dužni predavati prijave poreza na dobit za porezna razdoblja sa svim propisanim priložima u nadležnu ispostavu Porezne uprave. Uz prijavu poreza na dobit porezni obveznici su dužni dostavljati i određene priloge među kojima su bilanca i račun dobiti i gubitka. U prijavi poreza na dobit, u bilanci i računu dobiti i gubitka nalaze se podaci o njihovom prihodu i imovini.

Također člankom 66. Općeg poreznog Zakona propisano je da porezni obveznik knjiženja i druga evidentiranja treba obavljati potpuno, točno, pravodobno i uredno. Primitke i izdatke blagajne (gotovinski promet) treba bilježiti slijedom njihova nastanka svakodnevno. Bilježenje podataka u poslovne knjige mora se temeljiti na urednim i vjerodostojnim knjigovodstvenim ispravama. Smatra se da je isprava za knjiženje uredna kad se iz nje nedvosmisleno može utvrditi mjesto i vrijeme njezina sastavljanja i njezin materijalni sadržaj, što znači narav, vrijednost i vrijeme nastanka poslovne promjene povodom koje je sastavljena. Vjerodostojna je isprava ona koja potpuno i istinito odražava nastali poslovni događaj.

Iz izvješća o rezultatima poreznog nadzora (podatci su korišteni iz Informacijskog sustava Porezne uprave) u nastavku se nalaze Statistički podatci o nepropisnim poreznim prijavama i drugim nezakonitim aktivnostima poduzetim u cilju umanjenja porezne osnovice:

Godina	Povećanje dohotka	Smanjenje gubitka
2014.	23.148.421	924.256.479
2015.	34.949.152	294.139.341
2016.	28.654.025	591.998.185
2017.	24.862.536	360.014.220
2018.	19.366.194	349.318.886

U obavljanju poslova prevencije, otkrivanja, zaustavljanja i nadoknade štete od poreznih prijevара veoma je bitno da službenik raspolaže sa financijskim izvještajima poreznog obveznika kod kojega se provodi porezni nadzor ili druge aktivnosti. Međutim, u većem broju slučajeva u kojima se pojavljuju tzv. Nestajući trgovci porezno tijelo ne raspolaže financijskim izvješćima, a kod poreznih obveznika koji su dostupni a sudjeluju u prijevernim aktivnostima financijska izvješća su u pravilu nepotpuna što značajno otežava izvršenje navedenih poslova.

DORH

Prilikom izvida, kriminalističkog istraživanja te istraga kaznenih predmeta gospodarskog kriminaliteta i pranja novca državna odvjetništva u svojem radu koriste na način propisan Zakonom o kaznenom postupku financijske izvještaje Porezne uprave, Financijskog inspektorata, Carinske uprave i Državnog ureda za reviziju o provedenim nadzorima kod pravnih subjekata te isti predstavljaju adekvatnu osnovu za provođenje knjigovodstveno-financijskih vještačenja.

U 2014. godini pokrenuto je istraga protiv 138 pravnih osoba, podignuto je 111 neposredne optuženice i 95 optužnica nakon istrage, doneseno je 132 osuđujućih presuda, 26 oslobađajućih

i 31 odbijajućih presuda.

U 2015. godini pokrenuto je istraga protiv 97 pravnih osoba, podignuto je 159 neposredne optuženice i 97 optužnica nakon istrage, doneseno je 95 osuđujućih presuda, 19 oslobađajućih i 28 odbijajućih presuda.

U 2016. godini pokrenuto je istraga protiv 135 pravnih osoba, podignuto je 142 neposredne optuženice i 65 optužnica nakon istrage, doneseno je 104. osuđujućih presuda, 19 oslobađajućih i 15 odbijajućih presuda.

U 2017. godini pokrenuto je istraga protiv 85 pravnih osoba, podignuto je 53 neposredne optuženice i 86 optužnica nakon istrage, doneseno je 68 osuđujućih presuda, 21 oslobađajućih i 19 odbijajućih presuda.

Državna odvjetništva u 2018. pokrenula su istrage protiv 95 pravnih osoba, neposredne optuženice podignuto je u odnosu na 111 pravnih osoba, a nakon istrage podignuto je 50 optužnica, dakle ukupno je optuženo 161 pravna osoba.

Sudovi su u 2018. donijeli 67 osuđujućih presuda, 16 oslobađajućih i 10 odbijajućih presuda. Od osuđenih pravnih osoba oduzeta je imovinska korist u iznosu od 557.247.49 kn. Napominjemo da se krajem 2018. godine na sudovima nalazi još 533 optužnice protiv pravnih osoba u kojima nije donesena presuda.

USKOK te ostala državna odvjetništva imaju pristup bazama podataka Porezne uprave u okviru vođenja kaznenih postupaka.

Ministarstvo unutarnjih poslova

Radi učinkovitog otkrivanja i suzbijanja kaznenih djela korupcije i organiziranog kriminala i s time povezanih kaznenih djela, te zaštite građana, gospodarskog, financijskog i društvenog interesa Republike Hrvatske te s ciljem omogućavanja bržeg i kvalitetnijeg rada MUP-a Republike Hrvatske, Ravnateljstva policije sklopljeni su Protokol i slijedeći dodaci Protokolu:

- 2007. **Protokol o suradnji i razmjeni informacija** između Ministarstva unutarnjih poslova Republike Hrvatske, Ravnateljstva policije i nadležnih službi Ministarstva financija (Carinska uprava, Porezna uprava, Financijska policija, Devizni inspektorat i Ured za sprječavanje pranja novca).
- 2014. između **Ministarstva financija, Porezne uprave i MUP, Ravnateljstvo policije** sklopljen je Dodatak protokolu o suradnji i razmjeni informacija kojim je Porezna uprava omogućila izravan pristup evidencijama Porezne uprave policijskim službenicima na nacionalnoj razini.
- 2016. između **Ministarstva financija, Porezne uprave i MUP, Ravnateljstvo policije** sklopljen je Dodatak protokolu o suradnji i razmjeni informacija kojim je Porezna uprava omogućila izravan pristup policijskim službenicima na nacionalnoj razini određenim evidencijama Porezne uprave, a Ravnateljstvo policije Poreznoj upravi omogućilo izravan pristup određenim evidencijama MUP-a RH. Stupanjem na snagu ovog Dodatka protokolu o suradnji i razmjeni informacija prestao je važiti Dodatak Protokolu sklopljen 2014. godine.

U tijeku su daljnje aktivnosti vezano za potpisivanje dodatka Sporazumu o suradnji i Protokola o razmjeni podataka kojim bi se policijskim službenicima omogućio izravan pristup dodatnim bazama podataka Porezne uprave.

Statistički podatci o istragama protiv pravnih subjekata.

	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	UKUPNO
Ukupni broj prijavljenih pravnih osoba u RH	170	179	220	110	82	761

Izvor: Izvješća Glavnog državnog odvjetnika Republike Hrvatskeo radu državnih odvjetništava

Kazneno djelo iz članka 265. KZ RH – Pranje novca

Godina	Broj KD	Broj fizičkih osoba	Broj pravnih osoba
2014.	29	32	-
2015.	34	23	2
2016.	58	23	2
2017.	6	9	1
2018.	53	4	-
ukupno	180	91	5

Izvor: Izvješća Glavnog državnog odvjetnika Republike Hrvatskeo radu državnih odvjetništava

Obzirom na specifičnost, složenost i raznovrsnost problematike gospodarskog kriminaliteta policijski službenici koji se bave problematikom gospodarskog kriminaliteta i pranja novca tijekom provođenja kriminalističkih istraživanja vrlo često koriste financijske izvještaje pravnih subjekata, a po potrebi se, zbog složenosti financijskih izvještaja istraživanja provode u timovima u koje su uključeni porezni i financijski stručnjaci Ministarstva financija i drugih državnih tijela.

Učinkovitost poreznog nadzora

Porezna uprava je jedinstvena i samostalna upravna organizacija u sastavu Ministarstva financija čija je temeljna zadaća primjena i nadzor primjene poreznih propisa i propisa o prikupljanju doprinosa.

U Poreznoj upravi ustrojeni su: Središnji ured sa sjedištem u Zagrebu, područni uredi - za područje jedne županije, odnosno Grada Zagreba, Ured za velike porezne obveznike, te ispostave područnih ureda.

Poslovi vezani za: utvrđivanje i analizu rizika u poštivanju poreznih propisa, ispunjavanju poreznih i drugih obveza, poreznog nadzora i suzbijanja poreznih prijevara, obavljaju se u područnim uredima – službama za nadzor, odnosno Sektoru za nadzor Središnjeg ureda, koji koordinira provođenje postupaka poreznog nadzora, provjere (utvrđivanje činjenica bitnih za oporezivanje putem očevida, procjene gospodarske snage poreznog obveznika i dr.), neizravnog nadzora (utvrđivanje činjenica bitnih za oporezivanje kontrolom prikupljenih podataka iz dostupnih izvora).

Broj službenika Porezne uprave nadležnih za provođenje poreznih nadzora:

- 31.12.2014. godine – 846 službenika
- 31.12.2015. godine – 736 službenika
- 31.12.2016. godine – 727 službenika
- 31.12.2017. godine – 601 službenika
- 31.12.2018. godine – 568 službenika

Napomena: u broj službenika nisu uključeni službenici Središnjeg ureda, službenici koji su radili u odjelima za igre na sreću, zabavne i nagradne igara te službenici koji su radili u službama za planiranje, pripremu i analizu nadzora te podršku nadzoru. Također nisu ubrojani službenici zaposleni na poslovima nadzora fiskalizacije, igara na sreću, zabavnih i nagradnih igara (2017. i 2018.).

Kvalifikacije za rad na navedenim poslovima: završen preddiplomski stručni ili sveučilišni studij u trajanju od najmanje 3 godine ili završen preddiplomski i diplomski sveučilišni studij

ili integrirani preddiplomski i diplomski sveučilišni studij ili specijalistički diplomski stručni studij. Godine radnog iskustva potrebne za rad na navedenim poslovima ovise o radnom mjestu na koje je službenik raspoređen (od 1 do 4 godine).

Službenici nadležni za porezni nadzor sudjelovali su od 2014. do 2018. na ukupno 240 edukacija na teme: Administrativna suradnja s državama članicama EU, Aktualne izmjene poreznih zakona, Isporuke i stjecanje dobara i usluga unutar država članica EU, Jačanje vještina poreznih revizora u području istrage, ispitivanja i pregovaranja, Nadzor malih i srednjih poduzeća, PDV prijave, Porezne istrage i utaje u međunarodnom prometu, Poslovna spajanja i računovodstvo goodwilla, Primjena MSFI-a i revidiranih MRS-ova, Primjena načela iz presude Kittel - iskustvo UK-a, Računovodstvo i nadzor banaka, Aplikacija Analiza rizika u fiskalizaciji, EUROFISC nacionalni koordinatori, E-nadzor i e-trgovina, Forenzično računovodstvo, Otkrivanje porezno kaznenih djela, VIES sustav za razmjenu informacija - osnovne funkcionalnosti, Primjena Zakona o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma, Poslovanje kriptovalutama - praktikum o Bitcoin i Ethereum kriptovalutama i druge.

U promatranom razdoblju pokrenuto je ukupno 8 disciplinskih i kaznenih postupaka protiv službenika Porezne uprave nadležnih za istraživanje slučajeva pranja novca i oduzimanja imovine

Formalizacija ekonomije

Republika Hrvatska donijela je Zakon o usporedivosti naknada, prebacivanju računa za plaćanje i pristupu osnovnom računu ("Narodne novine", br. 70/17). Donošenjem navedenog Zakona Republika Hrvatska ispunila je obvezu prenošenja u svoj pravni poredak Direktive 2014/92/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 23. srpnja 2014. o usporedivosti naknada povezanih s računima za plaćanje, prebacivanju računa za plaćanje i pristupu računima za plaćanje s osnovnim uslugama.

Navedenim Zakonom osigurava se pravo potrošačima da otvore i koriste račun za plaćanje s osnovnim uslugama (u nastavku teksta: osnovni račun), što će dovesti do veće financijske uključenosti i mobilnosti potrošača. Ako već nemaju otvoren račun s obilježjima osnovnog računa, pravo na osnovni račun imaju svi potrošači sa zakonitim boravištem u Europskoj uniji. Za potrošače koji pripadaju socijalno osjetljivoj skupini propisuje se gornji limit naknada za otvaranje i korištenje osnovnog računa, čime se dodatno potiče financijska uključenost svih skupina potrošača.

Zabranjena je diskriminacija potrošača na temelju njegova državljanstva i zakonitog boravišta. Svi potrošači koji imaju zakonito boravište u Europskoj uniji imaju pravo na račun za plaćanje. Pritom koncept "zakonitog boravišta" obuhvaća vrlo širok krug potrošača. Svaki potrošač koji ima zakonito boravište u Europskoj uniji (uključujući i potrošača koji nije dobio dozvolu za boravak, a čije protjerivanje nije moguće zbog pravnih ili stvarnih razloga) ima pravo na otvaranje i korištenje računa za plaćanje s osnovnim uslugama, tj. osnovnog računa.

Banka potrošačima ne smije postavljati uvjete za otvaranje i korištenje osnovnog računa koji po bilo kojoj osnovi diskriminiraju potrošače. Pristup osnovnom računu banke trebaju omogućiti potrošačima bez obzira na financijske okolnosti potrošača, kao što je njihova zaposlenost, razina prihoda ili kreditna povijest.

Kreditna institucija koja nudi osnovni račun dužna je odbiti zahtjev potrošača za otvaranje osnovnog računa ako bi otvaranje tog računa dovelo do povrede propisa kojima se uređuje sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma.

Temeljem članka 88. ZSPNFT, Hrvatska narodna banka je odgovorila na upit obveznika i objavila Smjernicu Utvrđivanje i provjera identiteta tražitelja međunarodne zaštite radi

jedinstvene primjene mjera dubinske analize za stranke koje su tražitelji međunarodne zaštite iz rizičnijih trećih zemalja ili teritorija. Smjernica se donosi sukladno mišljenju Europskog nadzornog tijela za bankarstvo (EBA) o primjeni mjera dubinske analize stranke za stranke koje su tražitelji azila iz rizičnijih trećih zemalja ili teritorija, EBA-Op-2016-07.

Ovom Smjernicom osigurava se ujednačavanje poslovne prakse obveznika u pogledu prihvaćanja identifikacijskih dokumenata potrebnih za utvrđivanje i verifikaciju identiteta tih stranaka što strankama olakšava pristup osnovnim platnim uslugama i doprinosi njihovoj financijskoj uključenosti i integraciji.

Za potrebe ocjenjivanja razine financijske inkluzije u Republici Hrvatskoj i dalje ne postoje analize koje obrađuju isključivo ovu temu. U tom smislu kod istraživanja koja se provode financijska inkluzija najčešće se procjenjuje zajedno s financijskom pismenošću i zaštitom potrošača. Pri tome se za ocjenu financijske inkluzije uobičajeno uzimaju podaci o broju i vrsti financijskih proizvoda koje potrošači koriste i s kojima su upoznati te o broju potrošača koji dodatne izvore financiranja traže izvan formalne ekonomije. Najpoznatija globalna istraživanja koja su uz ostale države obuhvatila i Republiku Hrvatsku navode se u nastavku:

- OECD (2016), "OECD/INFE International Survey of Adult Financial Literacy Competencies", OECD, Paris, www.oecd.org/finance/OECD-INFE-International-Survey-of-Adult-Financial-Literacy-Competencies.pdf

- GLOBAL FINDEX DATABASE <https://globalindex.worldbank.org/>

Istraživanje koje se odnosi samo na Republiku Hrvatsku provela je agencija IPSOS 2015. godine pod nazivom "Mjerenje financijske pismenosti i financijske uključenosti u Hrvatskoj" www.ipsos.com

Hrvatska narodna banka u svojim redovnim godišnjim publikacijama objavljuje statistiku platnog prometa koja između ostalog sadrži i podatke o broju računa za plaćanje što je jedan od pokazatelja razine financijske uključenosti u Republici Hrvatskoj. <https://www.hnb.hr/documents/20182/2055149/h-platne-transakcije-racuni-RH-2017.pdf/16453500-6d00-466f-99ea-03e6cb09b44e>

Prema podacima iz gore navedenih izvora razina financijske uključenosti u Republici Hrvatskoj je vrlo visoka, jer gotovo 90% građana ima otvoren račun za plaćanje kod kreditne institucije. Ne postoje podaci o specifičnim segmentima populacije koji nemaju mogućnost pristupa odgovarajućim financijskim proizvodima i uslugama.

U Republici Hrvatskoj uspostavljen je adekvatna regulatorni okvir koji bez ikakvih diskriminirajućih uvjeta osigurava svim potrošačima pravo na otvaranje i korištenje račun za plaćanje. Relevantna istraživanja pokazuju vrlo visoku razinu financijske uključenosti u Republici Hrvatskoj. Dodatno, financijska uključenost podržana je adekvatnom regulativom koja se odnosi na zaštitu potrošača kao i projektima koji se na nacionalnoj razini provode radi unaprjeđenja financijske pismenosti.

Carinska uprava

Carinska uprava u nastavku prilaže raspoložive podatke vezano uz provedene nadzore po Zakonu o zabrani i sprječavanju obavljanja neregistrirane djelatnosti (Narodne novine, broj 61/11, 66/19) u razdoblju od 2014. do 2018. godine kako slijedi:

U 2014. godini obavljena su 2.484 nadzora od kojih su u 439 nadzora utvrđene nepravilnosti. U tijeku 2014. godine izrečeno je 367 prekršajnih naloga i podneseno 8 optužnih prijedloga za nepravilnosti vezano uz obavljanje neregistrirane djelatnosti.

U 2015. godini obavljeno je 5.557 nadzora od kojih su u 1.119 nadzora utvrđene nepravilnosti. U tijeku 2015. godine izrečeno je 837 prekršajnih naloga i podneseno 37 optužnih prijedloga za nepravilnosti vezano uz obavljanje neregistrirane djelatnosti.

U 2016. godini obavljena su 3.663 nadzora od kojih su u 891 nadzoru utvrđene nepravilnosti. U tijeku 2016. godine izrečena su 716 prekršajnih naloga i podneseno 9 optužnih prijedloga za nepravilnosti vezano uz obavljanje neregistrirane djelatnosti.

U 2017. godini obavljena su 2.652 nadzora od kojih su u 600 nadzora utvrđene nepravilnosti. U tijeku 2017. godine izrečena su 662 prekršajna naloga i podneseno 34 optužna prijedloga za nepravilnosti vezano uz obavljanje neregistrirane djelatnosti.

U 2018. godini obavljeno je 1.715 nadzora od kojih su u 400 nadzora utvrđene nepravilnosti. U tijeku 2018. godine izrečena su 483 prekršajna naloga i podneseno 8 optužnih prijedloga za nepravilnosti vezano uz obavljanje neregistrirane djelatnosti.

Infrastruktura za identifikaciju

Informacijski sustav Ministarstva unutarnjih poslova (IS MUP-a) organiziran je prema potrebama poslovnih procesa Ministarstva u pristupu i korištenju podataka, na prvom mjestu za potrebe temeljne, kriminalističke i granične policije. Pristup do podataka organiziran je u podsustave kroz aplikativna rješenja razvijena na temelju zakonskih odredbi kojima su točno definirana prava prikupljanja i korištenja podataka.

Unutar Informacijskog sustava MUP-a RH, ustrojene su Evidencije osobnih iskaznica i Evidencije putnih isprava, a koje sve isprave izdaje Ministarstvo unutarnjih poslova RH.

Nacionalni informacijski sustav za upravljanje državnom granicom (NISUDG) je također u sklopu IS MUP-a. Glavne funkcije sustava su provjera osoba, vozila i dokumenta na graničnim prijelazima: automatsko skeniranje putnih dokumenata i registracijskih pločica, automatsko provjeravanje osoba, putnih dokumenata i vozila, automatsko pohranjivanje fotografija osoba/dokumenata, provjera indikativnih sigurnosnih elemenata na putnim dokumentima (UV svjetla, itd.), mogućnost skupljanja otisaka prstiju i baza podataka uzoraka.

Prema Zakonu o osobnoj iskaznici (Narodne novine, broj 62/2015, 42/20) osobna iskaznica je elektronička javna isprava kojom hrvatski državljanin dokazuje identitet, hrvatsko državljanstvo, spol, datum rođenja i prebivalište u Republici Hrvatskoj.

Prema Zakonu o putnim ispravama hrvatskih državljana (Narodne novine, broj 77/99, 133/02, 48/05, 74/09, 154/14, 82/15, 42/20) putna isprava je javna isprava kojom se dokazuje identitet i hrvatsko državljanstvo. Putne isprave su: putovnica, diplomatska putovnica, službena putovnica, putni list, kao i putne isprave koje se izdaju na temelju međunarodnog ugovora.

Osobnu iskaznicu i putovnicu, najčešće korištene identifikacijske dokumente, izdaje policijska uprava, odnosno policijska postaja Ministarstva unutarnjih poslova.

Poslove tehničke izrade osobne iskaznice i putovnice i s tim u svezi druge poslove navedene u Zakonu o osobnoj iskaznici i Zakonu o putnim ispravama hrvatskih državljana obavlja pravna osoba u državnom vlasništvu Agencija za komercijalnu djelatnost d.o.o. Zagreb (AKD d.o.o.).

Ministarstvo unutarnjih poslova je 2015. godine počelo izdavati elektroničku osobnu iskaznicu. Njezina je prednost što omogućuje elektroničku identifikaciju i izradu naprednog elektroničkog potpisa. Iskaznica naime, uz podatke ispisane na samoj kartici, ima do dva certifikata, identifikacijski i potpisni. Identifikacijski certifikat koristi se za elektroničku potvrdu identiteta i autentifikaciju prilikom pristupa elektroničkim uslugama, dok potpisni služi kao podrška naprednom elektroničkom potpisu i zamjenjuje vlastoručni potpis, sukladno zakonu kojim je reguliran elektronički potpis. To ustvari znači da je elektronička osobna iskaznica vjerodajnica visoke razine sigurnosti, uz koju građanin može koristiti sve usluga sustava e-Građani, ali i druge elektroničke usluge u Hrvatskoj, neovisno o pružatelju. Uz to, hrvatska e-osobna

iskaznica je kao vjerodajnica visoke razine sigurnosti prihvaćena i na području Europskog gospodarskog prostora (zemlje EU-a, Norveška, Island i Lihtenštajn).

Radi provjere vjerodostojnosti osobnih isprava od strane onih kojima je to pravna obveza ili potreba profesije (primjerice pružatelji poštanskih usluga, banke i kreditne institucije i drugi) na raspolaganju je Javni internetski registar vjerodostojnih osobnih i putnih isprava (Public register of authentic travel and identity documents online - PRADO) koji pruža jednostavni internetski pristup tehničkim opisima najčešće upotrebljivanih putnih i osobnih isprava zemalja članica EU, Islanda, Norveške i Švicarske, sadržava slike najčešće upotrebljivanih osobnih i putnih isprava, pruža tehničke opise najvažnijih zaštitnih elemenata osobnih i putnih isprava te pruža okvirne podatke o valjanosti i glavnoj namjeni osobnih i putnih isprava.

Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o putnim ispravama hrvatskih državljana („Narodne novine“ broj: 74/2009), koji je stupio na snagu 29. lipnja 2009. godine, uvedena je biometrijska putovnica druge generacije za hrvatske državljane, koja se od navedenog dana izdaje u Policijskoj upravi zagrebačkoj. Biometrijska putovnica Republike Hrvatske u potpunosti ispunjava zahtjeve definirane u Uredbi EU za sigurnosna obilježja i biometrijske podatke u putovnicama i putnim ispravama izdanim od strane zemalja članica. Obrazac biometrijske putovnice Republike Hrvatske sadrži elektronički nosač podataka koji uz ostale osobne podatke nositelja putovnice sadrži i biometrijske podatke: biometrijsku sliku lica i otiske prstiju. Biometrijske putovnice izdaju se od 18. siječnja 2010. godine u svim policijskim upravama i postajama Ministarstva unutarnjih poslova, a od rujna 2010. godine i u svim diplomatskim misijama/konzularnim uredima (DM/KU) Republike Hrvatske u inozemstvu. Od 03. kolovoza 2015. izdaju se biometrijske putovnice treće generacije.

- **RANJIVOST BANKOVNOG SEKTORA**

1. PREGLED BANKOVNOG³⁹ SEKTORA

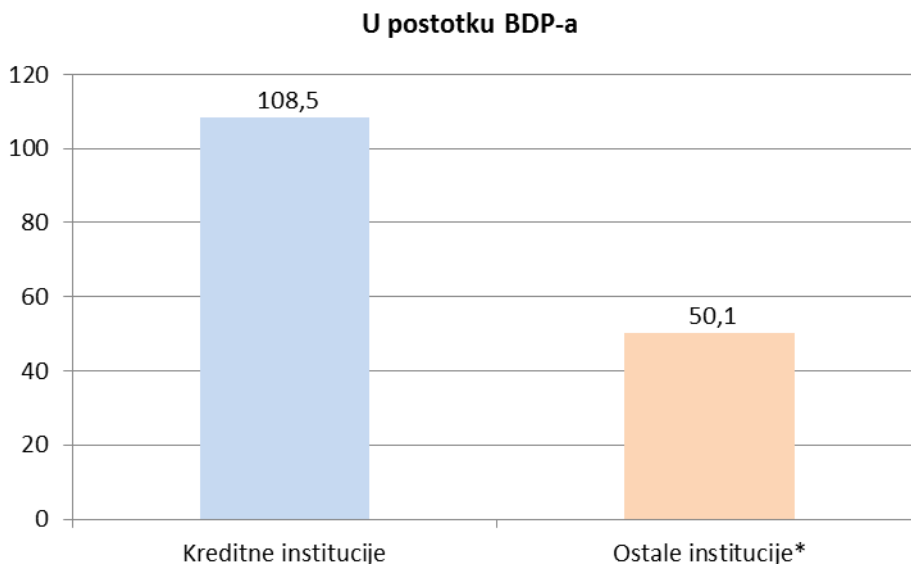
Sukladno Zakonu o kreditnim institucijama ("Narodne novine", br. 159/2013., 19/2015., 102/2015., 15/2018., 70/2019. i 47/20; dalje u tekstu: ZOKI) u Republici Hrvatskoj (dalje u tekstu: RH) kreditna institucija može se osnovati kao banka, štedna banka ili stambena štedionica. Specifičnost je kreditnih institucija u tome što su one jedine ovlaštene pružati uslugu primanja depozita ili drugih povratnih sredstava od javnosti.

Na kraju 2018. godine u RH poslovalo je 25 kreditnih institucija – 21 banka i četiri stambene štedionice. Usto, poslovala je i jedna podružnica strane kreditne institucije. Imovina banaka iznosila je 408,7 mlrd. HRK i činila je 98,7% ukupne imovine svih kreditnih institucija, dok je ukupna imovina stambenih štedionica iznosila 5,5 mlrd. HRK, što je udio od tek 1,3%. Omjer imovine kreditnih institucija i bruto društvenog proizvoda iznosio je 108,5%. U odnosu na kraj 2017. broj banaka se smanjio za četiri, zbog dvaju provedenih pripajanja, jednog otvorenog stečajnog postupka te jednog postupka redovne likvidacije. Na kraju 2018. poslovale su četiri stambene štedionice, odnosno jedna manje negoli na kraju 2017. jer je najveća stambena štedionica, Prva stambena štedionica, pripojena matičnoj banci, Zagrebačkoj banci. Time se nastavio višegodišnji trend smanjivanja broja kreditnih institucija.

Na kraju 2018. godine u RH je poslovalo 20 kreditnih unija, s ukupnom imovinom od 0,7 mlrd. HRK i depozitima članova od 0,5 mlrd. HRK. Ukupna imovina s kojom posluju kreditne unije iznosi 0,16% ukupne imovine s kojom posluju kreditne institucije.

Velik opseg poslovanja banaka očituje se i u broju radnika zaposlenih u bankama, kojih je na kraju 2018. bilo 19.378, a jedan zaposlenik banke upravljao je imovinom u prosječnom iznosu od 21,1 mil. HRK.

Graf 1. Udio imovine financijskih institucija u BDP-u (2018.)

³⁹ Za potrebe nacionalne procjene rizika od pranja novca izraz bankovni sektor uključuje kreditne institucije i kreditne unije.

*Ostale institucije obuhvaćaju pružatelje financijskih usluga pod nadzorom Hrvatske agencije za nadzor financijskih usluga i Financijskog inspektorata.

1.1. Banke

1.1.1. Vlasnička struktura i koncentriranost sustava

U sustavu kreditnih institucija koje posluju u RH već dulji niz godina dominiraju banke u većinskom vlasništvu stranih dioničara. Na kraju 2018. u većinskom vlasništvu stranih dioničara bilo je 11 banaka, a udio njihove imovine bio je vrlo visok, 90,2% ukupne imovine banaka. U vlasničkoj strukturi triju banaka bili su dioničari iz Italije, a udio imovine tih banaka u ukupnoj imovini banaka iznosio je na kraju 2018. godine 48,9%. S udjelom od 29,9% imovine svih banaka slijedile su četiri banke u većinskom vlasništvu austrijskih dioničara. Dioničari iz Mađarske, Turske, Češke i San Marina u svom vlasništvu imali su po jednu banku.

Udio imovine dviju vodećih banaka u porastu je od kraja 2007., kada je iznosio 40,9%. Na kraju 2018. iznosio je 48,0%. Zajedno s pokazateljem udjela imovine prvih pet banaka, koji je u odnosu na kraj 2017. porastao za 6,3 postotna boda, na razinu od 81,4%, to upućuje na zaključak da sustav polako postaje visoko koncentriran.

1.1.2. Poslovanje banaka

Analiza podataka iz financijskih izvješća upućuje na zaključak da je poslovanje kreditnih institucija u najvećoj mjeri usmjereno na usluge depozita fizičkih i pravnih osoba te kredita fizičkim i pravnim osobama.

U strukturi imovine banaka udio kredita iznosio je 58,0%, dok je udio dužničkih vrijednosnih papira, koji se najvećim dijelom odnose na obveznice domaće središnje države, iznosio 13,5%. Dani krediti iznosili su 237,1 mlrd. HRK, pri čemu su dominirali krediti odobreni stanovništvu i nefinancijskim društvima, s udjelima od 48,2% i 29,8% ukupnih kredita.

Ukupne obveze banaka iznosile su 351,6 mlrd. HRK, pri čemu se najveći dio toga iznosa odnosio na primljene depozite i kredite od domaćih sektora, osobito stanovništva.

Ukupne klasične izvanbilančne stavke iznosile su 61,5 mlrd. HRK. Najveći udio, 45,8%, u ukupnim izvanbilančnim stavkama imali su ostali okvirni krediti i obveze financiranja, dok su garancije činile 27,1% izvanbilančnih stavki, a revolving krediti 14,8%.

1.1.3. Platni promet

Na dan 31. prosinca 2018. građani i poslovni subjekti imali su u bankama otvoreno ukupno 8.751.479 računa (uključujući i blokirane račune). Građani su imali otvoreno ukupno 8.339.295 računa, što čini 95,3% svih otvorenih računa u bankama. Od ukupnog broja računa građana 93,2% odnosno njih 7.770.743 su transakcijski računi, dok preostalih 6,8% odnosno njih 568.552 čine drugi platni računi. Od ukupno 412.184 računa poslovnih subjekata 99,6% odnosno njih 410.472 se odnosi na transakcijski račun, dok ostalih 0,4% čine drugi platni računi.

U radu međubankovnih platnih sustava tijekom 2018. nisu zabilježene situacije koje bi na bilo koji način utjecale na sigurnost rada međubankovnih platnih sustava. U 2018. godini u Hrvatskom sustavu velikih plaćanja ukupno su namirene 429.847 platne transakcije ukupne vrijednosti 2.937,3 mlrd. HRK, a u Nacionalnom klirinškom sustavu ukupno je obračunato 191.309.343 platnih transakcija ukupne vrijednosti 907,2 mlrd. HRK.

1.1.4. Poslovna mreža

Četvrtu godinu zaredom smanjuje se broj poslovnih jedinica banaka. Na dan 31. prosinca 2018. banke su na području RH imale 1.026 poslovnih jedinica i svakoj gravitira prosječno 3829 stanovnika. Za razliku od broja poslovnih jedinica, nastavlja se trend rasta broja bankomata, te su banke na dan 31. prosinca 2018. imale ukupno 5.148 bankomata.

1.2. Stambene štedionice

Stambene štedionice specijalizirane su kreditne institucije licencirane od Hrvatske narodne banke (dalje u tekstu: HNB), uz prethodnu suglasnost Ministarstva financija, a koje posluju u skladu sa Zakonom o stambenoj štednji i državnom poticanju stambene štednje ("Narodne novine", br. 109/1097., 117/1997., 76/1999., 10/2001., 92/2005., 21/2010., 15/2013., 139/2013., 151/2014. i 110/2015., u nastavku teksta: ZSS) i ZOKI.

Stambene štedionice osnovane su sa svrhom lakšeg rješavanja stambenih potreba fizičkih i pravnih osoba, a to se ostvaruje prikupljanjem stambene štednje i plasiranjem stambenih kredita uz financijsku potporu države na području RH. Na teritoriju RH stambenu štednju, kao posebnu vrstu namjenske štednje, mogu prikupljati isključivo stambene štedionice.

Stambeni štediša odnosno korisnik državnih poticajnih sredstava može biti državljanin RH, a od 1. srpnja 2013. i svaka fizička osoba koja ima prebivalište u RH. Upravo zbog tog razloga klijenti stambenih štedionica uglavnom su hrvatski rezidenti. Osim navedenih kategorija stambeni štediša odnosno korisnici kredita mogu biti i općine i gradovi, ako ta sredstva koriste za izgradnju stanova radi rješavanja stambenih pitanja osoba slabijega imovnog stanja. Međutim, u praksi gotovo sve stambene štedionice posluju isključivo s fizičkim osobama. Opseg poslovanja i proizvodi stambenih štedionica zakonski su ograničeni na sklapanje ugovora o stambenoj štednji i ugovora o stambenom kreditu te poslove zastupanja u osiguranju.

Država poticajna sredstva daje stambenom štediši samo u jednoj stambenoj štedionici, i to za uplate stambene štednje do maksimalnih 5.000 HRK u jednoj godini te sam iznos poticaja ovisi o iznosu koji je građanin uplatio tijekom godine.

Temeljem ZSS-a Vlada RH svake godine donosi odluku o iznosu državnih poticajnih sredstava. Naime, od 2015. uveden je promjenjivi postotak državnih poticajnih sredstava (DPS), a formula se temelji na prosječnim kamatnim stopama na oročene depozite građana, uz korektivni faktor koji predstavlja nužnu prilagodbu na dužu ročnost. U 2018. iznos DPS-a se smanjio na 90 HRK (1,8% od 5.000 HRK). Sustav DPS-a postoji od 1998., kada je iznosio maksimalnih 1.250 HRK godišnje.

S obzirom na vrstu proizvoda koje nude, stambene su štedionice pod nadzorom HNB-a, koji osim supervizije daje i odobrenje za opće uvjete poslovanja, te pod nadzorom Ministarstva financija, koje odobrava poticaje za stambenu štednju.

Na kraju 2018. u RH poslovale su četiri stambene štedionice. U izravnom ili neizravnom stranom vlasništvu bile su tri stambene štedionice, dok je jedna bila u domaćem vlasništvu.

U 2018. godini imovina stambenih štedionica smanjila se za trećinu, uglavnom pod utjecajem izlaska jedne stambene štedionice iz sustava (pripojena je matičnoj banci). U strukturi imovine stambenih štedionica dani krediti činili su 56,0%, dok je udio dužničkih vrijednosnih papira, koji se najvećim dijelom odnose na obveznice domaće središnje države, iznosio 32,6%. Dani

kreditni iznosili su 3,1 mlrd. HRK, a cjelokupan se iznos odnosio na stambene kredite odobrene stambenim štedišama. Ukupne obveze stambenih štedionica iznosile su 4,9 mlrd. HRK, pri čemu se najveći dio odnosio na depozite stambenih štediša.

1.3. Kreditne unije

Kreditne su unije financijske institucije koje, u skladu sa Zakonom o kreditnim unijama ("Narodne novine", br. 141/2006., 25/2009. i 90/2011., u nastavku teksta: ZKU), posluju po principu uzajamnosti članova. U poslovanju kreditne unije neizostavna je međusobna povezanost njezinih članova (po načelu iste djelatnosti, odnosno, profesije, prebivanja na istom području ili neke druge vrste međusobne povezanosti) na osnovi financijske uzajamnosti radi ostvarivanja njihova zajedničkog interesa. Bez zajedničkog interesa članova kreditne unije primanje depozita i odobravanje kredita bilo bi bankovni posao, odnosno ne bi postojala temeljna razlika između kreditnih institucija i kreditnih unija.

Članovi kreditne unije mogu biti trgovci pojedinci i obrtnici sa sjedištem u RH ili fizičke osobe s prebivalištem u RH. Svi su članovi istodobno (su)vlasnici kreditne unije, bez obzira na to jesu li deponenti – vjerovnici ili korisnici kredita – dužnici i upravljaju po principu jedan član jedan glas bez obzira na udio u vlasništvu. Kreditne unije nisu ni jedan oblik društva kapitala, već su financijske institucije posebne vrste bliže zadružnom obliku poslovanja, jer su nastale preoblikovanjem financijskih institucija koje su poslovale pa načelima zadruge.

Osnovna je svrha ovakvog oblika financijskih institucija stvaranje mogućnosti interesnoj zajednici ljudi koji žive i djeluju u istoj jedinici lokalne samouprave da po principu financijske uzajamnosti odobravaju kredite.

Članom kreditne unije može postati samo fizička osoba kojoj su pristupanje odobrili članovi nadzornog odbora jednoglasnom odlukom, i to nakon što javni bilježnik ovjeri izjavu o prihvaćanju svih pravila propisanih statutom.

Opseg poslova koje može obavljati kreditna unija ograničen je ZKU te uključuje primanje novčanih depozita, odobravanje kredita, mjenjačke poslove, dodjeljivanje novčane pomoći te davanje jamstva isključivo članovima kreditne unije.

U RH posluje 20 kreditnih unija čija ukupna imovina, prema podacima na dan 31. prosinca 2018. iznosi 0,7 mlrd. HRK, dok je iznos depozita članova 0,5 mlrd. HRK. Ukupna imovina s kojom posluje kreditne unije iznosi 0,16% ukupne imovine s kojom posluje kreditne institucije.

2. ANALIZA RANJIVOSTI BANKOVNOG SEKTORA NA PRANJE NOVCA

Ukupna ocjena ranjivosti bankovnog sektora na rizik pranja novca u RH jest srednja (0.50), na skali od 0.0 do 1.0, pri čemu je 1.0 najveća ranjivost za pranje novca.

U svrhu ocjene ranjivosti bankovnog sektora analizirane su dvije vrste varijabli, opće varijable, koje utječu na cijeli bankovni sustav i specifične varijable, koje se odnose na određenu uslugu. U analizi se razmatralo 13 općih te 13 specifičnih varijabli za deset izabраниh usluga koje su reprezentativne za bankovni sektor.

Tablica Opće i specifične varijable

Opće varijable	Specifične varijable
Propisi o sprječavanju pranja novca	Veličina/vrijednost usluge
Dostupnost kaznenih sankcija	Prosječan iznos transakcije
Utjecaj tržišta na pridržavanje standarda sprječavanja pranja novca	Profil klijenta
Licenciranje	Mogućnost ulaganja novca putem usluge u financijski sustav
Efikasnost nadzornih procedura i praksi	Razina gotovinskih aktivnosti povezanih s uslugom
Dostupnost administrativnih mjera	Učestalost međunarodnih transakcija povezanih s uslugom
Integritet zaposlenika	Mogućnost anonimnih transakcija ili omnibus-transakcija
Razina znanja zaposlenika	Postojanje tipologija pranja novca
Efikasnost funkcije ovlaštene osobe	Korištenje proizvoda u svrhu prijave ili utaje poreza
Efikasnost sustava praćenja pranja novca	Poteškoće u praćenju transakcija
Dostupnost i pristup podacima o stvarnom vlasništvu	Nenazočnost stranke
Dostupnost pouzdane infrastrukture za identifikaciju	Dostava putem zastupnika
Dostupnost neovisnih izvora informacija	Postojanje specifičnih kontrola za sprječavanje pranja novca

Na ranjivost bankovnog sektora RH na pranje novca utječe mnogo činitelja, koji su često međusobno povezani te neposredno ili posredno utječu na razinu ranjivosti.

Bankovni sektor u prvom je redu izložen riziku od pranja novca zbog svoje relativne veličine i važnosti koje ima u financijskom sustavu. Taj sektor privlačan je osobama koje peru novac zbog velikog broja korisnika koji koriste bankovne usluge te niza različitih bankovnih proizvoda koji su im na raspolaganju, a kroz koje se slijevaju značajni financijski tokovi. Široka dostupnost i relativna jednostavnost pristupa bankovnim proizvodima i uslugama putem milijuna transakcija koje se provode pružaju više mogućnosti za prikrivanje nelegalno stečenih sredstava.

Premda se tipologije pranja novca stalno razvijaju, a interes perača novca širi i na ostale sektore, sektori s naglašenim gotovinskim poslovanjem neprekidno su najizloženiji riziku od pranja novca, stoga je bankovni sektor nešto izloženiji riziku od pranja novca od nekih drugih sektora. Značajan broj aktivnosti pranja novca počinje ili se u nekoj fazi odvija upravo kroz bankovni sektor.

Zbog njihove jedinstvene uloge i veličine udjela u financijskom sustavu RH kreditne institucije imaju važno mjesto u sustavu sprječavanja pranja novca.

Iako su kreditne institucije i kreditne unije dužne u svom poslovanju provoditi mjere dubinske analize koje se sastoje od utvrđivanja identiteta stranke, utvrđivanja stvarnog vlasnika stranke, prikupljanja podataka o namjeni i predviđenoj prirodi poslovnog odnosa te stalnog praćenja poslovnog odnosa, ipak su izložene pojedincima koji primjenjuju razne strategije kako bi zaobišli uspostavljene kontrolne mehanizme.

Ranjivost bankovnog sektora, međutim umanjena je dobrim regulatornim okruženjem koje je usklađeno s međunarodnim standardima te efikasnim nadzornim mehanizmima koji osiguravaju visoku razinu usklađenosti. Promatra li se bankovni sustav u cjelini, kreditne institucije i kreditne unije u RH imaju uspostavljene adekvatne interne politike, procedure i kontrole s pomoću kojih se mogu ublažiti rizici od pranja novca kojima su izložene. U odnosu na ostale obveznike provedbe mjera i radnji za sprječavanje pranja novca kreditne institucije mogu se smatrati najorganiziranijim i najviše svjesnim izloženosti riziku od pranja novca.

Prijavljivanje sumnjivih i gotovinskih transakcija Uredu za sprječavanje pranja novca

Važnost uloge bankovnog sektora u borbi protiv pranja novca ogleda se i u broju obavijesti o sumnjivim transakcijama (636) i obavijesti o gotovinskim transakcijama (57.850) koje su banke, stambene štedionice i kreditne unije dostavile Uredu za sprječavanje pranja novca u 2018. godini.

Najveći broj sumnjivih transakcija u 2018. godini prijavile su kreditne institucije te se time nastavio dosadašnji trend najvećeg udjela tog sektora u ukupnom broju prijava sumnjivih transakcija. Udio kreditnih institucija u ukupno zaprimljenim sumnjivim transakcijama u 2018. godini iznosio je 85,83%., dok je u 2017. godini bio 85,46%.

Što se tiče prijavljivanja gotovinskih transakcija, prisutan je isti trend kod udjela bankarskog sektora u broju prijava gotovinskih transakcija. Tako su banke u 2018. godini prijavile 57.492 gotovinskih transakcija, što čini 98,36% od ukupno prijavljenih gotovinskih transakcija.

Izvori podataka analizirani u bankovnom sektoru

Pri procjeni rizika od pranja novca u bankovnom sektoru upotrijebljeni su izvori podataka kojima raspolaže HNB. Analizirani su kvantitativni i kvalitativni podaci, a kao izvori podataka koristili su se između ostalog i godišnja izvješća, zapisnici neposrednog nadzora, Izvješće o četvrtom krugu evaluacije sustava SPNFT-a u RH kao i Financial Action Task Force (FATF) standardi. U izradi i analizi ocjene izloženosti bankovnog sektora sudjelovali su i predstavnici banaka te je izrađen Upitnik za kreditne institucije i kreditne unije za procjenu izloženosti riziku od pranja novca za potrebe izrade Nacionalne procjene rizika od pranja novca i financiranja terorizma (dalje u tekstu: Upitnik) u svrhu dobivanja relevantnih informacija od bankovnog sektora. Upitnik je distribuiran na 10 banaka, 2 stambene štedionice i 10 kreditnih unija. Pri izboru kreditnih institucija i kreditnih unija kojima je distribuiran upitnik vodilo se računa o veličini institucije, rizičnom profilu, teritorijalnom načelu i vlasničkoj strukturi.

2.1. ANALIZA OPĆIH VARIJABLI

Tablica Ocjene općih varijabli

OPĆE VARIJABLE	OCJENE	
Propisi o sprječavanju pranja novca	(0.9) Close to Excellent	0,9
Dostupnost kaznenih sankcija	(0.5) Medium	0,5
Utjecaj tržišta na pridržavanje standarda sprječavanja pranja novca	(0.8) Very High	0,8

OPĆE VARIJABLE	OCJENE
Licenciranje	(0.9) Close to Excellent 0,9
Efikasnost nadzornih procedura i praksi	(0.7) High 0,7
Dostupnost administrativnih mjera	(0.8) Very High 0,8
Integritet zaposlenika	(0.7) High 0,7
Razina znanja zaposlenika	(0.7) High 0,7
Efikasnost funkcije ovlaštene osobe	(0.7) High 0,7
Efikasnost sustava praćenja pranja novca	(0.7) High 0,7
Dostupnost i pristup podacima o stvarnom vlasništvu	(0.7) High 0,7
Dostupnost pouzdane infrastrukture za identifikaciju	(0.7) High 0,7
Dostupnost neovisnih izvora informacija	(0.7) High 0,7

2.1.1. Propisi o sprječavanju pranja novca

Ovom varijablom ocjenjuje se ima li RH odgovarajuću zakonsku i podzakonsku regulativu kojom su propisane preventivne mjere za sprječavanje pranja novca te za postupanje nadležnih nadzornih tijela u bankarskom sektoru.

Ocjena za razinu usklađenosti zakonski i podzakonskih propisa s međunarodnim standardima kojima su propisane preventivne mjere i nadzor provedbe nad mjerama SPN-a u bankovnom sektoru: 0,9.

Ocjena upućuje na visoku razinu usklađenosti zakonskih i podzakonskih propisa kojima su propisane preventivne mjere sprječavanja pranja novca u odnosu na međunarodne standarde te postupanja i nadležnosti nadzornih tijela u bankarskom sektoru.

Zakonski okvir čine zakoni, uredbe, pravilnici i smjernice nadzornih tijela, kojima se propisuju mjere, procedure i postupci koje treba poduzimati da bi se spriječilo pranje novca te kaznili počinitelji.

RH kontinuirano unaprjeđuje svoj regulatorni okvir poboljšanjem postojećih i uvođenjem novih preventivnih mjera i standarda kako bi se ojačala učinkovitost zaštite i spriječilo korištenje financijskog sustava u svrhu pranja novca (PN).

Prilikom procijene predmetne varijable analizirala se usklađenost zakonskih i podzakonskih propisa s međunarodnim standardima u segmentu dubinske analize stranke (procjena rizika, utvrđivanje i provjera identiteta stvarnog vlasnika), vođenja evidencija, mjera pojačane dubinske analize za politički izložene osobe i visokorizične treće države, mjera dubinske analize za korespondentno bankarstvo, nove tehnologije, prijenos novčanih sredstava, prepuštanja dubinske analize trećim osobama, obavještanja o sumnjivim transakcijama, licenciranja, zaštita i povjerljivosti podataka, sustav internih kontrola, supervizija te ovlasti nadzornih tijela.

Regulatorni okvir sprječavanja pranja novca (SPN) u bankarskom sektoru u segmentu koji je obuhvaćen analizom definiran je:

1. Zakonom o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizam („Narodne novine“ broj 108/17., dalje u tekstu: ZSPNFT)
2. Uredbom (EU) 2015/847 Europskog parlamenta i Vijeća od 20. svibnja 2015. o informacijama koje su priložene prijenosu novčanih sredstava i o stavljanju izvan snage Uredbe (EZ) br. 1781/2006
3. Delegiranom Uredbom Komisije (EU) 2016/1675 od 14. srpnja 2016. o dopuni Direktive (EU) 2015/849 Europskog parlamenta i Vijeća utvrđivanjem visokorizičnih trećih zemalja sa strateškim nedostacima.
4. Pravilnikom o obavještanju Ureda za sprječavanje pranja novca o obavještanju Ureda za sprječavanje pranja novca o sumnjivim transakcijama i osobama („Narodne novine“, broj 01/09.)⁴⁰
5. Odlukom o postupku procijene rizika od pranja novca i financiranja terorizam te načinu provođenja mjera pojednostavljene i pojačane dubinske analize stranke („Narodne novine“ 57/18.; dalje u tekstu: Odluka)
6. Odlukom o mjerama pružatelja platnih usluga u skladu s člankom 25. Uredbe (EU) 2015/847 („Narodne novine“ 57/18.).

Zakonom o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma koji je stupio na snagu 1. siječnja 2018. u pravni je poredak RH prenesena Direktiva (EU) 2015/849 Europskoga parlamenta i Vijeća od 20. svibnja 2015. o sprječavanju korištenja financijskoga sustava u svrhu pranja novca i financiranja terorizma, o izmjeni Uredbe (EU) 648/2012 Europskoga parlamenta i Vijeća te o stavljanju izvan snage Direktive 2005/60/EZ Europskoga parlamenta i Vijeća i Direktive Komisije 2006/70/EZ (SL L 141, 5. 6. 2015) (dalje u tekstu: Direktiva (EU) 2015/849), te Preporuke FATF-a iz veljače 2012. čime je nadograđen postojeći sustav za sprječavanje pranja novca u RH, osigurane su pretpostavke za provedbu Uredbe (EU) 2015/847 (članak 82. - nadzor nad primjenom Uredbe (EU) 2015/847) kao i pretpostavke za provedbu članka 17., 18., 21. i 22. Uredbe (EU) 2015/847 koje su osigurane kroz prekršajne odredbe ZSPNFT.

Nadzorna tijela dužna su za obveznike koje nadziru donijeti i propise kojima će ih još konkretnije uputiti na potrebne mjere i radnje koje trebaju poduzimati kako bi se spriječilo PN. HNB je u srpnju 2018. usvojila Odluku o postupku procijene rizika od pranja novca i financiranja terorizam te načinu provođenja mjera pojednostavljene i pojačane dubinske analize stranke i Odluku o mjerama pružatelja platnih usluga u skladu s člankom 25. Uredbe (EU) 2015/847. Kako bi se ujednačeno primjenjivao ZSPNFT, HNB redovno izdaje sektorske smjernice, koje se mogu donijeti na vlastitu inicijativu ili na temelju zahtjeva pojedine kreditne

⁴⁰ Novi Pravilnik o obavještanju Ureda za sprječavanje pranja novca o obavještanju Ureda za sprječavanje pranja novca o sumnjivim transakcijama, sredstvima i osobama („Narodne novine“, broj 01/19.) stupio na snagu 3. siječnja 2019.

institucije te se objavljuju na internetskim stranicama HNB-a. ZSPNFT između ostalih preventivnih mjera i zahtjeva u svrhu ublažavanja rizika od pranja novca uključuje:

1. jačanje pristupa koji se temelji na procjeni rizika (članak 14. ZSPNFT i Odluka)
2. utvrđivanje i provjeru identiteta stvarnog vlasnika stranke (pravnih subjekata, trusta i drugih izjednačenih subjekata stranog prava) - (članak 28., 30., 31., 32., 33., 34. ZSPNFT te članak 11. Odluke – čimbenici rizika stranke)
3. mjere pojačane dubinske analize za politički izložene osobe i visokorizične treće države (članak 44., 47., 48., 48. ZSPNFT, članci 12., 21., 23. Odluke, te Uredba (EU) 2016/1675 o visokorizičnim trećim zemljama sa strateškim nedostacima)
4. dubinsku analizu za korespondentno bankarstvo, nove tehnologije, prijenos novčanih sredstava (članak 12., 16., 44., 45. ZSPNFT, članak 28., 29., 30., 31., 32., 33., 34. Odluke te Uredba (EU) 2015/847)
5. prepuštanje dubinske analize trećim osobama (članak 38., 39., 40. i 41. ZSPNFT)
6. obavijest o sumnjivim transakcijama (članak 56. ZSPNFT te Pravilnik o obavještavanju Ureda za sprječavanje pranja novca o obavještavanju Ureda za sprječavanje pranja novca o sumnjivim transakcijama, sredstvima i osobama)
7. licenciranje (60. do 73. ZOKI)
8. zaštita i povjerljivost podataka (članak 73., 74. ZSPNFT)
9. sustav internih kontrola, društva kćeri i podružnica (članak 13., 72., 75., 76. i 94. ZSPNFT)
10. nadzor (članak 82., 85., 86., 90., 91. i 92. ZSPNFT i 177. ZOKI)
11. ovlasti nadzornih tijela (članak 83., 84. ZSPNFT i 177. ZOKI).

Zakonodavni okvir sprječavanja pranja novca u bankovnom sektoru usklađen je sa zakonodavstvom Europske unije te u najvećem dijelu s međunarodnim standardima. Međutim, u cilju usklađivanja postojećeg zakonodavnog okvira SPN-a s Direktiva (EU) 2018/843 Europskoga parlamenta i Vijeća od 30. svibnja 2018. o izmjeni Direktive (EU) 2015/849 o sprječavanju korištenja financijskog sustava u svrhu pranja novca ili financiranja terorizma i o izmjeni direktiva 2009/138/EZ i 2013/36/EU (Tekst značajan za EGP) (SL L 156, 19. 6. 2018.) (dalje u tekstu: Direktiva (EU) 2018/843) koja je stupila na snagu 9. srpnja 2018. te s međunarodnim standardima, RH je donijela Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma.⁴¹ Navedenim zakonodavnim promjenama implementirana je Preporuka 5 FATF-a (Dubinska analiza stranke), Preporuka 22 FATF-a (Podružnice i društva kćeri u trećim državama) i Preporuka 15 (Nove tehnologije) čime će se zakonodavni okvir sustava SPN-a uskladiti sa zakonodavstvom Europske unije (dalje u tekstu: EU) i u najvećem dijelu s međunarodnim standardima.

2.1.2. Dostupnost kaznenih sankcija

Ovom varijablom ocjenjuje se ima li RH efikasne, proporcionalne i odvraćajuće kaznene sankcije za kazneno djelo pranja novca i ostala kaznena djela koja mogu biti povezana s pranjem novca, uključujući sankcioniranje i za namjerne propuste u radu koje imaju elemente kaznenog djela. Ako se propisane kaznene sankcije smatraju visokima, uprava i zaposlenici pridržavat će se obveza iz odredbi propisa o sprječavanju pranja novca i neće pomoći počiniteljima kaznenog djela pranja novca.

Ocjena za adekvatnost kaznenih sankcija: 0.5

⁴¹ Zakon o izmjenama i dopunama ZSPNFT-a je donesen i objavljen u Narodnim novinama te je stupio na snagu 25. travnja 2019. ("Narodne novine", broj 39/19.).

Ovakva ocjena pokazuje da je razina adekvatnosti kaznenih sankcija u slučaju propusta u radu koji imaju elemente kaznenog djela pranja novca dovoljno visoka, međutim postoji mišljenje da broj osuđujućih presuda za kazneno djelo pranja novca nije dovoljno velik da bi destimulirajuće djelovao na počinitelje kaznenih djela.

U RH nema propisanih kaznenih sankcija koje se mogu primijeniti u slučaju nepridržavanja zakonskih i podzakonskih propisa iz područja sprječavanja pranja novca. Međutim, ukoliko bi se utvrdilo da propusti u radu imaju elemente kaznenog djela pranja novca, protiv djelatnika ili same institucije pokrenuo bi se kazneni postupak.

Člankom 265. Kaznenog zakona normiraju se kaznena djela povezana s pranjem novca. Počinitelj koji imovinsku korist ostvarenu kaznenim djelom uloži, preuzme, pretvori, prenese ili zamijeni u cilju prikrivanja ili lažnog prikazivanja njezinog nezakonitog podrijetla ili sudioniku kaznenog djela kojim je ostvarena imovinska korist da izbjegne kazneni progon ili oduzimanje imovinske koristi ostvarene kaznenim djelom, kaznit će se kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina. Istom kaznom kaznit će se svatko tko prikriva ili lažno prikazuje pravu prirodu, podrijetlo, mjesto, raspolaganje, prenošenje te postojanje prava, odnosno vlasništva na imovinskoj koristi ostvarenoj kaznenim djelom, onaj tko imovinsku korist koju je drugi ostvario kaznenim djelom, pribavlja, posjeduje ili koristi te onaj tko s namjerom daje upute ili savjete ili uklanja prepreke ili na drugi način olakša počinjenje kaznenog djela pranja novca. Ukoliko su navedena kaznena djela počinjena u financijskom ili drugom poslovanju ili se počinitelj bavi pranjem novca ili je imovinska korist velike vrijednosti, kaznit će se kaznom zatvora od jedne do osam godina. Imovinska korist, predmeti i sredstva koji su nastali počinjenjem kaznenog djela pranja novca ili su bili namijenjeni ili uporabljeni za počinjenje kaznenog djela pranja novca oduzet će se, a ako se radilo o pravima ista će se utvrditi ništetnima. Kaznenim zakonom određuje se kazna zatvora do tri godine i za postupanja iz nehaja u odnosu na okolnosti da se radi o imovinskoj koristi ostvarenoj kaznenim djelom.

Osim fizičke osobe, za kazneno djelo pranja novca može biti odgovorna i pravna osoba temeljem Zakona o odgovornosti pravnih osoba za kaznena djela. Pravna osoba kaznit će se za kazneno djelo odgovorne osobe, ako se njime povrjeđuje neka dužnost pravne osoba ili je njime pravna osoba ostvarila ili trebala ostvariti protupravnu imovinsku korist za sebe ili drugog. Kazne su novčane i/ili ukidanje pravne osobe.

Zaposleni u bankarskom sektoru uglavnom smatraju da je postojeći sustav kaznenih sankcija dovoljno oštar da pozitivno utječe na ponašanje pojedinaca.

Većina anketiranih kreditnih institucija smatra da RH ima primjerene kazne za kaznena djela pranja novca i ostala kaznena djela povezana s pranjem novca kao što su korupcija (zaposlenika od strane perača novca) i dosluha (između zaposlenika i perača novca). Drugi dio kreditnih institucija smatra da bi kazne trebale biti veće. Dio anketiranih kreditnih institucija smatra da su kaznene odredbe dovoljno stroge i visoke, a samim time učinkovite i destimulirajuće za kreditne institucije i njihove zaposlenike. Međutim, postoji i mišljenje da je premalo osoba osuđeno za kazneno djelo pranja novca te da zbog dugotrajnosti istražnih i sudskih postupaka, koji rezultiraju s malim brojem presuda za pranje novca, to ne utječe dovoljno destimulirajuće na same perače novca. Kreditne unije uglavnom smatraju da su kazne primjerene te dovoljno visoke da bi djelovale preventivno na pokušaje kaznenog djela pranja novca.

2.1.3. Utjecaj tržišta na pridržavanje standarda SPN-a

Ovom varijablom ocjenjuje se vrše li kreditne institucije koje posluju na tržištu druge zemlje pritisak na upravljačke strukture rezidentnih kreditnih institucija da se pridržavaju međunarodnih standarda glede SPN-a. Razmatraju se pritisci koji postoje izvan državnoga pravnog i nadzornog okvira, primjerice komercijalni pritisci inozemnih partnera, kao što su korespondentne banke.

Ocjena: 0.8.

Analizom podataka kreditnih institucija utvrđena je visoka ocjena za određivanje utjecaja tržišta u pridržavanju standarda sprječavanja pranja novca.

Banke uspostavljaju korespondentne odnose s iznimnom pozornosti, obavljajući opsežne prethodne radnje i provjere kako bi se uvjerile da financijska institucija s kojom se želi uspostaviti poslovni odnos primjenjuje mjere i postupke utvrđene međunarodnim standardima u području sprječavanja pranja novca. To se odnosi jednako na strane financijske institucije koje otvaraju svoje račune u domaćim bankama kao i na one financijske institucije u kojima domaće banke otvaraju svoje račune. Korespondentna mreža domaćih banaka obuhvaća prvoklasne inozemne financijske institucije u EU-u, u drugim ekvivalentnim trećim zemljama ili u trećim zemljama. Ukoliko se radi o visokorizičnoj trećoj zemlji to je zemlja u neposrednom susjedstvu RH, s dugogodišnjim poslovnim odnosima banaka i klijenata, tako da se rizici mogu lakše procijeniti i primijeniti potrebne mjere.

Banke imaju prekogranične korespondentne odnose koje smatraju važnima i zbog kojih se moraju pridržavati međunarodnih standarda glede sprječavanja pranja novca kako bi održale takve odnose.

Uspostavljanje poslovnog odnosa s financijskom institucijom podrazumijeva poštivanje Zakona i odluka HNB-a glede pribavljanja potrebne dokumentacije kako bi se banka uvjerila da je inozemna financijska institucija licencirana i registrirana za poslovanje koje obavlja, da njezino poslovanje nadzire nadležno tijelo i da u svom poslovanju primjenjuje međunarodne standarde u području sprječavanja pranja novca. Isto takve podatke traže i inozemne financijske institucije od naših banaka. Podaci se međusobno izmjenjuju putem godišnjih upitnika, sastanaka, međusobnih posjeta i periodičnih provjera. Banke koje su dio veće grupacije imaju utvrđenu dinamiku provjera mjera i radnja u području sprječavanja pranja novca od strane matice ili interne revizije, čiji se nalaz dostavlja matici. Prema učestalosti i opsegu provjera može se zaključiti da se poslovni odnos ne bi uspostavio ili bi se čak raskinuo ako domaće banke ne bi poštivale utvrđene međunarodne standarde.

Upravljačke strukture banaka osjetljive su na međunarodne i domaće rizike povezane sa sprječavanjem pranja novca koji utječu na reputaciju banaka.

Bankarski sektor primjenjuje razne alate i metode za ažurno praćenje regulative, svih promjena međunarodnih standarda, sankcijskih lista i događaja koji mogu utjecati na pojačani rizik u radu s određenim osobama, entitetima ili zemljama. Bankama je zabranjeno uspostavljanje ili nastavljanje korespondentnih odnosa s bankom koja posluje ili bi mogla poslovati kao fiktivna banka, ili s drugom sličnom kreditnom institucijom za koju je poznato da s fiktivnim bankama sklapa ugovore o otvaranju i vođenju računa. Poslovna politika većine banaka izričito zabranjuje i uspostavljanje poslovnih odnosa s kreditnim institucijama koje daju mogućnost korištenja "payable-through" računa u svom poslovanju.

Upravljačke strukture banaka pomno odabiru korespondente s kojima uspostavljaju korespondentne odnose imajući na umu poslovne potrebe i reputacijski rizik. Kako je većina

bankarskog sustava u vlasništvu europskih renomiranih bankarskih grupacija, korespondentna mreža je konzervativna, upućena uglavnom na banke iz grupacije ili kvalitetne banke iz okružja.

2.1.4. Licenciranje

Ovom varijablom procjenjuje se dostupnost i efikasnost kontrola koje se primjenjuju kod licenciranja. Kontrole su efikasne kada postoji sveobuhvatni regulatorni okvir kojim se nadležnim tijelima dodjeljuju odgovarajuće ovlasti te kada su procesi licenciranja provedeni od strane educiranih kadrova. Efikasni postupci licenciranja mogu umanjiti ranjivosti od pranja novca i osigurati visoku razinu usklađenosti sa zahtjevima sprječavanja pranja novca.

Ocjena za postupke licenciranja: 0.9.

Na temelju ovlaštenja iz Zakona o Hrvatskoj narodnoj banci ("Narodne novine", broj 75/08, 54/13, 47/20, dalje u tekstu: Zakon o Hrvatskoj narodnoj banci) te u skladu s odredbama ZOKI-a, Zakona o stambenoj štednji i državnom poticanju stambene štednje i Zakona o kreditnim unijama HNB unutar svojih supervizorskih ovlasti izdaje različita odobrenja i suglasnosti potrebne za osnivanje, rad i poslovanje kreditnih institucija i kreditnih unija. Uz pomoć sustava odobrenja i suglasnosti HNB ima nadzor nad nekim odlukama i pravnim poslovima kreditne institucije i prije nego što oni budu sklopljeni ili prije nego što se realiziraju, pa se tako licenciranje kao supervizorsko sredstvo može koristiti kako bi se unaprijed detektirale i spriječile odluke i poslovi koji bi mogli nepovoljno utjecati na buduće poslovanje kreditne institucije i kako bi se utjecalo na kreditnu instituciju da izvršava naložene supervizorske mjere.

Postupci licenciranja kreditnih institucija i kreditnih unija odvijaju se u organizacijskim jedinicama HNB-a koje su nadležne za superviziju pojedine institucije te ih provode adekvatno educirani djelatnici koji su dobro upoznati sa svim aspektima postupka licenciranja. Sukladno članku 42. Zakona o Hrvatskoj narodnoj banci Savjet HNB-a nadležan je između ostalog za izdavanje i oduzimanje odobrenja za rad kreditnih institucija, davanje suglasnosti za stjecanje dionica kreditne institucije i davanja i oduzimanja suglasnosti za imenovanje predsjednika i članova uprava i nadzornih odbora kreditnih institucija. Kao radno tijelo Savjeta HNB osnovana je i Komisija za licenciranje koja predlaže odluke Savjetu HNB-a prije njihovog usvajanja.

Vezano uz postupke licenciranja neka od ZOKI-em propisanih odobrenja i suglasnosti su:

- odobrenje za rad kreditnih institucija
- odobrenje za pružanje bankovnih i financijskih usluga
- odobrenje za rad štednoj banci kao banci
- prethodna suglasnost za stjecanje kvalificiranog udjela u temeljnom kapitalu kreditne institucije
- suglasnost za imenovanje predsjednika i članova uprave kreditne institucije
- suglasnost za imenovanje članova nadzornog odbora kreditne institucije.

U skladu sa Zakonom o kreditnim unijama HNB također izdaje odobrenja za rad kreditnih unija i odobrenje za imenovanje članova uprave kreditnih unija. Kreditna institucija ne može započeti s radom dok ne dobije odobrenje HNB-a za rad. Odobrenje za rad obvezno sadrži odobrenje za pružanje bankovnih usluga, a može sadržavati i odobrenje za pružanje osnovnih i dodatnih financijskih usluga. U skladu s člankom 60. ZOKI-a HNB izdaje kreditnoj instituciji odobrenje za rad kao banka, štedna banka ili stambena štedionica. Ako kreditna institucija namjerava pružati financijske usluge koje nisu obuhvaćene odobrenjem za rad, prije upisa tih usluga u sudski registar mora ishoditi odobrenje HNB-a za pružanje tih usluga.

Zahtjev za izdavanje odobrenja za rad kreditne institucije podnosi se zajedno sa zahtjevom/zahtjevima za izdavanje prethodne suglasnosti za stjecanje kvalificiranog udjela, za izdavanje prethodne suglasnosti za obavljanje funkcije predsjednika uprave, člana uprave i članova nadzornog odbora i zahtjevom za izdavanje odobrenja za pružanje financijskih usluga. O svim navedenim zahtjevima odlučuje se istodobno. Detalji o dokumentaciji koji se prilažu zahtjevu propisani su Odlukom o dokumentaciji koja se prilaže zahtjevu za izdavanje odobrenja za rad kreditne institucije i zahtjevu za izdavanje odobrenja za pružanje financijskih usluga ("Narodne novine, broj 25/2018.).

Pri odlučivanju o zahtjevu za izdavanje odobrenja za rad nove kreditne institucije HNB ocjenjuje može li se očekivati da će kreditna institucija poslovati u skladu s propisima, dugoročno stabilno i sigurno. HNB izdaje odobrenje za rad kreditne institucije samo ako su ispunjeni svi zakonom propisani uvjeti. U periodu od 2014. do 2018. HNB je obradio samo jedan zahtjev za osnivanje nove kreditne institucije koji je odbijen, između ostalog zato što osnivač nije dokazao da su osigurana sredstva za inicijalni kapital banke, što je uvjet za izdavanje odobrenja za rad kreditne institucije.

U nadležnosti HNB-a je i oduzimanje odobrenja za rad sukladno ZOKI-u. Isto takvo ovlaštenje proizlazi i iz odredaba Zakona o kreditnim unijama. U razdoblju od 2014. do 2018. nije bilo oduzetih odobrenja za rad.

ZOKI propisuje da je stjecanje dionica kreditne institucije koje čine najmanje 10% kapitala ili glasačkih prava, kao i stjecanje dionica kojima se prelazi 20%, 30% ili 50% udjela u kapitalu ili glasačkim pravima dopušteno je samo uz prethodnu suglasnost HNB-a. Dionice stečene bez suglasnosti HNB-a stjecatelj je dužan prodati i ne ostvaruje nikakva prava iz njih.

Pravna ili fizička osoba i osobe koje zajednički djeluju dužne su zahtjev za stjecanje dionica kreditne institucije, kojom stječu kvalificirani udio u kreditnoj instituciji, podnijeti HNB-u na propisanom obrascu kojem je potrebno priložiti dokumentaciju propisanu Odlukom o prethodnoj suglasnosti za stjecanje kvalificiranog udjela u kreditnoj instituciji ("Narodne novine, broj 25/2018). Uz zahtjev se prilaže i popunjeni formular relevantnog upitnika za pojedinu vrstu kvalificiranog stjecatelja. HNB može tijekom postupka odlučivanja o zahtjevu zatražiti od stjecatelja i kreditne institucije dodatnu dokumentaciju, uključujući informacije koje su propisane ZSPNFT, a koju prikupljaju obveznici njegove primjene.

Pri odlučivanju o zahtjevu za izdavanje prethodne suglasnosti za stjecanje kvalificiranog udjela HNB procjenjuje primjerenost i financijsko stanje stjecatelja kvalificiranog udjela prema propisanim kriterijima, a koji između ostalog uključuje postojanje opravdanih razloga za sumnju, u skladu sa ZSPNFT, da se u vezi s predmetnim stjecanjem provodi ili pokušava provesti pranje novca, ili da predmetno stjecanje može povećati rizik od provođenja pranja novca. HNB će odbiti zahtjev za izdavanje prethodne suglasnosti za stjecanje kvalificiranog udjela ako ocijeni da primjerenost ili financijsko stanje stjecatelja kvalificiranog udjela ne ispunjava sve propisane kriterije. U skladu s člankom 32. ZOKI-a HNB može ukinuti zakonito rješenje kojim je dana suglasnost za stjecanje kvalificiranog udjela, ako kvalificirani stjecatelj više ne ispunjava sve propisane kriterije.

U periodu od 2014. do 2018. HNB je donio 19 rješenja o izdavanju suglasnosti i 4 rješenja o odbijanju zahtjeva za izdavanje suglasnosti za stjecanje kvalificiranog udjela u kapitalu kreditnih institucija.

Članom uprave kreditne institucije može biti samo osoba koja je dobila prethodnu suglasnost HNB-a za obavljanje funkcije člana uprave. ZOKI propisuje uvjete koje član uprave mora ispunjavati u svakom trenutku. Između ostalog, član uprave može biti samo osoba koja ima dobar ugled te za koju se na osnovi dosadašnjeg ponašanja može zaključiti da će pošteno i savjesno obavljati poslove člana uprave kreditne institucije. Detaljna pravila o uvjetima za člana uprave i postupcima izdavanja prethodne suglasnosti propisana su Odlukom o procjeni primjerenosti predsjednika uprave, člana uprave, člana nadzornog odbora i nositelja ključne funkcije u kreditnoj instituciji ("Narodne novine", br. 93/2018.). ZOKI-em je kao jedna od supervizorskih mjera propisana mogućnost da HNB može naložiti razrješenje predsjednika, člana ili članova uprave. Navedenu mogućnost HNB nije iskoristila u svojoj supervizorskoj praksi.

Članovi uprave zajedno moraju imati stručna znanja, sposobnost i iskustvo potrebno za neovisno i samostalno vođenje poslova kreditne institucije, a posebice za razumijevanje poslova i značajnih rizika kreditne institucije. HNB će dati prethodnu suglasnost za obavljanje funkcije člana uprave kreditne institucije samo osobi koja ima odgovarajuća znanja, sposobnost i iskustvo potrebno za vođenje te institucije. HNB može u postupku odlučivanja o prethodnoj suglasnosti pri procjeni sposobnosti kandidata za člana uprave ocjenjivati odlučnost, stratešku viziju, prosuđivanje rizika, sposobnost vođenja, neovisnost u mišljenju, moć uvjeravanja te sposobnost i spremnost kandidata za člana uprave za kontinuirano učenje i profesionalni razvoj. Zahtjevu za izdavanje prethodne suglasnosti za člana uprave prilaže se i program rada, a HNB pri davanju prethodne suglasnosti procjenjuje i raznolikost strukture uprave s obzirom na potrebna znanja, sposobnost i iskustvo. Uprava kreditne institucije dužna je odobravati i redovito preispitivati strateške ciljeve te strategije i politike upravljanja rizicima, uključujući i upravljanje rizicima koji proizlaze iz makroekonomskog okružja u kojem kreditna institucija posluje te stanje poslovnog ciklusa u kojem se nalazi.

Od 2014. do 2018. HNB je izdala 376 suglasnosti za obavljanje funkcije člana nadzornog odbora kreditnih institucija, dok je odbijeno 14 zahtjeva. U istom periodu izdano je 224 rješenja o zahtjevima za izdavanje prethodne suglasnosti za obavljanje funkcije predsjednika i člana uprave kreditnih institucija, a odbijeno je deset zahtjeva za izdavanje suglasnosti. Osim toga izdano je i 32 rješenja o izdavanju odobrenja za imenovanje članova uprave kreditnih unija i dva rješenja o odbijanju zahtjeva za imenovanje člana uprave kreditne unije.

2.1.5. Efikasnost nadzornih procedura i praksi

Ovom varijablom ocjenjuje se efikasnost ustrojenog nadzora bankovnog sektora s ciljem sprječavanja pranja novca koji podržavaju odgovarajuće ovlasti, kadrovi i drugi resursi. Sveobuhvatna struktura nadzora nad bankovnim sektorom koja posjeduje adekvatne resurse može osigurati visoku razinu usklađenosti sa zahtjevima regulatora i spriječiti sistemske probleme u toj poslovnoj grani.

Ocjena kvalitete i sveobuhvatnosti nadzora nad sprječavanjem pranja novca: 0.8

Ocjena upućuje na visoku razinu kvalitete i sveobuhvatnosti nadzora nad sprječavanjem pranja novca, koja može značajno smanjiti izloženost bankovnog sektora rizicima od PN.

U skladu sa ZSPNFT, HNB između ostalog nadzire njegovu provedbu kod banaka, stambenih štedionica i kreditnih unija. Nadzor HNB-a uključuje procjenu funkcioniranja sustava te provjeru primjene mjera, radnja i postupaka za sprječavanje pranja novca.

Financijski inspektorat kod kreditnih institucija i kreditnih unija isključivo provodi ciljane nadzore primjene ZSPNFT, temeljem procjene o povećanim rizicima od pranja novca. U obavljanju nadzora Financijski inspektorat primjenjuje odluke i smjernice koje je obveznicima izdala HNB.

Navedena nadzorna tijela međusobno surađuju i razmjenjuju po potrebi podatke i informacije te se obavještavaju o utvrđenim nepravilnostima i nezakovitostima i izrečenim mjerama za njihovo otklanjanje, ako su ti nalazi i mjere bitni za rad drugog nadzornog tijela, a sve sukladno sporazumu o suradnji.

HNB i UZSPN surađuju temeljem Sporazuma o suradnji i razmjenjivanju informacija u području sprječavanja i otkrivanja pranja novca i sprječavanja financiranja terorizma iz 2006. godine, a HNB i Financijski inspektorat RH temeljem Sporazuma o razmjenjivanju informacija i suradnji na području nadzora nad provedbom Zakona o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma iz 2015. S obzirom da su navedeni sporazumi sklopljeni prije stupanja na snagu novog ZSPNFT, daljnje unaprjeđenje suradnje moguće je postići njihovom revizijom.

S drugim tijelima iz sustava HNB surađuje posredovanjem MIRS-a, a na temelju potpisanog Protokola o suradnji i uspostavi međuinstitucionalne radne skupine za sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma. U okviru MIRS-a djeluje i MIRS za nadzor s ciljem unaprjeđenja suradnje između svih nadzornih tijela nadležnih za nadzor nad provedbom mjera i radnji iz ZSPNFT. Kako bi se ujednačila nadzorna praksa, unaprijedila razmjena iskustva i znanja između nadzornih tijela te razmijenile informacije, poboljšanje je moguće kroz češće sastanke te aktivnije djelovanje MIRS-a za nadzor.

Nadzorna tijela posjeduju educirane resurse kojima osiguravaju usklađenosti s odredbama o sprječavanju pranja novca u bankovnom sektoru.

U HNB-u poslovi provođenja nadzora nad sprječavanjem pranja novca u kreditnim institucijama i kreditnim unijama u nadležnosti su Sektora bonitetne regulative i nadzora banaka. Supervizija kreditnih institucija i kreditnih unija organizirana je u timovima podijeljenima prema grupama kreditnih institucija i kreditnih unija, a koji su zaduženi za nadzor bonitetnom analizom, za neposredni nadzor te za izricanje i praćenje provedbe supervizorskih mjera. Međutim, određen broj supervizora specijaliziran je u poslovima nadzora sprječavanja pranja novca te ima potpunu samostalnost prilikom određivanja prioriteta i planova nadzora. Komunikacija između supervizora specijaliziranih za nadzor nad sprječavanjem pranja novca i članova tima je dvosmjerna i svi djelatnici uključeni u proces upoznati su s potrebnim informacijama za rad.

HNB ima zadovoljavajuće resurse i tehničku podršku da djelotvorno obavlja funkciju nadzora nad sprječavanjem pranja novca. Krajem 2018. poslove supervizije obavljao je 90 visokokvalificiranih supervizora. Četiri supervizora specijalizirani su u području nadzora nad sprječavanjem pranja novca.

Poslovi nadzora kreditnih institucija nad primjenom ZSPNFT-a u Financijskom inspektoratu, po načelu sektorske podjele obveznika, obavljaju se u Službi za kreditne institucije i pružateljce platnih usluga. U Službi su zaposlena tri viša inspektora i voditelj Službe.

Djelatnici HNB-a i Financijskog inspektorata kontinuirano se usavršavaju na internim radionicama te edukacijama u organizaciji domaćih ili međunarodnih institucija.

Tablica: Edukacije djelatnika nadzornih tijela

Nadzorno tijelo	HNB	FI	Ukupno
2014.			
Edukacije	2	5	7
Djelatnici	10	10	20
2015.			
Edukacije	4	1	5
Djelatnici	10	2	12
2016.			
Edukacije	2	2	4
Djelatnici	4	3	7
2017.			
Edukacije	3	2	5
Djelatnici	5	3	8
2018.			
Edukacije	11	3	14
Djelatnici	31	3	34

Nadzorna tijela posjeduju sveobuhvatan program nadzora glede sprječavanja pranja novca koji se sastoji od posrednog i neposrednog nadzora.

HNB temeljem ZSPNFT-a i ZOKI-a provodi nadzor posrednim putem, obavljanjem neposrednog nadzora, izricanjem supervizorskih mjera, izdavanjem smjernica, edukacijom te kontinuiranim dijalogom s nadziranima institucijama. Nadzor u kreditnim unijama reguliran je Zakonom o kreditnim unijama te je u poslovima nadzora nad sprječavanjem pranja novca istovjetan nadzoru kreditnih institucija.

Nadzori se obavljaju prema Planu supervizije koji se izrađuje krajem svake poslovne godine za iduću godinu, a mogući su i nadzori na zahtjev UZSPNa. U slučaju potrebe Plan supervizije se mijenja ili dopunjuje. U skladu s pristupom nadzoru temeljenom na riziku, HNB jednom godišnje provodi postupak procjene rizika kreditnih institucija i kreditnih unija koji je određen Metodologijom za ocjenu profila rizika. Ocjenjuju se inherentni čimbenici rizika te preventivne mjere koje poduzimaju nadzirane institucije. Svim kreditnim institucijama i kreditnim unijama dodjeljuje se ocjena profila rizika koja može biti: nizak, srednje nizak, srednje visok i visok. Određivanje potrebnih nadzornih resursa, omjer posrednog i neposrednog nadzora, učestalost, predmet i intenzitet nadzora obavlja se uzimajući u obzir dodijeljenju ocjenu profila rizika kreditne institucije i kreditne unije. Izvješća i informacije koje se analiziraju u posrednom nadzoru uključuju najmanje odgovore kreditnih institucija na Upitnik za procjenu izloženosti kreditnih institucija pranju novca i financiranju terorizma, koji se jednom godišnje šalje kreditnim institucijama, godišnja izvješća ovlaštene osobe te izvješća vanjskih i unutarnjih revizora. Neposredni nadzor obično traje od jednog do četiri tjedana, ovisno o profilu rizika te veličini kreditne institucije, odnosno kreditne unije. Način obavljanja neposrednog nadzora detaljno je propisan Metodologijom obavljanja neposrednih nadzora. S obzirom na regulatorne promjene te promjene u strukturi potencijalnih rizika od pranja novca metodologije se periodično revidiraju i ažuriraju. Kreditne institucije i kreditne unije dužne su supervizorima omogućiti kontrolu poslovnih knjiga i poslovne dokumentacije te kontrolu informacijske

tehnologije u opsegu potrebnom za obavljanje pojedinog nadzora. Nakon obavljenog nadzora sastavlja se zapisnik o obavljenom nadzoru. Pri obavljanju nadzora HNB provjerava zakonitost poslovanja kreditnih institucija i kreditnih unija uključujući njihovu organizaciju, strategije, politike, postupke i procedure te procjenjuje tvore li navedeni elementi primjeren sustav upravljanja rizikom od pranja novca.

Financijski inspektorat obavlja ciljane nadzore kod kreditnih institucija i kreditnih unija sukladno članku 82. stavak 3. i 4. ZSPNFT, a na temelju godišnjeg plana nadzora. Planirani ciljani nadzori obavljaju se na zahtjev i inicijativu drugih nadležnih tijela te temeljem procjene rizika, na osnovu raspoloživih podataka i informacija prikupljenih tijekom obavljanja deviznog nadzora kod pravnih i fizičkih osoba te iz drugih izvora koji upućuju na to da postoje određene manjkavosti pri primjeni mjera sprječavanja pranja novca u posebnom području poslovanja obveznika. Godišnji plan nadzora podložan je mogućim promjenama u tijeku godine ovisno o broju raspoloživih inspektora, zaprimljenih zahtjeva i inicijativa za obavljanje nadzora te ocjeni rizika od pranja novca za pojedine kategorije obveznika iz područja nadležnosti Financijskog inspektorata. Fokus nadzora u Službi za kreditne institucije i pružatelje platnih usluga se tako mijenja u pravcu kreditnih institucija ili u pravcu obveznika koji su pružatelji platnih usluga.

Zakonom o Financijskom inspektoratu Republike Hrvatske ("Narodne novine", broj 85/08., 55/11. i 25/12.) propisan je način obavljanja nadzora (izravni ili neizravni nadzor). U Priručniku za nadzor, u svrhu jedinstvene primjene odredbi ZSPNFT, propisane su detaljne procedure za inspektore u obavljanju nadzora. O obavljenom nadzoru sastavlja se zapisnik. HNB-u se dostavlja informacija o tome kod koje je institucije nadzor proveden te koje su nezakonitosti i/ili nepravilnosti nadzorom utvrđene, ako se radi o važnim nalazima za rad HNB-a kao primarnog nadzornika u ovom sektoru.

Tablica: Nadzorne aktivnosti

Nadzorno tijelo/Razdoblje	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.
HNB	1	39	38	36	33
Financijski inspektorat	2	2	1	0	0
Ukupno	3	41	39	36	33

Stavovi supervizora ostavljaju značajan učinak na upravu kreditnih institucija i kreditnih unija i dovoljni su da pozitivno utječu na unaprjeđenje razine usklađenosti s regulativom.

Nakon provedenog nadzora organizira se završni sastanak supervizora i nadležnih članova uprave, na kojem se iznose utvrđene nezakonitosti, slabosti ili nedostaci u poslovanju te predlažu mjere za poboljšanje poslovanja. Tom prilikom raspravlja se i o planovima uprave povezanim s otklanjanjem slabosti ili nedostataka. Uprave kreditnih institucija uglavnom vrlo pozitivno reagiraju na predložene mjere za poboljšanje poslovanja i cijene stajališta supervizora. Također, uobičajena je praksa da se tijekom nadzora odgovorna osoba upozori na utvrđene nedostatke, te se nalaže uklanjanje slabosti i nedostataka tijekom ili neposredno nakon obavljene kontrole. Kreditne institucije i kreditne unije imaju praksu da još u tijeku nadzora isprave sve slabosti i nedostatke koji se mogu ispraviti u kratkom roku. Kreditne institucije uvijek su postupale po preporukama supervizora te nije bilo zabilježenih slučajeva pokretanja upravnog spora protiv rješenja HNB-a vezanih uz nadzor sprječavanja pranja novca.

Nakon provedenog izravnog nadzora Financijskog inspektorata organizira se završni sastanak s ovlaštenom osobom i višim rukovodstvom i/ili nadležnim članom uprave na kojem se iznose utvrđene nezakonitosti ili nedostaci u poslovanju te se sugerira uklanjanje nepravilnosti i nedostataka. Ukoliko institucija ne postupi po mjeri pisanog upozorenja izdaje se rješenje za otklanjanje nepravilnosti protiv kojeg nije dopuštena žalba, ali se može pokrenuti upravni spor. Ukoliko institucija ne postupi po rješenju Financijskog inspektorata podnosi se optužni prijedlog. U praksi kreditne institucije postupile su po svim naloženim mjerama pisanog upozorenja te nije bilo izdanih rješenja.

Percepcija je bankovnog sektora da je kvaliteta nadzora vrlo visoka te da stav nadzornih tijela značajno utječe na politiku institucije, čime se osigurava snažan poticaj upravi da provede usklađenost sa regulativom. Razina komunikacije s nadzornim tijelom ocjenjena je adekvatnom od strane ispitanih institucija, a prostor za napredak postoji kroz još aktivniju suradnju s kreditnim institucijama putem češćih edukacija i održavanjem sastanaka sa strukovnim udruženjem. Održavanje godišnjih sastanaka s ovlaštenom osobom i nadležnim članom Uprave kreditnih institucija ocjenjeno je kao vrlo pozitivno od strane institucija koje su ih imale.

Činjenice pokazuju da nadzorna tijela djeluju učinkovito i nepristrano kada obavljaju poslove nadzora.

Neposredni nadzor provodi se u skladu s Planom supervizije. Pri obavljanju nadzora supervizori postupaju nepristrano i na ujednačen način te se u svom radu pridržavaju procedura rada propisanih Metodologijom obavljanja neposrednih nadzora. Svi zaposlenici HNB-a u svom radu dužni su poštovati Etičke norme ponašanja zaposlenika HNB-a, a obvezani su i poslovnom tajnom prema članku 53. Zakona o Hrvatskoj narodnoj banci te Pravilniku o postupanju s povjerljivim podacima u HNB-u.

Pri obavljanju nadzora inspektori u Financijskom inspektoratu dužni su postupati u skladu s propisanim procedurama u Priručniku za nadzor, a kojim je osigurana jedinstvenost, standardizacija i konzistentnost u postupanju u nadzoru. Pri obavljanju dužnosti i u svoje slobodno vrijeme svi zaposlenici Financijskog inspektorata dužni su poštovati zakon i Etički kodeks državnih službenika, a obvezani su i poslovnom tajnom prema čl. 36. Zakona o financijskom inspektoratu.

2.1.6. Dostupnost administrativnih mjera

Ovom varijablom ocjenjuje se ima li RH odgovarajuće administrativne mjere u slučaju nepridržavanja zakonskih i podzakonskih propisa iz područja sprječavanja pranja novca. Ako se propisane prekršajne sankcije smatraju visokima, uprava i zaposlenici pridržavat će se obveza iz odredbi propisa o sprječavanju pranja novca.

Ocjena za adekvatnost administrativnih mjera: 0.7

Ovakva ocjena pokazuje da je razina adekvatnosti administrativnih mjera u slučaju nepridržavanja zakonskih i podzakonskih propisa iz područja sprječavanja pranja novca visoka te da će se s velikom vjerojatnošću u slučaju nepridržavanja propisanih obveza protiv kreditnih institucija i kreditnih unija te pojedinaca iz rukovodstva ili zaposlenika pokrenuti prekršajni postupak ili poduzeti druge odgovarajuće mjere.

Postoje dobro osmišljene administrativne mjere za nepridržavanje standarda sprječavanja pranja novca

Novčane kazne za utvrđene prekršaje propisane su u Glavi VII. ZSPNFT (članci 150.-153.), sveobuhvatne su i pokrivaju gotovo sve propisane mjere iz ZSPNFT. Osim za pravnu osobu novčane kazne za utvrđeni prekršaj propisane su i za člana uprave ili drugu odgovornu osobu u pravnoj osobi. Raspon novčanih kazna, ovisno o utvrđenom prekršaju, propisan je u iznosu: od 25.000,00 HRK do 1.000.000,00 HRK za pravne osobe te od 6.000,00 HRK do 75.000,00 HRK za člana uprave ili drugu odgovornu osobu u pravnoj osobi. Za najteže prekršaje, ako je prekršajem ostvarena imovinska korist ili je nastala šteta, kada je prekršaj počinjen u povratu ili počinitelj uopće ne primjenjuje propisane mjere, kreditnoj i financijskoj instituciji može se izreći novčana kazna u iznosu do 38.000.000,00 HRK ili u postotku do 10% ukupnog godišnjeg prihoda. U tom slučaju članu uprave ili drugoj odgovornoj osobi u kreditnoj ili financijskoj instituciji može se izreći novčana kazna u iznosu do 38.000.000,00 HRK.

Propisani široki raspon novčanih kazna omogućuje njihovu učinkovitu primjenu koja je razmjerna počinjenom djelu i koja preventivno utječe na druge potencijalne počinitelje.

Osim prekršajnih sankcija, člankom 83. ZSPNFT nadzornom tijelu ostavljena je mogućnost upotrebe i drugih vrsta mjera kao što su: pisano upozorenje za otklanjanje nezakonitosti, privremena zabrana poduzimanja određene poslovne aktivnosti, privremena zabrana članu uprave ili drugoj odgovornoj osobi obavljanje rukovodećih poslova ili oduzimanje odobrenja za rad.

ZOKI i Zakonom o Financijskom inspektoratu Republike Hrvatske propisane su mogućnosti izricanja i drugih nadzornih/supervizorskih mjera, koje se mogu poduzeti u slučaju utvrđenih nepravilnosti ili nezakonitost.

Službe za prekršajni postupak Financijskog inspektorata vode prekršajni postupak u prvom stupnju na temelju podnesenih optužnih prijedloga za prekršaje iz područja ZSPNFT od strane ovlaštenih tužitelja, a to su Porezna Uprava, Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga, HNB i Financijski inspektorat.

Prvostupanjski postupak provodi Vijeće za prekršajni postupak Financijskog inspektorata. Po primitku optužnog prijedloga ovlaštenog tužitelja Vijeće može izdati prekršajni nalog ili zakazati glavnu raspravu. Protiv prekršajnog naloga okrivljenik može podnijeti prigovor. Ako je prigovor podnesen zbog poricanja prekršaja, provest će se prekršajni postupak i izdani nalog rješenjem staviti van snage nakon otvaranja glavne rasprave. O prigovoru podnesenom protiv prekršajnog naloga samo zbog odluke o prekršajno pravnim sankcijama i troškovima postupka odlučuju stvarno i mjesno nadležni prekršajni sudovi, dok o žalbi na rješenje o prekršaju odlučuje Visoki prekršajni sud RH. Pravomoćno rješenje postaje izvršno nakon što je uručeno osuđeniku, po proteku roka za dragovoljno izvršenje.

Nadzorno tijelo posjeduje snažnu i djelotvornu ovlast kojom može nametnuti poslovanje u skladu s regulativom o sprječavanju pranja novca.

Provođenje supervizije nad kreditnim institucijama i izricanje supervizorskih mjera regulirano je ZOKI-em, dok se nadzor u kreditnim unijama provodi u skladu sa Zakonom o kreditnim unijama. Odredbe ZOKI-a o provođenju supervizije na odgovarajući se način primjenjuju na nadzor sprječavanja pranja novca. Kada HNB procjeni da je nužno poduzimanje aktivnosti za poboljšanje poslovanja te otklanjanje utvrđenih nezakonitosti vezano uz nadzor sprječavanja

pranja novca moguće je primijeniti sve odgovarajuće vrste supervizorskih mjera, pa tako i razrješenje predsjednika ili članova uprave. Također, ukoliko bi kreditna institucija ili kreditna unija bila pravomoćno proglašena krivom zbog težeg kršenja odredbi ZSPNFT, HNB ima mogućnost ukidanja odobrenja za rad. HNB poduzima aktivnosti za poboljšanje poslovanja i otklanjanje utvrđenih nezakonitosti putem sporazuma o razumijevanju ili rješenjem o supervizorskim mjerama. Sporazum o razumijevanju primjenjuje se ako utvrđene slabosti i nedostaci nemaju značenje kršenja propisa. Osim navedenih instrumenata HNB može donijeti i rješenje tijekom neposrednog nadzora kojim se nalaže poduzimanje mjera za otklanjanje nezakonitosti koje se moraju provesti bez odgode. Također, ako se ne postupa u skladu sa sporazumom o razumijevanju ili rješenjem o supervizorskim mjerama, HNB može odgovornoj osobi izreći pisanu opomenu. Kada HNB u obavljanju nadzora ili na drugi način utvrdi postojanje osnovane sumnje da je počinjen prekršaj, Financijskom inspektoratu podnosi optužni prijedlog te poduzima ostale mjere i radnje na koje je zakonom ovlašten. Sve novčane sankcije iz ZSPNFT mogu se primijeniti na kreditnu instituciju ili kreditnu uniju te na člana uprave ili drugu odgovornu osobu.

Mjere nadzornog tijela, dovoljne su da pozitivno utječu na ponašanje uprave i zaposlenika u bankovnom sektoru.

Supervizori HNB-a raspolažu nizom supervizorskih mjera kojima mogu osigurati pravodobno poduzimanje aktivnosti za poboljšanje poslovanja i otklanjanje utvrđenih nezakonitosti. Vrste supervizorskih mjera propisane su ZSPNFT, ZOKI, odnosno Zakonom o kreditnim unijama. Osim prekršajnih sankcija, HNB uglavnom koristi mjere preporuka kako bi pozitivno utjecao na daljnje unaprjeđenje sustava.

U promatranom razdoblju izrečeno je 15 pravomoćnih kazni u postupcima u kojima je HNB ovlašten tužitelj. Najveća prekršajna kazna izrečena jednoj banci iznosila je 160.000,00 HRK (EUR 21.333,00), dok su u ostalim slučajevima, s obzirom na težinu i okolnosti počinjenih prekršaja, bankama izricane kazne po jednom prekršaju nisu prelazile 150.000,00 HRK (EUR 20.270,00). Banke postupaju po preporukama nadzornog tijela te u najvećoj mjeri otklanjaju utvrđene nezakonitosti odnosno manjkavosti i nepravilnosti u sustavu sprječavanja pranja novca. Istovremeno je bankama izrečen i značajan broj preporuka ili mjera upozorenja za otklanjanje utvrđenih manjkavosti u pogledu usklađenosti.

Tablica: Administrativne mjere

Administrativne mjere			
Nadzorno tijelo	HNB	FI	Ukupno
2014.			
Optužni prijedlozi	1	0	0
Preporuke/pisana upozorenja	1	0	1
2015.			
Optužni prijedlozi	0	2	2
Preporuke/pisana upozorenja	37	1	38
2016.			
Optužni prijedlozi	1	1	3
Preporuke/pisana upozorenja	42	0	42

Administrativne mjere			
Nadzorno tijelo	HNB	FI	Ukupno
2017.			
Optužni prijedlozi	8	0	7
Preporuke/pisana upozorenja	49	0	49
2018.			
Optužni prijedlozi	5	0	2
Preporuke/pisana upozorenja	4	0	4

Gotovo sve banke i kreditne unije obuhvaćene analizom očekuju da će u slučaju nepridržavanja propisanih obveza o sprječavanju pranja novca protiv njih te pojedinaca iz rukovodstva ili zaposlenika biti pokrenut prekršajni postupak. Zaposlenike banaka redovito se s pomoću raznih oblika edukacija (radionice, e-učenje) upoznaje sa svim posljedicama nepridržavanja propisa o sprječavanju pranja novca, a informacije su im osigurane i dostupne u pisanim aktima.

Zaposleni u bankarskom sektoru smatraju da je postojeći sustav administrativnih sankcija dovoljno oštar da pozitivno utječe na ponašanje pojedinaca.

Većina anketiranih banaka i kreditnih unija smatra da RH ima prekršaje primjerene djelima nepridržavanja obveza propisanih za sprječavanje pranja novca. Smatraju da se prekršajnim odredbama detaljno razrađuje svaki slučaj nepoštivanja zakonskih propisa te da su propisane novčane kazne iz ZSPNFT dovoljno stroge i visoke, a samim time učinkovite i destimulirajuće za institucije i njihove zaposlenike.

2.1.7. Integritet zaposlenika

Ovom varijablom ocjenjuje se postupaju li zaposlenici u bankovnom sektoru s integritetom. Ako su zaposlenici u dosluhu s kriminalcima ili čine namjerne propuste u primjeni kontrola sprječavanja pranja novca pod utjecajem korupcije, kreditne institucije ili kreditne unije postaju ranjive na rizike od pranja novca.

Pri procjeni razmatra se učinkovitost sigurnosne provjere zaposlenika, učestalost disciplinskih postupaka zbog problema s integritetom zaposlenika, broj kaznenih slučajeva u koje su uključeni zaposlenici i opća razina integriteta ili poslovnog okruženja u državi.

Ocjena stupnja integriteta s kojim zaposlenici u bankovnom sektoru postupaju u primjeni propisa i internih akata te provedbi mjera i radnja u slučaju uočavanja pokušaja pranja novca jest 0.7, što ukazuje da zaposlenici u bankovnom sektoru u najvećoj mjeri odgovorno obavljaju svoje poslove.

Kreditne institucije i kreditne unije općenito smatraju da su njihovi zaposlenici osobe s visokim stupnjem integriteta kad je riječ o pokušajima korupcije od strane kriminalaca.

ZOKI propisuje uvjete te postupak provjere ispunjenosti tih uvjeta, koji provodi HNB, za osobe koje je nadzorni odbor predložio za predsjednika, odnosno člana uprave kreditne institucije. Temeljem Odluke o procjeni primjerenosti predsjednika uprave, člana uprave, člana nadzornog odbora i nositelja ključne funkcije u kreditnoj instituciji ("Narodne novine", broj 93/2018)

kreditne institucije dužne su procjenjivati primjerenost predsjednika uprave, člana uprave, člana nadzornog odbora i nositelja ključne funkcije, a nositeljem ključne funkcije smatra se i ovlaštena osoba za sprječavanje pranja novca. ZSPNFT propisano je da poslove ovlaštene osobe i zamjenika ovlaštene osobe može obavljati isključivo osoba protiv koje se ne vodi kazneni postupak i koja nije osuđivana za zakonom određena kaznena djela. Adekvatni stupanj integriteta ostalih zaposlenika kreditne institucije osiguravaju prije potpisivanja ugovora o radu provjerama koje su propisane internim aktima. Novi zaposlenici odabiru se selekcijskim postupkom koji najčešće čine: a) sigurnosne provjere (potvrda nadležne institucije o nekažnjavanju ili da kazneni postupak nije u tijeku, preporuke bivših poslodavaca i suradnika, izjava o sukobu interesa, provjere osobnih transakcija na tržištu kapitala), b) provjera financijske urednosti (mjerodavne evidencije neurednih dužnika) i c) stručna i psihološka testiranja te razgovor s kandidatom. Održavanje integriteta zaposlenika kreditne institucije najčešće osiguravaju provodeći sljedeće aktivnosti: a) upoznavanje s normama profesionalnog i osobnog ponašanja i postupanja, b) dostupnost svih pisanih akata, pravilnika i procedura, c) potpisivanje izjave o povjerljivosti, d) kontinuirani rad na primjeni usvojenih znanja i stjecanju novih te kontinuirano praćenje osobnog i poslovnog razvoja zaposlenika, e) sustavom kontrola primjene propisa koji reguliraju poslovanje te procedura propisanih internim aktima, f) uspostavom sustava za prijavu nepoželjnih poslovnih postupaka i osobnog ponašanja i g) adekvatnim mjerama sankcioniranja postupaka koji se temelje na upitnom integritetu.

Radi sprječavanja korupcije i provjere integriteta zaposlenika u svim kreditnim institucijama uspostavljeni su, te u većoj ili manjoj mjeri razvijeni, kontrolni mehanizmi putem redovitih kontrola postupanja zaposlenika u provedbi propisanih postupaka i procedura. Kontrolni mehanizmi sve se više temelje na informacijskom sustavu, u kojem se ugrađivanjem odgovarajućih kontrola i ograničenja pristupa te autorizacijom postupka smanjuje rizik prijevare. Nadzornim postupcima nisu utvrđene nezakonitosti nastale isključivo zbog nedostatka integriteta zaposlenika kreditnih institucija.

Odredbama ZSPNFT propisana je adekvatna zaštita zaposlenika kreditnih institucija i kreditnih unija koji podnose prijave sumnjivih transakcija te provode ostale radnje kako bi ispunili sve obveze u svezi sa sprječavanjem pranja novca. Navedene odredbe reguliraju, između ostalog, odgovarajući stupanj tajnosti podataka, zaštitu podataka i zabranu otkrivanja podataka, izuzeće od odgovornosti za zaposlenike koji podnose prijave sumnjivih transakcija, zaštićene kanale prijavljivanja i izvještavanja.

Učestalost slučajeva nedostatka integriteta (npr. krađa, prijevare i sl.) u kojima sudjeluju zaposlenici kreditnih institucija niska je.

Prema odgovorima kreditnih institucija iz Upitnika otkriveno je, u prosjeku godišnje, 32 internih prijevare, krađa, pronevjera i sl. Problemi s integritetom zaposlenika sankcionirani su, prosječno svake godine u 190 slučajeva, izricanjem disciplinske mjere zbog nepoštivanja internih postupaka i procedura ili otkazom ugovora o radu zbog nepoštivanja odredbi zakona. Interne prijevare, krađe, pronevjere i sl. činjene su, u velikoj većini slučajeva, neovlaštenim raspolaganjem sredstvima na štednim i tekućim računima klijenata, otuđivanjem novca iz blagajne, raznim pogodovanjima u postupku odobravanja kredita i tome slično. Mjera izvanrednog otkaza ugovora o radu izrečena je, u promatranom razdoblju, u više od 92 slučajeva zbog pronevjere novčanih sredstava s računa klijenta i/ili iz blagajne, opetovane zloporabe ovlasti, propusta koji su rezultirali materijalnom štetom za kreditnu instituciju i tome slično.

Iako zaposlenici kontinuirano sudjeluju na edukacijama vezanim uz sprječavanje pranja novca, nadzorom su utvrđene slabosti vezane uz identifikaciju i prihvaćanje klijenta, obavljanje dubinske analize, procjene rizika, praćenja poslovnog odnosa i prijavljivanja sumnjivih transakcija, a koje mogu ukazivati na određene slabosti u integritetu zaposlenika.

Prema analizi Transparency International za 2018. godinu, na listi od ukupno 180 zemalja u kojima se mjeri razina korupcije, RH zauzima 60. mjesto sa ostvarenih 48 od mogućih 100 bodova. Navedeni indeks ukazuje da je u RH i dalje prisutna velika percepcija korupcije što također može biti pokazatelj potencijalnih slabosti u integritetu zaposlenika u bankovnom sektoru.

Kreditne institucije i kreditne unije obuhvaćene Upitnikom nisu imale evidentiranih slučajeva propusta zaposlenika da prijave sumnjivu transakciju kod koje su utvrđeni indikatori koji upućuju na sumnju da se radi o pranju novca. Nadalje, kreditne institucije nisu zabilježile događaje operativnog rizika vezane uz nedostatke u sustavu sprječavanja pranja novca koji su rezultirali direktnim gubitkom za instituciju.

Kreditne institucije i kreditne unije nisu bile uključene u slučajeve financijskog kriminala koji uključuje izbjegavanje poreza na nacionalnoj niti na međunarodnoj razini, a koji bi doveli do reputacijskih posljedica.

2.1.8. Razina znanja zaposlenika

Ovom varijablom ocjenjuje se posjeduju li zaposlenici u bankovnom sektoru potrebno znanje i razumijevanje svojih obveza i dužnosti kada je u pitanju sprječavanje pranja novca. Procjenjuje se kvaliteta materijala za edukaciju, vrsta edukacije, učestalost i razina edukacije te obuhvat i ciljane skupine zaposlenika koji se educiraju.

Ocjena stupnja znanja i razumijevanja zaposlenika kreditnih institucija i kreditnih unija glede njihovih obveza i dužnosti povezanima sa sprječavanjem pranja novca jest 0.7, što pokazuje da je u zaštiti financijskog sustava od novca pribavljenog počinjenjem kaznenih djela dosegnut visok stupanj svijesti i znanja zaposlenika.

Postoje adekvatni programi i materijali za obuku zaposlenika.

Kreditne institucije i kreditne unije dužne su osigurati redovito stručno osposobljavanje i izobrazbu svih zaposlenika koji obavljaju zadaće na području sprječavanja pranja novca. Prema prikupljenim podacima iz Upitnika i na temelju supervizorskog saznanja za edukaciju zaposlenika kreditnih institucija postoje adekvatni programi i materijali. Sve kreditne institucije uspostavile su te razvijaju određeni sustav i strategiju edukacije s ciljem podizanja razine znanja i svijesti te kompetentnosti zaposlenika u području sprječavanja pranja novca kako bi učinkovito otkrili i spriječili pokušaje iskorištavanja bančnih proizvoda i usluga u svrhu pranja novca. Program godišnjega stručnog osposobljavanja i izobrazbe i materijale za njegovu provedbu pripremaju ovlaštene osobe za sprječavanje pranja novca, a kod kreditnih institucija u inozemnom vlasništvu surađuje se s organizacijskim dijelovima zaduženim za to područje na razini grupe. Programi edukacije uglavnom uključuju zakonsku regulativu, slučajeve iz svakodnevne prakse, nove sheme i tipologije pranja novca iz domaće i međunarodne prakse, nalaze i preporuke interne revizije i ovlaštenih nadzornih institucija, izvješća UZSPNa itd. U većini edukacija upozorava se na odgovornost odnosno sankcije koje su propisane za slučajeve nepridržavanja zakona.

Ažuriranje materijala za edukaciju

Kreditne institucije su internim aktima propisale obvezu redovitog godišnjeg revidiranja i ažuriranja materijala za edukaciju. Materijali se također ažuriraju u svim slučajevima izmjena regulative iz područja sprječavanja pranja novca ili kad se uoči potreba za proširenjem informiranosti zaposlenika.

Edukacija zaposlenika kreditne institucije obavlja se najčešće organiziranjem predavanja i radionica (prezentacije teorijske i zakonodavne podloge, pregledi pogrešaka i rješavanje primjera iz prakse, interakcija sa zaposlenicima i dr.), e-učenjem, intranetskim pristupom ažurnim politikama i procedurama, podizanjem svijesti putem internih novina te pohađanjem seminara u zemlji i inozemstvu. U posljednje vrijeme kod kreditnih institucija zamjetan je trend značajnijeg uvođenja e-učenja kao načina edukacije zaposlenika.

Kontinuirana edukacija

U svim kreditnim institucijama redovna edukacija u području sprječavanja pranja novca provodi se najmanje jednom godišnje. U svim kreditnim institucijama program edukacije obavezan je za sve zaposlenike koji rade na poslovima u kojima je moguć nastanak rizika od pranja novca. Članovi najvišeg rukovodstva educirani su izravno od strane ovlaštene osobe, putem e-učenja, na tromjesečnim sastancima, specijalističkim seminarima itd. Kod kreditnih institucija koje edukaciju provode putem e-učenja uvedena je on-line provjera znanja za zaposlenike koji su educirani. Rezultati testova pokazuju da su, osim u neznatnom broju slučajeva, zaposlenici vrlo uspješno usvojili potrebna znanja.

Programi edukacije tematski se pripremaju tako da svim zaposlenicima omoguće što učinkovitije usvajanje znanja i vještina potrebnih za obavljanje poslova sprječavanja pranja novca. Zaposlenici početnici uključuju se u rad s klijentima tek nakon što uspješno svladaju edukaciju u području sprječavanja pranja novca po posebnom programu. Svi programi i materijali za edukaciju, interni akti i zakonski propisi dostupni su zaposlenicima u svrhu kontinuirane edukacije.

Kod kreditnih institucija obuhvaćenih Upitnikom, provedenom edukacijom u području sprječavanja pranja novca od 2014. do 2018. educirano je 30687 zaposlenika. Svaki je zaposlenik, u prosjeku, na edukaciji proveo 1,8 sata. U odnosu na prethodno razdoblje povećao se broj educiranih djelatnika uz istovremeno manji prosječan broj sati. Navedeno se može objasniti većom orijentacijom banaka na e-učenje koje traje kraće, a kojim se može obuhvatiti puno više zaposlenika nego kroz radionice i prezentacije na terenu. Međutim, na temelju supervizorskog iskustva i podataka iz upitnika zaključuje se da su banke svjesne kako je edukacija kod koje postoji interakcija između predavača i zaposlenika bitno učinkovitija od on line pristupanja edukativnim materijalima. To se prije svega odnosi na manji broj banaka koje provode isključivo on line edukaciju.

Na temelju supervizorskog iskustva i temeljem prikupljenih podataka iz upitnika zaključuje se da je u odnosu na prethodno razdoblje koje se procjenjivalo, došlo do povećanja razine svijesti o rizicima i obvezama koji su povezani sa sprječavanjem pranja novca. Međutim, potrebni su daljnji naponi na jačanju svijesti o sprječavanju pranja novca i kulturi usklađenosti na svim razinama u kreditnim institucijama, ulozi svakog zaposlenika u sustavu te podjeli odgovornost.

U promatranom razdoblju HNB je kontinuirano organizirala edukacije u području sprječavanja pranja novca za kreditne institucije i kreditne unije. Ukupno je održano devet radionica na kojima je sudjelovalo preko 550 polaznika.

Iako je zabilježen napredak u provođenju edukacije na području sprječavanja pranja novca, u nadzornim aktivnostima utvrđeno je da postoji prostor za daljnje unaprjeđenje. U promatranom razdoblju HNB je obavila 21 neposredni nadzor i pri tome u području edukacije nisu utvrđeni nedostaci s visokim prioritetom rješavanja. Međutim, pojedinim kreditnim institucijama dane su preporuke za unaprjeđenje edukacije, a najčešće vezano za kvalitetu edukacijskih materijala, vrstu edukacije te obuhvat zaposlenika.

2.1.9. Efikasnost funkcije ovlaštene osobe

Ovom varijablom ocjenjuje se je li u bankovnom sektoru uspostavljena djelotvorna funkcija ovlaštene osobe za provođenje mjera i radnja koje se poduzimaju radi sprječavanja i otkrivanja pranja novca u skladu s relevantnim propisima i međunarodnim standardima, a koja omogućava visoku razinu pridržavanja tih propisa i standarda.

Ocjena razine djelotvornosti funkcije ovlaštene osobe za provođenje mjera i radnja koje se poduzimaju radi sprječavanja i otkrivanja pranja novca: 0.7

Ocjena upućuje na visoku razinu djelotvornosti funkcije ovlaštene osobe za provođenje mjera i radnja koje se poduzimaju radi sprječavanja pranja novca. ZSPNFT propisana je obveza za sve obveznike da imenuju jednu ovlaštenu osobu i jednog ili više zamjenika ovlaštene osobe, koji imaju neovisnost u radu i mogućnost izravne komunikacije s upravom.

Sve institucije iz bankovnog sektora imenovala su ovlaštenu osobu odgovornu za sprječavanje pranja novca. Ovlaštene osobe u bankama zaposlene su na rukovodećem radnom mjestu i uglavnom raspoložu s dovoljno resursa.

Prema supervizorskom iskustvu te na temelju prikupljenih podataka iz upitnika ovlaštena osoba u bankama svoje poslove vezane uz sprječavanje pranja novca obavlja kao isključivu radnu obvezu s punim radnim vremenom, postavljena je na mjesto rukovoditelja izdvojene organizacijske jedinice koja obavlja isključivo zadaće u području sprječavanja pranja novca te je neposredno odgovorna upravi.

Većina kreditnih institucija osigurala je funkciji ovlaštene osobe odgovarajuće organizacijske, kadrovske, materijalne i druge uvjete rada, primjerene prostorne i tehničke uvjete i odgovarajuću informatičku potporu.

U razdoblju od 2015. do 2018. nadzorom su utvrđeni određeni nedostaci vezani uz funkciju ovlaštene osobe te su izdane preporuke za poboljšanje stanja. Značajniji nedostaci odnosili su se na organizaciju funkcije ovlaštene osobe kojoj nije osigurano da svoje zadaće obavlja u sklopu samostalnoga organizacijskog dijela koji je neposredno odgovoran upravi kreditne institucije, te joj nije osigurana nezavisnost u radu i mogućnost izravne komunikacije s upravom. Ostali nedostaci bili su vezani uz kadrovske preporuke i nedostatke u izvještajima koje izrađuje funkcija ovlaštene osobe. Kod određenog broja banaka utvrđena je odgovornost ovlaštene osobe u banci za nedostatke i slabosti u sustavu sprječavanja pranja novca te su u takvim bankama provedene potrebne promjene odnosno smjene ovlaštenih osoba. Nadalje, kao posljedica nadzornih aktivnosti u bankama je došlo i do blagog povećanja broja djelatnika koji obavljaju poslove u funkciji sprječavanja pranja novca.

Iako je ostvaren napredak u efikasnosti funkcije ovlaštene osobe i organizaciji poslova sprječavanja pranja novca i dalje su prisutni određeni izazovi ponajprije vezani uz potrebu daljnjeg kadrovske jačanja funkcije ovlaštene osobe, podizanja svijesti o važnosti adekvatnog upravljanja rizicima od pranja novca te kontinuiranog ulaganja u dostupnu informatičku potporu. Institucije bi trebale kontinuirano pratiti jesu li resursi s kojima raspolažu adekvatni u odnosu na regulatorne zahtjeve i u odnosu na rizike kojima su izložene te imati odgovarajuće analitičke podloge kojima mogu dokazati da postojećim sustavom adekvatno upravljaju rizikom od pranja novca.

Kreditne institucije i kreditne unije imaju program kojim se osigurava usklađenost s propisima o sprječavanju pranja novca, a koji je u skladu s međunarodnim standardima.

Prema odredbama ZSPNFT svi njegovi obveznici dužni su uspostaviti i provoditi djelotvoran sustav unutarnjih kontrola te donijeti pisane politike, kontrole i postupke za smanjivanje i učinkovito upravljanje rizikom od pranja novca i financiranja terorizma utvrđenih analizom rizika uzimajući u obzir pravilnike i odluke odnosno smjernice nadležnoga tijela, Nacionalnu procjenu rizika i Nadnacionalnu procjenu rizika kojom je Europska komisija utvrdila, analizirala i ocijenila rizike od pranja novca i financiranja terorizma na razini Europske unije (Izvješće od 26. lipnja 2017.). Politike, kontrole i postupci moraju biti razmjerni veličini obveznika, vrsti, opsegu i složenosti poslova koje obavlja obveznik te dokumentirani. Uprava obveznika dužna je redovito pratiti i preispitivati njihovu primjerenost i djelotvornost i, ako je potrebno, pojačati mjere poduzete od obveznika.

U skladu s metodologijom obavljanja nadzora kao jedan od elemenata procjenjuje se i adekvatnost internih akata. Provjerava se zakonitost internih akata i njihova usklađenost s regulativom te se daje i ocjena poštivanja odredbi internih akata. Institucije su dužne donijeti interne akte kojima će na odgovarajući način biti regulirane aktivnosti i poslovni procesi, a interni akti moraju biti u pisanom obliku, jasno definirani i dokumentirani te dostupni svim zaposlenicima koji su uključeni u procese sprječavanja pranja novca.

Sve kreditne institucije koje su u promatranom razdoblju bile predmet nadzora imale su interne akte koji su u najvećem dijelu bili usklađeni s regulativom, a utvrđeni nedostaci uglavnom su ispravljani tijekom neposrednog nadzora. Međutim, s obzirom na nove regulatorne zahtjeve cijeli sustav sprječavanja pranja novca je u ciklusu prilagodbe, pa je u tom smislu potreban dodatni napor i za usklađenje internih akata. Pri tome je naročito važno osigurati da politike, kontrole i postupci budu u skladu s izloženošću institucije riziku od pranja novca. Kako bi se to osiguralo potrebno je na razini sustava unaprijediti postupke analize rizika u svrhu adekvatnog prepoznavanja, procjene, razumijevanja i smanjivanja rizika od pranja novca i to na razini procjene cjelokupnog poslovanja pojedine institucije i na razini pojedinog klijenta.

Nadalje, poštivanje politika, kontrola i postupaka u operativnom poslovanju potrebno je podići na višu razinu, odnosno izjednačiti kvalitetu usvojenih politika s njihovom provedbom. U tom smislu potrebno je otkloniti slabosti koje su utvrđene zbog nedovoljno efikasnog provođenja procedura praćenja poslovnog odnosa i sumnjivih transakcija te individualne procjene rizika stranke i utvrđivanja stvarnog vlasništva.

Sve institucije iz bankovnog sektora provode unutarnju reviziju sustava sprječavanja pranja novca.

Kreditne institucije i kreditne unije obvezne su sukladno ZSPNFT najmanje jednom godišnje osigurati redovitu unutarnju reviziju sustava sprječavanja pranja novca. Unutarnja revizija procjenjuje adekvatnost, učinkovitost i djelotvornost sustava unutarnjih kontrola i na temelju objektivnih dokaza provjerava postoji li dostatna razina sigurnosti da provođenje politika, kontrola i postupaka bude u funkciji smanjivanja i djelotvornoga upravljanja rizikom od pranja novca.

Tijekom obavljanja nadzora provjerava se učestalost provedenih unutarnjih revizija sustava za sprječavanje pranja novca te kvalitetu, adekvatnost i ažurnost metodologija rada koje se primjenjuju pri provođenju revizije. Isto tako, nadzorom se procjenjuje kvaliteta izvješća o izvršenim revizijama, utvrđivanje određenih nepravilnosti i/ili nezakonitosti od strane unutarnje revizije, izdane preporuke za njihovo ispravljanje te izvršenje preporuka od strane zaduženih odgovornih osoba ili organizacijskih dijelova. Isto tako provjerava se prati li unutarnja revizija na adekvatan način izvršenje izdanih preporuka te obavještava li o nalazima ovlaštenu osobu i upravu kreditne institucije.

Prema saznanju supervizora i nalazima neposrednih nadzora u svim kreditnim institucijama provodi se kontinuirani i neovisni nadzor nad poslovanjem i procesom sprječavanja pranja novca kako bi se spriječile ili otkrile nepravilnosti ili rizična ponašanja i situacije. Unutarnja revizija je u kreditnim institucijama utvrdila određene nedostatke uglavnom nižeg i srednjeg značaja, a većina ih je ispravljena u zadanim rokovima.

U nadzorima su utvrđeni određeni manji nedostaci u provođenju unutarnje revizije sustava za sprječavanje pranja novca koji su se odnosili na obuhvat revizorskih područja, metodologiju revizije i izvješćivanje o obavljenoj reviziji. U tom smislu dane su odgovarajuće preporuke za poboljšanje koje su prihvaćene i izvršene.

Iako regulatorni okvir u RH ne propisuje obvezno provođenje vanjske revizije poslova sprječavanja pranja novca, ZOKI propisuje obvezne ocjene koje revizorsko društvo daje HNB-u. Budući da se ocjene, između ostalog, odnose i na sud o pridržavanju pravila o upravljanju rizicima te o stanju informacijskog sustava, pojedinim revizorskim izvještajima obuhvaćeni su neki elementi sprječavanja pranja novca.

2.1.10. Efikasnost sustava praćenja pranja novca

Ovom varijablom ocjenjuje se ima li bankovni sektor adekvatne informacijske sustave za podršku politikama i procedurama sprječavanja pranja novca. Također, procjenjuje se sustav prikupljanja podataka te njihovo čuvanje i vođenje propisanih evidencija.

Ocjena razine djelotvornosti sustava praćenja pranja novca za podršku politikama i procedurama sprječavanja pranja novca - te sustava prikupljanja podataka i vođenja evidencija: 0.6.

Sukladno ZSPNFT Uprava kreditne institucije i kreditne unije dužna je uspostaviti odgovarajući informacijski sustav s obzirom na organizacijsku strukturu i izloženost riziku od pranja novca radi automatizirane i cjelovite procjene rizika stranaka, stalnoga praćenja poslovnih odnosa te u svrhu pravovremenoga i cjelovitoga obavještavanja UZSPN o sumnjivim i gotovinskim transakcijama te u svrhu postupanja po zahtjevima i nalogima UZSPN.

Razvijenost informacijskog sustava uvelike ovisi o veličini i resursima same institucije. Shodno tome kompleksnije institucije imaju sofisticirane informacijske sustave koji omogućavaju cjelovitije i sveobuhvatnije vođenje evidencije i praćenje poslovanja glede sprječavanja pranja novca, dok manje institucije uglavnom raspolažu parcijalnim programskim rješenjima kojima su pokriveni samo pojedini dijelovi sustava. Međutim, budući da manje institucije imaju značajno manji broj i jednostavniju strukturu klijenata koja im je u većini slučajeva dobro poznata, sustavi za vođenje evidencije i praćenje vezani uz sprječavanje pranja novca uglavnom su odgovarajući za njihove potrebe te razinu izloženosti riziku od pranja novca. U tom kontekstu razina i djelotvornost informacijskih sustava za podršku politikama i procedurama sprječavanja pranja novca je u zadovoljavajuća, međutim postoji prostor za njezin daljnji razvoj. Napredak se može postići većim ulaganjem kreditnih institucija u razvoj informatičke potpore kako bi se unaprijedili postupci identifikacije, procjene rizika, stalnog praćenja poslovnog odnosa te otkrivanja složenih i sumnjivih transakcija.

Pri obavljanju nadzora procjenjuje se i adekvatnost informatičke podrške koja bi trebala omogućiti stalno i sigurno praćenje aktivnosti na području sprječavanja pranja novca. U promatranom razdoblju nije bilo utvrđenih prekršaja vezanih uz informacijske sustave, međutim većina svih izdanih preporuka odnosila se upravo na mjere za unaprjeđenje aplikativne podrške. Između ostalog, preporučena je ugradnja dodatnih kontrola na unos, potpunost i ažurnost podataka o klijentima te ugradnja indikatora i scenarija u svrhu boljeg praćenja poslovnog odnosa s klijentom.

Bankovni sektor uglavnom ima informacijske sustave koji omogućavaju i olakšavaju praćenje transakcija klijenata i uspoređivanje s njihovim profilima.

Upitnikom je ispitano 10 banaka, dvije stambene štedionice i deset kreditnih unija o razini njihove informatičke podrške procesu sprječavanja pranja novca. Ovisno o dostupnoj informatičkoj podršci varira vrsta i količina informacija koje ovlaštene osobe mogu dobiti elektroničkim putem. Elektroničku pohranu upitnika, dokumenata i izjava koji se prikupljaju pri uspostavi poslovnog odnosa sa strankom imaju sve anketirane kreditne institucije, dok je aplikativno praćenje transakcija klijenata u odnosu na njihov profil podržano u devet kreditnih institucija. Aplikativno dodjeljivanje ocjene rizičnosti klijenta razvijeno je kod svih kreditnih institucija obuhvaćenih upitnikom. Također, sve banke primjenjuju aplikativno razlikovanje gotovinskih od bezgotovinskih transakcija.

Evidencije o transakcijama dostupne su u obliku koji omogućava nadzor i praćenje vezano uz sprječavanje pranja novca.

Prema ZSPNFT sve institucije iz bankovnog sektora moraju uspostaviti i voditi evidencije o:

1. rezultatima stalnoga praćenja poslovnoga odnosa
2. strankama, poslovnim odnosima i transakcijama
3. složenim i neobičnim transakcijama te o rezultatima analize tih transakcija
4. dostavljenim podacima UZSPN o sumnjivim transakcijama
5. dostavljenim podacima UZSPN o gotovinskim transakcijama
6. otkrivanju podataka primateljima unutar grupe
7. otkrivanju podataka primateljima u okviru iste kategorije obveznika
8. nalogima koje je UZSPN izdao obvezniku za privremeno zaustavljanje obavljanja sumnjive transakcije i
9. nalogima koje je UZSPN izdao obvezniku za stalno praćenje financijskoga poslovanja stranke.

Postupcima nadzora utvrđuje se jesu li uspostavljene propisane evidencije, jesu li podaci i dokumentacija iz navedenih evidencija pohranjeni na adekvatnom mjestu i na adekvatan način te je li pristup evidencijama dopušten samo određenim osobama. U posljednjih pet godina u neposrednim nadzorima kreditnih institucija nisu utvrđeni nedostaci vezani uz evidencije o transakcijama, a supervizori su tijekom obavljanja kontrole uvijek dobili na uvid svu traženu dokumentaciju.

Na osnovi analize odgovora iz Upitnika i prema nalazima neposrednih nadzora zaključuje se da ovlaštene osobe imaju ovlasti za pristup svim aplikacijama koje su im potrebne pri radu, pa tako i za pristup svim podacima o transakcijama. Ako određena dokumentacija nije neposredno dostupna u elektroničkom obliku, ovlaštene ih osobe dobivaju u potrebnom roku od drugih organizacijskih dijelova.

U ZSPNFT su ugrađene odredbe vezane uz čuvanje poslovne korespondencije te uz prolongiranje zakonskog roka za čuvanje dokumentacije, ako to zatraže nadležna tijela. Dokumentacija i prikupljeni podaci o strankama i transakcijama, u skladu sa ZSPNFT, čuvaju se najmanje deset godina od dana obavljanja transakcije odnosno od prestanka poslovnog odnosa. U praksi nadzorna tijela nikad nisu imala poteškoća u pribavljanju potrebne dokumentacije.

Sustavi praćenja pranja novca pružaju podršku u obavljanju djelotvornog utvrđivanja politički izloženih osoba i međunarodnih sankcija.

U ZSPNFT je propisana obveza utvrđivanja politički izloženih osoba što, ovisno o raspoloživim resursima, dio institucija provodi putem komercijalnih aplikacija, a dio se oslanja na vlastita saznanja i na izjave prikupljene od klijenata. Od 12 ispitanih kreditnih institucija šest ih ima aplikativno podržane procese utvrđivanja politički izloženih osoba. U RH će se formirati lista političkih funkcija koju će voditi UZSPN što će olakšati postupak utvrđivanja politički izloženih osoba. Lista fizičkih i pravnih osoba pod financijskim sankcijama i lista sankcijskih režima dostupne su na internetskoj stranici Ministarstva vanjskih i europskih poslova. Postupci vezani uz međunarodne sankcije podržani su interno razvijenim ili kupljenim aplikacijama kod 11 od 12 kreditnih institucija iz upitnika.

Sustavi praćenja pranja novca pomažu institucijama i njihovim djelatnicima pri uočavanju i prijavi sumnjivih i neobičnih transakcija.

Na temelju nalaza neposrednih nadzora te analize odgovora kreditnih institucija na Upitnik zaključuje se da su postojeći informacijski sustavi kojima se kreditne institucije služe za uočavanje sumnjivih, složenih i neobičnih transakcija uglavnom adekvatni, ali da postoji prostor za daljnje unaprjeđenje. Od 12 ispitanih kreditnih institucija sedam ih ima aplikativno podržane procese prepoznavanja sumnjivih transakcija, a devet ima aplikativne alate za uočavanje složenih i neobičnih transakcija pri čemu se aplikativna rješenja razlikuju prema broju ugrađenih indikatora i scenarija i prema tome je li aplikacija interno razvijena ili je kupljena od vanjskog dobavljača.

Neke kreditne institucije imaju aplikacije koje podržavaju stalno praćenje poslovnog odnosa u smislu kontrola odstupanja poslovanja u odnosu na rizični profil klijenta kao i upozorenja na obvezu ponavljanja dubinske analize. U tom segmentu u sustavu također postoji prostor za daljnji napredak.

Prema saznanjima supervizora najveći napredak postignut je u dijelu aplikacija putem kojih se unose obvezni podaci o klijentima. Većina kreditnih institucija ugradila je kontrolne

mehanizme i upozorenja ukoliko podaci o klijentu nisu točni, potpuni i ažurni te onemogućila zasnivanje poslovnog odnosa i provođenje transakcija bez točnih i ažurnih podataka. Navedeno osigurava visoku razinu usklađenosti s odredbama ZSPNFT kojima se propisuju minimalno potrebni identifikacijski podaci.

2.1.11. Dostupnost i pristup podacima o stvarnom vlasništvu

Ovom varijablom procjenjuje se postoji li mogućnost da kriminalci lako sakriju stvarno vlasništvo u pravnim subjektima, trustovima i s trustom izjednačenim subjektima registriranim ili kojim se upravlja u RH.

Ocjena za razinu pristupa sveobuhvatnim informacijama o strukturi, upravljanju, kontroli, odnosno postojanje i dostupnost transparentnih informacija o stvarnom vlasništvu pravnih subjekata, trustova i s trustom izjednačenih subjekata koje su dostupne i pouzdane upućuje na srednje visoku razinu dostupnosti podataka o stvarnom vlasništvu: 0,7.

Temeljni pravni akt kojim se propisuje osnivanje i ustrojstvo trgovačkih društava u RH jest Zakon o trgovačkim društvima ("Narodne novine", broj 111/93, 34/99, 121/99, 52/00, 118/03, 107/07, 146/08, 137/09, 125/11, 152/11, 111/12, 68/13, 110/15 i 40/19, dalje u tekstu: ZTD).

Trgovačko društvo u RH može biti osnovano kao: jednostavno društvo s ograničenom odgovornošću, društvo s ograničenom odgovornošću, dioničko društvo, komanditno društvo i gospodarsko interesno udruženje. Sva trgovačka društva su pravne osobe, a može ih osnovati svaka domaća ili strana pravna ili fizička osoba.

Društvo s ograničenom odgovornošću najčešći je oblik trgovačkog društva u RH. Društvo s ograničenom odgovornošću trgovačko je društvo u koje jedna ili više pravnih ili fizičkih osoba unose uloge u unaprijed dogovoreni temeljni kapital. Društvo s ograničenom odgovornošću osniva se na temelju društvenog ugovora koji moraju potpisati svi osnivači, a sklapa se u obliku javnobilježničkog akta ili privatne isprave koju potvrđuje javni bilježnik (to se ne primjenjuje u slučaju osnivanja jednostavnog društva s ograničenom odgovornošću i društva s ograničenom odgovornošću na daljinu.).

Jednostavno društvo s ograničenom odgovornošću podoblik je društva s ograničenom odgovornošću. Jednostavno društvo s ograničenom odgovornošću može se osnovati na pojednostavnjeni način i sastojati se od najviše pet članova i jednog člana uprave. Najniži iznos temeljnoga kapitala ne može biti manji od 10,00 HRK, a najniži nominalni iznos poslovnog udjela 1,00 HRK. Svaki iznos od 1,00 kune nominalnog iznosa poslovnog udjela daje pravo na jedan glas, dok se temeljni kapital društva ne poveća najmanje na iznos od 20.000,00 kn, te se u tom slučaju počinju primjenjivati odredbe ZTD-a koje se odnose na klasično društvo s ograničenom odgovornošću.

Dioničko društvo trgovačko je društvo kapitala u kojemu članovi (dioničari) sudjeluju s ulozima u temeljnom kapitalu podijeljenom na dionice. Dioničko društvo može osnovati i samo jedna osoba, odnosno društvo može imati i samo jednog dioničara. Najniži je iznos temeljnoga kapitala 200.000,00 HRK. Društvo može izdati dionice s nominalnim iznosom ili dionice bez tog iznosa.

Komanditno je društvo trgovačko društvo u koje se udružuju dvije ili više osoba radi trajnog obavljanja djelatnosti pod zajedničkom tvrtkom, od kojih najmanje jedna odgovara za obveze

društva neograničeno i solidarno cijelom svojom imovinom (komplementar), a najmanje jedna odgovara za obveze društva samo do iznosa određenog imovinskog uloga u društvo (komanditor).

Gospodarsko interesno udruženje pravna je osoba koju osnivaju dvije ili više fizičkih i pravnih osoba da bi olakšale i promicale obavljanje gospodarskih djelatnosti koje čine predmete njihovog poslovanja, ali tako da ta pravna osoba za sebe ne stječe dobit. Članovi udruženja mogu biti osobe koje obavljaju gospodarsku djelatnost. Udruženje se osniva bez temeljnoga kapitala.

Trust i s trustom izjednačeni subjekti - Budući da RH nije ratificirala Hašku konvenciju o pravu mjerodavnom za trust i o njegovom priznavanju, u RH nije moguće osnovati trust. Međutim, ZSPNFT-a propisana je obveza kojom su kreditne institucije dužne utvrditi i provjeriti identitet stvarnoga vlasnika trusta i s njim izjednačenoga subjekta stranoga prava kada s kreditnom institucijom imaju uspostavljen poslovni odnos ili obavljaju transakciju. U postupku utvrđivanja i provjere identiteta stvarnoga vlasnika trusta, kreditne institucije dužne su utvrditi i provjeriti identitet svih osnivača, upravitelja, zaštitnika, ako postoje, svih korisnika ili skupine korisnika imovine kojom upravlja, pod uvjetom da su budući korisnici već određeni ili određivi, a u slučaju kada se pojedinci koji imaju korist od trusta i s njim izjednačenoga subjekta stranoga prava tek trebaju utvrditi, skupinu osoba u čijem se temeljnom interesu trust i s njim izjednačeni subjekt stranoga prava uspostavlja ili u čijem temeljnom interesu pravni aranžman ili subjekt djeluje te svih drugih fizičkih osoba koje izravnim ili neizravnim vlasništvom ili na drugi način u konačnici provode kontrolu nad trustom ili s njim izjednačenim subjektom stranoga prava.

Trgovačko društvo svojstvo pravne osobe stječe upisom u sudski registar, a koji upis je uređen Zakonom o sudskom registru ("Narodne novine", broj 1/95, 57/96, 1/98,30/99, 45/99, 54/05, 20/07, 91/10, 90/11, 148/13, 93/14, 110/15, 40/19) i Pravilnikom o načinu upisa u sudski registar ("Narodne novine", broj 121/19). Sudski registar je aplikativni sustav koji sadrži vjerodostojne i ažurne podatke i isprave o subjektima upisa za koje je upis u registar propisan ZTD-om. Uvid u sudski registar moguć je putem internetske stranice: <https://sudreg.pravosudje.hr/registar/>.

Prijava za upis u sudski registar mora sadržavati tvrtku, sjedište, adresu, ime i prezime, osobni identifikacijski broj i prebivalište, odnosno tvrtku i sjedište svakoga člana društva te imena i prezimena osoba ovlaštenih da zastupaju društvo i njihove ovlasti, ugovor o osnivanju društva (društveni ugovor) te promjene društvenog ugovora, tvrtke i sjedišta, stupanje novoga člana u društvo, prestanak članstva u društvu te promjene ovlasti za zastupanje društva. Svaka osoba može u radno vrijeme suda i u prisutnosti ovlaštenog djelatnika suda obaviti uvid u podatke upisane u registru, u isprave na temelju kojih je obavljen upis te u isprave pohranjene u registru te može dobiti ovjereni prijepis ili fotokopiju podataka iz registra i isprava na temelju kojih je obavljen upis, kao i potvrde o stanju upisa za određenoga trgovca bez navođenja razloga ili svrhe radi koje to traži. Sudski registar u RH ne sadrži podatke o stvarnim vlasnicima trgovačkih društava.

Pojam stvarnih vlasnika definiran je ZSPNFT te uključuje svaku fizičku osobu (osobe) koja je konačni vlasnik stranke ili kontrolira stranku ili na drugi način njome upravlja, i/ili fizička osoba (osobe) u čije ime se provodi transakcija, uključujući onu fizičku osobu (osobe) koje izvršavaju krajnju učinkovitu kontrolu nad pravnom osobom ili pravnim uređenjem.

ZSPNFT propisana je obveza za sve pravne subjekte osnovane na području RH te trustove i s

trustovima izjednačene subjekte stranoga prava koji su obveznici osobnog identifikacijskog broja u RH da imaju i čuvaju odgovarajuće, točne i ažurne podatke o stvarnom vlasniku ili vlasnicima, vlasničkoj strukturi, udjelima, ulozima ili drugom sudjelovanju u vlasništvu društva. Također, ZSPNFT je propisan nadzor od strane Ministarstva financija, Porezne uprave nad svim pravnim subjektima registriranim na području RH te trustovima i s trustovima izjednačenog subjekta stranoga prava koji je obveznik osobnog identifikacijskog broja u RH, kojim nadzorom se provjerava je li pravni subjekti i trust i s trustom izjednačeni subjekt stranoga prava u svojim evidencijama raspolažu točnim i potpunim podacima o stvarnom vlasniku te je su li podaci o stvarnim vlasnicima upisani u Registar stvarnih vlasnika.

Transparentnost podataka o stvarnom vlasništvu i smanjenja mogućnosti zloupotrebe pravnih subjekata za prikrivanje identiteta stvarnih vlasnika kao eventualnih počinitelja kaznenih djela pranja novca, uključujući i porezne prijevare te za sprječavanje financiranja terorizma, a radi raspolaganja točnim informacijama o stvarnom vlasništvu pravnih subjekata u RH osigurana je uspostavom Registra stvarnih vlasnika.⁴²

S obzirom na uspostavljeni regulatorni okvir pravni subjekti registrirani u RH, a koji se mogu iskoristiti za skrivanje pravog vlasništva su u zanemarivoj mjeri dostupni u pravnom sustavu RH.

2.1.12. Dostupnost pouzdane infrastrukture za identifikaciju

Ovom varijablom procjenjuje se postupak utvrđivanja i provjere identiteta stranke korištenjem pouzdanih, neovisnih izvornih dokumenata, podataka ili informacija. Dobra infrastruktura za identifikaciju sprječava korištenje lažnih dokumenata i lažnih identiteta. Lažni dokumenti i lažni identiteti otežavaju mogućnost otkrivanja i istrage o pranju novca i financiranju terorizma te praćenje prihoda od kriminala.

Ocjena za razinu postojanja dobre identifikacijske infrastrukture i informacija koje su dostupne i pouzdane a koje koriste obveznici primjene mjera i radnji radi sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma u svrhu utvrđivanja i provjere identiteta stranke: 0,7.

Kreditne institucije su obvezne uspostaviti dovoljno jasan i propisima uređen način prihvaćanja i identifikacije stranaka putem politika i postupaka koji će sumnjivim pojedincima ili subjektima onemogućiti otvaranje računa ili uspostavljanje odnosa, a da istodobno neće uskratiti pristup financijskim uslugama ostalim članovima financijske i društvene zajednice. Ovisno o profilu rizika od kreditnih institucija se traži da provode odgovarajuće standarde dubinske analize.

Jedna od ključnih mjera dubinske analize za otkrivanje i sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma koje poduzimaju kreditne institucije prilikom uspostave poslovnog

⁴² Od 1. siječnja 2018. propisana je obveza utvrđivanja stvarnih vlasnika pravnih subjekata i trustova uvidom u Registar stvarnih vlasnika koji predstavlja središnju elektroničku bazu podataka i koji je uređen Pravilnikom o registru stvarnih vlasnika ("Narodne novine", broj 53/19) koji je stupio na snagu 25. svibnja 2019. godine. Registar se uspostavlja na temelju članaka 32. do 36. Zakona o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma ("Narodne novine", broj 108/17) te ga vodi Financijska agencija u ime Ministarstva financija – Ureda za sprječavanje pranja novca. Pravni subjekt i upravitelj trusta dužan je upisati podatak o stvarnom vlasniku u Registar u vremenskom razdoblju od 3. lipnja 2019. do 31. prosinca 2019. godine. Pravni subjekti, odnosno, upravitelji trusta dužni su ažurirati podatke o stvarnom vlasniku, prirodni stvarnog vlasništva te opsegu stvarnog vlasništva koje su prethodno upisali u Registar stvarnih vlasnika u roku od 15 dana od datuma nastanka promjene. S obzirom da je ova Nacionalna procjena rizika od pranja novca izrađena na osnovu podataka sa stanjem na 31. prosinca 2018., navedeni Pravilnik nije obuhvaćen u analizi.

odnosa, odnosno obavljanja transakcije jest mjera utvrđivanja i provjera identiteta stranke na osnovi dokumenata, podataka ili informacija dobivenih iz vjerodostojnoga, pouzdanoga i neovisnoga izvora, uključujući i kvalificirani certifikat za elektronički potpis ili elektronički pečat. Prilikom provođenja mjere utvrđivanja i provjere identiteta stranke fizičke ili pravne osobe kreditne institucije koriste pouzdane i neovisne izvore. Provedba dubinske analize stranke uključuje validaciju točnosti i potpunosti podataka iz osobnih dokumenata dobivenih od stranke.

Utvrđivanje i provjera identiteta fizičkih osobe obavlja se uvidom u službeni osobni dokument koji jest javna isprava s fotografijom osobe koju izdaje nadležno državno domaće ili strano tijelo. Za pravne osobe, kreditne institucije su dužne provjeriti osnovu njihovog pravnog postojanja, organizacijsku strukturu i ovlasti te osobe koje bi trebale djelovati u njihovo ime. Utvrđivanje i provjera identiteta pravnih osoba vrši se uvidom u Sudski registar ili drugi javni registar. Utvrđivanje i provjera identiteta fizičkih osoba koje samostalno i trajno obavljaju gospodarsku djelatnost obavlja se uvidom u Obrtni registar, dok se utvrđivanje i provjera identiteta udruga sa svojstvom pravne osobe ili drugih pravnih osoba i s njima izjednačenih pravnih subjekata uvidom u Registar udruga RH ili uvidom u upisnike ili druge službene evidencije. Utvrđivanje i provjera identiteta fizičkih osoba, obrtnika ili osoba koja se bave drugom samostalnom djelatnošću te pravnih osoba može se utvrditi i na temelju kvalificiranoga certifikata za elektronički potpis ili elektronički pečat koji je izrađen kvalificiranim sredstvom za izradu elektroničkoga potpisa ili sredstvom za izradu kvalificiranoga elektroničkoga pečata koji je izdao kvalificirani pružatelj usluga povjerenja sa sjedištem u Europskoj Uniji primjenom Uredbe (EU) br. 910/2014 Europskog Parlamenta i Vijeća od 23. srpnja 2014. o elektroničkoj identifikaciji i uslugama povjerenja za elektroničke transakcije na unutarnjem tržištu i stavljanju izvan snage Direktive 1999/93/EZ.

Zakonodavni okvir za identifikaciju u RH definiran je⁴³:

1. Zakonom o osobnoj iskaznici
2. Zakonom o putnim ispravama hrvatskih državljana
3. Zakonom o strancima ("Narodne novine", broj 130/11, 74/13, 69/17, 46/18, 53/20)
4. Zakonom o međunarodnoj i privremenoj zaštiti ("Narodne novine", broj 70/15, 127/17)
5. Zakonom o osobnom identifikacijskom broju ("Narodne novine", broj 60/2008)
6. Uredbom (EU) br. 910/2014 Europskog Parlamenta i Vijeća od 23. srpnja 2014. o elektroničkoj identifikaciji i uslugama povjerenja za elektroničke transakcije na unutarnjem tržištu i stavljanju izvan snage Direktive 1999/93/EZ
7. Zakonom o elektroničkom potpisu ("Narodne novine", broj 10/02, 80/08 i 30/14)
8. Zakonom o trgovačkim društvima
9. Zakon o sudskom registru
10. Zakonom o zadrugama ("Narodne novine broj", broj 34/11, 125/13, 76/14, 114/18, 98/19)
11. Zakonom o ustanovama ("Narodne novine", broj 76/93, 29/97, 47/99 i 35/08, 127/19)
12. Zakonom o obrtu ("Narodne novine", broj 143/13, 127/19, 41/20)
13. Zakonom o zakladama ("Narodne novine", broj 106/18, 98/19)
14. Pravilnikom o načinu upisa u sudski registar

⁴³ Pravilnik o minimalnim tehničkim uvjetima koje moraju ispunjavati sredstva videoelektroničke identifikacije („Narodne novine“, broj 1/19) stupio je na snagu 3. siječnja 2019. Navedenim Pravilnikom propisuju se minimalni tehnički uvjeti koje moraju ispunjavati sredstva videoelektroničke identifikacije iz članka 52. stavka 6. Zakona o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma ("Narodne novine", broj 108/17, 39/19) u svrhu utvrđivanja i provjere identiteta fizičke osobe, obrtnika ili osobe koja se bavi drugom samostalnom djelatnošću te fizičke osobe koja zastupa pravnu osobu osnovanu u državi članici. S obzirom da je ova Nacionalna procjena rizika od pranja novca izrađena na osnovu podataka sa stanjem na 31. prosinca 2018., navedeni Pravilnik nije obuhvaćen.

15. Pravilnikom o obliku i načinu vođenja Obrtnog registra ("Narodne novine", broj 58/09)
16. Pravilnikom o sadržaju i načinu vođenja registra udruga Republike Hrvatske i registra stranih udruga u Republici Hrvatskoj ("Narodne novine", broj 4/15).

Osobna iskaznica sadrži elektronički nosač podataka (čip) na koji se uz podatke ispisane u vizualnoj zoni kartice osobne iskaznice, mogu pohraniti jedan ili dva certifikata, i to:

- identifikacijski certifikat koji se koristi za elektroničku potvrdu identiteta i autentikaciju prilikom pristupa elektroničkim uslugama
- potpisni certifikat koji se koristi kao podrška naprednom elektroničkom potpisu i zamjenjuje vlastoručni potpis, sukladno zakonu kojim je reguliran elektronički potpis.

Elektronička osobna iskaznica s aktivnim identifikacijskim certifikatom služi za prijavu u sustav e-Građani i druge e-usluge. Uz potpisni certifikat, elektronička osobna iskaznica služi za obavljanje aktivnosti vezanih uz ovjeru dokumenata elektroničkim potpisom, kao valjanom zamjenom za vlastoručni potpis.

Osobna iskaznica izdana djeci od navršenih pet do navršenih 18 godina sadržava identifikacijski certifikat dok osobna iskaznica izdana osobama od navršenih 18 do navršenih 65 godina sadržava identifikacijski i potpisni certifikat.

Zakon o međunarodnoj i privremenoj zaštiti („Narodne novine“, broj [70/15](#), [127/17](#)) koji je stupio na snagu 2. srpnja 2015. godine uz izmjene od 1. siječnja 2018. godine, propisuje načela, uvjete i postupak odobrenja međunarodne i privremene zaštite, status, prava i obveze tražitelja međunarodne zaštite, azilanta, stranaca pod supsidijarnom zaštitom, stranaca pod privremenom zaštitom te uvjete i postupak poništenja i prestanak azila, supsidijarne i privremene zaštite.

Tražitelj međunarodne zaštite ima pravo boravka u Republici Hrvatskoj od dana izražavanja namjere za podnošenje zahtjeva do okončanja postupka, što omogućava tražitelju međunarodne zaštite slobodu kretanja na cijelom teritoriju Republike Hrvatske, osim u slučajevima propisanim zakonom kada mu se može ograničiti kretanje. Nakon podnošenja zahtjeva, tražitelju međunarodne zaštite izdaje se iskaznica tražitelja. Iskaznica tražitelja nije dokaz o identitetu, već potvrđuje njegovo pravo boravka i adresu boravišta u Republici Hrvatskoj za vrijeme trajanja postupka. Azilant i stranac pod supsidijarnom zaštitom ima pravo na putnu ispravu za azilanta koja se izdaje na rok od pet godina. Osim toga, obavezan je imati kod sebe dozvolu boravka i dati je na uvid zakonom ovlaštenim osobama. Osim toga, stranci na privremenoj zaštiti imaju pravo na iskaznicu stranca pod privremenom zaštitom.

2.1.13. Dostupnost neovisnih izvora informacija

Ovom varijablom ocjenjuje se dostupnost neovisnih i pouzdanih izvora informacija koje mogu pomoći pri praćenju transakcijskih obrazaca klijenata. Mjere dubinske analize klijenta lakše su i kvalitetnije za provođenje, ako postoje dostupni izvori sveobuhvatnih, pouzdanih povijesnih podataka i podataka o klijentima koji se mogu koristiti u određivanju njihovih transakcijskih obrazaca i komercijalne povijesti, kao što su podaci koje imaju uredi za kreditni bonitet, informacije o prethodnom poslovanju s bankama ili dostupnost podataka od poslodavaca, itd.

Ocjena mjere do koje su kreditnim institucijama i kreditnim unijama dostupni neovisni, sveobuhvatni i pouzdani izvori informacija: 0.7.

Postojeći regulatorni okvir zahtjeva od kreditnih institucija i kreditnih unija da prikupe i provjere propisane informacije o svojim klijentima u okviru postupaka dubinske analize. Uvijek kada je to moguće institucije su dužne informacije o klijentima te informacije o čimbenicima rizika od pranja novca prikupiti iz različitih izvora. Više razine provjere te korištenje većeg broja i izvora informacija zahtijevaju se za klijente koji predstavljaju viši rizik. Dodatno, kreditne institucije i kreditne unije dužne su provjeriti potencijalne i postojeće klijente u odnosu na sankcijske liste te liste politički izloženih osoba.

Tijekom trajanja poslovnog odnosa s klijentom institucije su dužne stalno pratiti taj poslovni odnos kako bi se osiguralo da su transakcije koje klijent obavlja u skladu s njegovim poslovnim profilom ili profilom rizika, pri čemu podaci kojima institucije raspolažu moraju biti ažurni. Uglavnom sve banke održavaju interne liste klijenata za koje su podnijele prijavu sumnjive transakcije ili se radilo o sumnji na prijevarno ponašanje od strane klijenta ili je klijent upotrijebio krivotvorene dokumente.

U svome poslovanju kreditne institucije i kreditne unije koriste se javnim i komercijalnim izvorima informacija kako bi što bolje i kvalitetnije proveli mjere dubinske analize. Minimum obveznih izvora podataka koje su institucije dužne koristiti u postupcima dubinske analize propisan je ZSPNFT i Odlukom o postupku procijene rizika od pranja novca i financiranja terorizam te načinu provođenja mjera pojednostavljene i pojačane dubinske analize stranke. Izbor izvora informacija ovisi o veličini i vrsti te profilu rizika kojem je institucija izložena. U praksi najčešće su korišteni sljedeći javno dostupni izvori informacija: a) Sudski registar, b) Obrtni registar, c) Registar udruga, d) Jedinstveni registar računa, e) Zemljišne knjige, f) Registar godišnjih financijskih izvještaja. Osim javno dostupnih izvora informacija većina kreditnih institucija koristi i komercijalne baze podataka kako bi dopunile svoje procedure dubinske analize. Komercijalne baze podataka sadrže raznovrsne podatke o fizičkim i pravnim osobama kao što su sankcije, politička izloženost, medijski navodi ili stvarno vlasništvo.

U RH kao jedan od izvora informacija dostupan je i Hrvatski registar obveza po kreditima (dalje u tekstu: HROK) koji je osnovan u svrhu prikupljanja, obrade i razmjene informacija o svim kreditnim obvezama klijenata financijskih institucija korisnica HROK-a i urednosti njihovog podmirivanja. U registru se objedinjuju i obrađuju podaci o svim kreditnim zaduženjima bez obzira na urednost njihovog podmirivanja⁴⁴.

Općeprihvaćeno je mišljenje da podaci dobiveni iz javnih i komercijalnih izvora pružaju kvalitetne i korisne informacije, a one se primjenjuju pri provođenju mjera dubinske analize stranke, pogotovo kada se pojave okolnosti koje upućuju na to da bi se kod određenih klijenata trebale primijeniti mjere pojačane dubinske analize.

2.2. ANALIZA VARIJABLI PO USLUGAMA

Ocjena rizičnosti obuhvatila je deset izabranih proizvoda ili usluga bankovnog sektora. Razina rizičnosti od pranja novca iskazana je na skali od 0,0 do 1,0, pri čemu je 1,0 najveća rizičnost. Prilikom odabira usluga bankovnog sektora koje će se analizirati izabrane su one koje su najčešće ili koje mogu biti posebno atraktivne peraćima novca da ih iskoriste za prikriivanje nelegalnog izvora imovine koju ulažu u bankovni sektor. Razmatrani proizvodi/usluge prikazani su u tablici u nastavku.

⁴⁴ Povodom početka primjene Opće Uredbe o zaštiti podataka (GDPR) u Europskoj Uniji, Vijeće korisnika HROK-a donijelo je odluku prema kojoj je HROK 25. svibnja 2018. privremeno zastao s razmjenom podataka i izdavanjem kreditnih izvješća za građane te je navedena obustava bila na snazi i 31. prosinca 2018.

Tablica: Proizvodi/usluge za koje je procjenjivana rizičnost na pranje novca

Redni broj	Proizvod/Usluga
1.	Transakcijski računi stanovništva
2.	Transakcijski računi pravnih osoba
3.	Depoziti fizičkih osoba i obrtnika
4.	Depoziti pravnih osoba
5.	Kreditni fizičkim osobama i obrtnicima
6.	Kreditni pravnim osobama
7.	Privatno bankarstvo
8.	Akreditivi
9.	Korespondentno bankarstvo
10.	Izvršavanje naloga za račun klijenta

Rizičnost svakog pojedinog proizvoda/usluge ocjenjivana je na osnovu analize 13 varijabli koje su objašnjene u nastavku teksta. Analiza varijabli provedena je odvojeno za svaki odabrani proizvod/uslugu.

A. Veličina/vrijednost usluge

Ovom varijablom procjenjuje se ukupna veličina, odnosno vrijednost usluge u bankovnom sektoru u odnosu na druge procjenjivane usluge. Veća vrijednost, odnosno veličina usluge čini prikrivanje prljavog novca jednostavnijim te otežava institucijama otkrivanje pokušaja pranja novca. Ova varijabla upućuje na razinu rizičnosti od pranja novca koju usluga može unijeti u bankarski sektor, ako se ti rizici u sektoru ne ublaže odgovarajućim mjerama.

B. Prosječan iznos transakcije

Predmetna varijabla procjenjuje prosječan iznos transakcije po usluzi. Usluge s vrlo niskom prosječnom veličinom transakcija manje su izložene riziku od pranja novca, jer bi pranje velikih iznosa novca zahtijevalo veliki broj transakcija. S druge strane, mali broj transakcija koristeći usluge koje karakteriziraju transakcije velikih prosječnih iznosa, može olakšati pranje velikih iznosa prljavog novca.

C. Profil klijenta

Procjenjuje se povećava li profil klijenta koji najčešće koristi određenu bankovnu uslugu rizik od zloupotreba usluge za pranje novca. Analizom prikupljenih podataka utvrđeno je da je glavnina banaka iz uzorka većinu svojih klijenata kategorizirala kao srednje rizične na pranje novca. Međutim, uzimajući u obzir da sukladno važećoj zakonskoj regulativi ocjenu rizičnosti pojedinog klijenta određuju institucije samostalno, u skladu s metodologijom koje same razvijaju, kako bi se dobio detaljniji uvid u strukturu baze klijenata u bankovnom sektoru zatražena je dodatna klasifikacija klijenata koji koriste pojedinu uslugu po sljedećim kategorijama:

- Domaće politički izložene osobe
- Strane politički izložene osobe
- Nerezidenti (ukupno)
- Nerezidenti iz *off shore* centara

- Nerezidenti iz visokorizičnih trećih zemalja
- Stranke koje nisu fizički nazočne prilikom utvrđivanja i provjere identiteta
- Pojedinci velike platežne moći.

Nadalje, uočeno je da se veliki dio usluga pruža širokom krugu klijenata o čijoj će rizičnosti u konačnici ovisiti i ukupna ocjena rizičnosti pojedine usluge.

D. Mogućnost ulaganja novca putem usluge u financijski sustav

Procjenjuje se mogućnost ulaganja novca korištenjem pojedine bankovne usluge u financijski sustav, a koji bi mogao povećati rizik od pranja novca za tu uslugu. Proizvod/usluga koji omogućuje ulaganje novca u financijski sustav vjerojatno je više osjetljiv na pranje novca.

E. Razina gotovinskih aktivnosti povezanih s uslugom

Ova varijabla procjenjuje je li u okviru pojedine bankovne usluge omogućeno korištenje gotovine. Usluga više orijentirana prema gotovini osjetljivija je na pranje novca. Analizom dostavljenih podataka utvrđeno je da je razina korištenja gotovine najviša kod upotrebe transakcijskih računa, dok je kod ostalih usluga razina korištenja gotovine niska ili ne postoji.

F. Učestalost međunarodnih transakcija povezanih s uslugom

Procjenjuje se učestalost međunarodnih transakcija povezanih s pojedinom uslugom, a što bi moglo povećati rizičnost od pranja novca.

G. Mogućnost anonimnih transakcija

Varijablom se procjenjuje je li moguće anonimno korištenje usluge. Obzirom da je člankom 54. ZSPNFT zabranjeno korištenje anonimnih proizvoda, a što je ujedno potvrđeno kao nepostojeće u praksi i analizom odgovora na Upitnik, za sve odabrane proizvode/usluge ova varijabla ocijenjena je kao nedostupna.

H. Postojanje tipologija pranja novca

Procjenjuje se je li usluga poznata po njezinom korištenju u svrhu pranja novca. Prilikom procjene razmatrane su tipologije zabilježene u RH, ali i one na međunarodnoj razini, bez obzira jesu li iste detektirane u RH ili ne.

I. Korištenje proizvoda u svrhu prijevare ili utaje poreza

Procjenjuje se mogućnost korištenja određene usluge u svrhu prijevare ili utaje poreza. Naime, obzirom da su i prijevare i utaja poreza predikatna kaznena djela pranju novca, smatra se da postojanje mogućnosti utaje poreza i prijevare uvećava rizičnosti od pranja novca.

J. Poteškoće u praćenju transakcija

Procjenjuje se stupanj dostupnosti evidencija u praćenju transakcije kod pojedine usluge. Postojanje poteškoća u praćenju transakcija u znatnoj mjeri ovisi i o kvaliteti sustava vođenja evidencije u svakoj pojedinoj instituciji u bankovnom sektoru.

K. Nenazočnost stranke

Procjenjuje se mogućnost uspostave poslovnog odnosa i obavljanja transakcija kod pojedine usluge bez fizičke prisutnosti klijenta (stranke), a što povećava rizičnost od pranja novca. Analizom Upitnika koji su dostavile banke, tijekom 2018. sedam banaka je nudilo mogućnost uspostave poslovnog odnosa bez fizičke prisutnosti klijenta.

L. Dostava putem zastupnika

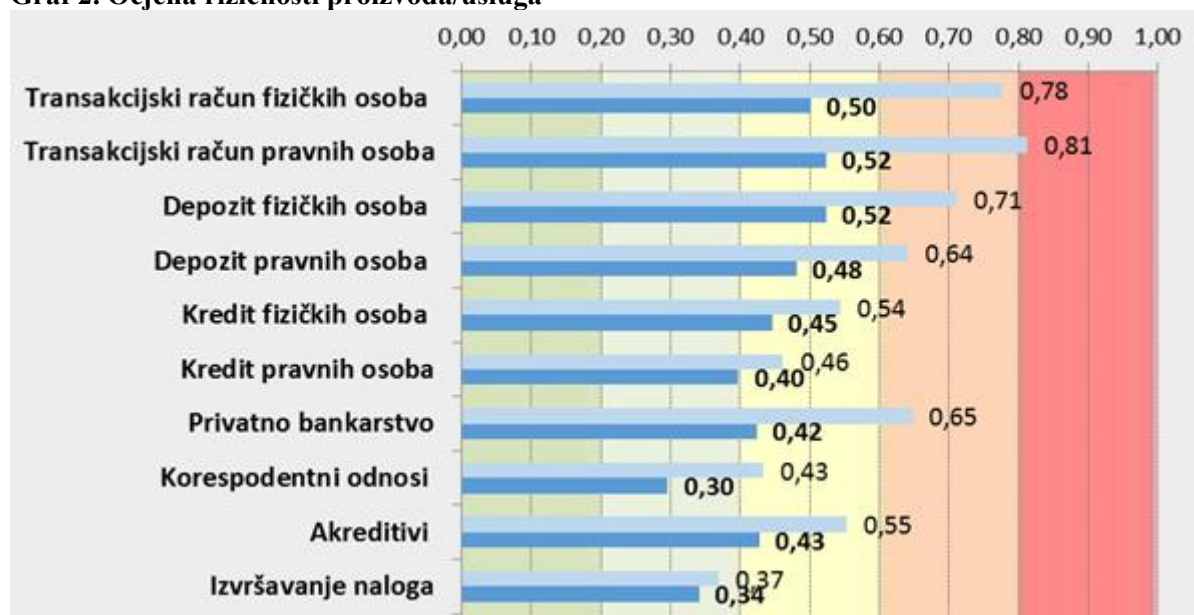
Ugovaranje usluge pomoću zastupnika kreditne institucije može povećati ranjivost usluge na pranja novca. Kako bi se ranjivosti na pranje novca umanjila, zastupnici moraju biti pod odgovarajućom kontrolom i nadzorom kreditne institucije.

M. Postojanje specifičnih kontrola za sprječavanje pranja novca

Ocjenjuje se postoje li odgovarajuće specifične kontrole/mjere za upravljanje bilo kojim potencijalnim rizikom od pranja novca koji se može pojaviti u svezi usluge. Specifične kontrole su mjere koje se primjenjuju pored standardnih kontrole na sve usluge u bankovnom sektoru. Institucije koje primjenjuju specifične kontrole mogu njima umanjiti ranjivost na pranje novca.

Završni rezultati, odnosno ocjene rizičnosti pojedinih proizvoda/usluga dobivene su razmatranjem gore opisanih varijabli te su prikazane u tablici u nastavku teksta.

Graf 2. Ocjena rizičnosti proizvoda/usluga

2.2.1. Transakcijski računi

Transakcijski račun jest račun za plaćanje, i to tekući račun ili žiroračun, koji na ime jednog ili više korisnika platnih usluga kreditna institucija može otvoriti i voditi⁴⁵. Transakcijski račun može biti jednovalutni i multivalutni.

Dostupnost osnovnog računa za plaćanja uređena je posebno Zakonom o usporedivosti naknada, prebacivanju računa za plaćanje i pristupu osnovnom računu ("Narodne novine" broj 70/17) sukladno kojem je svaka kreditna institucija s ukupnom imovinom većom od 15 milijardi HRK dužna potrošačima nuditi osnovni račun, dok ga ostale kreditne institucije mogu nuditi. Istim zakonom određeno je da kreditna institucija ne smije postavljati uvjete za otvaranje i korištenje osnovnog računa koji po bilo kojoj osnovi diskriminiraju potrošače a posebno je istaknuto da potrošač koji ima zakonito boravište u EU i potrošač koji nije dobio dozvolu za boravak, a čije protjerivanje nije moguće i pravnih ili stvarnih razloga, ima pravo na otvaranje i korištenje osnovnog računa.

⁴⁵ Transakcijski račun jest i račun koji pružatelj platnih usluga vodi za potrebe izvršavanja platnih transakcija u svoje ime

U 2018. godini u RH je izvršeno na teret računa građana i poslovnih subjekata 844.060.572 platnih transakcija u svim valutama čiji ukupan volumen (preračunato u kune) iznosi 1.893.597.871.269 HRK. Iz strukture nacionalnih platnih transakcija prema broju izvršenih transakcija vidljivo je kako se najveći udio (37,18%) odnosi na transakcije poslanih kreditnih transfera, u kojima trajni nalozi sudjeluju sa 7,26% te slijede transakcije kupovine roba i usluga platnim karticama sa 36,65%. Manji dio odnosi se na transakcije usluge plaćanja računa s udjelom od 2,74% i transakcije izravnih terećenja sa 3,26%. Ukoliko se platne transakcije promatraju prema vrijednosti izvršenih transakcija najveći udio odnosi se na poslani kreditni transferi s 95,33%, u kojima trajni nalozi sudjeluju s 3,01%, uslugu izravnog terećenja (1,07%), uslugu plaćanja računa (0,29%) i transakcije platnim karticama (3,14%).

Za potrebe nacionalne procjene rizika, posebno je procjenjivana rizičnost transakcijskog računa potrošača u odnosu na transakcijski račun poslovnih subjekata. Na dan 31. prosinca 2018. u kreditnim institucijama bilo je otvoreno ukupno 7.770.743 transakcijskih računa potrošača i 410.472 transakcijskih računa poslovnih subjekata.

Tablica: Broj transakcijskih računa potrošača i poslovnih subjekata na dan 31. prosinca 2018.

Vrsta usluge	Potrošač	Poslovni subjekt
Transakcijski račun	7.770.743	410.472

Napomena: Uključeni su blokirani računi na dan 31.12.2018. Nisu uključeni računi kreditnih institucija i FINE.

Na dan 31. prosinca 2018. je ukupno 3.786.060 potrošača u RH i 299.452 poslovnih subjekata imalo otvoren račun kod kreditne institucije. Analizom prosječnog broja i vrijednosti transakcija po transakcijskom računu potrošača i poslovnih subjekata, ocijenjeno je da je prosječna vrijednost transakcije po transakcijskom računu potrošača značajno manja od prosječne vrijednosti transakcije po računu poslovnog subjekta.

Obzirom da omogućava izvršavanje transakcija platnog prometa, transakcijski račun predstavlja jednu od osnovnih usluga koju sve banke u RH nude svojim klijentima. Također, veliki dio ostalih usluga koje nude banke vezan je uz transakcijski račun. Slijedom prethodno navedenih činjenica, ovaj proizvod je ocijenjen iznimno važnim za sektor.

Uvidom u godišnje izvješće UZSPN vidljivo je da neke od najučestalijih tipologija, odnosno trendova pranja novca i procjene tekućih i budućih opasnosti od pranja novca u RH uključuju transakcijske račune, što upućuje na raširenost njihovog korištenja za potrebe pranja novca. Upravo uzimajući u obzir dostupnost i raširenost transakcijskih računa te razinu korištenja gotovine u kontekstu transakcijskih računa, koja je u odnosu na druge analizirane usluge ocijenjena kao "istaknuta", razina ranjivosti na pranje novca transakcijskog računa potrošača prije primijene mjera umanjavanja rizika ocijenjena je kao srednje visoka (0,78), dok je razina ranjivosti na pranje novca transakcijskog računa poslovnih subjekata ocijenjena kao visoka (0,81).

Kreditne institucije pokazuju visoku razinu svijesti o navedenom riziku slijedom čega su implementirani odgovarajući mehanizmi umanjavanja rizičnosti, uključujući i postojanje specifičnih kontrola za navedene proizvode.

Uzimajući navedeno u obzir rezidualni rizik navedenih proizvoda ocijenjen je kao srednji (transakcijski račun fizičkih osoba 0,50, transakcijski račun pravnih osoba 0,52).

2.2.2. Depoziti

Depoziti⁴⁶ su jedna od najučestalijih usluga koju nude banke u RH koja se nudi širokom krugu klijenata, neki od kojih mogu predstavljati visok rizik. Primljeni depoziti ključan su izvor financiranja kreditnih institucija. Analiza ranjivosti depozita na pranje novca ukazuje da rizik pranja novca postoji i prilikom polaganja sredstava na depozite i prilikom podizanja sredstava sa depozita. Prema dostupnim nacionalnim i međunarodnim tipologijama, česta je upotreba ovog načina pranja novca jer je, uz transakcijske račune, jedan od najlakših načina za integraciju sredstava u financijski sustav (ne zahtijeva posebno planiranje i znanje o bankovnim sustavima). Također, prema provedenim intervjuima, ovaj način pranja novca čest je kod kriminalnih organizacija koje se koriste "novčanim mulama" kako bi oprali novac kroz financijski sustav.

Na kraju 2018. primljeni depoziti iznosili su 323,2 mlrd. HRK, odnosno 78,0% ukupnih obveza i kapitala kreditnih institucija. Njihovo povećanje u 2018. (6,1%) isključivo se može zahvaliti rastu sredstava na transakcijskim računima (24,9%), čemu je pridonio priljev novih sredstava, ali i nastavak trenda smanjivanja oročenih depozita, tj. njihove transformacije u transakcijske račune. U 2018. depoziti namijenjeni štednji (štedni i oročeni depoziti) smanjili su se ukupno za 8,5%. Opisana kretanja najviše su bila izražena kod depozita stanovništva, kod kojih su sredstva na transakcijskim računima porasla za 30,0%, a štedni i oročeni depoziti smanjili su se za 9,1%. Depoziti pravnih osoba na transakcijskim računima porasli su za 19,9%, a štedni i oročeni depoziti smanjili su se za 6,2%. Najveći utjecaj na kretanje depozita pravnih osoba imala su društva iz financijskog sektora.

Za potrebe nacionalne procjene rizika, posebno je procjenjivana rizičnost depozita fizičkih osoba u odnosu na depozite pravnih osoba. Prema prikupljenim podacima iz Upitnika na dan 31. prosinca 2018. kod 10 intervjuiranih kreditnih institucija bilo je ukupno 1.576.456 depozita potrošača te 710.058 depozita poslovnih subjekata.

Tablica: Broj depozita potrošača i poslovnih subjekata

Vrsta usluge	Potrošač	Poslovni subjekt
Depozit	1.576.456	710.058

Iako depoziti veliki dio karakteristika dijele s transakcijskim računima, u smislu ranjivosti na pranje novca ova usluga je ocjenjena kao manje rizična upravo iz razloga manje dostupnosti, veličine i manje razine korištenja gotovine.

Uzimajući u obzir sve procjenjivane varijable, razina ranjivosti na pranje novca depozita fizičkih osoba prije primjene mjera umanjavanja rizika ocijenjena je kao srednje visoka (0,71), a razina ranjivosti na pranje novca depozita pravnih osoba subjekata ocijenjena je kao srednje visoka (0,64).

Iako je razina ranjivosti ocijenjena kao srednje visoka kod usluge depozita, kao i kod transakcijskih računa, kreditne institucije pokazuju visoku razinu svijesti o riziku slijedom čega su implementirani odgovarajući mehanizmi umanjavanja rizičnosti.

Uzimajući navedeno u obzir rezidualni rizik navedenih proizvoda ocijenjen je kao srednji (depoziti fizičkih osoba 0,52, depoziti pravnih osoba 0,48).

⁴⁶ Za potrebe Nacionalne procjene rizika ne uključuju transakcijske račune

2.2.3. Krediti

Dani krediti najvažniji su oblik imovine kreditnih institucija te su na kraju 2018. činili (u neto iznosu) 58,0% njihove ukupne imovine. Višegodišnji trend opadanja kredita prekinuo se u 2018. porastom za 4,0%, čime su dosegli iznos od 240,1 mlrd. HRK. Na njihov rast najviše je utjecalo jačanje kreditne aktivnosti prema stanovništvu (4,7%), posebice zamjetno intenziviranje dugogodišnjeg trenda rasta gotovinskih nenamjenskih kredita, a potom i povećanje stambenih kredita. Najveći dio rasta kredita pravnim osobama (3,3%) odnosio se na financijski sektor, pri čemu su ključnu ulogu imale povećane izloženosti domaćih banaka prema inozemnim matičnim kreditnim institucijama. Kod nefinancijskih društava, u skladu s višegodišnjim kretanjima, kreditiranje je najviše bilo usmjereno prema turizmu, odnosno djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane.

Provedeni intervjui banaka te dostupne tipologije ukazuju na manju učestalost korištenja ove usluge u svrhu pranja novca. Ocijenjeno je stoga da je usluga odobravanja kredita manje rizična na pranje novca od usluge primanja depozita. Također, posebno je uočeno da krediti niže vrijednosti predstavljaju manju rizičnost od pranja novca nego li krediti veće vrijednosti koji se mogu upotrijebiti za pranje većih količina novca. Za potrebe nacionalne procjene rizika, posebno je procjenjivana rizičnost kredita fizičkih osoba u odnosu na kredite pravnih osoba.

Uzimajući u obzir sve procjenjivane varijable, razina ranjivosti na pranje novca kredita fizičkih osoba prije primjene mjera umanjavanja rizika ocijenjena je kao srednja (0,54), a razina ranjivosti na pranje novca kredita pravnih osoba ocijenjena kao srednja (0,46).

Uvažavajući mjere umanjavanja koje provode kreditne institucije rezidualni rizik kredita fizičkih osoba ocijenjen je kao srednji (0,45), a rezidualni rizik kredita pravnih osoba kao srednji (0,40).

2.2.4. Privatno bankarstvo

Privatno bankarstvo je za potrebe nacionalne procjene rizika definirano kao pružanje financijskih usluga pojedincima velike platežne moći i njihovim obiteljima ili poslovnim subjektima. Prema informacijama prikupljenih od banaka, u RH na dan 31. prosinca 2018. samo pet banaka nudi uslugu privatnog bankarstva.

S obzirom na financijski profil klijenata privatnog bankarstva, ova usluga najčešće uključuje personaliziranu uslugu klijentima. Pridodajući tome visoku vrijednost transakcija po klijentu, privatno bankarstvo predstavlja privlačan kanal za pranje novca zbog mogućnosti provođenja velikih i međunarodnih transakcija. Međunarodne metodologije pranja novca ukazuju na posebnu ranjivost usluga privatnog bankarstva u svrhu pranja novca stečenog korupcijom, izbjegavanjem plaćanja poreza i prijevarama.

Ranjivost na pranje novca može se ublažiti primjenom pojačanih mjera dubinske analize već u trenutku sklapanja poslovnog odnosa te primjenom pojačanog praćenja transakcija.

Prema podacima intervjuiranih banaka, profil klijenata privatnog bankarstva uglavnom je srednjeg do visokog rizika s malim udjelom nerezidenata. Međutim, činjenica da dostupne metodologije ukazuju na posebnu privlačnost ovog proizvoda za pranje novca zbog mogućnosti pranja velikih iznosa novca, razina ranjivosti na pranje novca prije primjene mjera umanjavanja

rizika ocijenjena je kao srednje visoka (0,65) dok je rezidualni rizik ocijenjen kao srednji (0,42).

2.2.5. Korespondentni odnosi

Korespondentnim odnosom smatra se odnos kod koje jedna banka kao »korespondent« pruža bankovne usluge drugoj banci kao "respondentu", uključujući vođenje računa i pružanje usluga povezanih s vođenjem računa kao što su upravljanje gotovinom, međunarodni prijenosi novčanih sredstava, obračun čekova, prolazni računi te usluge deviznoga poslovanja.

Korespondentno bankarstvo je izloženo riziku pranja novca najviše zbog kompleksnosti i međunarodne prirode takvih poslovnih odnosa.

Za potrebe nacionalne procjene rizika analizirani su loro korespondentni računi, odnosno korespondentni računi koje hrvatske banke vode za svoje klijente koji su banke.

Analizom upitnika banaka obuhvaćenih uzorkom utvrđeno je da se većina uspostavljenih korespondentnih odnosa odnosi na financijske institucije iz EU i EEA (oko 45%) i iz RH (oko 31%). Na korespondentne odnose sa financijskim institucijama iz visokorizičnih trećih država odnosi se 13% ukupno uspostavljenih korespondentnih odnosa. Pritom veliki dio potonjih se odnosi na odnose s financijskim institucijama iz Bosne i Hercegovine.

Također, prema navodima intervjuiranih banaka postoji značajan opseg specifičnih kontrola sprječavanja pranja novca koje su implementirane i primjenjuju se na odnose korespondentnog bankarstva.

Sučeljavanjem svih varijabli razina ranjivosti na pranje novca korespondentnih loro odnosa prije primijene mjera umanjavanja rizika ocijenjena je kao srednja (0,43) dok je inherentni rizik ocijenjen kao srednje nizak (0,30).

2.2.6. Akreditivi

Financiranje trgovine za potrebe Nacionalne procjene rizika definirano je kao upravljanje plaćanjem kako bi se olakšalo kretanje robe i pružanje usluga unutar države ili u inozemstvu.

Međunarodne tipologije pranja novca ističu kako usluga financiranja trgovine postoje sve važnija tehnika pranja novca. S stalnim povećanjem opsega međunarodne trgovine i kontinuiranim povećanjem standarda za sprječavanje pranja novca primjenjivih kod ostalih usluga kreditnih institucija, očekuje se da će ova tehnika pranja novca postati još učestalija. Počinitelji koriste ovu uslugu kao sredstvo za opravdanje kretanja prihoda od kriminala putem bankovnih kanala, često koristeći lažne dokumente koji se odnose na trgovinu robom i uslugama. Ova usluga može potencijalno omogućiti brz prijenos velikih iznosa opravdavajući navodnu gospodarsku svrhu.

Za potrebe Nacionalne procjene rizika analizirana je usluga akreditiva.

Provedene analize ukazuju da banke uz domaće standarde sprječavanja pranja novca prilikom pružanja ove usluge primjenjuju i širok spektar međunarodnih nadstandarda te da standardna dubinska analiza kod navedene usluge uvijek uključuje i provjeru svih uključenih strana preko dostupnih javnih i internih listi, provjera poslovanja i transakcija, provjera faktura i vrste robe.

Uvažavajući visoku prosječnu vrijednost transakcija kao i mogućnost unošenja prljavog novca u financijski sustav korištenjem ove usluge, prilikom ocjenjivanja uzeta je u obzir i činjenica da kreditne institucije pokazuju visoku razinu svijesti o postojećem riziku. Sučeljavajući sve varijable, razina ranjivosti na pranje novca akreditiva prije primijene mjera umanjavanja rizika ocijenjena je kao srednja (0,55), dok je inherentnih rizik ocijenjen također kao srednji (0,43).

2.2.7. Izvršavanje naloga

Za potrebe nacionalne procjene rizika analizirana je ranjivost izvršenja naloga za račun klijenata kako je definirano Zakonom o tržištu kapitala ("Narodne novine" broj 88/08, 146/08, 74/09, 54/13, 159/13, 18/15, 110/15, 123/16, 131/17).

Procjena opasnosti pranja novca koja se odnosi na ovu uslugu pokazuje da iako se korištenjem ove tehnike pranja novca može prikupiti velika količina sredstava, pristup usluzi nije raširen te sama tehnika zahtijeva znanja i tehničku stručnost.

Analizom upitnika banaka obuhvaćenih uzorkom utvrđeno je da je samo šest od 10 anketiranih banaka pružalo tu vrstu usluge svojim klijentima tijekom 2018. godine. Nadalje, podaci iz Upitnika pokazuju da banke profil rizičnosti klijenata koji koriste ovu uslugu ocjenjuju nisko rizičnim.

Također, prema prikupljenim podacima banke tijekom 2018. nisu prijavile UZSPN niti jednu sumnjivu transakciju u svezi usluge izvršavanja naloga.

Sučeljavanjem svih varijabli, a naročito uzimajući u obzir malu prisutnost te usluge u hrvatskom bankarskom sustavu, razina ranjivosti na pranje novca usluge izvršavanja naloga prije primijene mjera umanjavanja rizika ocijenjena je kao srednje niska (0,37) dok je inherentni rizik također ocijenjen kao srednje nizak (0,34).

Glavna područja u kojima je moguće unapređenje sprječavanja pranja novca u bankovnom sektoru u RH odnose se na daljnje jačanje funkcije ovlaštene osobe i općenito razine znanja djelatnika te poboljšanje komunikacije između uprave i ovlaštene osobe. Iako razina informacijskih sustava za podršku politikama i procedurama sprječavanja pranja novca uglavnom zadovoljava, postoji prostor za njihov daljnji razvoj. Unapređenje se može postići većim ulaganjima institucija iz bankovnog sektora u razvoj informatičke podrške koja bi omogućila provedbu mjera stalnog praćenja poslovnog odnosa te otkrivanja sumnjivih i složenih transakcija. Navedena unapređenja svakako bi doprinijela postizanju višeg standarda prilikom upravljanja rizikom od pranja novca te uspostavi boljeg sustava unutarnjih kontrola kao krovnog kontrolnog mehanizma zaduženog za cjelokupno održivo i vjerodostojno funkcioniranje sustava sprječavanja pranja novca. Osim toga, identificirani su problemi koji se odnose na nepostojanje jedinstvenog registra stvarnih vlasnika i baze podataka o domaćim politički izloženim osobama, a čije unapređenje je planirano u godinama koje dolaze.

Od ključne je važnosti i jačanje suradnje s drugim domaćim i međunarodnim tijelima u području sprječavanja pranja novca kako bi se u svakom trenutku osigurao nadzorni pristup na visokoj razini uz provođenje najboljih nadzornih praksi. Prema tome, potrebno je također ojačati i supervizorski dijalog s institucijama bankovnog sektora u području sprječavanja pranja novca te kontinuirano raditi na unapređenju daljnje provedbe nadzora temeljenog na rizicima od pranja novca.

Zaključno, potrebno je daljnje podizanje opće razine svijesti o važnosti preventivne funkcije koju institucije iz bankovnog sektora, kao dio preventivnog sustava za sprječavanje pranja novca u RH, obavljaju, a kako bi spriječili korištenje financijskog sustava RH za pranje novca i financiranje terorizma te smanjili utjecaj koji rizik od pranja novca može imati na sigurnost i stabilnost navedenih institucija.

- **RANJIVOST SEKTORA VRIJEDNOSNIH PAPIRA**

UVOD

Nacionalna procjena rizika od pranja novca i financiranja terorizma Sektora vrijednosnih papira⁴⁷ predstavlja procjenu ranjivosti društava obveznika iz Republike Hrvatske ovog sektora na pranje novca i financiranje terorizma uzimajući u obzir period od 2014. do 2018.g. U postupku procjene ranjivosti Sektora vrijednosnih papira radna skupina koju su činili predstavnici Hrvatske agencije za nadzor financijskih usluga (dalje: Hanfa) , društava obveznika i Ureda za sprječavanje pranja novca, Hanfa je prikupila podatke i ocijenila varijable određene metodologijom Svjetske banke. Informacije koje su potrebne radi dodjeljivanja ocjena varijablama, a na temelju kojih se dodjeljuje konačna procjena rizika od sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma obuhvaćaju iscrpan i sveobuhvatan pregled pravnog okvira, učinkovitost postupaka nadzora koje vode regulatorna tijela, podatke o prekršajnim i kaznenim postupcima i učinkovitosti pravosuđa u pitanju sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma, integritet zaposlenika, obrazovanje i poznavanje materije zaposlenika u industriji Sektora za vrijednosne papire, učinkovitost funkcije praćenja usklađenosti s relevantnim propisima i funkcije ovlaštene osobe, djelotvornost praćenja i izvješćivanja o sumnjivim aktivnostima, dostupnost i pristup informacijama o stvarnom vlasništvu, dostupnost podataka o pouzdanosti identifikacije infrastrukture i dostupnost o upotrebi neovisnih izvora informacija. Potrebne informacije prikupljene su kroz Upitnike koje su ispunile i dostavile ovlaštene osobe/osobe koje obnašaju funkciju praćenja usklađenosti s relevantnim propisima u društvima obveznicima. Nacionalna procjena rizika također pokazuje u kojoj su mjeri društva obveznici uspostavila i provode adekvatne i učinkovite mjere s ciljem sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma (dalje: SPNFT). Procjena osjetljivosti Sektora vrijednosnih papira obuhvatila je sljedeće subjekte nadzora Hanfe: investicijska društva, burzu, društva za upravljanje investicijskim fondovima s javnom ponudom, društva za upravljanje alternativnim investicijskim fondovima i društva za upravljanje dobrovoljnim mirovinskim fondovima. Nakon provedene procjene relevantnih varijabli, ukupna ocjena ranjivosti Sektora vrijednosnih papira je 0,29.

PRVI DIO

UVOD

Hanfa je primjenom metode Svjetske banke izračunala rizik osjetljivosti Sektora vrijednosnih papira. Hanfa provodi nadzor nad primjenom odredbi Zakona o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma, te u slučaju utvrđenja nezakonitosti i/ili nepravilnosti izriče nadzorne mjere, te nadzire postupanje obveznika po izrečenim nadzornim mjerama kojima je cilj otkloniti utvrđene nezakonitosti i/ili nepravilnosti, uskladiti poslovanje obveznika s odredbama ZSPNFT. Ako tijekom nadzora utvrdi da je počinjen prekršaj propisan ZSPNFT, Hanfa podnosi optužni prijedlog protiv obveznika Financijskom inspektoratu. Prema podacima iz nadzora koje je Hanfa obavila u periodu od 2014. do 2018. godine podneseno je 9 optužnih prijedloga protiv obveznika iz Sektora za vrijednosne papire zbog kršenja odredbi ZSPNFT. Analizirajući stanje na hrvatskom tržištu, prema podacima o ostvarenom ukupnom prometu i sudionicima na Zagrebačkoj burzi (dalje: Burza) vidljiv je postepeni pad u prometu na

⁴⁷ Naziv Sektora vrijednosnih papira je naziv iz Priručnika; National risk assessment tool guidance manual, Module 4 Securities sector vulnerability

uređenom tržištu na kojem se odvija većina prometa. U isto vrijeme povećan je promet izvan uređenog tržišta (dalje: OTC tržištu). Trend nelikvidnog tržišta, kao i pad prometa nastavio se u razdoblju od 2016. do 2018.g.. Primjenom metodologije Svjetske banke odnosno temeljem unesenih parametara, razina osjetljivosti Sektora vrijednosnih papira u Republici Hrvatskoj je 0,29.

1. PRAVNI OKVIR OVLAŠTI HRVATSKE AGENCIJE ZA NADZOR FINANCIJSKIH USLUGA

1.1. Ovlašti Hanfe prema Zakonu o Hanfi (Narodne novine, br 140/05, 12/12)

Hanfa je sukladno odredbama Zakona o Hrvatskoj agenciji za nadzor financijskih usluga („Narodne novine“, br. 140/05, 12/02; dalje: Zakon o Hanfi), između ostalog, ovlaštena donositi provedbene propise na temelju zakona koji uređuju tržište kapitala, investicijske i druge fondove, preuzimanje dioničkih društava, mirovinska osiguravajuća društva, osiguranje i reosiguranje te financijske usluge, kao i drugih zakona kada je to tim zakonima ovlaštena, predlagati inicijative za donošenje zakona i drugih propisa i informirati javnost o načelima po kojima djeluju financijska tržišta, izvješćivati ostala nadzorna, upravna i pravosudna tijela o svim pitanjima koja se neposredno ili posredno tiču njihove nadležnosti i djelokruga, povodom postupaka koja se vode pred tim tijelima, a u vezi su s postupcima iz njenog djelokruga i nadležnosti.⁴⁸ Posebno važno je da je Hanfa, ovlaštena obavljati nadzor poslovanja i nad subjektima nadzora: burza, investicijska društva, društva za upravljanje investicijskim fondovima s javnom ponudom, društva za upravljanje alternativnim investicijskim fondovima i društva za upravljanje dobrovoljnim mirovinskim fondovima, a koji su obveznici u skladu sa Zakonom o SPNFT.

1.2. Ovlašti Hanfe prema Zakonu o SPNFT od 2009. do 2018.g.

Hanfa provodi nadzor i nad primjenom odredbi SPNFT, te u slučaju utvrđenja nezakonitosti i/ili nepravilnosti izriče nadzorne mjere te nadzire postupanje obveznika po izrečenim nadzornim mjerama kojima je cilj otkloniti utvrđene nezakonitosti i/ili nepravilnosti i uskladiti poslovanje obveznika s odredbama Zakona o SPNFT. Ako tijekom nadzora utvrdi da je počinjen prekršaj propisan Zakonom o SPNFT, Hanfa nije ovlaštena izricati novčane kazne već podnosi optužni prijedlog protiv obveznika Financijskom inspektoratu. Odredbe ZSPNFT („Narodne novine“, br. 108/17) koji je stupio na snagu 1.1.2018. godine također propisuju odredbe kojima je Hanfa je ovlaštena za nadzor primjene ZSPNFT kod svojih subjekata nadzora koji su obveznici primjene mjera SPNFT, te je u obvezi propisati postupak procjene rizika pranja novca i financiranja terorizma u skladu sa smjernicama europskog nadzornog tijela. Također, kao regulatorno nadležno tijelo, Hanfa je u obvezi propisati obveznicima način provođenja mjera pojednostavljene i pojačane dubinske analize stranke.

Navedene obveze Hanfe propisane su pravilnikom pod nazivom Pravilnik o postupku procjene rizika od pranja novca i financiranja terorizma te načinu provođenja mjera pojednostavljene i pojačane dubinske analize stranke („Narodne novine“, br. 59/2018) je stupio na snagu 4.7.2018. g. Sukladno članku 60. Pravilnika, društva obveznici su bili dužni postupak procjene rizika i način provođenja mjera dubinske analize uskladiti s odredbama Pravilnika do 31.12.2018. godine.

2. PREGLED RAZVOJA PRAVNOG OKVIRA KOJI UREĐUJE POSLOVANJE DRUŠTAVA OBVEZNIKA SEKTORA ZA VRIJEDNOSNE PAPIRE

⁴⁸ Članak 15. Zakon o Hrvatskoj agenciji za nadzor financijskih usluga (Narodne novine br. 140/05, 12/12)

Sektor vrijednosnih papira obuhvaća društva obveznike iz financijske industrije (nebankarski sektor), koji podliježu financijskom i pravnom nadzoru koje provodi Hanfa, posebno kako bi se osigurala usklađenost prema opsežnoj zakonskoj regulativi te standardima u području tržišta kapitala i fondovskoj industriji. Hanfa kao član brojnih radnih skupina za izradu propisa, kontinuirano provodi izmjene i dopune propisa, podzakonskih akata i internih akata, a kako bi se poboljšalo i ojačalo tržište kapitala i uskladilo s globalnim i europskim nadzornim standardima i praksama. U nastavku se donosi skraćeni pregled usvojene i implementirane europske regulative, a koja je značajno utjecala na tržište kapitala i industriju fondova u vremenskom razdoblju od 2014. do 2018.g.

2.1. Tržište kapitala

U Nacionalnoj procjeni rizika opisana je Burza, kao sudionik tržišta kapitala, te kao specifični obveznik, te kao sudionika u izradi Nacionalne procjene rizika. Sukladno odredbama članka 120. ZSPNFT, Burza i Središnje klirinško depozitarno društvo (SKDD) interaktivno surađuju u otkrivanju i sprječavanju pranja novca s UZSPN. Obveza koju ima Burza prema odredbama Zakona o SPNFT, jest da, ako u obavljanju poslova iz svoje nadležnosti utvrdi sumnju na pranje novca, povezana predikatna kaznena djela ili financiranje terorizma, sukladno odredbama ZSPNFT, podnosi UZSPN obrazloženi pisani prijedlog, a na temelju kojeg prijedloga UZSPN može započeti analitičko-obavještajnu obradu transakcija, sredstava i osoba. U izvještajnom razdoblju Burza je dva puta obavijestila UZSPN o sumnji na pranje novca, te je podnijela je dva obrazložena pisana prijedloga;

Razdoblje	Ukupan broj prijave sumnjivih transakcija
2014.	1
2015.	
2016.	1
2017.	
2018.	

Izvor: podaci ZSE

2.1.1. Pravno uređenje tržišta kapitala u razdoblju od 2014. g do 2018.g.

Hanfa je tijekom 2014.g. surađivala s Ministarstvom financija u pripremi prijedloga izmjena Zakona o tržištu kapitala (ZTK) radi usklađenja s odredbama Direktive Omnibus II⁴⁹, čije je donošenje predviđeno za 2015. godinu. Ta direktiva donosi izmjene odredaba Direktive o prospektu⁵⁰. Uredbom CSDR⁵¹, koja je stupila na snagu 17. rujna 2014., prvi se put na području Europske unije na jedinstven način uređuje, između ostaloga, izdavanje, oduzimanje i proširenje odobrenja za rad te nadzor nad središnjim depozitorijima vrijednosnih papira, kao i uvjeti pod kojima središnji depozitoriji vrijednosnih papira mogu pružati pomoćne usluge bankovnog tipa odnosno za to imenovati kreditne institucije. Središnje klirinško depozitno

⁴⁹ Direktiva 2014/51/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 16. travnja 2014. o izmjeni direktiva 2003/71/EZ i 2009/138/EZ te uredbi (EZ) br. 1060/2009, (EU) br. 1094/2010 i (EU) br. 1095/2010 u pogledu ovlasti Europskog nadzornog tijela (Europskog nadzornog tijela za osiguranje i strukovno mirovinsko osiguranje) i Europskog nadzornog tijela (Europskog nadzornog tijela za vrijednosne papire i tržišta kapitala)

⁵⁰ Direktiva 2003/71/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 4. studenoga 2003. o prospektu koji je potrebno objaviti prilikom javne ponude vrijednosnih papira ili prilikom uvrštavanja u trgovanje te o izmjeni Direktive 2001/34/EZ

⁵¹ UREDBA (EU) br. 909/2014 Europskog parlamenta i Vijeća od 23. srpnja 2014. o poboljšanju namire vrijednosnih papira u Europskoj uniji i o središnjim depozitorijima vrijednosnih papira te izmjeni direktiva 98/26/EZ i 2014/65/EU te Uredbe (EU) br. 236/2012

društvo, kao jedini središnji depozitorij vrijednosnih papira u Republici Hrvatskoj, u obvezi je od stupanja na snagu iste Uredbe uskladiti svoje poslovanje s njenim odredbama. U srpnju 2014. na snagu je stupio novi paket propisa kojim se uređuje postupanje na tržištu kapitala s ciljem povećanja zaštite ulagatelja i koji će značajno izmijeniti postojeći regulatorni okvir tržišta kapitala te stoga predstavlja dodatan izazov za Hanfu i njene subjekte nadzora, pa tako i one koji su društva obveznici. Navedeni propisi obuhvaćaju paket MiFID II⁵² i MAR/CSMAD⁵³. Dok MIFID II uređuje poslovanje investicijskih društava, tržišnih operatera, pružatelja usluga dostave podataka i društava iz trećih zemalja koja pružaju investicijske usluge ili obavljaju investicijske aktivnosti osnivanjem podružnice u Europskoj uniji, zakonodavni paket koji obuhvaća MAR/CSMAD uređuje pitanja povezana sa zlouporabom tržišta. Hrvatsko zakonodavstvo se s navedenom regulativom uskladilo Zakonom o izmjenama i dopunama ZTK, (Narodne novine br. 88/08, 146/08, 74/09, 54/13,159/13,18/15,110/15). Od dana 3. srpnja 2016. u Republici Hrvatskoj izravno se primjenjuje Uredba MAR kojom je ujednačena i na razini Europske unije propisana zabrana trgovanja na temelju povlaštenih informacija, nezakonitog objavljivanja povlaštenih informacija te zabrana manipuliranja tržištem. U veljači 2016. na snagu je stupio Zakon o provedbi Uredbe (EU) br. 909/2014 Europskog parlamenta i Vijeća od 23. srpnja 2014. o poboljšanju namire vrijednosnih papira u Europskoj uniji i o središnjim depozitorijima vrijednosnih papira te izmjeni Direktiva 98/26/EZ i 2014/65/EU te Uredbe (EU) br. 236/2012 (Narodne novine, broj 44/16). Zbog brojnih prethodnih izmjena Zakona o tržištu kapitala, a kako bi se izbjegla njegova nepreglednost, pristupilo se izradi novog Zakona o tržištu kapitala. Zakon o tržištu kapitala (objavljen u Narodnim novinama, broj 65/18) za cilj ima povećanje učinkovitosti financijskih tržišta, smanjenje utjecaja tržišnih nepravilnosti, te stvaranje odnosa povjerenja sa sadašnjim i budućim ulagačima. U navedenom ZTK preneseno je ukupno 15 europskih direktiva i 9 uredbi, a jedan od ciljeva je i nastojanje da se pravno uredi i pitanje OTC transakcija. ZTK–om omogućuje se i provedba Uredbe o prospektu, koja je stupila na snagu 20. srpnja 2017. i koja je u cijelosti obvezujuća i izravno se primjenjuje u svim državama članicama.

2.1.2. Pravno uređenje poslovanja investicijskih društava

U vremenskom razdoblju od 2014. do 2018.g. dogodile su se značajne promjene u radu i poslovanju investicijskih društava. U 2014. normativne aktivnosti iz područja investicijskih društava odnosile su se najvećim dijelom na potpunu implementaciju zakonskog paketa CRD IV⁵⁴ u zakonodavstvo Republike Hrvatske, kao i na stupanje na snagu Direktive BRRD⁵⁵ o sanaciji investicijskih društava i kreditnih institucija. U prvom kvartalu 2015. donesen je Pravilnik o planovima oporavka investicijskih društava, kojim je detaljnije propisan način i opseg primjene zahtjeva povezanih s izradom plana oporavka investicijskog društva, sadržaj i rokovi dostave plana Hanfi. Također, u vremenskom razdoblju koje opisuje ova Nacionalna procjena rizika, a vezano uz poslovanje investicijskih društava iz drugih država članica kao i

⁵² DIREKTIVA 2014/65/EU EUROPSKOG PARLAMENTA I VIJEĆA od 15. svibnja 2014. o tržištu financijskih instrumenata i izmjeni Direktive 2002/92/EZ i Direktive 2011/61/EU

⁵³ Uredba (EU) br. 596/2014 Europskog parlamenta i Vijeća od 16. travnja 2014. o zlouporabi tržišta (Uredba o zlouporabi tržišta) te stavljanju izvan snage Direktive 2003/6/EZ Europskog parlamenta i Vijeća i direktiva Komisije 2003/124/EZ, 2003/125/EZ i 2004/72/EZ, SL L 173 i Direktiva 2014/57/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 16. travnja 2014. o kaznenopravnim sankcijama za zlouporabu tržišta (Direktiva o zlouporabi tržišta)

⁵⁴ DIREKTIVA 2013/36/EU EUROPSKOG PARLAMENTA I VIJEĆA od 26. lipnja 2013. o pristupanju djelatnosti kreditnih institucija i bonitetnom nadzoru nad kreditnim institucijama i investicijskim društvima, izmjeni Direktive 2002/87/EZ te stavljanju izvan snage direktiva 2006/48/EZ i 2006/49/EZ i UREDBA (EU) br. 575/2013 EUROPSKOG PARLAMENTA I VIJEĆA od 26. lipnja 2013. o bonitetnim zahtjevima za kreditne institucije i investicijska društva i o izmjeni Uredbe (EU) br. 648/2012

⁵⁵ DIREKTIVA 2014/59/EU EUROPSKOG PARLAMENTA I VIJEĆA od 15. svibnja 2014. o uspostavi okvira za oporavak i sanaciju kreditnih institucija i investicijskih društava te o izmjeni Direktive Vijeća 82/891/EEZ i direktiva 2001/24/EZ, 2002/47/EZ, 2004/25/EZ, 2005/56/EZ, 2007/36/EZ, 2011/35/EU, 2012/30/EU i 2013/36/EU te uredbi (EU) br. 1093/2010 i (EU) br. 648/2012 Europskog parlamenta i Vijeća

društava iz trećih država, primjetno je pojavljivanje i širenje neprimjerenih načina na koje određena investicijska društva nude i hrvatskim ulagateljima špekulativne proizvode (CFD-ovi, binarne opcije, rolling spot forex)⁵⁶. Slijedom toga, Hanfa se tijekom 2016. uključila u rad tzv. Radne skupine za Ugovore za razliku (engl. CFD Task Force) osnovane od strane Europskog nadzornog tijela za vrijednosne papire i tržište kapitala (ESMA). Hanfa je aktivno sudjelovala u izradi nekolicine dokumenata koji se odnose na nuđenje CFD-ova i drugih špekulativnih proizvoda malim ulagateljima, a čiji je cilj ujednačavanje regulatornog postupanja prilikom prodaje takvih proizvoda. Nova europska regulativa koja uređuje materiju tržišta kapitala i poslovanje burze i investicijskih društva, posebno najbitnija spomenuta Direktiva MIFID II, kao i Uredba PRIIPS⁵⁷, te Uredba MIFIR⁵⁸, kao i Smjernice ESMA-e, donijela je brojne promjene i na hrvatskom tržištu. Tako investicijska društva imaju brojne nove obveze - moraju izvještavati o svim sklopljenim transakcijama, i onim izvršenim na uređenom tržištu, kao i o izvršenim OTC transakcijama, za sve financijske instrumente kojima se trguje na tržištima EU, bez obzira na njihovu vrstu. Zatim češće izvještavanje klijenata, prezentiranje svih uključenih troškova investicijskog ulaganja, osiguravanje najpovoljnijeg izvršenja za klijenta, evidencija komunikacije i čuvanje poslovne dokumentacije. Poseban naglasak je stavljen i na profesionalnost, izobrazbu i edukaciju prilikom pružanja savjeta o investicijskim proizvodima ili prodaje investicijskog proizvoda malom ulagaču, te će osoblje morati imati odgovarajuću razinu znanja i stručnosti vezano uz proizvode koje nudi. Ujedno, uvodi se ograničenje trgovanja robnim izvedenicama, emisijskim jedinicama i izvedenicama na emisijske izvedenice, kao i sankcije za njihovo nepoštivanje. Uvedeni su i veći regulatorni zahtjevi, s obzirom na razvoj tehnologije i tržišne infrastrukture, a vezano za nove trgovinske platforme, visokofrekventno i algoritamsko trgovanje. Propisane su veće obveze za izvješćivanjem ESMA-e. Krajnji ciljevi nove regulative, osim jačanja tržišta, i osnaživanja uloge regulatora, jest i povećanje povjerenja ulagatelja u tržište i same zaštite ulagatelja. Hrvatsko zakonodavstvo preuzelo je novu europsku regulativu, te je u ZTK (objavljenom u Narodnim novinama, broj 65/18) implementiralo ove novitete, posebno u pitanjima primjene poslovnog ponašanja društava, opseg samih instrumenata i aktivnosti subjekata na tržištu, te transparentnosti u poslovanju.

2.1.3. Pravno uređenje poslovanja alternativnih investicijskih fondova

Zakon o alternativnim investicijskim fondovima (Narodne novine, br. 16/13, dalje: ZAIF), koji je stupio na snagu danom pristupanja Republike Hrvatske Europskoj uniji, odnosno 1. srpnja 2013. godine, u potpunosti je promijenio do tada postojeći zakonodavni okvir područja investicijskih fondova na način da se kategorija alternativnih investicijskih fondova (dalje: AIF) jasno razgraničila od otvorenih investicijskih fondova s javnom ponudom (dalje: UCITS). Predmetnim zakonom su u hrvatski pravni sustav prenesene odredbe Direktive 2011/61/EU⁵⁹ Europskog parlamenta i vijeća od 8. lipnja 2011. o upraviteljima alternativnih investicijskih fondova i o izmjeni direktiva 2003/41/EZ i 2009/65/EZ te uredbi (EZ) br. 1060/2009 i (EU) br. 1095/2010, a kako bi se domaći pravni okvir uskladio s pravnom stečevinom Europske unije. Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o alternativnim investicijskim fondovima (Narodne novine, br. 143/2014) je, između ostalog, uveo pojam malog UAIF-a (društvo za upravljanje alternativnim investicijskim fondovima), čime su uspostavljene dvije kategorije

⁵⁶ Opcije, kamatni unaprijedni ugovori i forex

⁵⁷ UREDBA (EU) br. 1286/2014 EUROPSKOG PARLAMENTA I VIJEĆA od 26. studenoga 2014. o dokumentima s ključnim informacijama za upakirane investicijske proizvode za male ulagatelje i investicijske osigurateljne proizvode (PRIIP-ovi)

⁵⁸ UREDBA (EU) br. 600/2014 EUROPSKOG PARLAMENTA I VIJEĆA od 15. svibnja 2014. o tržištima financijskih instrumenata i izmjeni Uredbe (EU) br. 648/2012

⁵⁹ DIREKTIVA 2011/61/EU EUROPSKOG PARLAMENTA I VIJEĆA od 8. lipnja 2011. o upraviteljima alternativnih investicijskih fondova i o izmjeni direktiva 2003/41/EZ i 2009/65/EZ te uredbi (EZ) br. 1060/2009 i (EU) br. 1095/2010

upravljanja, pojednostavio postupak osnivanja društva upravitelja alternativnim investicijskim fondovima, kao i postupak osnivanja samih alternativnih investicijskih fondova, kao i dopunio odredbe u dijelu prekograničnog obavljanja djelatnosti i trgovanja udjelima, te su jasnije razgraničene odgovornosti i nadležnosti Hanfe i stranih regulatora. Tijekom 2016. i 2017. godine Hanfa je bila član radne skupine za izradu ZAIF-a, (Narodne novine, br. 21/18), a koji je stupio na snagu 10. ožujka 2018.g.

2.1.4. Pravno uređenje poslovanja otvorenih investicijskih fondova s javnom ponudom

Donošenjem Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o otvorenim investicijskim fondovima s javnom ponudom (Narodne novine, br. 143/14; dalje: ZOIF) i Zakona o izmjenama i dopunama ZAIF-a (Narodne novine, br. 143/14), kojima je u pravni sustav Republike Hrvatske prenesena Direktiva 2013/14/EU⁶⁰, izvršene su određene izmjene djelatnosti društva za upravljanje otvorenim investicijskim fondovima s javnom ponudom, pri čemu je osnivanje i upravljanje dobrovoljnim mirovinskim fondom, ako je to dopušteno propisima koji uređuju navedenu djelatnost, sada regulirano kao osnovna djelatnost društva za upravljanje otvorenim fondovima s javnom ponudom, a ne kao pomoćna djelatnost. Također, izvršene su i izmjene djelatnosti upravitelja alternativnim investicijskim fondovima na način da su kao pomoćne djelatnosti društvima dodane djelatnosti upravljanja portfeljem i investicijskog savjetovanja u vezi s financijskim instrumentima prema odredbama zakona koji uređuje tržište kapitala te pohrana i administriranje u vezi s udjelima u investicijskom fondu. Tijekom 2015. Hanfa je radila na implementaciji Direktive UCITS V⁶¹ te je pripremljen nacrt ZOIF-a, u koji je implementirana navedena direktiva te su izvršena poboljšanja u odnosu na do tada važeći zakon, a procjenjujući na temelju dosadašnjeg iskustva i prakse u primjeni. Tako Zakon o otvorenim investicijskim fondovima s javnom ponudom (Narodne novine broj 44/16, 126/19) dodatno povećava zaštitu ulagatelja u UCITS fondove, pogotovo time što pojačava pravila o odgovornosti depozitara i zahtjeve o nagrađivanju zaposlenika društva za upravljanje.

2.1.5. Pravno uređenje poslovanja dobrovoljnih mirovinskih fondova

Višegodišnja primjena Zakona o obveznim i dobrovoljnim mirovinskim fondovima (Narodne novine, br. 49/99, 63/00, 103/03, 177/04, 71/07, 124/10, 114/11 i 51/13), kretanja u sustavu mirovinskog osiguranja na temelju individualne kapitalizirane štednje i zbivanja u industriji ukazala su na potrebu razdvajanja dvaju postojećih sustava individualne kapitalizirane štednje (obvezni i dobrovoljni) u dva posebna zakona, u cilju omogućavanja daljnjeg razvoja i unaprjeđenja sustava individualne kapitalizirane štednje. Stupanjem na snagu Zakona o obveznim mirovinskim fondovima (Narodne novine, br. 19/14, 93/15, 64/18, 115/18, 58/20) i Zakona o dobrovoljnim mirovinskim fondovima („Narodne novine“, br. 19/14, 29/18, 115/18; dalje u tekstu: ZDMF) precizno su regulirani uvjeti za osnivanje i prestanak rada mirovinskih fondova i mirovinskih društava, njihova organizacijska struktura, temeljni kapital i disperzija ulaganja imovine članova. Hanfa je 2017. godine sudjelovala i u izradi Nacrta Zakona o izmjenama i dopunama ZDMF-a, koje su izvršene radi usklađenja s odredbama Direktive (EU) 2014/50/EU⁶² i u cilju usklađenja s Preporukom 23 (Regulacija, supervizija i nadzor nad

⁶⁰ DIREKTIVA 2013/14/EU EUROPSKOG PARLAMENTA I VIJEĆA od 21. svibnja 2013. o izmjeni Direktive 2003/41/EZ o djelatnostima i nadzoru institucija za strukovno mirovinsko osiguranje, Direktive 2009/65/EZ o usklađivanju zakona i drugih propisa u odnosu na subjekte za zajednička ulaganja u prenosive vrijednosne papire (UCITS) i Direktive 2011/61/EU o upraviteljima alternativnih investicijskih fondova u odnosu na preveliko oslanjanje na kreditne rejtinge

⁶¹ DIREKTIVA 2014/91/EU EUROPSKOG PARLAMENTA I VIJEĆA od 23. srpnja 2014. o izmjeni Direktive 2009/65/EZ o usklađivanju zakona i drugih propisa u odnosu na subjekte za zajednička ulaganja u prenosive vrijednosne papire (UCITS) u pogledu poslova depozitara, politika nagrađivanja i sankcija

⁶² DIREKTIVA 2014/50/EU EUROPSKOG PARLAMENTA I VIJEĆA od 16. travnja 2014. o minimalnim zahtjevima

financijskim institucijama) Odbora Vijeća Europe MONEYVAL u odnosu na provedbu mjera sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma, pogotovo usklađenja navedenog ZDMF-a u djelu uvođenja pojmova suradnika stjecatelja kvalificiranog udjela u mirovinskom društvu, odnosno suradnika kandidata za obavljanje funkcije člana uprave mirovinskog društva.

2.2. Pravni propisi kojima se uređuje sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma u Republici Hrvatskoj

a. Zakon o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma

Zakonom o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma koji je stupio na snagu 1. siječnja 2018. u pravni je poredak RH prenesena Direktiva (EU) 2015/849, te Preporuke FATF-a iz veljače 2012. čime je nadograđen postojeći sustav za sprječavanje pranja novca u RH. Kao pozitivne novine propisane su kontrole unošenja visokih iznosa gotovine nepoznatog izvora u legalne financijske tijekove, povećavanje transparentnosti i dostupnosti podataka o stvarnom vlasništvu nadležnim državnim tijelima radi smanjenja mogućnosti zloupotrebe pravnih subjekata za prikrivanje identiteta stvarnih vlasnika kao eventualnih počinitelja kaznenih djela pranja novca, uključujući i porezne prijevare te za sprječavanje financiranja terorizma, pojačava institucionalnu i operativnu funkcionalnost institucija za nadzor obveznika Zakona. Zakon detaljnije propisuje definiciju politički izložene osobe te detaljnije rokove za izvršavanje obveza. Smjernice za provođenje Zakona o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma za obveznike u nadležnosti Hanfe prestale su važiti na dan 12. srpnja 2018., kad je stupio na snagu Pravilnik o postupku procjene rizika od pranja novca i financiranja terorizma te načinu provođenja mjera pojednostavljene i pojačane dubinske analize stranke („Narodne novine“, br. 59/18). Ovim Pravilnikom se obveznicima njegove primjene propisuje postupak procjene rizika od pranja novca i financiranja terorizma, čimbenici rizika koje obveznici trebaju razmotriti pri procjeni rizika od pranja novca i financiranja terorizma koji je povezan s pojedinačnim poslovnim odnosom i povremenom transakcijom te način provođenja mjera pojednostavljene i pojačane dubinske analize stranke.

b. Novosti u Zakonu o SPNFT iz 2018. i obveze društava obveznika Sektora za vrijednosne papire prema Zakonu o SPNFT iz 2018.g.

Ključne novosti ZSPNFT iz 2018.g., ukratko su:

- procjena rizika od pranja novca/financiranja terorizma uzima u obzir čimbenike koji se odnose na geografsko područje stranke, proizvode/usluge te kanale dostave
- pravna ili fizička osoba koja obavlja registriranu djelatnost u Republici Hrvatskoj ne smije primiti naplatu ili obaviti plaćanje u gotovini u vrijednosti od 75.000,00 HRK i većoj
- prikupljanje podataka o izvoru sredstava za gotovinske transakcije u vrijednosti od 200.000,00 HRK i većoj
- pojačana dubinska analiza stranke provodi se i za stranke iz visokorizičnih država, te stranke koje obavljaju transakcije u vezi s dionicama na donositelja
- nova definicija politički izloženih osoba
- Registar stvarnih vlasnika

za poboljšanje mobilnosti radnika među državama članicama unaprjeđivanjem stjecanja i očuvanja prava na dopunsku mirovinu

- uspostava politike prema trećim zemljama koje imaju manjkava pravila protiv pranja novca i financiranja terorizma
- poboljšanje suradnje između financijsko-obavještajnih jedinica iz različitih država članica
- povećanje iznosa novčanih kazni.

Glavne obveze koje imaju društva obveznici Sektora za vrijednosne papire, ukratko su:

- izrada procjene rizika od pranja novca i financiranja terorizma
- uspostavljanje politika, kontrola i postupaka za učinkovito smanjivanje i djelotvorno upravljanje rizicima od PN/FT
- provođenje mjera dubinske analize stranke
- provođenje mjera za sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma u poslovnim jedinicama i društvima u kojima obveznik ima većinski udio ili većinsko pravo u odlučivanju, a koje imaju sjedište u drugoj državi članici ili trećoj državi
- imenovanje ovlaštene osobe i zamjenika ovlaštene osobe za provedbu mjera za sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma
- redovito stručno osposobljavanje i izobrazba zaposlenika obveznika te osiguravanje redovite unutarnje revizije sustava sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma kod obveznika
- izrada i redovito dopunjavanje liste indikatora za prepoznavanje stranaka i sumnjivih transakcija i sredstava za koje postoje razlozi za sumnju na pranje novca ili financiranje terorizma
- obavještavanje i dostavljanje u propisanih i traženih podataka, informacija i dokumentacije o transakcijama, sredstvima i osobama
- čuvanje i zaštita podataka te vođenje evidencija podataka
- uspostava odgovarajućeg informacijskog sustava radi cjelovite procjene rizika stranaka, poslovnih odnosa i transakcija te stalnoga praćenja poslovnih odnosa te sa svrhom pravodobnoga i cjelovitoga obavještavanja UZSPN i
- provođenje drugih obveza i mjera propisanih zakonom i na temelju njega donesenih podzakonskih akata.

2.3. Društva obveznici Sektora za vrijednosne papire

Na dan 31.12.2018. godine (razdoblje od 1.1. do 31.12.) u Republici Hrvatskoj na tržištu kapitala poslovali su sljedeći obveznici:

- Burza kao operater uređenog tržišta i multilateralne trgovinske platforme (dalje: MTP)
- 7 investicijskih društava,
- 21 društvo za upravljanje investicijskim fondovima s javnom ponudom i/ili društvo za upravljanje alternativnim investicijskim fondovima
- 4 društva za upravljanje dobrovoljnim mirovinskim fondovima.

Vrsta društva	Promjene u ukupnom broju društava Sektora vrijednosnih papira u razdoblju od 2014. do 2018.				
	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.
investicijska društva	8	8	8	7	7
društva za upravljanje investicijskim fondovima s javnom ponudom	21	20	20	21	14

društva za upravljanje alternativnim investicijskim fondovima	28	28	30	39	15
dobrovoljni mirovinski fondovi	4	4	4	4	4

Izvor: Hanfa podaci

3. IZVORI PODATAKA I INFORMACIJA ZA IZRADU IZVJEŠĆA O NACIONALNOJ PROCJENI RIZIKA OD PRANJA NOVCA I FINANCIRANJA TERORIZMA

Podaci korišteni u izradi Nacionalne procjene rizika od pranja novca i financiranja terorizma prikupljeni su na temelju sljedećih izvora podataka:

- A. Izvješća koja se podnose Hanfi vezano za provedbu radnji i obveza koje propisuje ZSPNFT i podzakonski akti
- B. Podaci sa internetske stranice Burze (mjesečni izvještaji, dokument Pregled trgovine)
- C. Podaci iz Godišnjih izvješća Hanfe
- D. Podaci Ureda za sprječavanje pranja novca
- E. Upitnik

Hanfa je pripremila Upitnik koji je poslan prema (i) sedam (7) investicijskih društava, (ii) (21) dvadesetjednom društvu za upravljanje otvorenim investicijskim fondovima s javnom ponudom i alternativnim investicijskim fondovima, (iii) četiri (4) društva za upravljanje dobrovoljnim mirovinskim fondovima i (iv) burzi. Upitnike su popunile te potpisale ovlaštene osobe ili osobe koje obnašaju funkciju praćenja usklađenosti s relevantnim propisima u društvima za pitanje SPNFT, kao i članovi uprave društava obveznika. Upitnik se sastoji od većeg broja pitanja koja se odnose na:

- a. pokazatelje veličine i financijske podatke o poslovanju društava obveznika u razdoblju od 2014. do 2018. - kojima se dokazuje važnost društava obveznika za hrvatsko tržište i globalno, kao i stanje na tržištu;
- b. odgovornost zaposlenika društava obveznika – dio Upitnika kojima se ukazuje na zaposlenike obveznika i na poznavanje njihovih obveza iz Zakona o SPNFT. Pitanje se odnosi i na usklađenost društava i njihovih internih akata sa obvezama koje proizlaze iz zakonodavnog okvira koji uređuje SPNFT;
- c. organizaciju sustava – odnosi se na kvalitetu obavljanja funkcija praćenja usklađenosti sa relevantnim propisima u društvima. kao i kvalitetu obavljanja poslova ovlaštenih osoba u društvu, te njihove komunikacije sa članovima uprava, i transparentnog odvajanja poslovnih procesa;
- d. klijenti/ ulagatelji – pitanja se odnose na broj i vrstu klijenata i ulagatelja, kategorizaciju istih u skladu sa stupnjem rizika, kao i na promjene u broju klijenata i ulagatelja kroz predmetno razdoblje. Posebno važan podatak je broj visokorizičnih klijenata, kao i broj neaktivnih klijenata u relevantnom razdoblju;
- e. transakcije - pitanja se odnose na promet na tržištu financijskim instrumentima, broju transakcija, vrijednost. Posebno važan dio ovog djela Upitnika odnosi se na sumnjive transakcije, kao i prijave takvih UZSPN od strane društava obveznika;

f. edukacija i znanje materije SPNFT-a- odnosi se na provedene vanjske i interne edukacije zaposlenika društava obveznika, te na ispunjenje mjera u kojoj se edukacija i obrazovanje pokazala kao jedna od najbitnijih pretpostavki učinkovitog sustava SPNFT-a.

4. PREGLED STANJA I PROMETA NA TRŽIŠTU RH

4.1. UVOD

U RH trgovanje financijskim instrumentima odvija se na uređenom tržištu i na MTP kojima, na temelju odobrenja Hanfe, upravlja Burza kao jedini i jedinstveni tržišni operater, te na OTC tržištu.

4.1.1. Promjena u broju članova Burze

Pravilima Burze se definira član Burze kao osoba koja s Burzom sklopi ugovor o članstvu na burzi. Član Burze može biti broker, investicijsko društvo ili kreditna institucija, koji je dobio prethodno odobrenje Hanfe za obavljanje djelatnosti poslova s vrijednosnim papirima, kao svoje redovne djelatnosti. Trgovanje vrijednosnim papirima obavlja se jedino posredstvom brokera.

Razdoblje	Broj članova ZSE	Član po vrsti društva
2014	20	Investicijsko društvo: 7 / Kreditna institucija: 13
2015	20	Investicijsko društvo: 7 / Kreditna institucija: 13
2016	19	Investicijsko društvo: 7 / Kreditna institucija: 12
2017	17	Investicijsko društvo: 6 / Kreditna institucija: 11
2018	16	Investicijsko društvo: 6 / Kreditna institucija: 10

Izvor: ZSE podaci

U nastavku se daje pregled trgovanja po navedenim segmentima trgovanja financijskim instrumentima koji obuhvaća sljedeće podatke:

4.1.2. Pregled trgovanja po navedenim segmentima trgovanja financijskim instrumentima

4.1.2.1. Pregled ostvareni promet na uređenom tržištu i MTP-u Burze, te pregled broja transakcija i kretanje vrijednosti indeksa CROBEX (službeni indeks Zagrebačke burze) u razdoblju od 2014. do 2018. godine

a. Tablični prikaz ostvarenog prometa na uređenom tržištu i MTP-u Burze

Razdoblje	Promet na uređenom tržištu (HRK)	Promet na MTP-u (HRK)
2014.	3.656.163.553,08	242.631.115,77
2015.	3.329.516.514,43	206.997.020,49
2016.	3.864.406.129,41	89.209.947,30
2017.	3.659.710.221,88	74.466.456,62

Izvor: ZSE podaci

b. Tablični prikaz broj ukupnih transakcija i kretanje vrijednosti indeksa CROBEX u razdoblju od 2014. do 2018.g.

Razdoblje	Ukupan broj transakcija	Vrijednost indeksa CROBEX
2014.	221.933	1.745,44
2015.	189.706	1.689,63
2016.	145.373	1.994,84
2017.	189.729	1.842,87

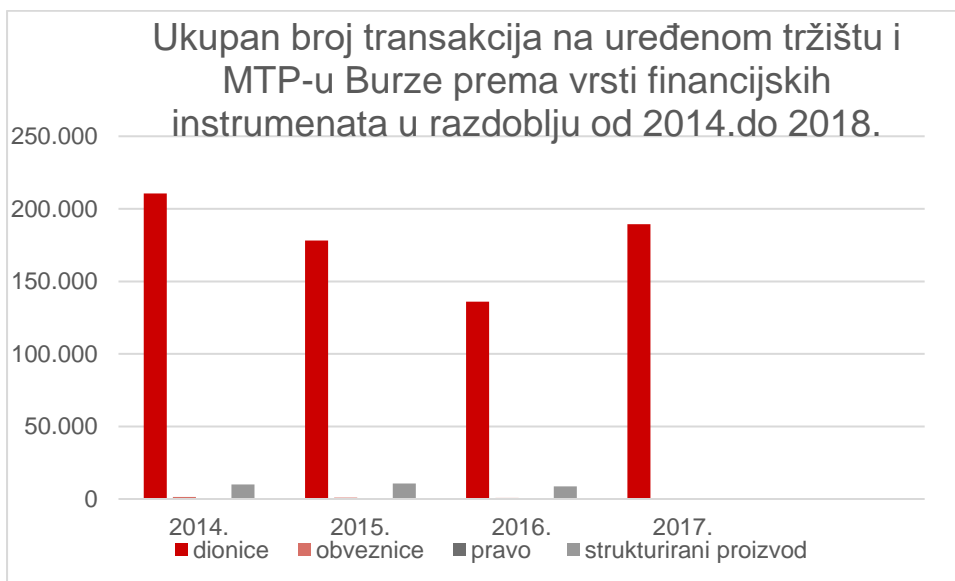
Izvor: ZSE podaci

4.1.2.2. Pregled prometa na uređenom tržištu i MTP-u Burze prema vrsti financijskih instrumenata u razdoblju od 2014. do 2018. godine

a. Tablični prikaz broja transakcija na uređenom tržištu i MPT-u Burze prema vrsti financijskih instrumenata u razdoblju od 2014. do 2018. godine

Ukupan broj transakcija na uređenom tržištu i MTP-u Burze prema vrsti financijskih instrumenata u razdoblju od 2014. do 2018.				
	2014.	2015.	2016.	2017.
dionice	210.477	178.135	136.095	189.359
obveznice	1.513	880	649	370
pravo	4	63	1	0
strukturirani proizvod	9.939	10.628	8.628	0

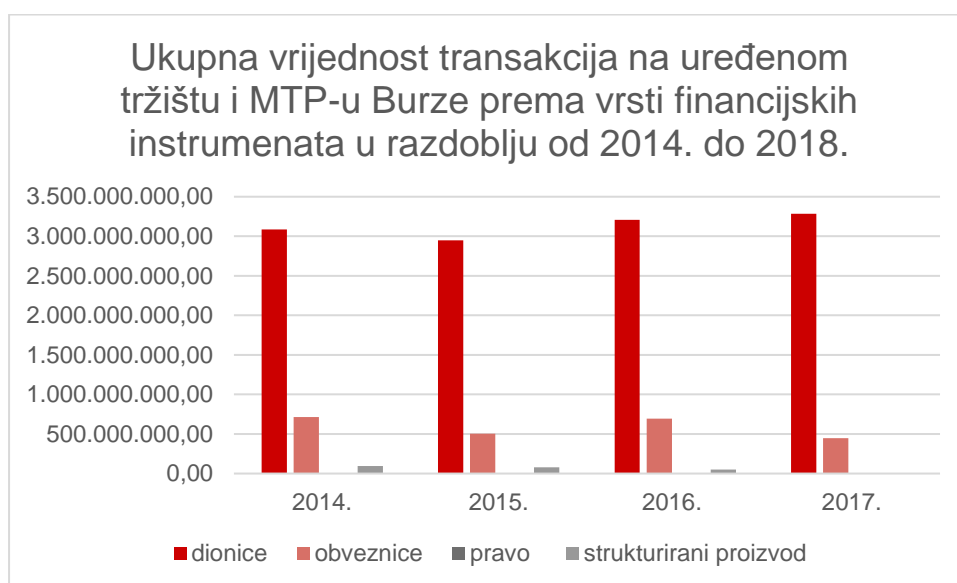
Izvor: ZSE podaci

b. Tablični prikaz ukupne vrijednosti transakcija na uređenom tržištu i MPT-u Burze prema vrsti financijskih instrumenata u razdoblju od 2014. do 2018. godine

Ukupna vrijednost transakcija na uređenom tržištu i MTP Burze prema vrsti financijskih instrumenata u razdoblju od 2014. do 2018.				
	2014.	2015.	2016.	2017.

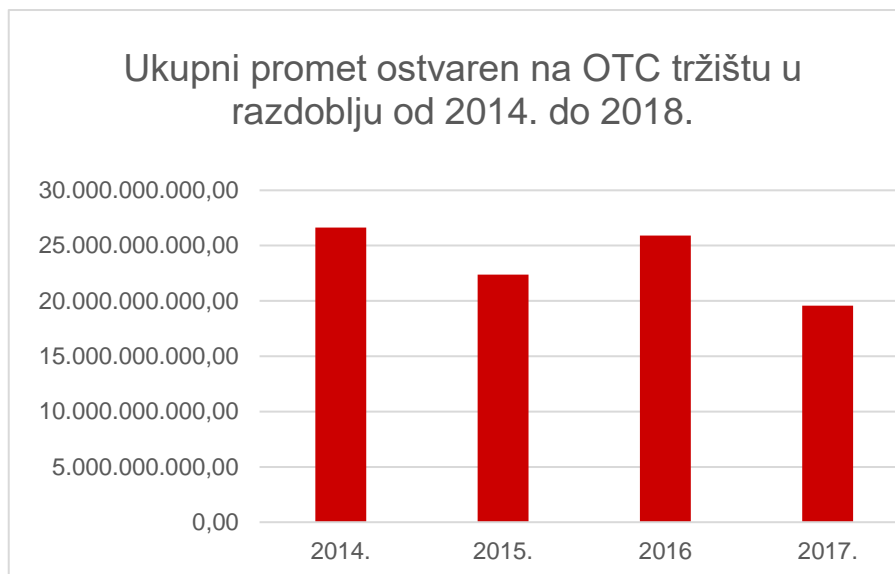
dionice	3.087.239.987,29	2.948.891.642,38	3.208.131.669,15	3.285.388.197,47
obveznice	715.871.443,74	502.861.049,96	693.580.699,67	448.788.481,03
pravo	1.522,85	5.504.675,40	314,70	0
strukturirani proizvod	95.681.714,97	79.256.167,18	51.903.393,19	0

4.1.2.3. Usporedba trgovanja na uređenom tržištu i MTP-u Burze te trgovanja na OTC tržištu u razdoblju od 2014. do 2018. godine

a. Tablični prikaz ukupnog prometa na OTC-u za razdoblje od 2014. do 2018. godine

Ukupni promet ostvaren na OTC tržištu u razdoblju od 2014. do 2018.	
Razdoblje	Ukupni promet ostvaren na OTC tržištu (HRK)
2014.	26.637.367.395,58
2015.	22.381.296.400,48
2016.	25.921.857.008,15
2017.	19.578.095.381,44
2018.	12.940.182.001,00

Izvor: ZSE podaci

b. Usporedni tablični prikaz trgovanja na uređenom tržištu i MTP-u Burze te trgovanja na OTC tržištu u razdoblju od 2014. do 2018.g.

4.1.2.4. Usporedba trgovanja na uređenom tržištu i MTP-u Burze te trgovanja na OTC tržištu (HRK)

	2014		2015	
	ZSE	OTC	ZSE	OTC
UKUPNO	3.898.794.669	26.637.367.396	3.536.513.535	21.893.270.300
	2016		2017	
	ZSE	OTC	ZSE	OTC
	3.864.406.130	25.919.963.768	3.659,710,222	19.683.378.190
	2018			
	ZSE	OTC		
	2.854.064.079	12.940.182.001		

Izvori: ZSE podaci

4.2. ZAKLJUČAK:

U razdoblju od 2008. do 2013. došlo do značajnog pada prometa; značajno s rekordnih 19.377 milijardi HRK na 3.8 milijardi HRK. Takav pad prometa posljedica je svjetske ekonomske krize, a koja se odrazila i na gospodarsku situaciju u Republici Hrvatskoj, što je utjecalo i na sam promet na Burzi (uređeno tržište i MTP) kao i na broj sudionika na tržištu kapitala. Gore navedeni podaci pokazuju da se pad prometa nastavio i u razdoblju od 2014. do 2018.g., a i broj sudionika na tržištu i dalje je u padu. Uspoređujući ukupni promet ostvaren na Burzi (koji obuhvaća promet na uređenom tržištu i MTP-u) i na OTC tržištu vidljivo je kako su prometi na OTC tržištu značajno veći nego na Burzi. Većina prometa na OTC tržištu u promatranom razdoblju od 2014. do 2018. godine ostvarena je s obveznicama i dionicama. Prometi dionicama ostvareni na Burzi (uređeno tržište i MTP) u promatranom razdoblju od 2014. do 2018. godine još uvijek su u prednosti i veći od prometa drugim financijskim instrumentima. Ovakvi pokazatelji su rezultat više događaja. U navedenom razdoblju primjetno je da su tržišta

u svim zemljama srednje i istočne Europe razmjerno plitka, slabo likvidna, malih volumena trgovanja, uglavnom stagniraju na komparativno niskim relativnim razinama u odnosu na razvijene EU zemlje. Isto tako, zbog slabijeg standarda, i utjecaja dugotrajne krize i na građane, primjetna je averzija prema riziku. Također, financijska pismenost građana, posebno svijest o zaštiti potrošača, je na jednoj od nižih razina od zemalja članica EU. Bitna karakteristika hrvatskog tržišta je i izrazita bankocentričnost sustava, te jak utjecaj banaka i dostupnog kreditiranja na ulagatelje, što pridonosi manjku povjerenja u druge oblike financiranja, i utječe na stagnaciju hrvatskog tržišta kapitala. Kao glavna negativna karakteristika hrvatskog tržišta kapitala postavlja se nelikvidnost. Niska likvidnost tržišta kapitala karakteristična je i za ostala tržišta kapitala ovog dijela Europe. Upravo zato se u punom intenzitetu radilo na poboljšavanju pravnog okvira, a u nastojanju da se stvori atraktivno okruženje za domaće i strane ulagače. Poboljšanim pravnim okvirom žele se zaštititi investitori i spriječiti zlouporaba tržišta kako bi se stvorili uvjeti za povećanje likvidnosti tržišta, kako bi se moglo adekvatno razvijati. Također, godinu 2016. obilježio je i prestanak uvrštenja svih strukturiranih proizvoda, kao rezultat situacije na tržištu. S druge strane, kao pozitivne karakteristike tržišta mogu se istaknuti brojne pozitivne promjene u radu Burze, te kvaliteta infrastrukturnih rješenja, kao i moderan elektronski sustav trgovanja. Dalje u tekstu navedene su brojne promjene koje su se događale u relevantnom razdoblju, koje ukazuju da je trgovanje kontinuirano unaprjeđivano u navedenom razdoblju.

- Zagrebačka burza 2014. godine osnovala je društvo SEE LINK, s ciljem stvaranja regionalne infrastrukture za trgovanje dionicama uvrštenima na ta tri tržišta. SEE LINK platforma postala je operativna u prvom kvartalu 2016. godine. Došlo je i do nekih promjena koje potiču ulaganja, pa je tako u veljači 2014. Zagrebačka burza uvela je novi dionički indeks CROBEXtr, koji u izračun uključuje i podatak o isplati dividendi.
- Na samome kraju 2015. godine, Zagrebačka burza uspješno je završila proces preuzimanja Ljubljanske burze od CEE Stock Exchange Group. Obzirom da obje burze dijele razvojni put i okvir u kojem posluju, a uzimajući u obzir sličnosti slovenskog i hrvatskog tržišta kapitala gledajući stupanj razvoja, strukturu i potencijal, očekuju se brojni pozitivni učinci i sinergije ove akvizicije za oba tržišta.
- Osnovan u rujnu 2016., Funderbeam South-East Europe društvo je sa sjedištem u Zagrebu, u kojem Zagrebačka burza ima 20%-tni udio. Osnovano je u partnerstvu s Funderbeamom iz Estonije, a poduprto od strane Europske banke za obnovu i razvoj kroz njihov Shareholders Special Fund. Funderbeam je crowdfunding platforma za startup kompanije na kojoj ulagatelji odmah nakon inicijalne faze ulaganja mogu trgovati svojim udjelima, a zahvaljujući inovativnom sustavu temeljenom na bitcoin tehnologiji.
- Namjera je Burze da upravlja jednim MTP tržištem sa značajno višim standardima korporativnog upravljanja i transparentnosti, a riječ je o trgovinskoj platformi pod nazivom Progress. Proces olakšavanja prikupljanja kapitala za mala i srednja poduzeća snažno podupire i Europska unija kroz svoju regulativu, koja upravo platforme poput Progressa vidi kao model financiranja malih i srednjih poduzeća kako bi im se tim putem omogućio lakši pristup kapitalu potrebnom za rast i razvoj. U 2018. Progress tržište dobilo je prvog izdavatelja, a interes je iskazalo još nekoliko društava.
- Zagrebačka burza započela je 7. srpnja 2017. trgovanje na novoj trgovinskoj platformi Xetra i uvela niz novina povezanih s trgovanjem financijskim instrumentima te je na taj način unaprijedila ukupno tržište i racionalizirala svoje poslovanje.
- Nadalje, na samom početku 2018.g. godine, Burza je od strane Hanfe odobreno obavljanje djelatnosti objavljivanja izvješća o trgovanju za račun investicijskih društava, čime je Burza stekla i formalne uvjete za uvođenje APA usluge (ovlašteni sustav objavljivanja), a koji za cilj ima poboljšati kvalitetu informacija o

transparentnosti trgovanja koje se objavljuju izvan mjesta izvršenja i znatno doprinijeti osiguranju da se one objavljuju na način koji će olakšati njihovo objedinjavanje s drugim podacima. Zagrebačka burza jedna je od svega nekoliko europskih burzi koje su ovlaštene za pružanje APA usluge. Riječ je o usluzi koja omogućuje investicijskim društvima koja za vlastiti račun ili račun klijenata sklapaju transakcije financijskim instrumentima kojima se trguje na mjestu trgovanja (uređeno tržište i MTP) objavljivanje volumena i cijene tih transakcija kao i vrijeme kada su sklopljene u slučaju da se one sklapaju izvan mjesta trgovanja, a odnosi se na dionice, potvrde o deponiranim vrijednosnim papirima, fondove čijim se udjelima trguje na burzi, certifikate i slične financijske instrumente te obveznice, strukturirane financijske proizvode, emisijske jedinice i izvedenice.⁶³

DRUGI DIO

Slijedom navedenog, procijenjena ranjivost Sektora vrijednosnih papira ocijenjena je s 0.29.

5. PROCJENA RIZIKA OSJETLJIVOSTI SEKTORA VRIJEDNOSNIH PAPIRA

Primjenom metodologije Svjetske banke, procijenjena ranjivost Sektora vrijednosnih papira ocijenjena je s 0.29.

UVOD

Metodologija Svjetske banke sadrži excel tablicu za bročanu dodjelu ocjena, koja unosom traženih parametara daje konačnu ocjenu rizika Sektora od PN/FT. Varijable, kao i kriteriji za dodjeljivanje ocjene varijablama propisane su dokumentom pod nazivom National risk assessment tool guidance manual - Module 4 Securities sector vulnerability (dalje: Priručnik). Dokument je dio navedene metodologije Svjetske banke. Ocjena svakog pojedinog parametra dana je uzimajući u obzir podatke kojima raspolaže Hanfa (o provedenim nadzorima, nalazima nadzora, izrečenim nadzornim mjerama, izdanim odobrenjima), podatke koji su prikupljeni na odabranom uzorku obveznika putem Upitnika, podatke kojima raspolažu Burza kao operater uređenog tržišta u Republici Hrvatskoj i UZSPN.

5.1. Opće ulazne varijable (General Input Variables)

Na temelju prikupljenih podataka, informacija kojima raspolaže Hanfa i nadležne institucije te iskustava ovlaštenih osoba koje sudjeluju u nadzoru obveznika ocijenjen je:

1. stupanj usklađenosti propisa koji uređuju područje sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma (0,9 – blizu izvrsne)

Ovom varijablom se ocjenjuje ima li RH odgovarajuću zakonsku i podzakonsku regulativu kojom su propisane preventivne mjere i ustroj tijela nadzora za provedbu tih mjera u području SPNFT. Kriteriji koje Priručnik navodi kao mjerodavne prilikom dodjeljivanja ocjene ovoj varijabli su: zakonski i podzakonski propisi o SPNFT te njihova usklađenost s relevantnim međunarodnim standardima, propisivanje mjera dubinske analize stranaka, mjere pojačane dubinske analize za politički izložene osobe, prijava sumnjivih transakcija i sam sustav praćenja SPNFT, mjere poznavanja i praćenja klijenata, itd.

⁶³ www.zse.hr

Ocjena za razinu učinkovitosti zakonskih i podzakonskih propisa kojima su propisane preventivne mjere i nadzor provedbe navedenih mjera u sprječavanju pranja novca jest 0.9.

Obrazloženje:

a. Zakon o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma (Narodne novine, br. 87/2008)

Osim samog Zakona koji propisuje mjere, radnje i postupke obveznika iz financijskoga i nefinancijskoga sektora, društva obveznici su bili dužni uskladiti svoje poslovanje u pitanju SPNFT i sa Hanfa-inom smjernicom; Smjernice za provođenje Zakona o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma za obveznike u nadležnosti Hrvatske agencije za nadzor financijskih usluga iz 2015. godine.

b. Zakon o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma (Narodne novine, br. 108/17)

Zakonom o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma koji je stupio na snagu 1. siječnja 2018. u pravni je poredak RH prenesena Direktiva (EU) 2015/849, te Preporuke FATF-a iz veljače 2012. čime je nadograđen postojeći sustav za sprječavanje pranja novca u RH. Kao pozitivne novine propisane su kontrole unošenja visokih iznosa gotovine nepoznatog izvora u legalne financijske tijekove, povećavanje transparentnosti i dostupnosti podataka o stvarnom vlasništvu nadležnim državnim tijelima radi smanjenja mogućnosti zloupotrebe pravnih subjekata za prikrivanje identiteta stvarnih vlasnika kao eventualnih počinitelja kaznenih djela pranja novca, uključujući i porezne prijevare te za sprječavanje financiranja terorizma, pojačanje institucionalni i operativne funkcionalnosti institucija za nadzor društava obveznika. ZSPNFT detaljnije propisuje definiciju politički izložene osobe te detaljnije rokove za izvršavanje obveza. Smjernice za provođenje Zakona o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma za obveznike u nadležnosti Hrvatske agencije za nadzor financijskih usluga prestala je važiti na dan 12. srpnja 2018., kad je stupio na snagu Pravilnik. Ovim Pravilnikom se društvima obveznicima njegove primjene propisuje postupak procjene rizika od PN/FT, čimbenici rizika koje obveznici trebaju razmotriti pri procjeni rizika od pranja novca i financiranja terorizma koji je povezan s pojedinačnim poslovnim odnosom i povremenom transakcijom te način provođenja mjera pojednostavljene i pojačane dubinske analize stranke. Obveznici u svom radu primjenjuju i odredbe Kaznenog zakona, posebno članak 265. koji je definirao kazneno djelo pranja novca, te članaka 97. do 103. istog Zakona, a koji iste odredbe i proširio izmjenama Kaznenog zakona iz 2018.g. (Narodne novine, br. 181/17). Također, u primjeni je i Zakon o međunarodnim mjerama ograničavanja (Narodne novine, br. 139/2008. i 41/2014, 63/19). Četvrti krug evaluacije RH od strane Odbora Vijeća Europe MONEYVAL (Izvešće, rujan 2013.) jest donio pozitivne ocjene, te takva ocjena prikazuje stvarno stanje u prevenciji pranja novca i financiranja terorizma u RH; , kao pozitivno i zadovoljavajuće, što potvrđuje i činjenicu da se RH do sada nije našla niti na jednoj "crnoj listi" nekooperativnih jurisdikcija prema FATF-u. Nadalje, Hanfa, kao regulatorno nadležno tijelo ima detaljan i jasan sustav u postupcima izdavanja odobrenja za rad društvima, te članovima uprave društava obveznika. U samom postupku izdavanja navedenih odobrenja jedna od stavki kontrole i nadzora prilikom izdavanja istog je i usklađenost društva s odredbama ZSPNFT i podzakonskih propisa. Društva obveznici kojima su u postupcima nadzora izrečene nadzorne mjere otklonila su utvrđene nepravilnosti i tako uskladili poslovanje u cijelosti s propisima koji uređuju sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma. Temelj za navedene ocjene proizlazi iz nalaza provedenih nadzora koji ukazuju da se društva obveznici pridržavanju mjera u svezi SPNFT kao i s obzirom na činjenicu da Hanfa raspolaže s dovoljnim brojem zaposlenika koji nadziru navedeno područje. U Hanfa-i su ustrojena tri sektora koja su zadužena za provođenje nadzora. U svakom sektoru je najmanje dvoje djelatnika specijalizirano za nadzor na području

SPNFT. Najmanje jednom godišnje provode se interne i vanjske edukacije. Svi nadzori nad provedbom mjera iz područja SPNFT se provode kao dio redovitih planiranih nadzora nad obveznicima.

2. kvalitete nadzora u pitanju sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma (0,8 – vrlo visoka)

Ovom varijablom se ocjenjuje postojanje sveobuhvatnog ustroja nadzora s ciljem sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma u RH koji podržavaju odgovarajuće ovlasti, kadrovi i drugi resursi. Priručnik traži da ocjena kvalitete nadzora bude dodijeljena na temelju podataka koji se odnose na: usklađenost nadzornih postupaka sa zakonodavstvom, nadležnost regulatornih tijela, sveobuhvatan ustroj nadzora s ciljem sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma, adekvatne ljudske resurse, dovoljan broj visoko stručno osposobljenih zaposlenika nadležnih tijela, provođenje mjera iz rješenja donesenih na temelju obavljenog nadzora subjekata nadzora/društava obveznika.

Ocjena za kvalitetu nadzora u pitanju sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma jest 0.8.

Obrazloženje:

Vrlo visoka ocjena je dodijeljena varijabli kvaliteti nadzora u pitanju SPNFT budući da HANFA svojim kapacitetima osigurava kvalitetu nadzora u pitanju pranja novca i financiranja terorizma, te također i nalazi provedenih nadzora ukazuju da se obveznici pridržavaju mjera u svezi sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma. Ocjena ukazuje na vrlo visoku razinu kvalitete nadzora SPNFT kod obveznika ovog Sektora. Prema Izvješću MONEYVAL-a o 4. krugu evaluacije RH, nadzorna tijela provode nadzore na temelju procjene rizika i čini se da imaju adekvatne resurse te da razumiju svoju ulogu u sustavu SPNFT. Poslovi provođenja nadzora nad sprječavanjem pranja novca i financiranjem terorizma u nadležnosti su Sektora za superviziju. U Hanfi su ustrojena tri sektora za superviziju, s ukupno 83 zaposlenika. Supervizorski sektori obuhvaćaju cjelokupni nadzor subjekata nadzora, te su zaposlenici sektora obično podijeljeni u supervizorske timove. Šest zaposlenika ovih supervizorskih sektora je visokoobučeno za obavljanje i nadzora poslova iz područja SPNFT. Isti zaposlenici kontinuirano se usavršavaju na edukacijama u organizaciji domaćih ili međunarodnih institucija. U Hanfi ne postoji posebno ustrojen sektor koji se bavi isključivo nadzorom provedbe Zakona o SPNFT, no ustrojen je Odbor za sprječavanje pranja novca, koji održava edukacije predstavnicima subjekata nadzora, bavi se pitanjima usklade regulative s hrvatskim zakonodavstvom, te daje mišljenja na pitanja iz ove materije. U vremenskom razdoblju od 2014. do 2018.g. je nad poslovanjem obveznika koja su društva predstavnici Sektora za vrijednosne papire, proveden 21 nadzor. Svi nadzori su bili neposredni. Neposredni nadzori obavljaju se prema Planu nadzora za narednu godinu koji se izrađuje svake poslovne godine za iduću godinu. Supervizija subjekata nadzora propisana je internim aktom Hanfe, kao regulatornog tijela, pod nazivom Postupovnik planiranja i provođenja postupaka nadzora nad subjektima nadzora u nadležnosti Hrvatske agencije za nadzor financijskih usluga. Nadzor nad provedbom Zakona o SPNFT je također propisan istim Postupovnikom, i najčešće je jedan od predmeta nadzora, tj SPNFT nadzor se provodi u sklopu redovnih nadzora, a po potrebi i kao samostalan predmet nadzora. Nadalje, izrečeno je 15 nadzornih mjera u svezi nepravilnosti ili nezakonitosti vezano za sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma. Sve nezakonitosti/nepravilnosti za koje su izrečene nadzorne mjere su otklonjene odnosno obveznici su uredno i pravodobno postupili po nalogu Hanfe.

3. Kazne za počinjenje prekršaja (0,5 – srednja)

Ovom varijablom ocjenjuje se ima li RH odgovarajuće prekršajne odredbe, i sankcije u slučaju nepridržavanja zakonskih i podzakonskih propisa iz područja SPNFT-a. Također, ova varijabla ukazuje i na izrečene mjere nakon provedenog postupka nadzora Hanfe, te na utjecaj postojanja istih sankcija i mjera na poslovanje subjekata nadzora i na njihove zaposlenike, kao i članova uprave. Kriteriji koje propisuje Priručnik kao relevantne za dodjeljivanje ove ocjene su: propisane i primjenjive prekršajne kazne za nepoštivanje obveza Zakona o sprječavanju pranja novca i financiranju terorizma te podzakonskih propisa. Iste moraju biti i djelotvorne kako bi imale pozitivan utjecaj na društva i rukovodeće funkcije u smislu pridržavanja odredbi zakona i podzakonskih akata i obveza koje proizlaze iz istih.

Ocjena za adekvatnost propisanih prekršajnih kazni jest 0.5

Obrazloženje:

Ocjena ukazuje na visoku razinu adekvatnosti propisanih prekršajnih kazni u slučaju nepridržavanja zakonskih i podzakonskih propisa iz područja SPNFT.

a. Zakon o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma (Narodne novine, br. 87/2008)

Zakonom o SPNFT koje je stupio na snagu u 2009.g. propisane su novčane kazne za utvrđene prekršaje propisane su u Glavi VII. Zakona, te se propisuju kazne za pravne osobe, no propisane su i novčane kazne za članove uprave i/ili drugu odgovornu osobu u pravnoj osobi. Raspon novčanih kazni je u skladu s Prekršajnim zakonom. U razdoblju od 2014. do 2018.g. Hanfa je podnijela 9 optužnih prijedloga zbog kršenja odredbe 90. st 1. Zakona o SPNFT iz 2009.g.^{64.}; Prema statistici tijela kaznenog progona, u relevantnom razdoblju od 2014. do 2018., riješeno je 5 predmeta radi počinjenja prekršaja radi povrede odredaba Zakona o SPNFT, te su u istom razdoblju izrečene novčane kazne počiniteljima ovih prekršaja u ukupnom iznosu od 204.500,00 HRK. ZSPNFT nadzornim tijelima propisuje je da u slučajevima kada je posebnim zakonom predviđeno izdavanje odobrenja za obavljanje određenih poslova, nadležno tijelo može i po prijedlogu nadzornih tijela oduzeti odobrenje za obavljanje tih poslova pravnoj ili fizičkoj osobi koja počini prekršaj iz ZSPNFT. Mjera može biti izrečena i primijenjena u trajanju od tri mjeseca do jedne godine. U razdoblju od 2014. do 2018. Hanfa, kao nadležno i nadzorno tijelo koje izdaje odobrenje za rad društvima i članovima uprave za rad u upravi društava, nije predložila oduzimanje ni oduzela nijedno odobrenje pravnim ni fizičkim osobama zbog nepoštivanja ili kršenja odredbi ili obveza iz Zakona o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma.

b. Zakon o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma (Narodne novine, br 108/17)

ZSPNFT je usklađen s odredbama Direktive (EU) 2015/849 te je primjerice moguće u prekršajnom postupku pokrenutom zbog kršenja odredbi izreći kaznu u iznosu do 38.000.000,00 HRK (za najteže prekršaje, ako je prekršajem ostvarena imovinska korist ili je nastala šteta, kada je prekršaj počinjen u povratu ili počinitelj uopće ne primjenjuje propisane mjere). Dana 7. srpnja 2017. donesen je Zakon o izmjenama i dopunama Prekršajnog zakona (Narodne novine, br. 70/17), između ostaloga i iz razloga što prekršajne sankcije iz ZSPNFT koje su određene sukladno zahtjevima Direktive (EU) 2015/849 nisu bile u skladu s do tada važećim Prekršajnim zakonom u pogledu ograničenja visine prekršajne kazne. Navedenim

⁶⁴ (1) Novčanom kaznom u iznosu od 50.000,00 do 700.000,00 kuna kaznit će se za prekršaj pravna osoba:1. ako ne izradi analizu rizika, odnosno ne odredi procjenu rizika pojedine skupine ili vrste stranke, poslovnog odnosa, proizvoda ili transakcije ili ako analizu i procjenu rizika ne uskladi sa smjernicama koje donese nadležno nadzorno tijelo (članak 7. stavak 2., 3. i 5.).

Zakonom o izmjenama i dopunama Prekršajnog zakona, u Prekršajnom zakonu u članku 33. iza stavka 9. dodaje se novi stavak 10. koji glasi: „(10) Za prekršaje za koje je pravno obvezujućim aktom Europske unije određen raspon novčane kazne ili opći minimum ili opći maksimum novčane kazne ili način izračuna novčane kazne, zakonom se za počinitelja prekršaja može propisati i izreći novčana kazna u iznosu za koji ne vrijede ograničenja iz stavaka 1. – 9. ovoga članka“. Zakonom o SPNFT, kao i navedenim promjenama u Prekršajnom zakonu (Narodne novine, br. 107/07, 39/13, 157/13, 110/15, 70/17, 118/18), koji je stupio na snagu 1. siječnja 2019.g., došlo je do povećanja iznosa propisanih novčanih kazni, posebno kod podizanja gornje granice općeg maksimuma za pravne osobe u Zakonu o SPNFT iz 2018., te ukidanjem iste granice u Prekršajnom zakonu. S obzirom na veličinu društava obveznika Sektora za vrijednosne papire, kao i opseg njihova poslovanja i usluga koje nude klijentima, broju zaposlenika, ovakav raspon propisanih kazni u Prekršajnom zakonu, i Zakonu o SPNFT, društva obveznici smatraju adekvatnim i djelotvornim.

4. Kazne za počinjenje kaznenog djela pranja novca i financiranja terorizma (0,6 – srednje visoka)

Ovom varijablom se ocjenjuje postoje li u RH odgovarajuće kaznene sankcije u slučaju nepridržavanja zakonskih i podzakonskih propisa iz područja SPNFT. To bi trebalo uključivati sankcije za ozbiljna i namjerna kršenja odredbi Zakona i obveza koje proizlaze iz njih, kao i bilo koji oblik sudjelovanja, a koje se može smatrati kaznenim djelom vezanim uz pranje novca. Sankcije bi se trebale primjenjivati ne samo na financijske institucije, nego i na rukovodeće funkcije u istima, kao i na sve zaposlenike društava obveznika. Kriteriji koje Priručnik navodi kao relevantne za ocjenjivanje ove varijable su: postojanje učinkovitog zakonodavnog okvira i propisanih kazni za kazneno djelo pranja novca, dostupnosti i postojanje evidencija o osuđujućim presudama i radnjama koje su poduzete od strane tijela za provedbu zakona u relevantnom razdoblju u vezi s nepridržavanjem odredbi Zakona o SPNFT, podatke o broju istraga, kaznenih progona i osuđujućih presuda.

Ocjena za učinkovitost odgovarajućeg kaznenog pravnog okvira i propisanih sankcija za kazneno djelo pranja novca jest 0,6 (srednje visoka)

Obrazloženje:

Sukladno odredbama Kaznenog zakona (Narodne novine br. 125/11, 144/12, 125/11, 144/12, 56/15, 61/15, 101/17, 108/18) djelo pranja novca propisano je kao kazneno djelo. Istim zakonom, u člancima 77. i 78. propisani su i uvjeti i način oduzimanja imovinske koristi stečene kaznenim djelom. Izmjenama i dopunama Kaznenog zakona (Narodne novine, broj 118/18) predložene su neke bitne promjene uz ovu varijablu, a razlog za to je prvenstveno usklađenje nacionalnog kaznenog zakonodavstva s pravnom stečevinom EU. Usklađenje nacionalnog kaznenog zakonodavstva potrebno je izvršiti na području suzbijanja terorizma kroz transponiranje i implementaciju Direktive (EU) 2017/541 Europskog parlamenta i Vijeća od 15. ožujka 2017. o suzbijanju terorizma i zamjeni Okvirne odluke Vijeća 2002/475/PUP i o izmjeni Odluke Vijeća 2005/671/PUP (SL L 88/6, 31. 3. 2017.) – u daljnjem tekstu: Direktiva o suzbijanju terorizma, dok je u odnosu na suzbijanje prijevara počinjenih protiv financijskih interesa Europske unije analiza nacionalnog kaznenog zakonodavstva pokazala njegovu usklađenost s Direktivom (EU) 2017/1371 Europskog parlamenta i Vijeća od 05. srpnja 2017. o suzbijanju prijevara počinjenih protiv financijskih interesa Unije kaznenopravnim sredstvima (SL L 198/29, 28.7.2017) – u daljnjem tekstu: PIF Direktiva. Ovim izmjenama i dopunama, potrebno je provesti i usklađenje kaznenog zakonodavstva s preporukama iz Izvješća o 4. krugu evaluacije RH o sprječavanju pranja novca i financiranju terorizma, a koje Izvješće je usvojeno na 42. plenarnoj sjednici Odbora stručnjaka Vijeća Europe o procjeni mjera sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma (dalje: MONEYVAL). Kazneno djelo pranja novca iz članka

265. Kaznenog zakona mijenja se kao posljedica implementacije preporuka MONEYVAL-a iz Izvješća o 4. krugu evaluacije Republike Hrvatske o sprječavanju pranja novca i financiranju terorizma. Naime, MONEYVAL, kao stalno tijelo Vijeća Europe nadležno za ocjenu usklađenosti s glavnim međunarodnim standardima za suzbijanje pranja novca i financiranje terorizma i učinkovitost njihove provedbe te kao tijelo nadležno za davanje preporuka nacionalnim vlastima u pogledu potrebnih poboljšanja njihovih nacionalnih sustava, tijekom evaluacije RH 2013., izradilo je niz preporuka, a dio kojih se odnosi na potrebu izmjena kaznenog materijalnog zakonodavstva. Usklađenje kaznenog materijalnog zakonodavstva postignuto je kroz punu implementaciju članka 6. Konvencije Ujedinjenih naroda protiv transnacionalnog organiziranog kriminaliteta (Narodne novine - Međunarodni ugovori, broj: 14/2002), članka 3. stavka 1. Konvencije Ujedinjenih naroda protiv nezakonitog prometa droga i psihotropnih tvari (Narodne novine - Međunarodni ugovori, broj: 4/94) i članka 9. Konvencije Vijeća Europe o pranju, traganju, privremenom oduzimanju i oduzimanju prihoda stečenog kaznenim djelom i o financiranju terorizma (Narodne novine - Međunarodni ugovori, broj: 5/2008). S tim u svezi, kroz propisivanje lažnog prikazivanja nezakonitog podrijetla imovinske koristi, kao i pomaganja počinitelju ili sudioniku predikatnog kaznenog djela da izbjegne pravne posljedice djela kroz izbjegavanje kaznenog progona ili oduzimanje imovinske koristi ostvarene kaznenim djelom, prošireni su postojeći modaliteti počinjenja kaznenog djela pranja novca. Kao nova inkriminacija predmetnog kaznenog djela, predloženo je propisivanje davanja uputa ili savjeta ili uklanjanje prepreka kao konkretnih pojedinačnih oblika radnji počinjenja te propisivanje generalne klauzule „ili na drugi način“ u olakšanju njegova počinjenja kao analogie intra legem. Zaključno, kao posljedica preporuke MONEYVAL-a kojom se izjednačava imovinska korist ostvarena kaznenim djelom sa imovinom, a imovina sa predmetom, koji se sukladno općim odredbama Kaznenog zakona neće uvijek oduzeti, predlaže i propisivanje oduzimanja imovinske koristi, predmeta i sredstava nastalih počinjenjem kaznenog djela iz članka 265. stavka 1. do 5. Kaznenog zakona ili namijenjenih ili uporabljenih za počinjenje kaznenog djela te utvrđivanje prava ništetnim. U podacima koje su prikupljene Upitnicima, društva obveznici smatraju da je kazneno djelo jasno propisano, da su kazne dovoljno visoke te učinkovite. U relevantnom razdoblju od 2014. do 2018.g. Hanfa nije podnijela nijednu kaznenu prijavu zbog počinjenja kaznenog djela pranja novca. Zbog procjene djelotvornosti cjelovitog sustava u suzbijanju pranja novca i financiranja terorizma navodimo opis postupanja u skladu sa člankom 148. Zakona. Ravnateljstvo policije, uključujući i Policijski nacionalni ured za suzbijanje korupcije i organiziranoga kriminaliteta; nadzorne službe ministarstva nadležnog za financije – Porezna uprava, Financijski inspektorat, Carinska uprava i druge službe ministarstva nadležnog za financije; Hrvatska narodna banka i Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga najmanje jednom godišnje, do kraja prvog kvartala tekuće godine za prethodnu godinu, obavještavaju UZSPN o podnošenju kaznene ili druge prijave za kazneno djelo pranja novca, povezana predikatna kaznena djela i kazneno djelo financiranja terorizma.

Nadležna državna odvjetništva i nadležni sudovi. u predmetima u kojima se kazneni postupak vodi za kazneno djelo pranja novca, povezana predikatna kaznena djela ili kazneno djelo financiranja terorizma, dvaput godišnje UZSPN dostavljaju podatke o: pokretanju istrage, potvrđivanju optužnice, nepravomoćnim i pravomoćnim presudama, ostvarenoj međunarodnoj suradnji, uključujući međunarodnu pravnu pomoć i privremenom oduzimanju predmeta, mjerama osiguranja i oduzimanju imovinske koristi stečene kaznenim djelom. Hrvatska narodna banka, Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga, Financijski inspektorat i Porezna uprava UZSPN dostavljaju podatke o podnesenim optužnim prijedlozima protiv obveznika zbog prekršaja propisanih Zakonom. Financijski inspektorat UZSPN dostavlja podatke o predmetima u kojima je dovršen prekršajni postupak zbog prekršaja propisanih ovim Zakonom.

5. Učinkovitost i kvaliteta korporativnog upravljanja (0,9 – blizu izvrsne)

Varijablom pod točkom 4.1.5. Priručnika ocjenjuje se dostupnosti i učinkovitost korporativnog upravljanja u društvima obveznicima, a koja uključuje postupke licenciranja, izdavanja odobrenja za rad društvima, kao i odobrenja za članstvo u upravi, i drugih potrebnih oblika.

Kriteriji koje navodi Priručnik kao relevantne za dodjeljivanje ove ocjene su: podaci koje je potrebno prikupiti za dodjeljivanje ove ocjene su: propisani postupci za izdavanje odobrenja društvima i fizičkim osobama, posebno navodeći poštovanje „fit nad proper“ načela prilikom izdavanja suglasnosti, odgovarajuće znanje zaposlenika i članova uprave o materiji sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma. Varijabla je bitna jer upućuje na važnost odgovarajućeg korporativnog upravljanja, te uspostavljenju organizacijsku strukturu u društvima s jasno razgraničenim sustavom upravljanja, kao i jasne linije izvještavanje i komunikacije između uprave i zaposlenika.

Ocjena za učinkovitost i kvaliteta korporativnog upravljanja jest 0.9 (blizu izvrsne)

Obrazloženje:

Poslovanje i organizacijski ustroj i struktura društava obveznika iz Sektora za vrijednosne papire uređeni su s više različitih zakona i podzakonskih akata. Društva obveznici se razlikuju i po kriterijima veličine, ukupne aktive, broja zaposlenika, profila klijenata, proizvoda i usluga, itd. koje pružaju i nude. No sva društva obveznici ovog Modula 4, unatoč razlikama, imaju sličnosti u organizacijskoj strukturi. Sva društva imaju upravu, većina i nadzorni odbor. Isto tako sva društva su dužna u skladu sa zakonima koji uređuju njihovo poslovanje ustrojiti kontrolne funkcije, i to najmanje: kontrolnu funkciju upravljanja rizicima, funkciju praćenja usklađenosti s relevantnim propisima, i kontrolnu funkciju unutarnje revizije. Kontrolne funkcije predmet su postupka izravnog i neizravnog nadzora koji provodi Hanfa, te ovako odvojene funkcije omogućuju transparentnost u koordinaciji rada, te pravovremeno izvještavanje uprave. Članovima uprave u društvima obveznicima mogu biti imenovane samo osobe koje su dobile prethodno odobrenje Hanfa-e. U postupku izdavanja odobrenja za članstvo u upravi, Hanfa procjenjuje ispunjava li kandidat određene uvjete za obavljanje funkcije. Unatoč različitoj regulativi koja uređuje poslovanje predmetnih subjekata ove Nacionalne procjene rizika, načelo fit and proper se primjenjuje pri odabiru i procjeni svih članova uprave/nadzornog odbora u svim subjektima. Navedeno načelo daje osnovu za određivanje kriterija koje je kandidat za člana uprave obvezan ispuniti, a kako bi mogao obavljati funkciju u upravi. Kriteriji koje se posebno i pozorno procjenjuje su obrazovanje, iskustvo te dobar ugled kandidata. Iako svi članovi upravnog tijela moraju imati dobar ugled, bez obzira na vrstu, opseg i složenost poslova društva ili položaj tog člana unutar njega, zahtjevi u vezi s iskustvom razlikuju se ovisno o vrsti, opsegu i složenosti poslova društva, te određenom radnom mjestu. U pogledu ugleda, znanja i iskustva koji su detaljno propisani podzakonskim aktima. Detaljna pravila o uvjetima za člana uprave i postupcima izdavanja prethodne suglasnosti propisana su najčešće podzakonskim aktima. U razdoblju od 2014. do 2018. godine niti jednom članu uprave obveznika nije oduzeto dano odobrenje zbog neispunjavanja obveza i kriterija vezanih za sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma. Nadalje, u navedenom razdoblju oduzeta su tri odobrenja zbog prestanka ispunjavanja propisanih uvjeta ili drugih slučajeva propisanih zakonom koji propisuje poslovanje obveznika.

6. Integritet zaposlenika društava obveznika Sektora za vrijednosne papire (0,9 – blizu izvrsne)

Ovom varijablom ocjenjuje se postupaju li zaposlenici društava obveznika s integritetom pri izvršavanju obveza koji proizlaze iz Zakona o SPNFT, podzakonskih propisa te internih akata društava. Priručnik navodi da se varijabla procjenjuje sljedećim podacima: sigurnosne provjere

zaposlenika, interni akti kojima se propisuju disciplinski postupci prema zaposlenicima zbog nepridržavanja obveza iz područja sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma, broj disciplinskih postupaka zbog problema s integritetom zaposlenika, broj kaznenih prijava protiv zaposlenika društva zbog kaznenih djela vezanih uz sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma.

Ocjena stupnja integriteta s kojim zaposlenici društava Sektora za vrijednosne papire postupaju u primjeni propisa i internih akata vezanih uz sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma jest 0,9 (blizu izvrsne - close to excellent).

Obrazloženje:

Društva obveznici iz Sektora za vrijednosne papire u podacima zaprimljenima kroz poslane Upitnike navode da svi zaposlenici prilikom zapošljavanja prolaze provjeru, i to dostavljanjem tražene dokumentacije od tijela kaznenog progona i policije, a posebno se traži potvrda nadležne institucije o nekažnjavanju ili da kazneni postupak protiv zaposlenika nije aktualan, kao i preporuke bivših poslodavaca i suradnika. Osim prilikom zapošljavanja, potrebna je i opsežna dokumentacija za dokazivanje visokog stupnja integriteta prilikom izdavanja odobrenja brokerima i investicijskim savjetnicima koji rade u društvima. Do 31.12.2018.g. Hanfa je bila nadležno tijelo koje je izdavalo odobrenja zaposlenicima obveznika koji obavljaju poslove brokera i investicijskog savjetnika koji također u postupku pred Hanfa podnose uvjerenje nadležnog tijela o nekažnjavanju te dokazuju ugled, znanje i iskustvo polaganjem odgovarajućeg ispita i radnim iskustvom u propisanom trajanju. U odnosu na zaposlenike nositelje kontrolnih funkcija propisani su uvjeti koji se odnose na kontrolne funkcije. U navedenom razdoblju od 2014. do 2018. nijedno društvo nije pokrenulo disciplinski postupak ni podnijelo kaznenu prijavu protiv svojih zaposlenika, kao ni protiv članova uprave zbog nepoštivanja propisa i obveza iz Zakona o SPNFT, i pripadajućih podzakonskih akata. Također, prema dostavljenim podacima, ni Burza, u navedenom razdoblju, nije pokrenula nijedan postupak vezanih za nepravilnosti u postupanjima njenih članova, a koji postupci za rezultat imaju izdavanje mjera upozorenja i privremenom zabranom obavljanja djelatnosti. Sva društva imaju interne akte kojima propisuju mjere i sankcije protiv zaposlenika koji bi prekršili obveze Zakona o SPNFT i podzakonskih propisa. Mjere i sankcije kod većine anketiranih društava obveznika propisane su internim aktom o radnim obvezama, pravilnicima o radu, te posebnim aktima društava koji se odnose isključivo na izvršavanje obveza sukladno Zakonu o SPNFT, a za zaposlenika su opomene/upozorenje pred otkaz, te otkaz ugovora o radu, u slučaju ponavljanja neke nepravilnosti ili nepoštivanja obveza. Osim navedenog, društva obveznici kontinuirano rade na održavanju visokog stupnja integriteta svojih zaposlenika održavanjem internih edukacija, kao i omogućavanjem vanjskih organiziranih edukacija, revizijom internih akata koji se odnose na radne obveze i prava zaposlenika, i obveza prema Zakonu o SPNFT, te njihovim potrebnim izmjenama i dopunama.

7. Znanje zaposlenika društava obveznika o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma (0,7 – visoka)

Ovom varijablom ocjenjuje se posjeduju li zaposlenici potrebno znanje i razumijevanje svojih obveza i dužnosti kada je u pitanju SPNFT. Priručnik pobliže opisuje koje podatke je potrebno ocijeniti, a kako bi se donijela konačna ocjena ove varijable: dostupnost i primjerena kvaliteta materijala za edukaciju, učestalost edukacije te broj zaposlenika koji se educira, procjena znanja zaposlenika o njihovim obvezama povezanih sa područjem sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma.

Ocjena stupnja znanja zaposlenika kreditnih institucija vezanih uz sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma u pogledu njihovih obveza i dužnosti jest 0.7 (visoka).

Obrazloženje:

Zakonom o SPNFT iz 2018.g. društva obveznici su dužni osigurati redovito stručno osposobljavanje i edukaciju svih zaposlenika koji obavljaju zadaće na području SPNFT (odnosno mjestima koja su ili bi mogla biti izložena riziku pranja novca i financiranja terorizma) U okviru edukacije obveznik je dužan upoznati svoje zaposlenike s: odredbama Zakona o SPNFT, propisima donesenim na temelju Zakona o SPNFT, internim aktima obveznika, smjernicama i listom indikatora za prepoznavanje sumnjivih transakcija. Obveznici su dužni za svaku kalendarsku godinu pripremiti godišnji program stručnog usavršavanja i edukacije na području SPNFT (u pripremanju sudjeluju ovlaštena osoba i njezin zamjenik) .Ovlaštena osoba i zamjenik mogu provoditi edukaciju na interno organiziranim radionicama. Obveznik je dužan dokumentirati vrijeme i način održavanja edukacije, sadržaj edukacije te popis osoba koje su sudjelovale. Društva obveznici su uredno ispunili ovu obvezu u relevantnom razdoblju, tj od stupanja Zakona o SPNFT na snagu, te u roku Hanfi dostavili materijale. Uvidom u materijale i dobivene podatke, vidljivo je da je došlo do poboljšanja broja, kvalitete i važnosti održavanja edukacije na ovu temu, u usporedbi sa razdobljem od 2011.g. do 2013.g.. Nalazi nadzora ukazuju da obveznici izrađuju planove edukacije u svezi SPNFT koje provode, te uredno vode evidenciju o provedenim edukacijama. Interne edukacije održava ovlaštena osoba i/ili osoba koja je nositelj funkcije praćenja usklađenosti s relevantnim propisima u društvu, a koja obavlja i poslove ovlaštene osobe za sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma , a koja ujedno i kreira materijale za održavanje edukacije. Interne edukacije namijenjene su svim zaposlenicima društva, i uvidom u dostavljene Upitnike, održavaju se jednom godišnje ili po potrebi, u skladu s izmjenama zakona i vezanih podzakonskih akata, pogotovo zbog informiranosti zaposlenika o promjenama i novim obvezama iz Zakona i podzakonskih akata. Prema podacima iz Upitnika, u razdoblju od 2014. do 2018. održano je 160 internih edukacija od ukupnog broja od 32 društava. Edukacije su se prvenstveno održavale zbog izmjena Zakona i pravnog okvira koji uređuje materiju sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma. Zaposlenicima društava obveznika, prema odgovorima obveznika, dostupni su svi materijali, propisi, interni akti vezani uz sprječavanje pranja novca i financiranje terorizma. Tematika sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma je obavezan dio obrazovnog programa i ispita za stjecanje stručnog znanja brokera, investicijskog savjetnika, ovlaštenog upravitelja mirovinskim fondovima i ovlaštenog upravitelja mirovinskim osiguravajućim društvima. Prema dostupnim podacima, u razdoblju od 2014. – 2018. zaposlenici obveznika su sudjelovali na edukacijama organiziranim od strane vanjskih suradnika. Sukladno podacima iz Upitnika, zaposlenici svih obveznika Sektora za vrijednosne papire sudjelovali su na edukacijama koje održavaju: Hrvatska gospodarska komora, Hanfa, UZSPN i Burza. Na organizirane edukacije društva upućuju ovlaštene sobe za pitanja sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma i /ili osobe koje nose funkciju praćenja usklađenosti. Takve edukacije održavaju se minimalno jednom godišnje, od svake navedene institucije, te ih zaposlenici društava uredno pohađaju. Akademija Zagrebačke burze osigurala veliki broj edukacija za predstavnike financijskog sektora.

Razdoblje	Vrsta i naziv edukacije/seminara	Broj sudionika (ukupno po godinama)
2014.	Sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma u financijskom sektoru	46
2015.	Sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma u financijskom sektoru	47
2016.	Sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma u financijskom sektoru (uz poslovanje s inozemstvom)	42
2017.	Sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma u financijskom sektoru	35
2018.	Sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma u financijskom sektoru	37

Izvor: Hanfa podaci

Akademija Burze je u relevantnom razdoblju organizirala po dvije edukacije godišnje. Vezano uz edukacije koje provode Hanfa i UZSPN pri Hrvatskoj gospodarskoj komori, u razdoblju od 2014. do 2018. je na istima sudjelovalo 512 sudionika/zaposlenika društva obveznika.

8. Kvaliteta rada nositelja ovlaštene osobe u društvima obveznicima (0,8 – vrlo visoka)

Ova varijabla se odnosi na učinkovitost funkcije ovlaštene osobe za sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma, kao i funkcije praćenja usklađenosti s relevantnim propisima u društvima obveznicima. Kontrolna funkcija praćenja usklađenosti sa relevantnim propisima bi trebala biti sveobuhvatna, s posebno ustrojenim funkcijom za praćenje sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma. Ovlaštena osoba u radu bi trebala biti potpuno samostalna, i komunikacijski izravno povezana s rukovodećim funkcijama. Kriteriji koje predmetni Priručnik navodi kao mjerodavne kriterije za ovu ocjenu su: ustroj kontrolne funkcije i funkcije ovlaštene osobe, s obzirom na volumen i prirodu samog poslovanja i usluga koje obveznik nudi; ovlaštenu osobu koja bi trebala biti imenovana iz redova rukovodećih funkcija, te imati ustrojenu kontrolnu funkciju interne revizije ili bi rad ovlaštene osobe za pitanja sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma trebao biti predmet kontrole. Priručnik navodi da bi unutar ove funkcije bilo potrebno imati uspostavljenu djelatvornu funkciju ovlaštene osobe za provođenje mjera i radnja koje se poduzimaju radi sprječavanja i otkrivanja pranja novca i financiranja terorizma u skladu s relevantnim propisima i međunarodnim standardima, a koja omogućava visoku razinu pridržavanja tih propisa i standarda. U skladu sa Zakonom o SPNFT, uprava društva obveznika dužna je: imenovati ovlaštenu osobu te jednoga ili više zamjenika ovlaštene osobe na rukovodećoj razini, a sve primjereno prirodi i veličini posla obveznika osigurati da ovlaštena osoba bude zaposlena na radnome mjestu koje je u organizacijskoj strukturi obveznika sistematizirano na takvome položaju da ovlaštenoj osobi omogućava brzo, kvalitetno i pravodobno izvršavanje zadaća propisanih Zakona o SPNFT. Osim navedenog, potrebno je osigurati: neograničeni pristup svim potrebnim podacima i dokumentaciji, odgovarajuće organizacijske, kadrovske, materijalne i druge uvjete primjerene prostorne i tehničke uvjete koji jamče odgovarajući stupanj zaštite povjerljivih podataka i informacija kojima raspolaže sustav koji omogućava dostavu svih zatraženih podataka, informacija i dokumentacije, redovito stručno osposobljavanje i izobrazbu zaposlenika obveznika, jasno razgraničenje ovlasti i odgovornosti ovlaštene osobe i zamjenika ovlaštene osobe u odnosu na ovlasti i odgovornosti drugih zaposlenika obveznika.

Ocjena razine djelotvornosti funkcije ovlaštene osobe za provođenje mjera i radnja koje se poduzimaju radi sprječavanja i otkrivanja pranja novca i financiranja terorizma: 0.8 (vrlo visoka).

Obrazloženje:

Zakonom o SPNFT iz 2009., kao i izmijenjenim Zakonom iz 2018.g., propisana je obveza za financijske institucije da imenuju jednu ovlaštenu osobu i jednog ili više zamjenika ovlaštene osobe, koji imaju neovisnost u radu i mogućnost izravne komunikacije s upravom. Sva društva obveznici Sektora za vrijednosne papire imaju ustrojenu navedenu funkciju. Obveza ustrojavanja funkcije praćenja usklađenosti s relevantnim propisima u društvima za upravljanje investicijskim fondovima s javnom ponudom, te društvima za upravljanje alternativnim investicijskim fondovima propisana je zakonima koji su stupili na snagu 1.7.2013., a u društvima za upravljanje dobrovoljnim mirovinskim fondovima zakonom koji je stupio na snagu 20.2.2014.. Navedena društva su, sukladno zakonskim obvezama ustrojila kontrolnu funkciju praćenja usklađenosti s relevantnim propisima, te je ovo jedna od funkcija čiji rad je nadziran od strane Hanfe u subjektima nadzora. Investicijska društva imaju ustrojenu ovu kontrolnu funkciju od 2009. u skladu sa odredbama ZTK. S obzirom na razlike u veličini društava obveznika ovog Modula, kao i u opsegu samog posla i usluga koje pružaju, postoje i razlike u odabiru zaposlenika koji obavlja funkciju ovlaštene osobe. U većini društava Modula 4, ovlaštena osoba obavlja i druge poslove u društvu, ne samo ovu funkciju. Također, te osobe većinski nisu raspoređene na rukovodeće funkcije. Sukladno prikupljenim podacima iz Upitnika, kao i nalazima nadzora, ovlaštenim osobama, omogućena je samostalnost u radu, kao i otvorena komunikacija s upravom, te potrebni uvjeti rada. Društva obveznici ocjenjuju rad ovlaštenih osoba visokim ocjenama (vrlo dobro-izvrsno obnašanje funkcije ovlaštene osobe). U razdoblju od 2014.do 2018. nisu utvrđeni prekršaji vezani uz funkciju ovlaštenu osobu. No, kod ukupno sedam društava su u postupku nadzora pronađene manje nepravilnosti, te su ih društva uklonila u roku koji je bio zadan rješenjem na temelju provedenog nadzora. Nepravilnosti su se u razdoblju od 2014. do 2018.g. najčešće odnosile na osiguranju provođenja ponovne dubinske analize stranaka, provođenju mjera stalnog praćenja poslovnog odnosa stranaka te unaprjeđenje internih akata. Prema prikupljenim podacima od obveznika, ovlaštene osobe u društvima uredno daju preporuke i prijedloge za poboljšanje sustava sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma, koje i ispunjavaju u roku. Prijedlozi i preporuke najviše se odnose na izmjene internih akata kojim se uređuje pitanje sprječavanja pranja novca sa regulativom. Društva su dužna kreirati interne akte na temelju Zakona, Smjernice iz 2015., i Pravilnika. Obveznici su internim aktima dužni propisati analizu odnosno procjenu rizika, određivanje pondera ili ocjene rizika za svaku kategoriju klijenata, poslovni odnos, proizvod, transakciju; postupke provođenja mjere dubinske analize stranke; postupke kojima se utvrđuje je li stranka politički izložena osoba; politike i procedure za rizik koji prati poslovni odnos ili transakcije sa strankama koje nisu fizički nazočne; listu indikatora za prepoznavanje stranaka i sumnjivih transakcija za koje postoje razlozi za sumnju na pranje novca ili financiranje terorizma; načine dostavljanja obavijesti i odvijanja suradnje između ovlaštene osobe i zaposlenika. Interni akti su predmet izravnog i neizravnog nadzora. Rad ovlaštene osobe za pitanja SPNFT je i predmet kontrole funkcije interne revizije. Podacima prikupljene kroz Upitnik, društva obveznici navode da nije bilo utvrđenih nepravilnosti i nezakonitosti u radu ovlaštene osobe od strane interne revizije u razdoblju od 2014. do 2018.g. Naime, društva obveznici su dužni najmanje jednom godišnje osigurati redovitu unutarnju reviziju sustava PN/FT, uzimajući u obzir veličinu i prirodu posla obveznika. Unutarnja revizija procjenjuje adekvatnost, učinkovitost i djelotvornost sustava unutarnjih kontrola i na temelju objektivnih dokaza provjerava postoji li dostatna razina sigurnosti da provođenje politika, kontrola i postupaka bude u funkciji smanjivanja i djelotvornoga upravljanja rizikom od PN/FT. Isto tako, zbog stanja na tržištu, kao i pitanja nezaposlenosti, došlo je i do promjena u zaposlenicima koje

obavljaju funkciju praćenja usklađenosti sa relevantnim propisima, kao i u osobi ovlaštenoj osobi. Društva obveznici ovog Modula navode da je bilo između 1 do 2 promjene u ovim osobama.

9. Sustav praćenja pranja novca i financiranja terorizma (0,7 – visoka)

Ovom varijablom se procjenjuje se imaju li društva obveznici Sektora vrijednosnih papira učinkovite informacijske sustave koji služe za prikupljanje podataka, praćenje i prijavu sumnjivih transakcija te vođenja evidencija i čuvanja podataka. S obzirom na razlike u veličini društava ovog Modula, opsegu poslovanja, prihoda, broju zaposlenih, vrsti usluga koje nude, dobro ustrojen sustav unutarnjih kontrola može biti primjeren za manja društva, dok će u većim društvima obveznicima biti potrebna sofisticirana programska podrška za brže pretraživanje veće količine podataka. Kriteriji koje navodi Priručnik kao relevantne za dodjeljivanje ocjene su: odgovarajući informacijski sustav za praćenje transakcija prema profilu klijenata, dostupnost i praćenje evidencija i podataka, omogućuje prepoznavanje i praćenje klijenata koje su politički izložene osobe, praćenje neuobičajeno velikih i /ili sumnjivih transakcija.

Ocjena djelotvornosti sustava praćenja pranja novca i financiranja terorizma jest 0.7 (visoka).

Obrazloženje:

Člankom 67. stavkom 9. Zakona o SPNFT iz 2018.g propisana je dužnost i obveza uprave društva obveznika da za uspostavom odgovarajući informacijski sustav s obzirom na organizacijsku strukturu i izloženost riziku od pranja novca i financiranja terorizma radi automatizirane i cjelovite procjene rizika stranaka, stalnoga praćenja poslovnih odnosa te u svrhu pravodobnoga i cjelovitoga obavještanja UZSPN o transakcijama te u svrhu postupanja po zahtjevima i nalogima UZSPN u skladu s odredbama ZSPNFT i na temelju njega donesenih podzakonskih akata. U relevantnom razdoblju obveznici Sektora za vrijednosne papire su prijavili 23 sumnjive transakcije, što predstavlja 0,75% ukupnih prijava takvih transakcija. Od ukupno 23 prijave, 4 su se odnosile na transakciju povezanu s off shore zonom. Također, UZSPN je otvorio 4 slučaja na temelju zaprimljenih prijava zbog sumnje na pranje novca, te iste prosljedio nadležnim tijelima na daljnje postupanje. Sam sustav i njegova učinkovitost, kao i daljnji tehnološki razvoj istog ovisi o veličini i financijskim resursima samog društva. Manja društva imaju jednostavnije sustave, no zadovoljavajuće s obzirom na profil klijenata s kojima ostvaruju poslovni odnos. Veća društva, posebno društva obveznici koji su dio financijske grupe, imaju sofisticiranije sustave, koji im omogućuje bržu pretragu u duljim vremenskim razdobljima. S obzirom da se društva iz Modula Sektora vrijednosnih papira međusobno znatno razlikuju po veličini, opsegu poslovanja, ukupnoj aktivni, broju zaposlenih, itd. možemo zaključiti da sva društva obveznici imaju adekvatne sustave praćenja sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma. Analizom podatka iz Upitnika, vidljivo je sva društva imaju sustav koji je učinkovit za stalno praćenje poslovnog odnosa klijenta, uključujući i kontrolu transakcija kao što su npr. neuobičajene ili kompleksne transakcije koje klijent obavlja tijekom poslovnog odnosa. Također, društva navode da im sustav tj. programska podrška koju koriste omogućuje brz pristup podacima o klijentima i trgovanju. Od ukupnog broja društava obveznika ovog Modula, četiri društva obveznika navode da im postojeći informacijski sustav ne omogućuje ili im samo djelomično omogućuje provjeru i ažuriranje PEP (politički izložena osoba) statusa klijenta. Kod društava određeni podaci vezani uz provjeru i ažuriranje PEP statusa klijenata vrši ručnom obradom podataka, ne automatskim uvidom u podatke i profile. Sva društva mogu putem svog informacijskog sustava u svakom trenutku razgraničiti iznos sredstava te broj i veličinu transakcija po svakom pojedinom klijentu. Isto tako, četiri od ukupnog broja anketiranih društava navodi da im programska podrška ne omogućuje kontrolu odnosno poduzimanje odgovarajućih mjera u svrhu sprječavanja transakcija klijenata sa međunarodnih sankcijskih lista. Jedno društvo je zbog

nepravilnosti u radu informacijskog sustava predložilo te zatražilo doradu IT programa kojim se prati sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma. Na osnovi istog Upitnika, utvrđeno je da pristup informacijskom sustavu, kao i svim podacima o transakcijama imaju ovlaštene osobe. ZSPNFT propisuje da su društva obveznici su dužni čuvati podatke, informacije i dokumentaciju prikupljenu primjenom ZSPNFT i na temelju njega donesenih podzakonskih akata do deset godina od prestanka poslovnog odnosa. Društva obveznici ovog Modula na propisan način, u elektroničkom obliku čuvaju potrebnu dokumentaciju, u Zakonu propisanom roku.

10. Utjecaj tržišta na upravu obveznika u smjeru usklađenja sa standardima na području sprječavanja pranja novca

Varijabla ocijenjena sa n/a.

11. Transparentnost pravnih subjekata (0,7 - visoka)

Ovom varijablom ocjenjuje se mogućnost zločincima/potencijalnim peračima novca da sakriju stvarno vlasništvo u pravnim osobama, trustovima i ostalim sličnim gospodarskim subjektima koji su registrirani u državi. Priručnik kao mjerodavne kriterije za ocjenu ove varijable navodi: podaci i informacije o tome jesu li propisani zakonski uvjeti za obavljanje djelatnosti i zanimanja (npr. odvjetništvo, javni bilježnici, pružatelji raznih usluga), ima li država ustrojene adekvatne mehanizme i resurse za prikupljanje informacija i podataka o stvarnom vlasništvu i organizaciji svih oblika društava koje su osnovane ili registrirane za rad na svom teritoriju.

Ocjena za razinu transparentnosti pravnih subjekata jest 0,7 (visoka).

Obrazloženje:

Pravni subjekti (trust) na koje upućuje ova varijabla ne postoje u RH. Vezano uz propisane uvjete za osnivanje društava, Zakon o trgovačkim društvima (ZTD) predstavlja osnovni regulatorni okvir koji uređuje osnivanje, ustrojstvo i poslovanje trgovačkih društava. Društva osnovana sukladno odredbama navedenog Zakona sa sjedištem u RH upisuju se u javni registar, Sudski registar, čija pravila upisa trgovačkih društava u registar regulira Zakon o sudskom registru (ZSR). Prilikom utvrđivanja stvarnih vlasnika klijenta, obveznici se rukovode javno dostupnim podacima iz Sudskog registra iz kojih je vidljiv popis članova društva kao i sve promjene članova društva (za fizičke osobe objavljuju se sljedeći podaci: ime i prezime, prebivalište, opći identifikacijski broj, a za pravne osobe tvrtka, sjedište, sud u kojem su upisani, matični i opći identifikacijski broj). Sudski registar je javan te je dostupan obveznicima i institucijama, te se presumira da su podaci važni za ovu varijablu, posebno podaci o osnivačima, vlasništvu, upravi te kapitalu točni. Ako su pravne osobe klijenti sa sjedištem u inozemstvu, ili fizičke osobe sa prebivalištem u inozemstvu, nalazi provedenih nadzora pokazuju da obveznici kod utvrđenja krajnjeg vlasnika prikupljaju dokumentaciju i izjave klijenta. Društva se koriste i stranim javnim registrima pri provjeravanju podataka i informacija potrebnih za dubinsku analizu stranaka, no uvid u podatke u stranim registrima je dosta ograničen. Problem utvrđivanja stranaka je vidljiv kod provjeravanja podataka pravnih osoba sa sjedištem u off shore destinacijama i područjima poznatim kao „porezne oaze“ ili kod društava koje su u vlasništvu drugih pravnih osoba sa sjedištem na tim područjima. No, prema podacima iz Upitnika samo tri obveznika od ukupnog broja naveli su da su u razdoblju od 2014. do 2018. imali klijente sa sjedištem na području koja su označena kao off shore financijskog centra odnosno porezna oaza. Pravni subjekti koji se mogu iskoristiti za skrivanje pravog vlasništva nisu u značajnoj mjeri dostupni u pravnom sustavu RH.

12. Kvaliteta infrastrukture za identifikaciju (0,7 - visoka)

Sukladno uputi iz Priručnika, procedure dubinske analize u pogledu identifikacije klijenata smatraju se iznimno naprednima onda kada društva obveznici glede utvrditi identitet klijenata upotrebljavajući pouzdane, neovisne izvorne dokumente, podatke ili informacije. Dobra infrastruktura za identifikaciju sprječava upotrebu lažnih dokumenata, krivotvorenih isprava i lažnih identiteta. Lažni dokumenti i lažni identiteti otežavaju mogućnost otkrivanja i istrage o PNFT-u kao i praćenje traga prihoda od kriminala vezanog uz kaznena djela pranja novca. Kriteriji koje propisuje Priručnik kao relevantne za ocjenu ove varijable su: pouzdanost u nacionalni sustav identifikacije, dokumente koje izdaju nadležna nacionalna tijela, a u svrhu identificiranja, pouzdane baze podataka i /ili izvore koje daju potrebne informacije o ulagateljima i klijentima.

Ocjena kvalitete potrebne infrastrukture za identifikaciju klijenata glede sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma jest 0,7 (visoka).

Obrazloženje:

Rezultati podataka iz Upitnika ukazuju da društva obveznici nisu imali slučajeve uspostave poslovnog odnosa s osobom za koju bi se naknadno utvrdilo da su isprave na temelju kojih je klijent identificiran krivotvorene. Pri utvrđivanju identiteta klijenata prilikom provođenju mjera dubinske analize društva obveznici Modula Sektora vrijednosnih papira, se najviše koriste navedenim pouzdanim izvorima informacija i izdanim dokumentima od strane nacionalne vlasti. Pri utvrđivanju identiteta fizičkih osoba rezidenata provjerava se osobna iskaznica ili putna isprava, dok se za pravne osobe uzimaju podaci iz javnih registara koji sadrže podatke koji omogućuju identifikaciju i djelatnosti pravnih osoba. Sva društva obveznici navode ove pouzdane izvore informacija kao osnovu za utvrđivanje identiteta klijenata fizičkih i pravnih osoba. Također, nijedno od ukupnog broja društava obveznika nije u relevantnom razdoblju naišlo na situaciju u kojima su potencijalni klijenti imali lažne osobne podatke i/ili krivotvorene isprave prilikom uspostave poslovnog odnosa.

13. Dostupnost neovisnih izvora informacija (0,7 – visoka)

Ovom varijablom se procjenjuje dostupnost neovisnih i pouzdanih izvora informacija koji služe za praćenje transakcijskih obrazaca klijenata društava obveznika. Postojanje i dostupnost neovisnih izvora informacija pridonose kvaliteti kod provedbi mjera dubinske analize stranaka, posebno u dijelu utvrđivanja transakcijskih obrazaca klijenata, podataka o cjelokupnom poslovnom odnosu društva i klijenta. Takvi podaci mogu uključivati i one podatke kojima raspolažu i vode o njima evidencije uredi za kreditni bonitet, informacije o prethodnom poslovanju s društvima obveznicima i bankama, dostupni podaci bivših poslodavaca, dostupni komunalni računi.

Ocjena varijable dostupnosti, kvalitete i učestalosti korištenja pouzdanih i neovisnih izvora informacija od strane društava obveznika je 0,7 (visoka).

Obrazloženje:

Vežano uz ocjenu dostupnosti neovisnih izvora podataka potrebnih za dubinsku analizu klijenta, analizom odgovora iz Upitnika utvrđeno je da društva obveznici primjenjuju neovisne izvore podataka pri dubinskoj analizi klijenta, ali se uglavnom oslanjaju na podatke iz službenih registara. Službeni registri koje društva navode kao su: sudski registar, registar obrtnika, registar dužnosnika, registar udruga. Dva društva kao izvor informacija navode i internetske stranice Povjerenstva za odlučivanje o sukobu interesa, te FINA-e. Osim podataka i informacija dostupnih iz službenih registara, društva se prilikom izrade dubinske analize klijenata poučavaju i u podatke iz komercijalne baze podataka, kao što su Poslovna Hrvatska,

Thompson Reuters World Check, OFAC Sanctions list, liste FATF-a. Društva navode da su podaci dobiveni iz službenih, kao i komercijalnih izvora kvalitetni, te se koriste prilikom provođenja mjera dubinske analize stranke. Ukupno četiri društva navode da se ne služe neovisnim izvorima informacija prilikom dubinske analize klijenata.

TREĆI DIO

UVOD

Dio Priručnika pod nazivom Ulazne varijable za odabrani proizvod daje smjernice za procjenu inherentnih čimbenika koji su specifični za svaku vrstu društva obveznika u Sektoru vrijednosnih papira. Ti čimbenici nazivaju se "inherentnim varijablama ranjivosti". Svaka točka sadrži opis varijable, kriterije procjene, kratke smjernice o tome kako obrazložiti procjenu. U skladu s predmetnim Priručnikom, ove specifične varijable se analiziraju i ocjenjuju u odnosu na određeni proizvod ili uslugu koju nude društva obveznici Sektora za vrijednosne papire. Kako je već navedeno, društva obveznici ovog Sektora se znatno razlikuju po veličini, ukupnoj imovini, uslugama i proizvodima koje nude, broju zaposlenih, financijskim resursima, te pogotovo zakonodavno okviru koji ih uređuje. S obzirom na postojeće razlike, ocjena rizika za Sektor vrijednosnih papira se temelji na procjeni rizika u odnosu na financijske instrumente kojima obveznici trguju na tržištu kapitala. Proizvode koji su odabrani za ovu ocjenu osjetljivosti na pranje novca su financijski instrumenti za koje je ocijenjen stupanj osjetljivosti su: dionice, obveznice i instrumente tržišta novca.

6. Ulazne varijable za odabrani proizvod (Input Variables for selected specific products)

Priručnik navodi Ulazne varijabla za odabrani proizvod, kako slijedi:

1. Ukupna imovina / veličina društva obveznika
2. Složenost i raznolikost portfelja društva obveznika
3. Profil klijenata s kojima društvo obveznik ima uspostavljen poslovni odnos
4. Postojanje obilježja ulaganja / depozita za vrstu društva obveznika
5. Likvidnost portfelja društva obveznika
6. Učestalost međunarodnih transakcija povezanih s društvom obveznikom
7. Ostali ranjivi čimbenici povezani s društvom obveznikom

Odabrani proizvodi:

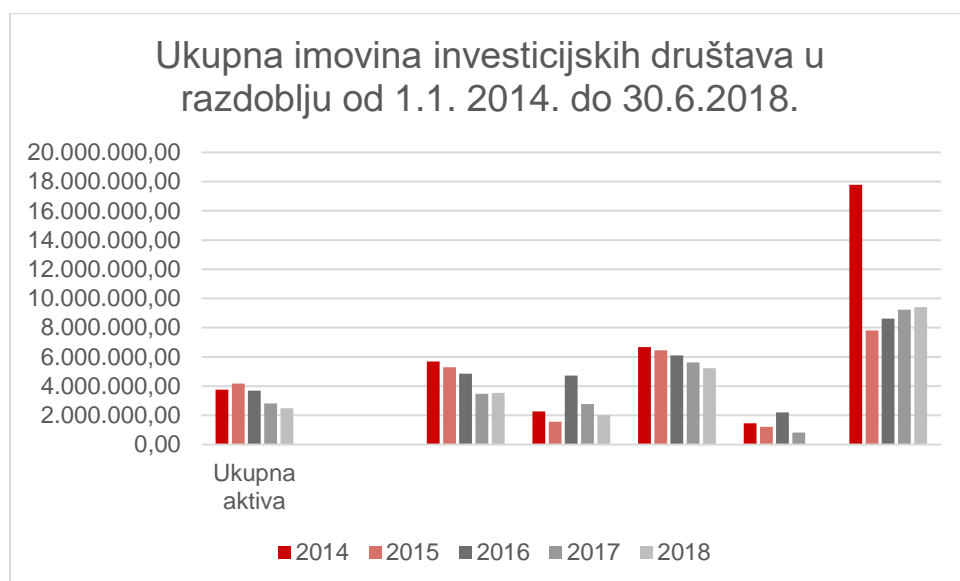
1. Dionice
2. Obveznice
3. Instrumenti tržišta novca

6.1. Ukupna imovina / veličina društva obveznika

Ova varijabla procjenjuje ukupnu imovinu / veličinu određenog društva obveznika u Sektoru vrijednosnih papira. Ukupna vrijednost / veličina pojedinog tipa društva obveznika u ovom sektoru ukazuje na razinu ugroženosti od PNFT koja se može uvesti u financijski sustav ako se povezani rizici ne otkriju pravovremeno. Cilj ove varijable je procjena veličine pojedinih društava obveznika, jer Priručnik daje objašnjenje te navodi da što je društvo obveznik značajnije u financijskom sustavu, tj ima veći broj klijenata i/ili ulagatelja koji koriste njihove usluge i proizvode koji su im na raspolaganju, ranjivost od PNFT je veća. Također, široka

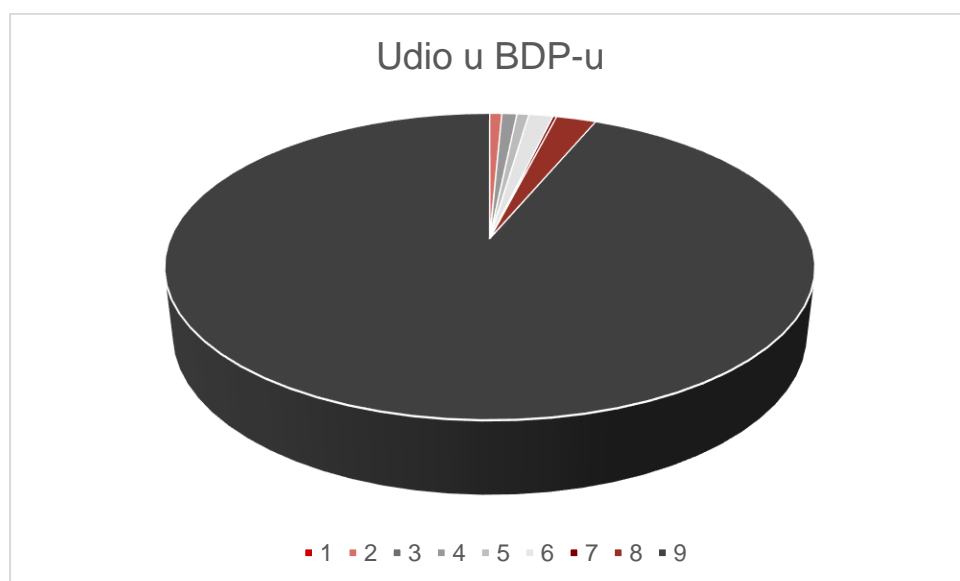
dostupnost i relativna jednostavnost pristupa proizvodima i uslugama pružaju više mogućnosti za prikrivanje nelegalno stečenih sredstava.

a. pregled ukupne imovine/veličine društva obveznika investicijskih društava

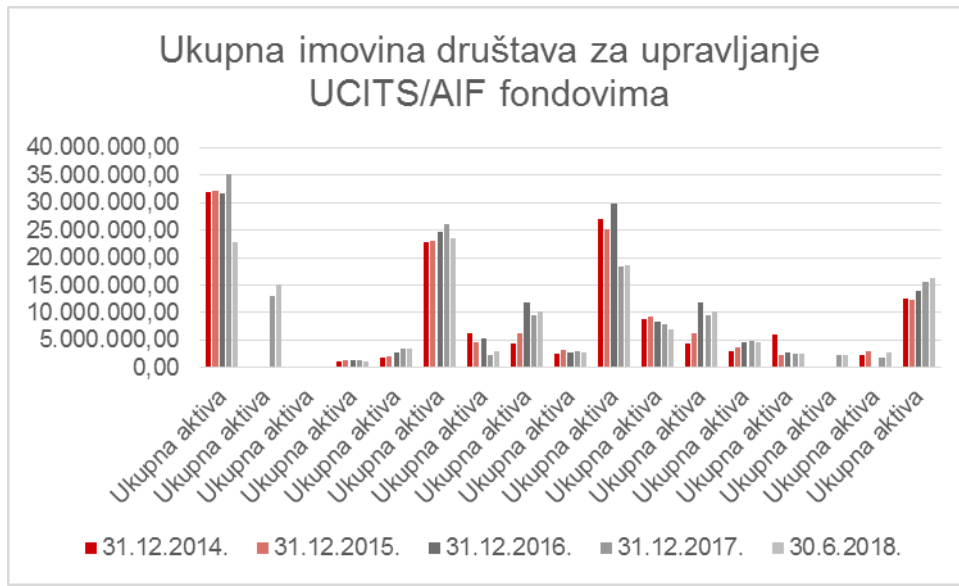

Izvor: podaci Hanfa

b. Usporedni prikaz ukupne imovine / veličine društava obveznika investicijskih društava i BDP-a Republike Hrvatske na dan 31.12.2017.

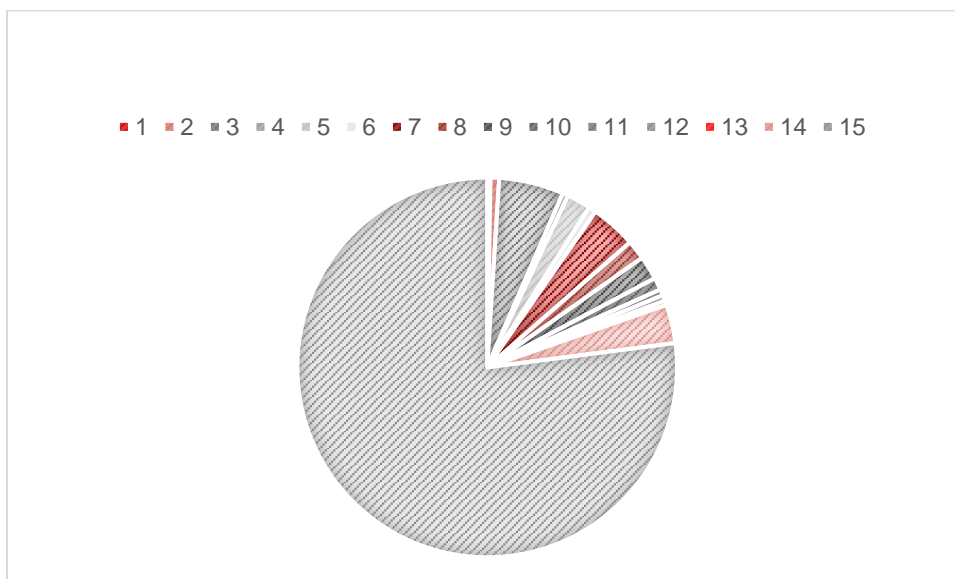

c. pregled ukupne imovine/ veličine društva obveznika društava za upravljanje otvorenim investicijskim fondovima s javnom ponudom i alternativnim investicijskim fondovima

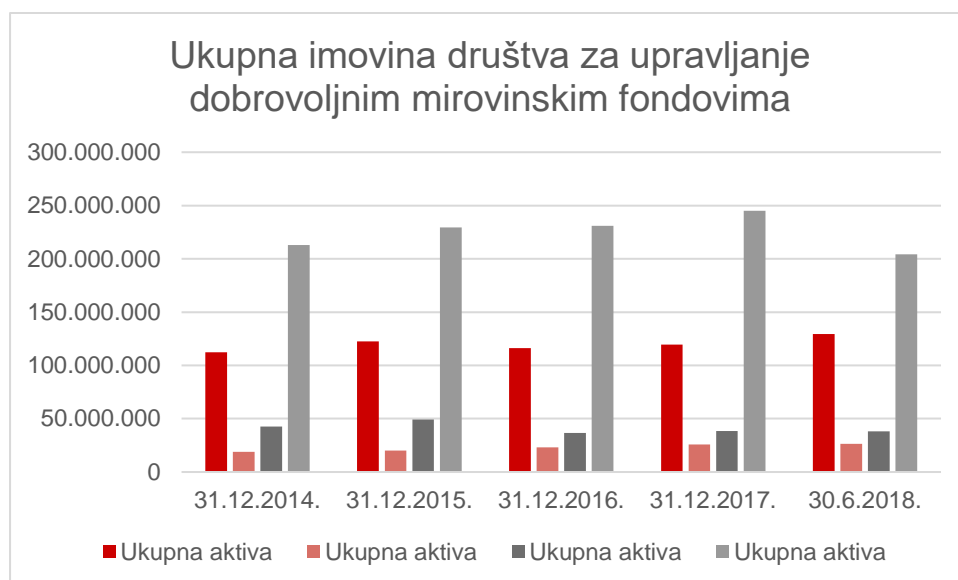

Izvor: podaci Hanfa

d. Usporedni prikaz ukupne imovine / veličine društava obveznika društava za upravljanje otvorenim investicijskim obvezama s javnom ponudom i alternativnim fondovima i BDP-a Republike Hrvatske na dan 31.12.2017.

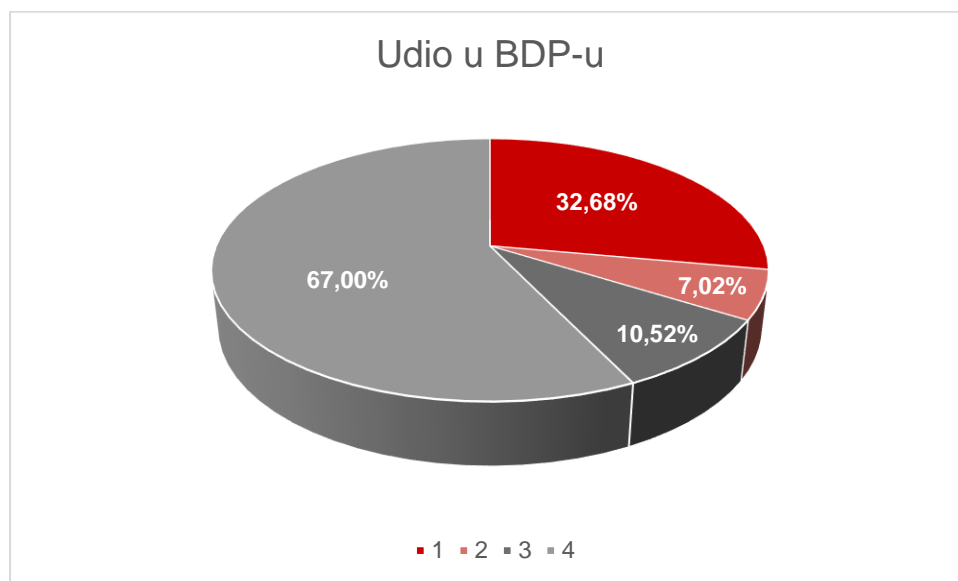

e. pregled ukupne imovine / veličine društva obveznika društava za upravljanje dobrovoljnim mirovinskim fondovima

Izvor: podaci Hanfa

f. usporedni prikaz ukupne imovine / veličine društava obveznika za upravljanje mirovinskim fondovima i BDP Republike Hrvatske na 31.12.2017.

Obrazloženje:

Društva obveznici ovog Sektora nisu sistemski bitna društva, te udio njihove imovine u BDP-u nije značajan. S obzirom na proizvode, investicijska društva, kao i društva za upravljanje UCITS/AIF fondovima koja pružaju uslugu upravljanja portfeljem trguju sa financijskim instrumentima. Sukladno podacima iz Upitnika, najzastupljeniji proizvodi su dionice, obveznice i instrumenti tržišta novca, koji su i odabrani kao proizvodi koji se ocjenjuju prema varijablama ovog djela.

6.2. Složenost i raznolikost portfelja društva obveznika

Ova varijabla procjenjuje raznolikost portfelja tipa društva obveznika i složenost istog prema vrstama financijskih instrumenata u ovom portfelju. Raznoliki portfelji sa složenim instrumentima povećavaju ranjivost društva obveznika od PNFT, budući da te značajke mogu privući više sofisticirane načine i mogućnosti pranja novca, a društvima obveznicima otežano praćenje transakcija i novca u sustavu. Kriteriji koje navodi Priručnik kao relevantne za ocjenu ove varijable su: broj transakcija, raznolikost portfelja, složenost financijskih instrumenata u istom. Podaci koji su traženi Upitnikom, kao i podaci kojim Hanfa raspolaže prikazuju stvarno stanje na traženi datum.

Obrazloženje:

Navedene značajke financijskih instrumenata, posebno podaci o volumenu trgovanja navedenim instrumentima na uređenom tržištu i MTP-u Burze prikazani tablično u Pregled prometa na uređenom tržištu i MTP-u Burze prema vrsti financijskih instrumenata u razdoblju od 2014. do 2018. godine jasno ukazuju da je volumen trgovanja dionicama značajno viši u odnosu na volumen trgovanja obveznicama, pravima i strukturiranim proizvodima. Također, uvidom u podatke prikupljeni Upitnicima, društva za upravljanje UCITS/AIF koja pružaju uslugu upravljanja portfeljem sukladno ZTK, vidljivo je da i kod ovih društava u portfelju prevladavaju dionice. Prosječna vrijednost transakcija kod svih društava obveznika je viša kod obveznika. Nadalje, samo dva investicijska društva navode da trguju i drugim financijskim instrumentima, kao i tri od ukupno pet društava za upravljanje UCITS/AIF fondovima koji pružaju uslugu upravljanja portfeljem. Sukladno navedenom, portfelji su jednostavni i nekompleksni, te je ranjivost portfelja društava obveznika od pranja novca i financiranja terorizma, prema kriterijima koje propisuje ova varijabla, niska.

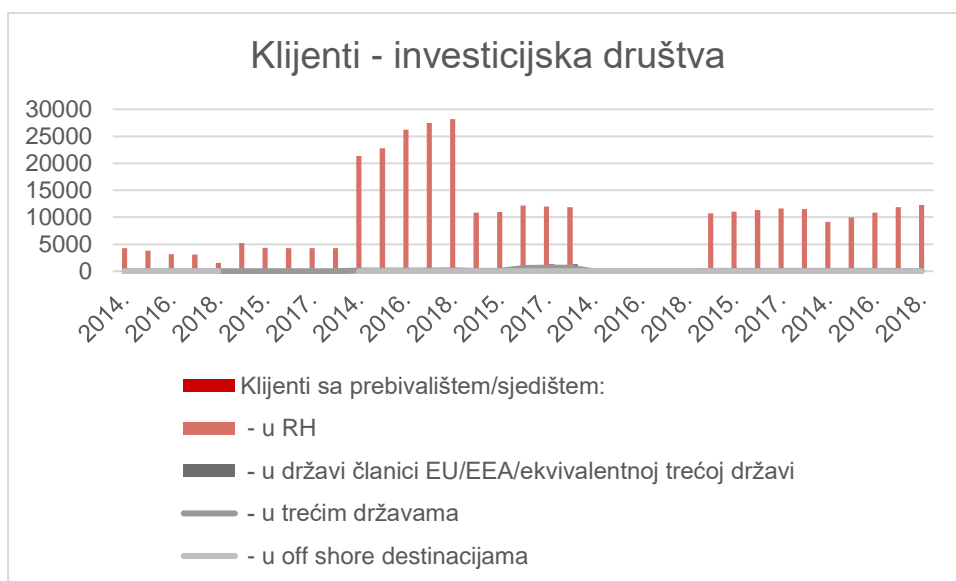
6.3. Profil klijenata s kojima društvo obveznik ima uspostavljen poslovni odnos

Ovom varijablom se procjenjuje povećava li profil klijenata s kojima posluje društvo obveznik ocijenjene rizik zlouporabe PNFT u Sektoru vrijednosnih papira. Kriteriji koje propisuje predmetni Priručnik kao relevantne za ocjenjivanje ove varijable su: broj klijenata koji su politički izložene osobe, osobe s velikim ulaganjima, nerezidenti iz zemalja visokog rizika, klijenti s višestrukim računima bez osobitog razloga, klijenti koji održavaju poslovne odnose u visokorizičnim jurisdikcijama, pravne osobe sa složenim i netransparentnim vlasničkim strukturama. Posebno važni podaci za procjenu ove varijable odnose se na broj visokorizičnih klijenata, broja neaktivnih klijenata, kao i vrste financijskih instrumenata s kojima trguju klijenti klasificirani kao klijenti visokog rizika.

Obrazloženje:

Prema podacima iz prikupljenih Upitnika profil klijenata svih klijenata društava obveznika ovog Sektora je srednje do nisko rizičan. Sva društva imaju klasifikaciju klijenata na nisko, srednje i visokorizične klijente, dok dva društva navode i kategoriju klijent višeg rizika. Najveći broj klijenata društva klasificiraju konzervativno kao klijente srednjeg rizika. Malen broj klijenata koji pripadaju skupini politički izloženih osoba, gotovo zanemariv broj klijenata iz off shore -zona. Društva obveznici navode da ne posluju sa klijentima koji su osuđeni za kaznena djela ili kojima je izrečena mjera ili sankcija od nadležnog regulatornog tijela.

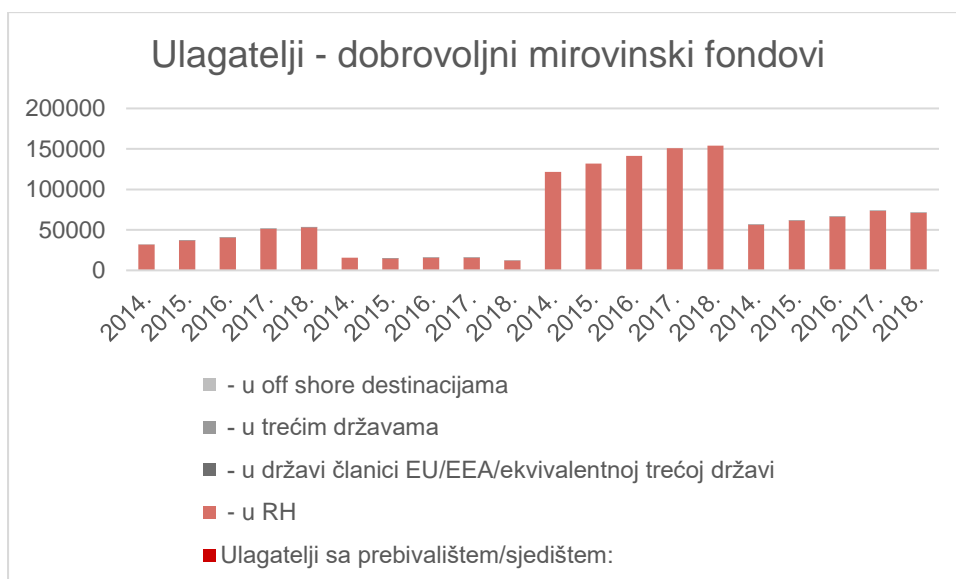
a. profil klijenata investicijskih društava kao društava obveznika Sektora vrijednosnih papira

Izvor: Hanfa podaci

Sukladno gorenjem grafu, vidljivo je da investicijska društva nemaju klijenata koji imaju prebivalište ili sjedište u području off shore destinacijama. Sva investicijska društva obveznici uvjerljivo najviše poslovnih odnosa sklapaju s klijentima iz RH. Investicijska društva su svojim internim aktima kategorizirala klijente na klijente niskog, srednjeg i visokog rizika, a klijente visokog rizika u skladu sa Zakonom o SPNFT i Pravilnikom. Profil klijenata investicijskih društava uglavnom je srednje i nisko rizičan. Vrlo je malen udio klijenata višeg rizika, u koji se ubrajaju klijenti iz off shore-centara, politički izložene osobe ili osobe koje se zbog drugih razloga predviđenih smjernicama nadzornih tijela ili poslovnom politikom kreditne institucije mogu svrstati u visoko rizične. Dostupna ili, dostupna ali ograničena jest mogućnost ulaganja novca putem odabranih proizvoda u financijski sustav.

b. profil ulagatelja društava za upravljanje dobrovoljnim mirovinskim fondovima kao društava obveznika Sektora vrijednosnih papira

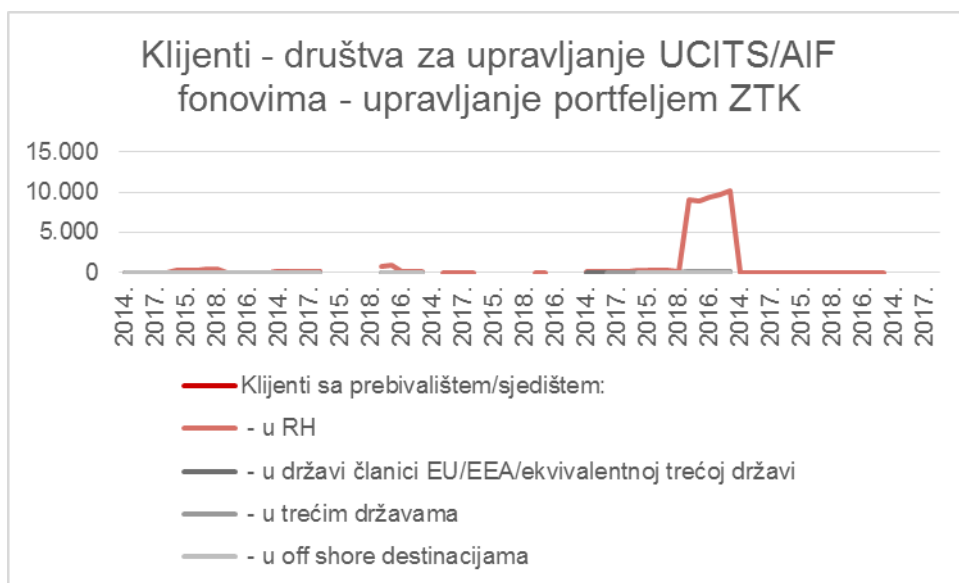
Izvor: podaci Hanfa

Prema podacima prikupljenim kroz Upitnike, kao i prema gornjem prikazu, vidljivo je da obveznici društava za upravljanje dobrovoljnim mirovinskim fondovima posluju gotovo

isključivo s rezidentima RH, te da u relevantnom razdoblju gotovo uopće ne sklapaju poslovne odnose sa državljanima ulagateljima iz trećih zemalja ili državljanima iz off shore destinacija. Sva društva za upravljanje dobrovoljnim mirovinskim fondovima klasificiranju najveći broj klijenata kao srednje rizične, dok je ukupan broj ulagatelja svih navedenih društava obveznika koji su klasificirani kao visokorizični, manji od 1,5%.

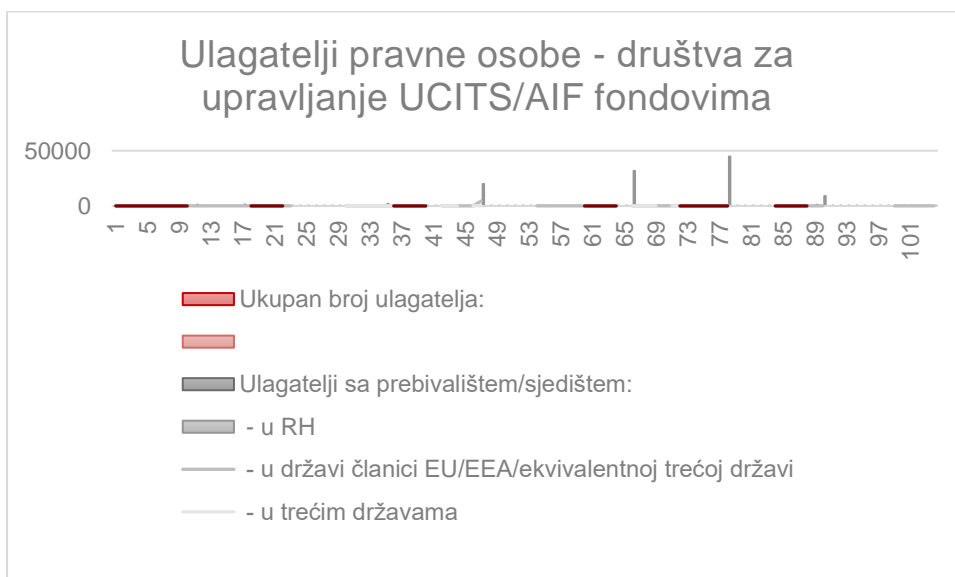
c. profil klijenata društava za upravljanje otvorenim investicijskim fondovima s javnom ponudom i alternativnim investicijskim fondovima kao društava obveznika Sektora vrijednosnih papira

1. profil klijenata društava za upravljanje otvorenim investicijskim fondovima s javnom ponudom i alternativnim investicijskim fondovima koji pružaju uslugu upravljanja portfeljem sukladno ZTK

Izvor: Hanfa podaci

2. profil ulagatelja društava za upravljanje otvorenim investicijskim fondovima s javnom ponudom i alternativnim investicijskim fondovima kao društava obveznika Sektora za vrijednosne papire

Izvor: Hanfa podaci

S obzirom na prikaz, društva za upravljanje otvorenim investicijskim fondovima s javnom ponudom i alternativnim investicijskim fondovima posluju pretežno s ulagateljima rezidentima. Manji broj društava ima ulagatelje iz trećih zemalja, dok je broj ulagatelja i klijenata iz off shore destinacija društava za upravljanje otvorenim investicijskim fondovima s javnom ponudom i alternativnim investicijskim fondovima zanemariv. Također, pet društava za upravljanje otvorenim investicijskim fondovima s javnom ponudom i alternativnim investicijskim fondovima pruža uslugu upravljanja portfeljem sukladno odredbama ZTK, te klijente konzervativno klasificiraju kao srednje rizične.

c. Visokorizični klijenti i ulagatelji društava obveznika Sektora za vrijednosne papire

Klijenti i ulagatelji iz Sektora za vrijednosne rizike koji su ocjenjeni sukladno zakonodavnom okviru kao visokorizični vezano uz PNFT, su: politički izložene osobe, klijenti koji nisu bili osobno nazočni pri utvrđivanju i provjeri identiteta kod uspostavljanja poslovnog odnosa, nerezidenti iz zemalja koje je FATF ocijenio kao visokorizične i nekooperativne države, stranka koja nije članica Europske unije ili potpisnica EEA, odnosno ne ulazi u jednako vrijedne treće države, pravna osoba koja obavlja poslove iz članka 4. točke 36. Zakona o SPNFT iz 2018.g., te ostale visokorizične skupine. Nadalje, podaci iz Upitnika o profilu klijenata obveznika pokazuju da svi obveznici imaju kategorizaciju visokorizičnih klijenata u skladu sa zakonodavnim okvirom, te da svi imaju klijente koje su klasificirali kao visokorizične. No, od ukupnog broja klijenata svih obveznika društava koji su anketirani, na ukupan broj visokorizičnih klijenata je iznimno manji od 2 %.

Visokorizične skupine	Društva obveznici
Politički izložene osobe	0,14
Klijenti koji nisu osobno nazočni pri utvrđivanju i provjeri identiteta kod uspostavljanja poslovnog odnosa	0,47
Nerezidenti iz zemalja koje je FATF ocijenio kao visokorizične i nekooperativne države	0,28
Stranka koja nije članica EU ili potpisnica EEA, odnosno ne ulazi u jednakovrijedne treće države	0,19
Pravna osoba koja obavlja poslove iz članka 4. točke 36. ZSPNFT	0,91
Ostale visokorizične skupine	1

Izvor: Hanfa podaci

Klijenti koje su društva obveznici klasificirala kao visokorizične trgovali su gotovo isključivo dionicama u relevantnom razdoblju, te u manjoj mjeri obveznicama. Nadalje, a vezano uz strukturu klijenata obveznika sa stajališta učestalosti trgovanja financijskim instrumentima podaci iz Upitnika ukazuju na visok udio neaktivnih klijenata kako onih klasificiranih kao visokorizični klijenti tako i svih klijenata obveznika neovisno o klasifikaciji po skupinama rizičnosti. Sva investicijska društva navode da pružaju uslugu trgovanja putem Interneta, no udio visokorizičnih klijenata u ukupnom broju klijenata svih investicijskih društava je manji od 1,5 %. Također, jedno od obilježja visokorizičnih klijenata je i sklapanja poslovnog odnosa na daljinu. Upitnikom su traženi podaci kojima se procjenjuje mogućnost uspostave poslovnog odnosa i obavljanja transakcija kod ocjenjivanih proizvoda s nenazočnom strankom, a koja povećava osjetljivost na pranje novca i financiranje terorizma. No i ovdje je osjetljivost proizvoda niska, jer zbog same prirode posla, posebno društava za upravljanje otvorenim

investicijskim fondovima s javnom ponudom i alternativnim investicijskim fondovima, posebno ovih društava koji su dio grupacije, kreditne institucije provode postupke dubinske analize pri uspostavi poslovnog odnosa. Nadalje, dva od ukupnog broja ispitanih društava obveznika navodi da je u relevantnom razdoblju poslovalo s klijentima koji su osuđeni za kaznena djela ili je protiv njih izrečena neka od nadzornih mjera/prekršajnih sankcije od strane regulatora, no i da navedena kaznena djela nisu vezana uz pranje novca i financiranje terorizma. S obzirom na navedeno, ranjivost odabranih proizvoda na rizik od pranja novca i financiranja terorizma je niska. Kako najviše klijenata investicijskih društava kao društava obveznika klasificiranih kao visokorizični trguju s dionicama, te kako i broj transakcija u relevantnom razdoblju ukazuje na isto, stupanj ranjivosti na pranje novca i financiranje terorizma je ovdje viši za dionice nego za ostale procijenjene proizvode, pa je ocjena rizika proizvoda vezano za varijablu profila klijenata srednje nizak.

Proizvod - financijski instrument		Visokorizični klijenti	Srednje rizični klijenti	Nisko rizični klijenti
Dionice		x	x	x
Obveznice			x	x
Instrumenti tržišta novca				x

Izvor: Hanfa podaci

6. 4. Postojanje obilježja ulaganja / polaganja sredstava (depozita) za vrstu institucije

Ova varijabla procjenjuje dopušta li vrsta društva obveznika ulaganje / polaganje depozita u financijski sustav, što posljedično povećava rizik od PNFT u Sektoru vrijednosnih papira. Kriteriji ocjenjivanja ove varijable su: tip i vrsta društva obveznika Sektora vrijednosnih papira. Procjenjuje se i mogućnost ulaganja novca putem proizvoda u financijski sustav, a koji bi mogao povećati rizika od PNFT. Proizvod je osjetljiviji na pranje novca, ako omogućuje ulaganje u financijski sustav. Stupanj osjetljivosti proizvoda ovisi o tome je li ulaganje bitna karakteristika proizvoda, ili je samo jedno od sporednih obilježja istog.

Obrazloženje:

Društva obveznici ovog Sektora ne zaprimaju gotovinske transakcije već se sva plaćanja od uspostavljanja poslovnog odnosa nadalje odvijaju posredstvom računa otvorenih u kreditnim institucijama na kojima obveznici drže novčana sredstva klijenata i sve isplate se odvijaju na račun klijenta otvoren u kreditnoj instituciji (navedeni račun klijent je obvezan prilikom uspostave poslovnog odnosa predložiti obvezniku). Ovakav način poslovanja znatno umanjuje rizik od PNFT, kao i polaganje financijskih sredstava u financijski sustav RH koji bi bio podložan za pranja nova jer su transakcije strogo kontrolirane. Također, nijedno od društava ovog Sektora nije sistemski bitno društvo. Tako, npr. investicijska društva su mala društva, sukladno kriterijima opsega poslovanja, broju klijenata, visina prihoda ostvarenih od pružanja investicijskih usluga, itd., te je i samo ulaganje, s obzirom na ove parametre ograničeno, te su i iznosi sredstava koja se ulažu mali. Priručnik u uputi ova varijable navodi da, s obzirom na vrstu poslovanja društava obveznika ovog Sektora, i na postojanje mogućnosti da novac od ulaganja svakako uđe u financijski sustav, ocjena ranjivosti proizvoda ovdje mora biti Dostupno ili Dostupno/Ograničeno. S obzirom na ocjenjene proizvode, tj. dionice, obveznice i instrumente tržišta novca, ulaganja ovdje jesu dostupna, no ograničena.

Pregled karakteristike ulaganja odabranih proizvoda:

proizvod	dostupno i istaknuto	dostupno	dostupno, ali ograničeno	nije dostupno
dionice			x	
obveznice			x	
instrumenti tržišta novca			x	

6.5. Likvidnost portfelja društva obveznika

Ova varijabla procjenjuje likvidnost portfelja tipa društva obveznika (ili procjene na temelju proizvoda, likvidnost procijenjenog proizvoda). Likvidni instrumenti privlačniji su za pranje novca jer im likvidnost omogućuje brz prolaz kroz financijski sustav. Kriteriji ocjenjivanja ove varijable: sastav portfelja društva obveznika s obzirom na vrstu i likvidnost glavnih financijskih instrumenata u portfelju društva obveznika.

Obrazloženje:

Financijski instrument	Značajke financijskog	Ocjena rizika
Dionice	Volumen trgovanja Prosječna transakcija Profil klijenta Off shore transakcija	srednji nizak nizak srednje nizak
Obveznice	Volumen trgovanja Prosječna transakcija Profil klijenta Off shore transakcija	nizak srednji nizak ne postoji
Instrumenti tržišta novca	Volumen trgovanja Prosječna transakcija Profil klijenta Off shore transakcija	nizak nizak nizak ne postoji

Izvor: Hanfa podaci

Navedene značajke financijskih instrumenata, posebno podaci o volumenu trgovanja navedenim instrumentima na uređenom tržištu i MTP-u Burze jasno ukazuju da je volumen trgovanja dionicama značajno viši u odnosu na volumen trgovanja obveznicama i Instrumentima tržišta novca u ukupnom volumenu trgovanja svim financijskim instrumentima. Najlikvidniji instrument tj. ocjenjeni proizvod je dionica pa je stupanj rizika i osjetljivost na pranje novca ovdje viši nego kod drugih instrumenata. Prosječna vrijednost transakcija najviša kod obveznica, što je utjecalo i na konačnu ocjenu rizičnosti navedenih instrumenata u odnosu na postavljene parametre.

6.6. Učestalost međunarodnih transakcija povezanih s društvom obveznikom

Ova varijabla procjenjuje učestalost međunarodnih transakcija povezanih s vrstom društva obveznika, što bi moglo povećati rizik od pranja novca. Kriteriji ocjenjivanja ove varijable: veći broj ostvarenih međunarodnih transakcija koje izvrši društvo obveznik, rezultira većom osjetljivošću na PNFT. Kriterij je također i višestruko otvaranje računa bez vidljivog razloga ili osnove, broj podnesenih prijava društava obveznika o sumnjivim transakcijama UZSPN. Vezano uz procjenu odabranih proizvoda, procjenjuje se učestalost međunarodnih transakcija

vezanih uz proizvod, a koje bi mogle povećati rizik od zloupotrebe za PNFT. Ako proizvod uključuje ili dopušta prekogranične i međunarodne transakcije, i što su one brojnije, proizvod je osjetljiviji na PNFT.

Obrazloženje:

Kroz podatke dobivene putem Upitnika, vidljivo je da samo dva od sedam investicijskih društava je ostvarilo transakcijama s klijentima sa sjedištem/prebivalištem u off-shore oazama/zemljama, visokorizičnim i nekooperativnim državama prema ocjeni FATF, sankcijskim režimima u cijelom relevantnom razdoblju. Također, vezano uz proizvod, ova dva društva trgovala su, u ovom slučaju, samo dionicama. Učestalost međunarodnih transakcija povezanih s transakcijskim računima fizičkih i pravnih osoba je slabo izraženo. Ovo pitanje, kao i ocjena ove varijable primjenjiva je samo na poslovanje društava upravljanje otvorenim investicijskim fondovima s javnom ponudom i alternativnim investicijskim fondovima, a koji pružaju investicijsku uslugu upravljanja portfeljem u skladu sa ZTK. Procjenjuje i učestalost transakcija prema off shore-centrima, poreznim oazama, jurisdikcijama visokog rizika i iz njih, a koje su vezane uz proizvod. Transakcije povezane s off shore-centrima, poreznim oazama i jurisdikcijama visokog rizika više su izložene rizicima od pranja novca i financiranja terorizma, budući da navedena područja nisu usklađena i ne primjenjuju odgovarajuće regulatorne zahtjeve i zakonodavni SPNFT. Budući da međunarodne transakcije ni kod jednog proizvoda nisu izražene, još je manja učestalost transakcija u ukupnom obujmu transakcija prema off shore-centrima, poreznim oazama i jurisdikcijama visokog rizika. Svi proizvodi prema podacima imaju nisku do nepostojeću učestalost takvih transakcija, što dovodi do zaključka da izloženost rizicima od PNFT nije značajna. Sukladno podacima iz zaprimljenih Upitnika, samo tri društva od ukupnog broja anketiranih navodi da je u relevantnom razdoblju imalo i/ili ima još uvijek uspostavljen poslovni odnos s osobama sa prebivalištem/sjedištem u nekom od sankcijskih režima koje se nalaze na sankcijskim listama UN/EU. Nadalje, samo tri od anektiranih društava navode da posluju s klijentima koji otvaraju više vrsta računa za istu vrstu usluge. Transakcije s off shore zonama i poreznim oazama prijavila su četiri društva obveznika iz uzorka, a volumen trgovanja off shore transakcija pojedinog obveznika u ukupnom volumenu trgovanja manji je od 1%. Najveći udio transakcija otpada na dionice, dok su transakcija obveznicama gotovo zanemarive. U promatranom razdoblju od ukupno 23 sumnjivih transakcija koje su obveznici sukladno Zakonu prijavili UZSPN samo se jedna odnosila na off shore transakciju.

6.7. Ostali ranjivi čimbenici povezani s društvom obveznikom

Ova varijabla procjenjuje postoje li dodatni čimbenici koji određenu vrstu društva obveznika čine ranjivim na rizik od PNFT. Kriteriji koje navodi Priručnik za ocjenjivanje ove varijable su: mogućnost anonimnih / omnibus transakcija, korištenje tipologija sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma, dostupnost podataka o klijentima i lako praćenje transakcija, razina gotovinske aktivnosti povezana s vrstom društva obveznika, nenazočnost stranaka prilikom sklapanja poslovnih odnosa.

Obrazloženje:

Društva obveznici nemaju anonimnih računa, i ne obavljaju anonimne ni omnibus transakcije, pa je ovdje osjetljivost ocjenjivanih proizvoda, i same varijable niska ili nepostojeća. Također, društva primjenjuju adekvatne domaće i globalne tipologije pranja novca i financiranja terorizma. Koriste tipologije koje su utvrđene i koje se koriste na području država članica EU, te one koje koriste i objavljuju MONEYVAL i FATF, te UZSPN na području RH koji objavljuje metode za SPNFT. Tipologije jesu dostupne za neke proizvode koje pružaju društva obveznici, no za neke su iste za ograničene. Nadalje, varijabla napominje mogućnost korištenja

ocjenjivanih proizvoda u svrhu prijave ili utaje poreza, no takve situacije nisu zabilježene vezano uz financijske instrumente, te je uopće upotreba instrumenata za svrhe prijave ili utaje poreza ograničena. Uspostava poslovnog odnosa i obavljanje transakcija bez nazočnosti stranke kod nekih su proizvoda ograničeni, dok kod drugih uopće nisu mogući. Društva obveznici većinski uspostavljaju ovakav poslovni odnos, te prilikom uspostave rade pojačanu dubinsku analizu stranaka, pa tako društva obveznici navode da u ovakvim slučajevima: dodatno kontaktiraju klijente, te utvrđuju njegov identitet prema poslanoj dokumentaciji, zatraže dostavu preslike kartice tekućeg računa. Većina društava obveznika opisuje kako se ovakvo poslovanje odvija putem Internet bankarstva, te da je osnovni preduvjet za sklapanje ovakve vrste poslovnog odnosa uplata isključivo preko kreditnih institucija u kojima klijent ima otvoren račun. Kako je već navedeno u tekstu ove Nacionalne procjene rizika, društva obveznici ne zaprimaju gotovinske transakcije već se sva plaćanja od uspostavljanja poslovnog odnosa nadalje odvijaju posredstvom računa otvorenih u kreditnim institucijama na kojima obveznici drže novčana sredstva klijenata i sve isplate se odvijaju na račun klijenta otvoren u kreditnoj instituciji, a što bitno umanjuje rizik pranja novca.

ZAKLJUČAK:

Rizik osjetljivosti sektora vrijednosnih papira je ocjenjen sa 0,29, što znači da je rizik pranja novca prisutan u Sektoru vrijednosnih papira, ali nizak, te postoji u izuzetno maloj mjeri i opsegu. Ovakva ocjena rizika od pranja novca i financiranja terorizma temelji se na sljedećem: slabije razvijeno i plitko tržište koje se nije u potpunosti uspjelo oporaviti nakon snažnog pada prometa na Burzi u doba gospodarske krize. Najveći problem tržišta je nelikvidnost, te manji volumeni trgovanja, kao i činjenica da se trguje većinski samo dionicama. Uz slabiji no kontinuirani pad prometa, vidljiv je i pad subjekata na tržištu i posrednika, pa je došlo i do smanjena broja investicijskih društava, banaka i društva za upravljanje otvorenim investicijskim fondovima s javnom ponudom u relevantnom razdoblju. Društva obveznici imaju veći broj neaktivnih klijenata, pretežno fizičkih osoba, a udio visokorizičnih klijenata je iznimno mali. Nadalje, nedostaci vezani za razinu znanja zaposlenika koji su uočeni za razdoblje od 2011.g. do 2013.g. su znatno smanjeni, te je ovdje primjetno poboljšanje organizacije edukacije, kako internih tako i vanjskih. Također, sva društva imaju ustrojene kontrolne funkcije, a između njih i kontrolnu funkciju praćenja usklađenosti s relevantnim propisima. Također, sva društva imaju imenovane ovlaštene osobe za pitanje sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma i zamjenike istih, a društva obveznici rad ovlaštenih osoba ocjenjuju vrlo visoko. Nadalje, pitanje neadekvatnosti IT sustava kod nekih obveznika jest u skladu s veličinom društva i financijskim resursima, te sva društva, neovisno o modelu i vrsti IT sustava, primjereno mogu pratiti transakcije klijenata i uspoređivanje tih transakcija s profilom klijenta. Velika društva obveznici imaju razvijene softverske sustave koje im omogućuju automatsko identificiranje sumnjivih i neobičnih transakcija. Isto tako, izuzetno pozitivna karakteristika je i vidljiv tehnološki napredak Burze koji se radi na uređivanju samog trgovanja na uređenom tržištu, MTP-u i OTC tržištu, kao i privlačenju većeg broja ulagača. Na temelju provedenih nadzora i ove procjene sektora vrijednosnih papira utvrđen je visok stupanj usklađenosti propisa koji uređuju područja poslovanja društava obveznika jer je u relevantnom razdoblju došlo do izuzetno bitnih regulatornih promjena koje su drastično utjecale na rad, a Hanfi na kvalitetu i obavljanje nadzora subjekata nadzora. Isto tako, stupanj usklađenosti propisa koji uređuju sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma je visok. Nadalje, obveznici primjenjuju neovisne izvore podataka pri dubinskoj analizi klijenta, te aktivno sudjeluju u podnošenju prijedloga za prijavu sumnjivih transakcija UZSPN. Osim napredovanja u odnosu na razdoblje od 2011.g. do 2013.g., te pozitivnih rezultata analize podataka prikupljenih Upitnikom, uočene su i ranjivosti ovog Sektora vrijednosnih papira; unatoč pravovremenoj promjeni Kaznenog zakona i Prekršajnog zakona, i poboljšanja raspona kazni, kao i postroženja kazni za kazneno djelo pranja novca, vidljiv je mali broj pokrenutih

kaznenih istraga, mali je broj presuda vezanih uz ovo propisano kazneno djelo. Također, samo statistika o pokrenutim istragama kao i presudama, koje su rezultat dugotrajnog i skupog kaznenog postupka je teško dostupna. Isto tako, unatoč urednom ispunjavanju zakonske obveze društava obveznika; suradnji obveznika društva ovog Sektora sa Uredom po pitanju prijedloga za prijavu sumnjivih transakcija, broj prijave je mali. Kao i u relevantnom razdoblju, Hanfa, kao regulatorno tijelo, će u okviru nadzora i dalje stavlјati fokus na stalne interne i eksterne edukacije zaposlenika što je izuzetno bitna preduvjet za poštovanje obveza Zakona o SPNFT. Također, nadzor Hanfe u većoj mjeri će biti usmjeren je na provjeru politika i postupaka čiji je cilj otkrivanje rizika neusklađenosti posebno s propisima koji uređuju sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma kao i postupanja ovlaštenih osoba. Isto tako, sukladno ovlastima danima u Zakonu o SPNFT, Hanfa će i dalje za svaku utvrđenu nezakonitost i/ili nepravilnost izricati nadzorne mjere i nadzirati njihovo izvršenje, a u slučaju počinjenja prekršaja podnositi Financijskom inspektoratu optužne prijedloge i predlagati izricanje novčanih kazni.

- **RANJIVOST TRŽIŠTA OSIGURANJA**

Nacionalna procjena rizika predstavlja procjenu ranjivosti tržišta osiguranja u Republici Hrvatskoj (dalje u tekstu: RH) na pranje novca uzimajući u obzir period od 2014. do kraja 2018. godine. U postupku procjene ranjivosti sektora osiguranja, radna skupina koju su činili predstavnici: Hrvatske agencije za nadzor financijskih usluga (dalje u tekst: HANFA), Ureda za sprečavanje pranja novca i privatnog sektora, prikupila je podatke i ocijenila varijable određene metodologijom Svjetske banke. Nacionalna procjena rizika također pokazuje u kojoj su mjeri obveznici uspostavili i provode adekvatne i učinkovite mjere s ciljem sprečavanja pranja novca i financiranja terorizma (dalje u tekstu: SPNFT).

S obzirom da se ZSPNFT u RH odnosi i primjenjuje samo na poslove životnih osiguranja, samo su proizvodi životnih osiguranja uzeti u obzir prilikom procjene najrizičnijih proizvoda osiguranja dostupnih na tržištu osiguranja u RH.

Nekoliko je skupina životnih osiguranja koje se dalje mogu podijeliti u podskupine. Ranjivost svake skupine je prikazan u Tablici

Tablica

Grupa	Proizvod	Ranjivost	Rezultat
19	ŽIVOTNO OSIGURANJE	Srednje niska	0,35
20	RENTNO OSIGURANJE	Niska	0.16
21	DOPUNSKA OSIGURANJA UZ ŽIVOTNO OSIGURANJE	Srednje niska	0.24
23	ŽIVOTNA ILI RENTNA OSIGURANJA KOD KOJIH OSIGURANIK NA SEBE PREUZIMA INVESTICIJSKI RIZIK	Srednje niska	0.33
*RANJIVOST SEKTORA ŽIVOTNIH OSIGURANJA			0.35

**Ocjene za ranjivost: 0.0-0.2 Niska, 0.2-0.4 Srednje niska, 0.4-0.6 Srednja, 0.6-0.8 Srednje visoka, 0.8-1.0 Visoka.*

Korištenjem metodologije i alata Svjetske banke, ukupan rezultat ranjivosti sektora životnih osiguranja u RH je 0,35 - srednje niska ranjivost.

Za usporedbu, ukupna ranjivost sektora životnih osiguranja u RH za period od 2011. do 2014. godine je bila 0,31 što znači da je ranjivost u promatranom periodu od 2014. do 2018. godine neznatno porasla, ali i dalje spada u srednje nisku kategoriju ranjivosti.

Veličina i opis tržišta osiguranja

Na tržištu osiguranja u RH, usluge osiguranja pružaju društva za osiguranje. Sukladno podacima s kraja četvrtog kvartala 2018. godine, u RH je poslovalo 18 društava za osiguranje, od kojih se 4 bavilo poslovima životnog osiguranja, 6 društva za osiguranje se bavilo poslovima neživotnog osiguranja, te 8 društva za osiguranje koja su se bavila i životnim i neživotnim osiguranjima, tzv. kompozitna društva za osiguranje.

Zakonom o osiguranju (Narodne novine br. 30/15, 112/18) u Zakon o osiguranju implementirana je IDD Direktiva kojom se propisuju pravila osnivanja i obavljanja poslova

distribucije osiguranja i reosiguranja u Europskoj uniji, a čiji je cilj, između ostalog, usklađivanje nacionalnih odredbi u vezi s distribucijom osiguranja i reosiguranja i s obzirom na to da se ti poslovi provode diljem Europske unije. Sukladno gore navedenom, poslove distribucije osiguranja na području RH mogu obavljati distributeri osiguranja upisani u registar HANFA-e, i to: posrednik u osiguranju, sporedni posrednik u osiguranju i društvo za osiguranja, a poslove distribucije reosiguranja mogu obavljati distributeri reosiguranja upisani u registar HANFA-e, i to: posrednik u reosiguranju i društvo za reosiguranje. Osim navedenih osoba, poslove distribucije osiguranja i poslove distribucije reosiguranja mogu obavljati distributeri osiguranja i distributeri reosiguranja iz drugih država članica pod uvjetima propisanim Zakonom o osiguranju. Za obavljanje poslova distribucije osiguranja odnosno poslova reosiguranja potrebno je ishoditi dozvolu odnosno suglasnost HANFA-e. Dodatno je Zakonom o osiguranju omogućeno obavljanje poslova distribucije osiguranja odnosno distribucije reosiguranja u kategorijama propisanim člankom 402. Zakona o osiguranju.

Tablica u nastavku prikazuje broj društava za osiguranje na tržištu u RH u 2014., 2015., 2016., 2017. te 2018. godini.

Tablica

Društvo za osiguranje s obzirom na vrstu poslovanja	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.
Životna osiguranja	7	6	5	5	4
Kompozitna osiguranja	8	8	8	8	8
Neživotna osiguranja	10	9	8	7	6
Ukupno	25	23	21	20	18

Promatrajući razdoblje od 2014. do 2018. godine može se zaključiti da se ukupan broj društava za osiguranje u RH (uključujući društva koja se bave isključivo životnim osiguranjem, društva koja se bave isključivo neživotnim osiguranjem te kompozitna društva – društva koja se bave i životnim i neživotnim osiguranjem) smanjuje. U 2015. godini broj društava za osiguranje smanjio se za dva zbog pripajanja jednog društva za osiguranje drugome unutar područja RH, te jednog prekograničnog pripajanja. U 2016. godini broj društava za osiguranje smanjio se za dva zbog prekograničnog pripajanja dvaju društava za osiguranje, dok se u 2017. godini broj društava za osiguranje smanjio za jedan zbog pripajanja jednog društva za osiguranje drugom. Nadalje, broj društava koja se bave i životnim i neživotnim osiguranjem (kompozitna društva) nije se mijenjao tijekom istog razdoblja te je bio konstantan, brojeći 8 društava.⁶⁵ Proces konsolidacije nastavio se i tijekom 2018. godine tijekom koje se broj društava smanjio za dva zbog pripajanja društava drugim društvima.

Uzimajući u obzir zaračunatu bruto premiju koja je jedan od najznačajnijih pokazatelja poslovanja, ista je u 2014. iznosila je 8,6 mlrd. HRK te je bila za 0,5 mlrd. HRK ili 5,7% niža u odnosu na premiju ostvarenu u 2013. godini što je rezultat smanjenje premije u skupini neživotnih osiguranja koja je u 2014. iznosila 5,9 mlrd. HRK. Premija životnih osiguranja ostvarena je u iznosu od 2,6 mlrd. HRK i u odnosu na 2013. porasla je za 99,4 mil. HRK ili 3,9%.⁶⁶ Ukupna zaračunata bruto premija u 2015. godini je iznosila 8,7 mlrd. HRK, što je za 0,1 mlrd. HRK ili 1,9% više u odnosu na premiju ostvarenu u 2014. godini. Promatrano prema skupinama osiguranja, zaračunata bruto premija životnih osiguranja iznosila je 2,9 mlrd. HRK,

⁶⁵ Godišnje izvješće-HANFA 2014., 2015., 2016. i 2017. godina

⁶⁶ Godišnje izvješće-HANFA 2014

što predstavlja porast od 0,3 mlrd. HRK ili 11,2% u odnosu na prethodnu godinu. Zaračunata bruto premija u skupini neživotnih osiguranja je iznosila 5,8 mlrd. HRK te u odnosu na 2014. godinu ista bilježi pad od 2,3%.⁶⁷ Društva za osiguranje su u 2016. ostvarila ukupnu zaračunatu bruto premiju osiguranja u iznosu od 8,8 mlrd. HRK, što je za 42,9 mil. HRK ili 0,5 % više u odnosu na premiju ostvarenu u 2015. Društva za osiguranje su u 2016. ostvarila ukupnu zaračunatu bruto premiju osiguranja u iznosu od 8,8 mlrd. HRK, što je za 42,9 mil. HRK ili 0,5 % više u odnosu na premiju ostvarenu u 2015. godini. Zaračunata bruto premija u skupini neživotnih osiguranja u 2016. iznosila je 5,8 mlrd. HRK te je zabilježila porast od 42,9 mil. HRK ili 0,5 % u odnosu na 2015. Zaračunata bruto premija životnih osiguranja iznosila je 2,9 mlrd. HRK, što predstavlja smanjenje od 16,0 mil. HRK ili 0,5 % u odnosu na prethodnu godinu⁶⁸ Nadalje, tijekom 2017. zaračunata bruto premija iznosila je 9,1 mlrd. HRK, što je za 294,8 mil. HRK ili 3,4 % više u odnosu na premiju ostvarenu u 2016. godini. Zaračunata bruto premija u skupini neživotnih osiguranja u 2017. iznosila je 6,1 mlrd. HRK te je zabilježila porast od 273,0 mil. HRK ili 4,7 % u odnosu na 2016., dok je zaračunata bruto premija životnih osiguranja iznosila je 2,9 mlrd. HRK, što predstavlja porast od 21,8 mil. HRK ili 0,7 % u odnosu na prethodnu godinu.⁶⁹ U 2018. godini zaračunata bruto premija iznosila je 9,7 mlrd HRK, što je za 7,15% više u odnosu na premiju ostvarenu u 2017. godini. Zaračunata bruto premija u skupini neživotnih osiguranja u 2018. iznosila je 6,6 mlrd. HRK te je zabilježila porast od 7,24 % u odnosu na 2017., dok je zaračunata bruto premija životnih osiguranja iznosila je 3,2 mlrd. HRK, što predstavlja porast od 6,94 % u odnosu na prethodnu godinu.⁷⁰

Udio zaračunate bruto premije u BDP-u (ukupno za životna i neživotna osiguranja) u 2014. godini je iznosio 2,6%, te bilježi pad u odnosu na 2013. godinu.⁷¹ U 2015. godini udio zaračunate bruto premije u BDP-u bilježi neznatan rast od 0,01.%, te je iznosio 2,61%.⁷² Trend smanjenja se nastavio i u 2016. i 2017. godini gdje je u 2016. udio ZBP u BDP-u pao na 2,55%⁷³, dok je u 2017. godini pao na 2,50%.⁷⁴ Udio zaračunate bruto premije u BDP u 2018. godine je iznosio 2,37%^{75 76}

Bitno je napomenuti da period od 2015. do 2017. bilježi značajan porast zaračunate bruto premije u skupini životnih osiguranja, vrsta osiguranja 23 – Životna ili rentna osiguranja kod kojih ugovaratelj osiguranja snosi rizik ulaganja. U 2015. godini pojavljuje se značajan porast premije u skupini životnih osiguranja od 105,0 mil HRK na koji je utjecao i porast premije u vrsti osiguranja 23 – Životna ili rentna osiguranja kod kojih ugovaratelj osiguranja snosi rizik ulaganja⁷⁷. U 2016. godini se taj trend nastavio te je zabilježen porast od 243,7 mil. čime je udjel ove vrste osiguranja u premiji životnih osiguranja porastao sa 8,2 % koliko je iznosio u 2015. na 16,6 % u 2016. godini.⁷⁸ Zaračunata bruto premija životnih osiguranja tijekom 2017. bilježi rast od 13,73 % koji je uzrokovan porastom premije u vrsti osiguranja 23⁷⁹.Nadalje,

⁶⁷ Godišnje izvješće-HANFA 2015

⁶⁸ Godišnje izvješće-HANFA 2016

⁶⁹ Godišnje izvješće-HANFA 2017

⁷⁰ HUU-Statistička izvješća IV tromjesečje 2018.

⁷¹ Godišnje izvješće-HANFA 2014. Op. cit, str. 79.

⁷² Godišnje izvješće-HANFA 2015. Op. cit, str. 80.

⁷³ Godišnje izvješće-HANFA 2016. Op. cit, str. 15

⁷⁴ Godišnje izvješće-HANFA 2017. Op. cit, str. 65

⁷⁵ Podaci o BDP-u objavljeni u Priopćenju Državnog zavoda za statistiku, broj: 12.1.1 odnosno Statistika u nizu od 21.10.2019., Bruto domaći proizvod

⁷⁶ Godišnje izvješće-HANFA 2018. Op. cit, str.87

⁷⁷ Godišnje izvješće-HANFA 2015. Op. cit, str.80

⁷⁸ Godišnje izvješće-HANFA 2016. Op. cit, str.83

⁷⁹ Godišnje izvješće-HANFA 2017. Op. cit, str.67

trend rast se tijekom 2018. godine nije održao te ZBP u navedenoj vrsti osiguranja bilježi pad od -18,69% te premija iznosi 448,5 mil. HRK.⁸⁰

Na razini tržišta osiguranja u 2014. ostvaren je gubitak od 50,7 mil. HRK, za razliku od 2013., kada je ostvarena neto dobit u iznosu od 217,2 mil. HRK. Od toga je u 2014. neto dobit u iznosu od ukupno 436,8 mil. HRK iskazalo 18 društava za osiguranje, dok je gubitak od 487,6 mil. HRK iskazalo sedam društava za osiguranje i jedno društvo za reosiguranje.⁸¹ Društva za osiguranje i društva za reosiguranje ostvarila su u 2015. kao rezultat poslovanja dobit od 520,3 mil. HRK. U skupini neživotnih osiguranja ostvarena je dobit od 315,2 mil. HRK dok je u skupini životnih osiguranja kao rezultat poslovanja ostvarena je dobit od 205,1 mil. HRK.⁸² U 2016. godini kao rezultat poslovanja ostvarena je dobit od 589,1 mil. HRK, od čega je u skupini neživotnih osiguranja ostvarena dobit od 396,5 mil. HRK, dok je u skupini životnih osiguranja ostvarena dobit od 192,6 mil. HRK.⁸³ Tijekom 2017. godine društva za osiguranje i društva za reosiguranje ostvarila su kao rezultat poslovanja dobit od 585,8 mil. HRK, od čega je u skupini neživotnih osiguranja ostvarena dobit od 358,4 mil. HRK, dok je u skupini životnih osiguranja ostvarena dobit od 227,3 mil. HRK.⁸⁴ Nadalje, tijekom 2018. godine društva za osiguranje i društva za reosiguranje ostvarila su kao rezultat poslovanja dobit od 752,8 mil. HRK, od čega je u skupini neživotnih osiguranja ostvarena dobit od 568,9 mil. HRK, dok je u skupini životnih osiguranja ostvarena dobit od 183,1 mil. HRK.⁸⁵

Tablica

Društva za osiguranje s obzirom na vrstu poslovanja	2015.	2016.	2017.	2018.
Životna osiguranja	205,1	192,6	227,3	183,1
Neživotna osiguranja	315,2	396,5	358,4	568,9
<i>Ukupna ostvarena dobit</i>	<i>520,3</i>	<i>589,1</i>	<i>585,8</i>	<i>752,0</i>

Nadalje, ukupan broj likvidiranih šteta društava koja se bave životnim osiguranjem u 2014.godini. bio je 61.339 pri čemu je ukupan bruto likvidirani iznos šteta bio 1.528.664.126 kn .Ukupan broj likvidiranih šteta za životna osiguranja u 2015. godini bio je 61.397 pri čemu je ukupan bruto likvidirani iznos šteta bio 1.649,801.870 kn dok je u 2016. broj likvidiranih šteta za životna osiguranja iznosio 63.334, dok je ukupan bruto likvidirani iznos šteta bio 1.828.510.990 kn. Tijekom 2017. godine broj likvidiranih šteta za životna osiguranja se smanjio na 62.023 iako je iznos ukupno bruto likvidiranih šteta porastao na 2.053.740.00 kn. Broj likvidiranih šteta društva koji se bave životnim osiguranjem na 31.12.2018. iznosio je 65.966 te je bruto likvidiranih iznos bio 2.312.911.982 kn⁸⁶

Ranjivost tržišta osiguranja – 0,35 srednje niska ranjivost

⁸⁰ Godišnje izvješće-HANFA 2014. Op. cit, str.87

⁸¹ Godišnje izvješće-HANFA 2014. Op. cit, str.89.

⁸² Godišnje izvješće-HANFA 2015. Op. cit, str.89

⁸³ Godišnje izvješće-HANFA 2016. Op. cit, str.89

⁸⁴ Godišnje izvješće-HANFA 2017. Op. cit, str.71

⁸⁵ Godišnje izvješće-HANFA 2018. Op. cit, str.25

⁸⁶ Hrvatski ured za osiguranje: Statističko izvješće: 2014; 2015;2016:2017. i 2018. godina

Korištenjem metodologije i alata Svjetske banke, ukupan rezultat ranjivosti sektora životnih osiguranja u RH je 0,35 - srednje niska ranjivost.

Tablični prikaz u nastavku prikazuje ocjene pridodane svakoj od ponuđenih varijabli u smislu osjetljivosti tržišta osiguranja. Radna grupa ocijenila je svaku od danih varijabli te dodijelila ocjene na temelju:

- razumijevanja pravnog okvira za SPNFT u RH, implementacije zakonskih propisa te procjene u kojoj mjeri se društva koja se bave životnim osiguranjem pridržavaju njegovih odredbi;
- raspoloživih statističkih podataka o tržištu osiguranja u RH;
- razumijevanja i poznavanja trendova na razini tržišta osiguranja u RH, ponašanja društava za osiguranje te prakse njihovog svakodnevnog poslovanja.

Tablica

NO.	VARIABLE	RATING*
1	SVEOBUH VATNOST PRAVNOG OKVIRA SPNFT	0.9 (blizu izvrsne)
2	UČINKOVITOST NADZORA SPNFT	0.7 (visoka)
3	PROVEDBA ADMINISTRATIVNIH SANKCIJA	0.8 (visoka)
4	PROVEDBA KAZNENIH SANKCIJA	0.5 (srednja)
5	LICENCIRANJE	0,9 (blizu izvrsne)
6	INTEGRITET ZAPOSLENIKA	0.7 (visoka)
7	RAZINA ZNANJA ZAPOSLENIKA	0.7 (visoka)
8	EFIKASNOST FUNKCIJE OVLAŠTENE OSOBE TE KLJUČNE FUNKCIJE PRAĆENJA USKLAĐENOSTI	0.7 (visoka)
9	EFIKASNOST SUSTAVA PRAĆENJA SPNFT	0.7 (visoka)
10	UTJECAJ TRŽIŠTA NA PRIDRŽAVANJE STANDARDA SPNFT	0.7 (visoka)
11	DOSTUPNOST I PRISTUP PODACIMA O STVARNOM VLASNIŠTVU	0.7 (visoka)
12	INFRASTRUKTURA IDENTIFIKACIJE	0.7 (visoka)
13	RASPOLOŽIVOST NEOVISNIH IZVORA INFORMACIJA	0.7 (visoka)

**Ocjene za ranjivost: 0.0-0.3 Niska, 0.4-Srednje niska, 0.5-Srednja, 0.6-Srednje visoka, 0.7-Visoka, 0.8-Vrlo visoka, 0.9-Blizu izvrsne; 1.0-Izvrsna*

Razlozi dodjele ocjena svakoj od gore navedenih varijabli detaljnije su opisani u nastavku, uz objašnjenje podloga koja su se uzimale u obzir prilikom donošenja pojedine ocjene.

Također, bitno je za naglasiti kako niti jedno društvo za osiguranje u RH nije imalo slučajeva prijevara od strane zaposlenika društva u dijelu SPNFT-a u 2014., 2015., 2016. te u 2017. godini.

1. SVEOBUH VATNOST PRAVNOG OKVIRA SPNFT

Dana 1.1.2018. na snagu je stupio ZSPNFT, koji je usklađen sa: IV. AMLD⁸⁷ te zajedno sa Smjernicama za provođenje ZSPNFT za obveznike u nadležnosti HANFA predstavlja pravni okvir za sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma u RH. Navedene Smjernice prestale su važiti 12.7.2018. odnosno stupanjem na snagu Pravilnika o postupku procjene rizika od pranja novca i financiranja terorizma te načinu provođenja mjera pojednostavljene i pojačane dubinske analize stranke („Narodne Novine“, br. 59/18, dalje u tekstu: Pravilnik HANFA-e). ZSPNFT definira obveznike provedbe mjera za sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma, među kojima su društva za osiguranje koja imaju odobrenje za obavljanje poslova životnih osiguranja.

Ključne novosti koje je donio ZSPNFT su sljedeće:

- procjena rizika od pn/ft uzima u obzir čimbenike koji se odnose na geografsko područje stranke, proizvode/usluge ili transakcije te kanale dostave
- pravna ili fizička osoba koja obavlja registriranu djelatnost u Republici Hrvatskoj ne smije primiti naplatu ili obaviti plaćanje u gotovini u vrijednosti od 75.000,00 HRK i većoj
- prikupljanje podataka o izvoru sredstava za gotovinske transakcije u vrijednosti od 200.000,00 HRK i većoj
- pojačana dubinska analiza stranke provodi se i za stranke iz visokorizičnih država, te stranke koje obavljaju transakcije u vezi s dionicama na donositelja
- nova definicija politički izloženih osoba
- registar stvarnih vlasnika
- uspostava politike prema trećim zemljama koje imaju manjkava pravila protiv pranja novca i financiranja terorizma
- poboljšanje suradnje između financijsko-obavještajnim jedinicama iz različitih država članica
- povećanje iznosa novčanih kazni.

Osim toga, Pravilnikom HANFA-e je detaljno propisan postupak procjene rizika od pranja novca i financiranja terorizma, definirani su čimbenici rizika pri procjeni rizika od pranja novca i financiranja terorizma povezani s pojedinačnim poslovnim odnosom i povremenom transakcijom te način provođenja mjera pojednostavljene i pojačane dubinske analize stranke.

Isto tako, Kaznenim zakonom, točnije odredbama članka 265. navedenog zakona propisane su i kazne za slučajeve kada osoba imovinsku korist ostvarenu kaznenim djelom uloži, preuzme, pretvori, prenese ili zamijeni u cilju prikrivanja njezinog nezakonitog podrijetla, prikriva pravu prirodu, podrijetlo, mjesto, raspolaganje, prenošenje te postojanje prava, odnosno vlasništva na imovinskoj koristi koju je drugi ostvario kaznenim djelom te imovinsku korist koju je drugi ostvario kaznenim djelom, pribavlja, posjeduje ili koristi.

Varijabla Sveobuhvatnost pravnog okvira SPNFT ocijenjena je ocjenom 0,9 (blizu izvrsne), sukladno nalazima koji ukazuju na to da društva za osiguranje u znatnoj mjeri poštuju SPNFT mjere. Zakonskim okvirom je poboljšana postojeća regulativa u području SPNFT i umanjene su poteškoće u interpretaciji i implementaciji mjera SPNFT. Primjerice, postojale su određene poteškoće prilikom određivanja stvarnog, konačnog vlasnika stranke pravne osobe, odnosno, fizičke osobe koja ima kontrolu nad 25% ili više imovinskih prava određenog

⁸⁷ Direktiva (EU)2015/849 Europskog parlamenta i vijeća od 20. svibnja 2015. o sprečavanju korištenja financijskog sustava u svrhu pranja novca ili financiranja terorizma, o izmjeni Uredbe (EU) br.648/2012 Europskog parlamenta i Vijeća te stavljanju izvan snage Direktive 2005/60 EZ Europskog parlamenta i Vijeća i Direktive Komisije 2006/70/EZ

pravnog posla, budući da nije postojala baza podataka odnosno jedinstveni registar stvarnih vlasnika koji je implementiran. Svrha Registra je pružiti korisnicima lakše utvrđivanje stvarnog vlasnika. Nadalje, društva za osiguranje su, vezano za praćenje poslovnih aktivnosti svojih klijenata, u obvezi provoditi dubinsku analizu klijenata prema Pravilniku HANFA-e kojim su utvrđeni čimbenici rizika i propisan je način provedbe pojednostavljene i pojačane dubinske analize, a čime je također pojašnjen i na taj način olakšan postupak provedbe pojednostavljene i pojačane dubinske analize te utvrđivanja rizičnosti cjelokupnog portfelja.

2. UČINKOVITOST NADZORA SPNFT

Neposredni nadzori nad provedbom ZSPNFT obuhvaćaju provjeru postupa li društvo za osiguranje u svom poslovanju sukladno ZSPNFT-a, Pravilnicima u smislu provođenja ZSPNFT-a te smjernicama za provođenje ZSPNFT-a za obveznike u nadležnosti HANFA-e. U Pravilniku HANFA-e je jasno definirano kako društva za osiguranje moraju postupati u smislu provođenja ZSPNFT-a. Nadzori se provode redovito te nisu uočene velike, odnosno značajne nepravilnosti i odstupanja u radu društava za osiguranje. Tijekom promatranog razdoblja od 2014. do 2018. godine HANFA je provela 10 neposrednih nadzora vezanih za postupanje u dijelu SPNFT-a Također, adekvatan je broj zaposlenih koji provode nadzorne aktivnosti u smislu SPNFT. Nadalje, unutar HANFA-e djeluje odbor za SPNFT koji se bavi svim pitanjima vezanim za sprečavanje pranja novca i financiranje terorizma. **Pored svega navedenog varijabla je ocjenjena ocjenom 0,7 (visoko).**

3. PROVEDBA ADMINISTRATIVNIH SANKCIJA

Varijabla ocjenjuje ima i država efektivne, proporcionalne i odvrćajuće administrativne sankcije koje su primjenjive na fizičke ili pravne osobe u slučajevima sa usklađenosti sa ZSPNFT. Provođenje usklađenosti društava za osiguranje sa ZSPNFT kontrolira se između ostalog nadzorima koji se provode redovito te tijekom istih nisu uočene veće i značajnije nepravilnosti u smislu provedbe ZSPNFT-a. Tijekom razdoblja od 2014. do 2018.. godine provedeno je 10 nadzora čiji je predmet bio provedba ZSPNFT:

Tablica

Godina u kojoj je nadzor započet	Broj nadzora
2014.	4
2015.	3
2016.	-
2017.	3
2018.	-

U provedenim nadzorima nepravilnosti su se očitovale isključivo u provedbi gotovinskih transakcija koje su prelazile pragove definirane člankom 39. ZSPNFT-a („Narodne Novine“ br. 87/2008) koji kaže da se u RH ne smiju obavljati gotovinske transakcije u iznosu koji prelazi 105.000,00 HRK. Tijekom 2018. godine nije bilo nadzora vezanih za SPNFT.

Vezano za članove Uprave Društva za osiguranje člankom 51. stavkom 10. Zakona o osiguranju propisuju se Uvjeti za člana uprave i prokurista društva za osiguranje. Istim člankom jasno je propisano da član Uprave može biti osoba koja nije između ostalog nije pravomoćno osuđena kaznena djela propisana Kaznenim zakonom (»Narodne novine«, br. 125/11. i 144/12.), i to između ostalog glavom – kaznena djela protiv gospodarstva gdje se za kaznena djela vezana za pranje novca propisane zatvorske kazne.

Nadalje, ZSPNFT asno je definirano da se prekršajem smatra postupak u kojem ako se od stranke ili treće osobe primi naplata u gotovini u iznosu koji prelazi 105.000,00 HRK odnosno

u poslovima s nerezidentima u vrijednosti koja prelazi 15.000,00 EUR odnosno ako primi plaćanje u više međusobno povezanih gotovinskih transakcija koje ukupno prelaze iznos od 105.000,00 HRK odnosno koje prelaze vrijednost od 15.000,00 EUR. Za navedene prekršaje jasno su definirane novčane kazne za člana uprave ili druge odgovorne osobe u pravnoj osobi. Nadalje, nastavno na provedene nadzore i uočene nepravilnosti koje se tiču provođenja transakcija u iznosu većem od 105.000,00 kn u 2015. godinu podneseno je 5 prekršajnih prijava u skladu s člankom 90. stavkom 1. točkom 20. ZSPNFT („Narodne Novine“, br.87/08), te u 2016. jedna prekršajna prijava. **Navedena varijabla ocjenjuje se ocjenom 0,8 (vrlo visoko).**

4. PROVEDBA KAZNENIH SANKCIJA

Navedenom varijablom ocjenjuje se ima li Republika Hrvatska efikasne i odvraćajuće sankcije za kaznena djela pranja novca. Navedena varijabla procjenjuje ne samo zakonodavni okvir, nego i provođenje kaznenih sankcija protiv društava za osiguranja ili odgovornih članova uprave u slučajevima kada postoji neusklađenost sa obavezama vezanim za sprečavanje pranja novca. Što su više kaznene sankcije efikasne i odvraćajuće vjerojatnije je da će uprava društva i zaposlenici društva biti usklađeni s odredbama propisa o sprječavanju pranja novca.

Članak 265. Kaznenog zakona, u dijelu kaznenih djela protiv gospodarstva jasno su definirane kazne za pranje novca. Važno je napomenuti da u republici Hrvatskoj nema propisanih kaznenih sankcija za nepridržavanje zakonskih odredbi iz područja sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma. Nadalje, s obzirom da je broj osuđujućih presuda za kazneno djelo pranje novca nizak, odnosno da nema takvih presuda u sektoru osiguranja, postoji mišljenje da isto može djelovati motivirajuće na počinjenje kaznenih djela. **Navedena varijabla ocjenjena je 0,5 (srednje).**

5. LICENCIRANJE

Ovom varijablom procjenjuje se dostupnost i efikasnost ulaznih kontrola kod licenciranja. Smatra se da zemlja ima efikasne ulazne kontrole ukoliko postoji sveobuhvatan pravan okvir, koji omogućuje nadzornim tijelima uz odgovarajuću razinu stručnih zaposlenika da na odgovarajući i zadovoljavajući način obavljaju svoj posao.

Nadalje, Zakonom o osiguranju kao i Pravilnikom o uvjetima za obavljanje funkcije člana uprave i člana nadzornog odbora društva za osiguranje odnosno društva za reosiguranje („Narodne Novine“, br. 7/2016) strogo se propisuju uvjeti koje član, mora ispuniti kako bi isti mogao obnašati navedenu dužnost. Zakon o osiguranju jasno definira između ostalih propisanih uvjeta da član uprave mora posjedovati odgovarajuće stručne kvalifikacije, znanje i iskustvo primjereno za upravljanje i vođenje poslova društva za osiguranje pažnjom dobrog stručnjaka.

Nadalje, vezano za članove Uprave Društva za osiguranje člankom 51. stavkom 10. Zakona o osiguranju propisuju se uvjeti za člana uprave i prokurista društva za osiguranje. Istim člankom jasno je propisano da član Uprave može biti osoba koja nije između ostalog nije pravomoćno osuđena kaznena djela propisana Kaznenim zakonom, i to između ostalog kaznenim djelima protiv gospodarstva. Tijekom 2014. godine primljeno je i riješeno 16 zahtjeva za izdavanje odobrenja za obavljanje funkcije člana uprave u društvu za osiguranje, tijekom 2015. godine primljeno je i riješeno 11 zahtjeva, tijekom 2016. godine 16 zahtjeva i tijekom 2017. godine zaprimljena su 33 zahtjeva za izdavanje odobrenja za obavljanje funkcije člana uprave u društvu za osiguranje. U 2018. godini HANFA je zaprimila 10 zahtjeva za izdavanje odobrenja za obavljanje funkcije člana uprave. Važno je napomenuti da u periodu od 2014. do 2018.

godine niti jedan zahtjev za obavljanje funkcije člana uprave nije odbijen od strane HANFA-e. **Navedena varijabla ocjenjena je sa 0,9 (blizu izvrsne).**

6. INTEGRITET ZAPOSLENIKA

Društva za osiguranje u RH zapošljavaju radnike s visokim integritetom te kontroliraju njihov integritet za vrijeme trajanja radnog odnosa. Nadalje, obradom dostavljenih upitnika može se zaključiti da društva za osiguranje internim aktima propisuju da se nepoštivanje mjera i postupaka vezanih za SPNFT smatra kršenjem radnih obaveza koje mogu rezultirati disciplinskim postupcima. Pored toga, nije zabilježen slučaj vezano za problem s integritetom zaposlenika društava za osiguranje u pogledu SPNFT sustava. Također, nije zabilježeno da su radnici društva za osiguranje u dosluhu s kriminalcima ili da ne poštuju kontrole poslovanja koje se odnose na sprječavanje pranja novca ili financiranja terorizma, utjecaj korupcije i sl. Prilikom zapošljavanja novih radnika vrše se provjere vezano za kaznene evidencije kandidata, njihova prijašnja radna iskustva, preporuke i dr., te se kontrola vrši za cijelo vrijeme trajanja radnog odnosa. Nadalje, nisu zabilježeni slučajevi pokretanja disciplinskog postupka, otkaza na temelju prijevara, pranja novca ili korupcije od strane radnika društava za osiguranje kao niti kazneni slučajevi u koje su umiješani radnici društva za osiguranje. Društva su uspostavila mehanizam putem kojeg svaki radnik Društva može ovlaštenoj osobi/ili njezinom zamjeniku/ici prijaviti sumnju na PN/FT. **Navedena varijabla ocjenjena je sa 0,7 (visoko).**

7. RAZINA ZNANJA ZAPOSLENIKA

Sukladno ZSPNFT društva za osiguranja koja se bave prodajom proizvoda životnog osiguranja bila su dužna imenovati ovlaštenu osobu te jednog ili više zamjenika ovlaštene osobe koje su odgovorne za provođenje mjera i radnji koje se poduzimaju radi sprečavanja i otkrivanja pranja novca i financiranja terorizma. Pregledom dostavljenih podataka koji su bili zatraženi od društava za osiguranje putem upitnika jasno je da su društva za osiguranje imenovali ovlaštenu osobu i njezinog zamjenika. Nadalje, sukladno ZSPNFT obveznici su dužni osigurati redovito stručno osposobljavanje i edukaciju svih zaposlenika koji obavljaju zadaće na području SPNFT, odnosno svih koji obavljaju poslove na radnim mjestima koja su ili bi mogla biti neposredno ili posredno izložena riziku pranja novca i financiranja terorizma. Nadalje, obveznici su dužni za svaku kalendarsku godinu pripremiti godišnji program stručnog osposobljavanja i edukacija na području SPNFT, a najkasnije do kraja tekuće godine. Tijekom provedenih nadzora nije bilo nalaza koji su povezani sa nepoštivanjem dijela u vidu edukacije zaposlenika. Nadalje, obradom podataka dostavljenih u upitnicima vidljivo je da društva za osiguranje redovito provode edukacije svojih zaposlenika te da su edukacije provedene sukladno programu godišnjeg stručnog osposobljavanja i izobrazbe zaposlenika. Zaposlenici su upoznati sa radom sustava odnosno programske podrške za prijavu sumnjivih transakcija te zakonskom obvezom prijave istih nadležnom tijelu te u potpunosti razumiju zakonski okvir koji regulira područje SPNFT-a. **Slijedom navedenog varijabla je ocjenjena sa 0,7(visoko).**

8. EFIKASNOST FUNKCIJE OVLAŠTENE OSOBE TE KLJUČNE FUNKCIJE PRAĆENJA USKLAĐENOSTI

Varijablom se ocjenjuje da li je u sektoru osiguranja uspostavljena funkcija ovlaštene osobe za provođenje mjera i radnji koje se poduzimaju radi sprečavanja pranja novca u skladu sa relevantnim propisa i standardima. Nadalje kroz varijablu se promatra i ključna funkcija praćenja usklađenosti.

Zakonom o SPNFT definirano je da je obveznik dužan imenovati ovlaštenu osobu i njezinog zamjenika. Iste su ovlaštene i odgovorne za provođenje mjera i radnji koje se poduzimaju radi sprječavanja i otkrivanja pranja novca i financiranja terorizma. Nadalje, Zakonom o SPNFT je propisano koje uvjete treba ispunjavati osoba koja će obnašati dužnost ovlaštene osobe i njezinog zamjenika te je propisano.

Društva za osiguranje koja se bave prodajom životnog osiguranja imaju uspostavljenu funkciju ovlaštene osobe te zamjenika ovlaštene osobe. Nadalje, prema supervizorskom iskustvu ali i prema podacima iz upitnika vidljivo je da sva Društva imaju uspostavljene navedene funkcije. Nadalje pregledom dostavljenih upitnika od strane Društava za osiguranje vidljivo je da je pri radu ovlaštene osobe i njezinog zamjenika osigurava od strane Društva odgovarajući organizacijske, kadrovske, materijalne i druge uvjete rada koje jamče odgovarajući stupanj zaštite podataka.

Člankom 93. Zakona o osiguranju jasno je definirano da svako društvo za osiguranje u okviru sustava upravljanja od 1.1.2016. mora imati uspostavljene ključne funkcije, između ostalog i ključnu funkciju praćenja usklađenosti. Ovisno o opsegu i složenosti poslovanja društvo može imenovati jednu osobu za obavljanje više ključnih funkcija. Nadalje, HANFA je u poslanim upitnicima od 06.03.2017. godine zatražila od svih društava koji se bave prodajom životnog i neživotnog osiguranja dostavu podataka o ključnim funkcijama (ime i prezime te radno iskustvo) te su sva zatražena društva dostavila podatke o ključnim funkcijama, između ostalog i o ključnoj funkciji praćenja usklađenosti.

Zakon o osiguranju jasno definira koje kriterije ključna funkcija mora ispunjavati da bi obnašala navedenu dužnost. Na temelju dostavljenih upitnika od društava za osiguranje koja obavljaju poslove životnih osiguranja te objedinjavanjem odgovora dolazi se do zaključka da je u periodu od 2014. do 2017. godine ključna funkcija praćenja usklađenosti bila uključena u cijeli proces SPNFT-a, te su joj bile dostupne sve informacije vezane za sprečavanje pranja novca.

Varijabla je ocijenjena sa 0,7 (visoko)

9. EFIKASNOST SUSTAVA PRAĆENJA SPNFT

Interni informacijski sustavi društava za osiguranje dobro su prilagođeni ispunjenju regulativnih obveza u području SPNFT. Putem informacijskih sustava, društva mogu razgraničiti iznos sredstava, kao i broj i veličinu transakcija po svakom klijentu, te kontrolirati transakcije, uključujući složene i neuobičajeno velike transakcije, sve s ciljem identificiranja i prijave sumnjivih transakcija. Neka društva koriste vanjske baze podataka za procjenu i utvrđivanje PEP statusa klijenata. Uočava se trend ukidanja zaprimanja gotovinskih uplata na ime plaćanja premije osiguranja, pa društva pretežito više ne provode gotovinske transakcije u tu svrhu.

Nadalje, tijekom promatranog razdoblja vidljivo je da od ukupno prijavljenih sumnjivih transakcijama jako mali broj potpada pod sektora osiguranja, što je vidljivo iz sljedećeg prikaza:

Tablica⁸⁸

zaprmljene obavijesti o sumnjivim transakcijama				
razdoblje	ukupan br.		sektor osiguranja	
	PN	FT	PN	FT
2014	864	7	1	0
2015	959	13	0	0
2016	1017	13	4	0
2017	926	14	3	0
2018	741	5	0	0

Iz tablice je vidljivo da je tijekom 2014. godine zaprimljena jedna obavijest koja se tiče sektora osiguranja, u 2016. 4 obavijesti dok su u 2017. godini zaprimljene 3 obavijesti. Tijekom 2015. i 2018. godine niti jedna obavijest o sumnjivim transakcijama nije zaprimljena⁸⁹. Iz tablice je razvidno da na obavijesti o sumnjivim transakcijama u sektoru osiguranja u odnosu na ukupne zaprimljene obavijesti otpada jako mali postotak te se stoga **navedena varijabla ocjenjuje sa ocjenom 0,7 (visoko)**.

10. UTJECAJ TRŽIŠTA NA PRIDRŽAVANJE SPNFT STANDARDA

Varijabla utjecaj tržišta za pridržavanje standarda SPNFT ocijenjena je sa 0,7 (visoko) iz razloga što se uprave društava za osiguranje i ovlaštene radnici i zamjenici u dijelu SPNFT pridržavaju istih pravila u pogledu poslovanja u skladu s pravnim okvirom koji regulira područje SPNFT. Društva za osiguranje s podružnicama u trećim državama nadziru primjenu propisa vezanih uz SPNFT uzimajući u obzir zakonske okvire tih država. Također, društva za osiguranje koja posluju u okviru grupa u pravilu u svoje poslovanje imaju implementirane i odredbe poslovanja grupe, čija je zakonska regulativa kod polovice društva za osiguranje stroža u odnosu na zakonodavstvo RH. Društva za osiguranje ne omogućavaju sklapanje polica životnog osiguranja putem web-a te svoje poslovanje ne izlažu dodatnom riziku SPNFT-a. Nadzori ukazuju na to da se redovito provode edukacije zaposlenika te da društva za osiguranje posjeduju zadovoljavajuće IT sustave, u cilju provedbe SPNFT obveza i mjera ZSPNFT. Društva za osiguranje prekogranične korespondentne odnose ne ostvaruju u pogledu životnih osiguranja. Zaključno, pritisak na usklađivanje s pn/ft standardom dolazi u većoj mjeri od strane regulatora i matičnih društava domaćeg reguliranog subjekta, a sve više i sa samog tržišta npr. ostalih financijskih institucija.

11. DOSTUPNOST I PRISTUP PODACIMA O STVARNOM VLASNIŠTVU

Varijablom se procjenjuje da li se može i da li je prikriveno stvarno vlasništvo u korporacijama te drugim pravnim osobama unutar zemlje.

Zakon o osiguranju jasno definira šta se smatra stvarnim vlasnikom, te jasno propisuje mjere za utvrđivanje stvarnog vlasnika stranke. Prilikom uspostavljanja poslovnog odnosa društva za osiguranje imaju obvezu utvrditi stvarnog vlasnika. Isto se utvrđuje putem obrasca kojemu je jasno propisan sadržaj. Nadalje, obveznici se prilikom utvrđivanja stvarnih vlasnika rukovode i javno dostupnim informacijama iz Sudskog registra RH iz kojeg je vidljiv popis članova

⁸⁸ Izvor: Podaci dostavljeni od strane Ministarstva financija-Ured za sprečavanje pranja novca

⁸⁹ Izvor: Ured za sprečavanje pranja novca

društva kao i sve promjene članova društva. Većina društava za osiguranje koji su bili obuhvaćeni upitnikom, a isti se bave prodajom proizvoda životnog osiguranja utvrdila je da se u promatranom razdoblju nisu susreli sa situacijom da nisu bili u mogućnosti prilikom ugovaranja police osiguranja pravnoj osobi utvrditi stvarnog vlasnika. Zakonom o SPNFT (Narodne novine, broj 108/17) propisano je uvođenje Registra stvarnih vlasnika koji će predstavljati središnju elektroničku bazu podataka koja sadrži podatke o stvarnim vlasnicima pravnih subjekata. Registar će u ime Ministarstva financija – Ureda za sprečavanje pranja novca operativno voditi Financijska Agencija koja je ovlaštena preuzimati podatke iz sudskog registra te podatke iz drugih matičnih registara preko kojih se osnivaju ili registriraju pravni subjekti. **Varijabla je s obzirom na unapređenje sustava identificiranja stvarnih vlasnika ocjenjena sa 0,7 (visoko).**

12. DOSTUPNOST POUZDANE INFRASTRUKTURE ZA IDENTIFIKACIJU

Identifikacija klijenata je proces verifikacije se smatra poboljšanim ukoliko društva koji su obveznici primjene Zakona o SPNFT su u mogućnosti provjeriti identitet osobe koristeći pouzdane i neovisne izvore informacija. Dobra identifikacijska infrastruktura također može pomoći kod preveniranja lažnih dokumenata te lažnih identiteta.

Društva za osiguranje identificiraju klijente (rezidente i nerezidente) prilikom sklapanja ugovora o osiguranju, utvrđuju i provjeravaju identitet svojih klijenata putem odgovarajućih identifikacijskih isprava izdanih od nadležnih državnih tijela (osobna iskaznica ili putovnica), međutim, nisu u mogućnosti provjeriti vjerodostojnost istih identifikacijskih dokumenata.

S druge strane, nije zabilježen niti jedan slučaj prijave vezan za krivotvorenje identifikacijske isprave, na način da bi se naknadno utvrdilo da klijent ima krivotvorenu identifikacijsku ispravu. **Varijabla se ocjenjuje ocjenom 0,7 (visoko)**

13. DOSTUPNOST NEOVISNIH IZVORA INFORMACIJA

Ovom varijablom ocjenjuje se dostupnost neovisnih i pouzdanih izvora informacija koje mogu pomoći pri praćenju transakcijskih obrazaca klijenata. Mjere dubinske analize klijenta lakše su i kvalitetnije za provođenje, ako postoje dostupni izvori sveobuhvatnih, pouzdanih povijesnih podataka i podataka o klijentima.

Vežano uz ocjenu dostupnosti neovisnih izvora podataka potrebnih za dubinsku analizu klijenata, analizom odgovora iz Upitnika dostavljenih od strane društava za osiguranje utvrđeno je da obveznici primjenjuju neovisne izvore podataka za provjeru financijskog stanja klijenta prilikom sklapanja ugovora o osiguranju, te dubinske analize klijenta. U tu svrhu, koriste se javno dostupni izvori podataka, kao što su npr. sudski registar i poslovna.hr. Ocjena mjere do koje su društvima za osiguranje dostupni neovisni, sveobuhvatni i pouzdani izvori informacija: **0.7(visoko).**

RANJIVOST PROIZVODA

Tržište životnih osiguranja u RH je u odnosu na EU manje razvijeno pa je samim time i ponuda proizvoda u odnosu na EU manja. Neki proizvodi životnih osiguranja su inherentno manje privlačni za pranje novca i financiranje terorizma od drugih pa smo iz tog razloga za potrebe procjene izdvojili 4 grupe rizika, ali pri tome se vodilo računa da se uvrste grupe rizika sa najvećom zaračunatom bruto premijom za promatrano razdoblje. Odabrane su sljedeće grupe rizika:

- 19.00 - ŽIVOTNO OSIGURANJE
- 20.00 - RENTNO OSIGURANJE
- 21.00 - DOPUNSKA OSIGURANJA UZ ŽIVOTNO OSIGURANJE
- 23.00 - ŽIVOTNA ILI RENTNA OSIGURANJA KOD KOJIH OSIGURANIK NA SEBE PREUZIMA INVESTICIJSKI RIZIK

Kao značajnu komponentu ocjene ranjivosti identificirali smo kanal prodaje, profil klijenta i način plaćanja premije (udio gotovinskih transakcija), slučajevi prijevare u prodaji. Analizom ovih kategorija utvrdili smo da je izloženost riziku zbog svoje složenosti i transparentnosti mala u odnosu na proizvode koje nude ostali financijski sektori. Kad govorimo o načinu plaćanja premije važno je istaknuti da i ovdje dolazi do smanjenja ranjivosti proizvoda jer se promatrajući proteklo razdoblje vidi trend značajnog smanjenje gotovinskih uplata na razini industrije osiguranja te se za plaćanje premije koriste ostali bezgotovinski način plaćanja npr. trajni nalozi, kreditne kartice i sl.

Na temelju dostavljenih podataka i korištenjem alata Svjetske Banke sljedeće grupe rizika su ocijenjene u kategoriji ranjivosti sa:

19.00 - ŽIVOTNO OSIGURANJE	0,35
23.00 - ŽIVOTNA ILI RENTNA OSIGURANJA KOD KOJIH OSIGURANIK NA SEBE PREUZIMA INVESTICIJSKI RIZIK	0,33
21.00 - DOPUNSKA OSIGURANJA UZ ŽIVOTNO OSIGURANJE	0,24
20.00 - RENTNO OSIGURANJE	0,16

Rizik 19.00 – životno osiguranje – ista je ocijenjena kao najranjivija, ocjenom 0,35 jer je hrvatsko tržište osiguranja u odnosu na EU konzervativno te se većina građana u RH prilikom ugovaranja životnih osiguranja odlučuje za ovu vrstu osiguranja. Također, ova vrsta osiguranja je u velikom omjeru zastupljena i u dijelu banko kanala prodaje. Rizik 23 – životna ili rentna osiguranja kod kojih osiguranik na sebe preuzima investicijski rizik (ocijenjeno 0,33) – u odnosu na EU u RH imamo jednostavne investicijske proizvode te gotovo svi investicijski proizvodi nemaju garantirane isplate po doživljenju jer društva za osiguranje u pravilu garantiraju svote za slučaj smrti.

U Smjernicama Svjetske banke poseban fokus stavljen je na grupe proizvoda sa rizikom 23.00 životna ili rentna osiguranja kod kojih osiguranik na sebe preuzima investicijski rizik. Osnovne karakteristike životnog osiguranja kod kojeg ugovaratelj osiguranja snosi rizik ulaganja su:

- osigurane svote i/ili premije povezane su s nekim financijskim instrumentom (primjerice otvoreni investicijski fond, indeks, vrijednosni papir i sl.)
- **ugovaratelj osiguranja snosi rizik ulaganja (može ostvariti potencijalno više prinose ili gubitke u odnosu na tradicionalno životno osiguranje)**
- **osiguratelj snosi rizik osiguranja (definirane naknade za slučaj smrti, nezgode i sl.)**
- **ovisno o proizvodu moguće su i fleksibilnije dodatne jednokratne uplate,**

- vrijednost police ovisi o tržišnoj vrijednosti ulaganja
- ulaganje može biti konzervativnije ili rizičnije, ovisno o vrsti ulaganja koje osiguratelj nudi uz osigurateljne proizvode i sklonosti riziku ugovaratelja osiguranja,
- može i ne mora postojati neki vid isplate garancije po doživljenju.

Sljedeći prikaz pokazuje osnovne karakteristike životnog osiguranja kod kojeg ugovaratelj osiguranja snosi rizik ulaganja u odnosu na „tradicionalno“ životno osiguranje:

VRSTA OSIGURANJA	RIZIK ULAGANJA SNOSI	ISPLATA ZA SLUČAJ SMRTI (AKO JE UGOVORENA)	ISPLATA ZA DOŽIVLJENJE	OTKUPNA VRIJEDNOST
"Tradicionalno" životno osiguranje	osiguratelj	osiguratelj	osiguratelj	osiguratelj
Životno osiguranje kod kojeg ugovaratelj snosi rizik ulaganja	ugovaratelj osiguranja	osiguratelj	nije zajamčena*	nije zajamčena

*osim ako nije ugovoreno osiguranje života kod kojeg ugovaratelj osiguranja snosi rizik ulaganja s garancijom najmanjeg iznosa isplate po doživljenju

- **RANJIVOST OSTALIH FINANCIJSKIH INSTITUCIJA**

Uvod

Cilj ovog modula bio je analizirati ranjivost pojedinih kategorija ostalih financijskih institucija, koje, među inim, proizlaze iz različitih proizvoda i usluga koje nude kao i vrste klijenata s kojima te institucije posluju. Ovaj modul pokriva financijske institucije izvan bankarskog sektora, sektora vrijednosnih papira i sektora osiguranja, a sačinjavaju ga sljedeći segmenti/sektori:

1. Ovlašteni mjenjači,
2. Društva za prijenos novca,
3. Institucije za elektronički novac/
izdavatelji kreditnih kartica,
4. Leasing društva,
5. Faktoring društva

Radna skupina za procjenu ranjivosti ostalih financijskih institucija bila je sastavljena od predstavnika Financijskog inspektorata, Hrvatske narodne banke, Hrvatske agencije za nadzor financijskih usluga te, povremeno, UZSPN, a sama procjena ranjivosti na PNFT za Modul 6, nakon definiranja vrste obveznika obuhvaćenih procjenom, obavljena je korištenjem modela razvijenog od strane Svjetske banke U procjeni su korišteni statistički podaci za razdoblje 2014.-2018. Kao rezultat postupka procjene navedenim modelom utvrđena je sljedeća ranjivost po pojedinim sektorima ostalih financijskih institucija:

Tablica – Ranjivost po sektorima ostalih financijskih institucija

OSTALE FINANCIJSKE INSTITUCIJE		
<i>Naziv sektora</i>	<i>Ranjivost/Rizik</i>	<i>Koeficijent ranjivosti</i>
Ovlašteni mjenjači	srednji	0,50
Društva za prijenos novca	srednji/visok	0,63
Institucije za elektronički novac/izdavatelji kreditnih kartica	srednji	0,47
Leasing društva	srednji	0,40
Faktoring društva	srednji/nizak	0,35

Uvažavajući sve podatke kojima je radna skupina raspolagala u svom radu kao i procjenu rizika za svaki pojedini sektor kako je gore navedeno, a koja proizlazi iz prikupljenih podataka obrađenih u modelu procjene, radna skupina utvrdila je sveukupni rizik/ranjivost od pranja novca/financiranja terorizma kod ostalih financijskih institucija kao:

SREDNJI (M) – 0,47.

Glavni ciljevi radne skupine u Modulu 6 bili su sljedeći:

- identificirati ranjivost svake relevantne kategorije ostalih financijskih institucija,
- identificirati najranjiviju kategoriju,
- identificirati proizvode, usluge ili kanale dostave s najvećom ranjivošću i
- utvrditi prioritete postupanja kroz akcijski plan.

Konačni rezultat procjene sektora ostalih financijskih institucija važan je radi kasnije izrade akcijskih planova za učinkovitiju politiku SPNFT i prakse postupanja vezano za sektor, procjenu mogućeg utjecaja intervencije regulatora, procjenu kategorija unutar financijskog sektora, alokacije resursa te razvijanja specifičnih SPNFT kontrola za proizvode visoke ranjivosti.

Što se tiče pranja novca kao takvoga, ukupnoj ranjivosti zemlje doprinose mnogi čimbenici, neki od njih imaju izravan utjecaj, dok su ostali više ili manje neizravni. Značaj i utjecaj svakog pojedinačnog čimbenika često ovisi o postojanju ili izostanku nekih drugih čimbenika. Alat odnosno model koji je radna skupina koristila u postupku nacionalne procjene rizika odražava utjecaj različitih ključnih čimbenika i njihovih međusobnih odnosa, a ti se čimbenici u modelu nazivaju ulazne varijable i dijele se na tzv. "kontrolne varijable" i "inherentne varijable".

a) Kontrolne varijable - primjenjuju se na cjelokupni sektor ostalih financijskih institucija i na toj se razini i procjenjuju. Ove su varijable usko vezane uz učinkovitost SPNFT kontrola i, sukladno navedenom, imaju utjecaj na cjelokupni sektor ostalih financijskih institucija.

b) Inherentne varijable - vezane su uz specifične karakteristike i korisnike institucija/obveznika koji čine sektor ostalih financijskih institucija (npr. profil klijenata koji može biti jako različit od kategorije do kategorije obveznika i ima specifičan utjecaj baš na određenu kategoriju obveznika).

Sam postupak procjene odvijao se na način da je radna skupina ocjenjivala kontrolne varijable ocjenama u rasponu od 0 – 1 uzimajući u obzir sve sektore ostalih financijskih institucija. Ukupno je procjenjivano 9 kontrolnih varijabli od ukupno 12, dok je ocjena za varijable 10, 11 i 12 preuzeta od modula 2 i 3 (nacionalna ranjivost i bankarski sektor) jer je tako predviđeno samim modelom procjene. Nakon procjene kontrolnih varijabli radna skupina je pristupila ocjenjivanju inherentnih varijabli po pojedinačnim sektorima ostalih financijskih institucija opisnim (unaprijed predviđenim) ocjenama, ovisno o specifičnosti svakog pojedinog sektora. Ukupno je u modelu procjenjivano 10 inherentnih varijabli. Dodjelu konačnih ocjena, te prioritizaciju postupanja, odnosno podloge za akcijski plan odradio je sam model, dok radna skupina nije imala mogućnosti izmjena modela, odnosno utjecaja na zadane algoritme i procedure u samom modelu.

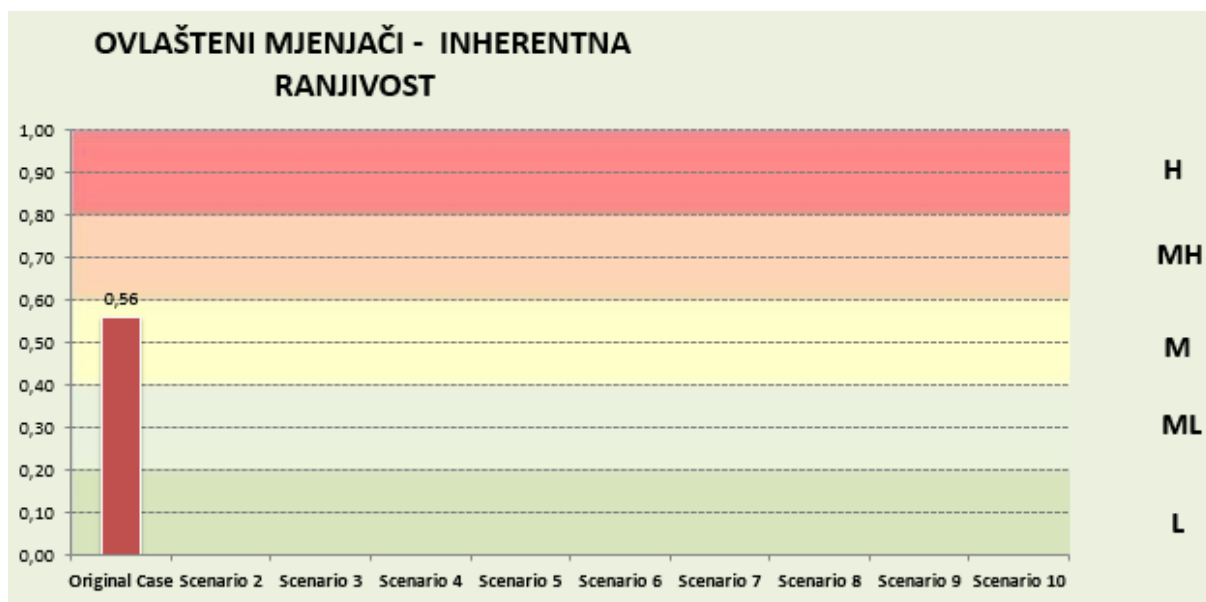
U nastavku se daje pregled ocjena ranjivosti po pojedinačnim sektorima ostalih financijskih institucija. Napomena: ocjene inherentnih varijabli uključene su u opisne ocjene po pojedinačnim sektorima. Nakon toga, slijede ocjene svih 12 kontrolnih varijabli (primjenjivo na sve sektore ostalih financijskih institucija).

Procjena ranjivosti po sektorima ostalih financijskih institucija

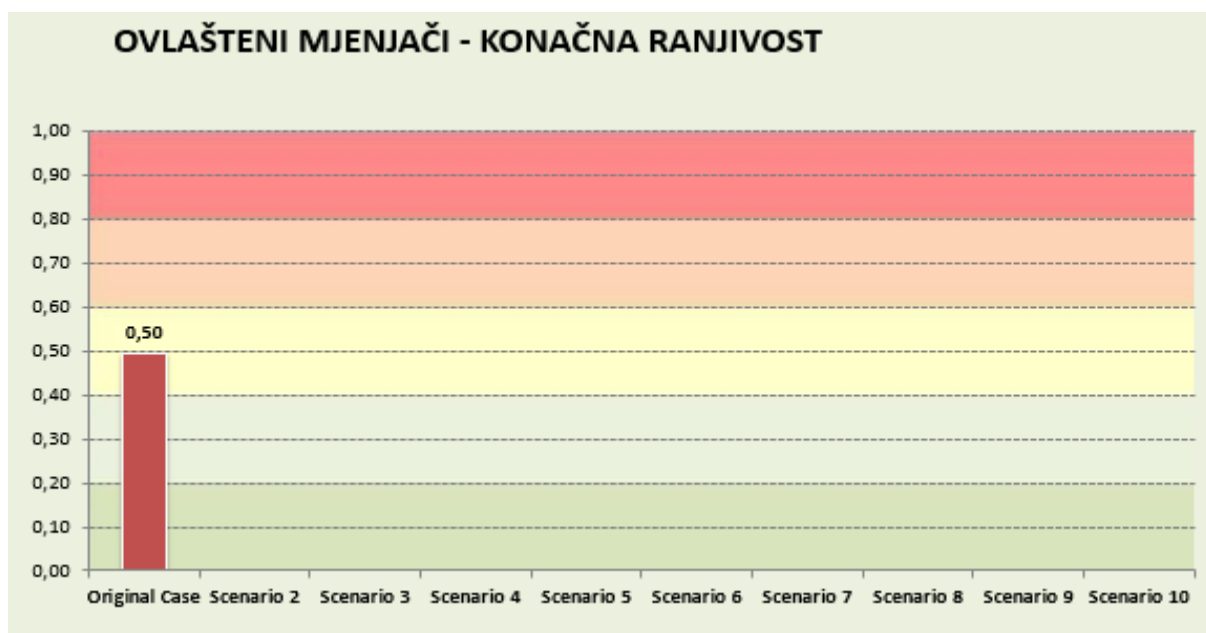
OVLAŠTENI MJENJAČI

Ocjena ranjivosti sektora putem primijenjenog modela

Uzimajući u obzir, odnosno procjenjujući kontrolne varijable, te, nakon toga i inherentne varijable u zadanom modelu za procjenu ranjivosti, radna skupina je utvrdila ocjenu ranjivosti za ovlaštene mjenjače i to: 0,56 – srednji rizik (M) inherentna ranjivost, te nakon aplikacije nadzornih mjera na postojeću ranjivost utvrđena je konačna ocjena kao srednji rizik (M) uz ocjenu ranjivosti od 0,50.

Slika 1: grafički prikaz inherentne ranjivosti za sektor ovlaštenih mjenjača

Slika 2: grafički prikaz konačne ranjivosti za sektor ovlaštenih mjenjača
Pregled sektora – opće karakteristike

Poslovi koje obavlja sektor ovlaštenih mjenjača obuhvaćaju otkup strane gotovine i čekova koji glase na stranu valutu za gotovinu u HRK te prodaju strane gotovine za gotovinu u HRK. Ovlašteni mjenjači su rezidenti pravne i fizičke osobe (obrtnici) koje posjeduju odobrenje Hrvatske narodne banke za obavljanje mjenjačkih poslova.

Što se tiče veličine sektora, on na dan 31.12.2018. godine broji ukupno 1292 ovlaštenih mjenjača s važećim odobrenjem HNB-a, koji posluju na oko 3500 mjenjačkih mjesta (stalnih i povremenih/sezonskih). Od ukupnog broja ovlaštenih mjenjača za njih oko 200 mjenjačko poslovanje je osnovna i prevladavajuća djelatnost dok ostatak čine hotelske recepcije, kampovi, turističke agencije, benzinske pumpe i slični subjekti kojima mjenjačko poslovanje predstavlja dopunsku djelatnost. Bitno je napomenuti da ovlašteni mjenjači kojima je mjenjačko poslovanje osnovna djelatnost ostvaruju i najveći dio ukupnog mjenjačkog prometa na razini godine (oko 65%).

Ukupni promet koji se ostvari tijekom jedne godine iznosi preračunano oko 30,1 mlrd. HRK računajući otkup i prodaju (podaci za 2018.). Navedeni je trend je stabilan unatrag 4 godine. Od ukupnog ostvarenog prometa 73% čini otkup, a 27% prodaja strane valute. Što se tiče valuta s kojima posluju ovlašteni mjenjači najveći dio čini EUR (oko 85% otkupa i 92% prodaje), USD (8 % otkupa i 2% prodaje), CHF (4% otkupa i 2% prodaje) dok sve ostale valute čine ostatak (3% otkupa i 4 % prodaje).

Temeljem navedenoga veličina sektora, sukladno zadanom modelu procjene, definirana je kroz inherentnu varijablu "ukupna veličina sektora ovlaštenih mjenjača" i procijenjena kao "visoka".

Sukladno odredbama deviznih propisa koji reguliraju mjenjačko poslovanje, ovlaštenim mjenjačima je dopušteno poslovati isključivo s fizičkim osobama (pravne osobe su isključene). Isto tako, ovlašteni mjenjači ne mogu obavljati poslove platnog prometa niti preko vlastitih računa provoditi transakcije u ime i za račun stranaka.

Temeljem navedenoga, profil klijenata sektora ovlaštenih mjenjača procijenjen je kao "srednje rizičan".

Također, sektor ovlaštenih mjenjača karakterizira isključivo gotovinsko poslovanje, tako da je razina gotovinske aktivnosti kroz navedenu inherentnu varijablu procijenjena kao "visoka".

S obzirom na devizna ograničenja u pogledu mjenjačkog poslovanja, ovaj sektor nema evidentiranih međunarodnih transakcija. Što se tiče poslovanja s nerezidentima, fizičkim osobama, ono čini oko 5% ukupnog prometa ovlaštenih mjenjača.

Od 2015. do 2018. od strane ovlaštenih mjenjača kao obveznika provedbe mjera za SPNFT Ured za sprječavanje pranja novca zaprimio je sljedeći broj obavijesti o sumnjivim transakcijama i obavijesti o gotovinskim transakcijama većim od 200.000 HRK:

Godina	OST – pranje novca	OST – fin. terorizma	Gotovinske trans. preko 200.000 kn.
2015.	6		488
2016.	1		441
2017.	2	2	513
2018.	17*		550
Ukupno	26	2	1992

* prijavljene sumnjive transakcije odnose se na djelatnost prijenosa novčanih pošiljaka
 Izvor: Godišnja izvješća o radu Ureda za sprječavanje pranja novca

Više je razloga za mali broj prijave sumnjivih transakcija u ovom sektoru. Prije svega, poslovanje sektora ovlaštenih mjenjača karakterizira veliki broj jednokratnih stranaka ('walk

in customers') koje kod ovlaštenih mjenjača ne uspostavljaju poslovni odnos, već isključivo obavljaju povremene transakcije, a također, nije moguće obavljanje transakcija s nenazočnom strankom. Kod obveznika u ovom sektoru uočena je veća sklonost prijavama gotovinskih umjesto sumnjivih transakcija.

Zakonodavni okvir

Poslovanje ovlaštenih mjenjača u Republici Hrvatskoj regulirano je odredbama Zakona o deviznom poslovanju (Narodne novine, broj 96/2003., 140/2005., 132/2006., 150/2008., 92/2009., 133/2009. - Zakon o platnom prometu, 153/2009., 145/2010. i 76/2013) kao i odredbama odgovarajućih podzakonskih propisa koje donosi Hrvatska narodna banka.

Odobrenje za obavljanje mjenjačke djelatnosti, također, temeljem odredbi citiranog zakona, izdaje Hrvatska narodna banka. Ovlašteni mjenjači smiju obavljati mjenjačke poslove ako ispunjavaju sljedeće uvjete:

1. koriste zaštićeni računalni program koji je certificirala Hrvatska narodna banka,
2. imaju s poslovnom bankom sklopljeni ugovor o obavljanju mjenjačkih poslova,
3. imaju upisanu djelatnost obavljanja mjenjačkih poslova u odgovarajućem javnom registru,
4. ovlašten mjenjač fizička osoba, a kod mjenjača koji je pravna osoba član uprave odnosno izvršni direktor dioničkog društva koje ima upravni odbor, prokurist i kvalificirani vlasnik ovlaštenog mjenjača ne smiju biti pravomoćno osuđeni u RH ili inozemstvu za kaznena djela taksativno navedena u članku 46. b. Zakona o deviznom poslovanju (pranje novca, financiranje terorizma, trgovina ljudima, trgovina narkoticima, krivotvorenje novca i vrijednosnih papira, računalna prijevarena, utaja poreza, primanje i davanje mita itd.).

Dakle, u postupku izdavanja odobrenja za rad ovlaštenim mjenjačima Hrvatska narodna banka primjenjuje „fit&proper“ kriterije.

Što se tiče zakonskog okvira za SPNFT koji je u primjeni u RH, a odnosi se na ovlaštene mjenjače isti su u ZSPNFT izrijekom navedeni kao obveznici provođenja mjera i radnji za SPNFT (čl. 9. st. 2. t. 15.). Također, u promatranom razdoblju za ovu procjenu za sektor ovlaštenih mjenjača primjenjivali su se ili se primjenjuju Opće smjernice za provođenje Zakona o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma te Pravilnik o postupku procjene rizika od pranja novca i financiranja terorizma te načinu provođenja mjera pojednostavljene i pojačane dubinske analize stranke.

Supervizija i nadzor

Ministarstvo financija - Financijski inspektorat je tijelo koje provodi nadzor nad poslovanjem ovlaštenih mjenjača, a provodi ga u dvostrukoj ulozi – kao nadzornik usklađenosti po ZSPNFT u provođenju mjera i radnji za SPNFT te kao nadzornik poštivanja uvjeta u obavljanju temeljne djelatnosti sukladno Zakonu o deviznom poslovanju i podzakonskim aktima koji detaljno reguliraju poslovanje ovlaštenih mjenjača. U sklopu Financijskog inspektorata, Službe za financijske institucije i financijsko posredovanje ustrojen je i Odjel za nadzor ovlaštenih mjenjača koji broji ukupno 4 ovlaštene osobe (voditelj odjela i 3 inspektora).

Pri planiranju i provođenju nadzora usklađenosti sa ZSPNFT kod ovlaštenih mjenjača Financijski inspektorat koristi pristup temeljen na procjeni rizika obveznika što u značajnoj mjeri doprinosi pravilnoj alokaciji resursa koje posjeduje nadzorno tijelo. Administrativni kapacitet Financijskog inspektorata za provođenje nadzora ocijenjen je dostatnim.

Ukupno je u referentnom razdoblju obavljeno 592 SPNFT nadzora obveznika iz ovog sektora, od toga 484 izravnih i 108 neizravnih. Rezultat provedenih nadzora je 15 optužnih prijedloga za prekršaje iz ZSPNFT te 124 mjere pisanog upozorenja. Najčešće nepravilnosti koje su uočene u nadzoru su sljedeće:

- neadekvatno provođenje mjera dubinske analize stranaka,
- strukturiranje većih transakcija na nekoliko manjih ispod praga za identifikaciju,
- u internom aktu nisu navedene sve propisane mjere,
- lista indikatora nije ažurirana,
- općeniti i nespecificirani programi edukacije.

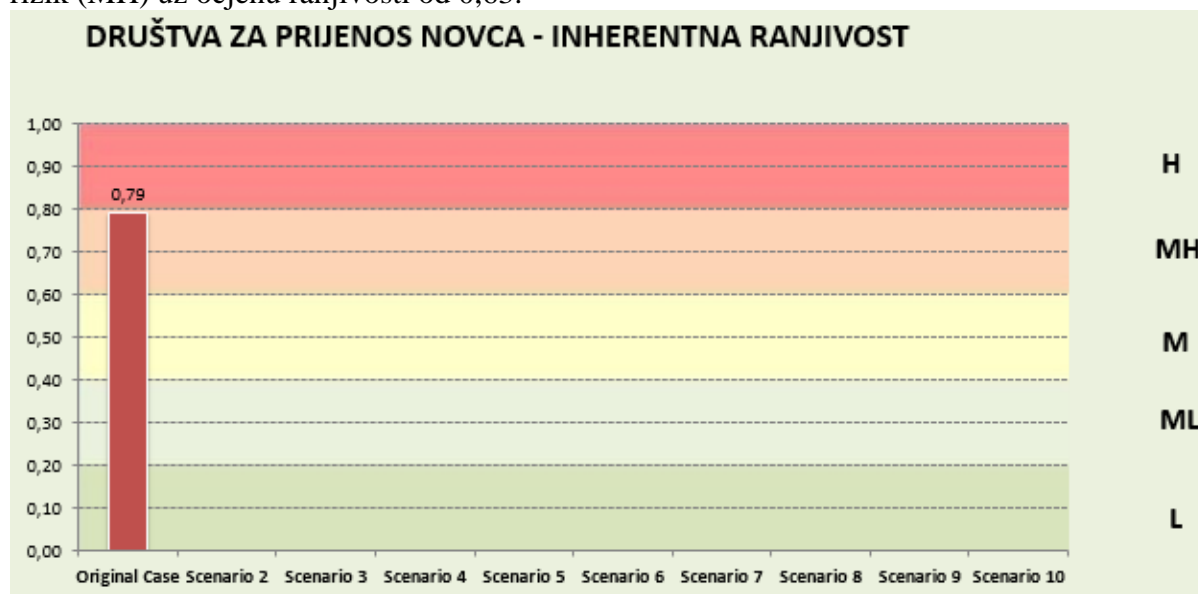
Preporučene mjere

Akcijski plan za smanjenje identificiranih rizika od pranja novca i financiranja terorizma u Republici Hrvatskoj iz 2017. predloženo je smanjenje praga za identifikaciju stranaka ovlaštenih mjenjača sa 105.000 HRK na 15.000 HRK, a što je realizirano kroz izmjene ZSPNFT. Navedena je mjera smanjila mogućnost zlouporaba u dijelu kod strukturiranja transakcija na više manjih iznosa. Temeljem postignutih rezultata i nadzorne prakse, kao i uočenih nepravilnosti predlaže se daljnje smanjenje praga za identifikaciju stranaka ovlaštenih mjenjača. Predložena mjera u skladu je s preporukama nove Nadnacionalne procjene rizika Europske komisije od 24.7.2019. koja predviđa daljnje smanjenje ili potpuno ukidanje praga za identifikaciju.

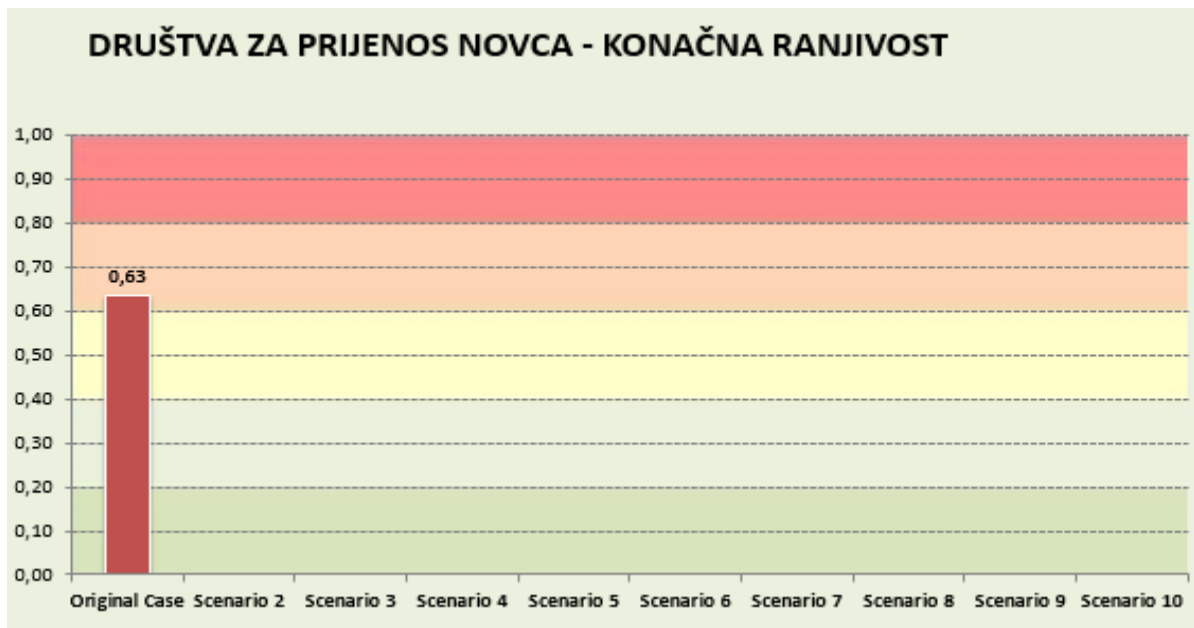
DRUŠTVA ZA PRIJENOS NOVCA

Ocjena ranjivosti sektora putem primijenjenog modela

Uzimajući u obzir, odnosno procjenjujući kontrolne varijable, a nakon toga i inherentne varijable u zadanom modelu za procjenu ranjivosti, radna skupina je utvrdila ocjenu ranjivosti za društva za prijenos novca i to: 0,79 – srednji/visoki rizik (MH) inherentna ranjivost, te nakon aplikacije nadzornih mjera na postojeću ranjivost utvrđena je konačna ocjena kao srednji/visoki rizik (MH) uz ocjenu ranjivosti od 0,63.

Slika 3: grafički prikaz inherentne ranjivosti za sektor prijenosnika novca

Slika 4: grafički prikaz konačne ranjivosti za sektor prijenosnika novca

Pregled sektora - opće karakteristike

Usluge novčanih pošiljaka u Republici Hrvatskoj pružaju pravne osobe Western Union Payment Services Ireland Ltd., Irska (WU) i Moneygram International Ltd., Velika Britanija i to ostvarivanjem prava poslovnog nastana preko zastupnika. Usluge prijenosa novca obavlja i HP – Hrvatska pošta d.d. (HP) putem domaćih i međunarodnih poštanskih uputnica.

Pružanje platnih usluga od strane institucija za platni promet preko zastupnika

Pružanje platnih usluga od strane institucija za platni promet preko zastupnika regulirano je odredbama Zakona o platnom prometu (Narodne novine, broj 68/18).

Strane institucije za platni promet mogu pružati svoje usluge i na području Republike Hrvatske nakon što nadležno tijelo njihove matične države članice dostavi obavijest (notifikaciju) Hrvatskoj narodnoj banci o takvoj namjeri

Hrvatska narodna banka na svojim internetskim stranicama objavljuje popis institucija za platni promet iz država članica za koje je, u skladu sa zakonom propisanom procedurom, zaprimila obavijest o namjeri pružanja usluga u Republici Hrvatskoj.

Na dan 31. prosinca 2018. kod HNB-a za pružanje usluga novčanih pošiljaka bilo je notificirano 55 zastupnika institucija za platni promet iz drugih država članica, od kojih su 53 zastupnika WU i 2 zastupnika Moneygrama. Od toga broja 5 zastupnika je iz bankarskog sektora, a 50 iz nebankarskog sektora (u najvećem dijelu ovlašteni mjenjači, koji su licencirane financijske institucije).

Pružanje usluga poštanskih novčanih uputnica

Usluge poštanskih novčanih uputnica pruža HP - Hrvatska pošta d.d. temeljem odredbi Zakona o potvrđivanju sporazuma o poštanskim uslugama (Narodne novine, broj 3/16) i Sporazuma o poštanskim financijskim uslugama (Svjetska poštanska unija, Bern 2013.)

Također, odredbama ZSPNFT propisana je obveza poštanskog operatera za provedbom mjera i radnji za SPNFT.

Promet sektora u razdoblju 2014. – 2018.

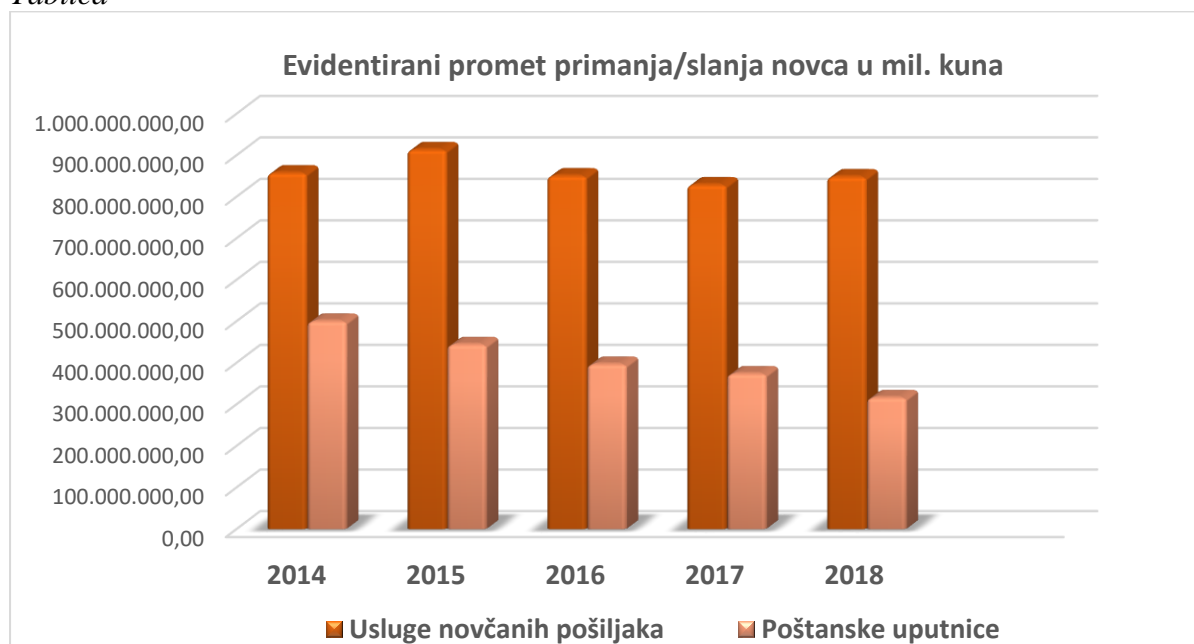
Radna skupina je veličinu sektora prijenosnika novca procijenila kroz inherentnu varijablu 'ukupna veličina/promet sektora' i dodijelila ocjenu M – srednja (srednji).

U niže dvije tablice daje se prikaz prometa sektora prijenosnika novca u razdoblju 2014.-2018.:

Tablica

Pružatelji platnih usluga	Ukupan iznos obavljenih transakcija slanja /primanja novca (u kn)				
	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.
Usluge novčanih pošiljaka	857.469.866,72	913.409.565,54	850.344.577,41	828.702.091,21	848.011.769,50
Poštanske uputnice	500.093.186,53	443.778.408,48	396.390.842,69	373.588.864,29	315.968.559,80
UKUPNO	1.357.563.053,25	1.357.187.974,02	1.246.735.420,10	1.202.290.955,50	1.163.980.329,30

Tablica

Što se tiče prometa u 2018. što je posljednja godina u promatranom razdoblju za ovu procjenu rizika, ukupan promet evidentiran u sektoru prijenosnika novca iznosio je 1.16 mlrd. HRK, od čega vrijednost usluga novčanih pošiljaka iznosi 848 mil. HRK (73%), a usluge prijenosa novca putem poštanskih uputnica 316 mil. HRK (27%). Putem nebankarskog sektora odvija se većina ukupnog prometa pružanja usluga novčanih pošiljaka (94%).

Prema vrsti obavljenih transakcija u 2018. primanje novca iznosi 726 mil. kn (62%), a slanje novca 437 mil. kn (38%).

Promatrano s aspekta prekograničnog poslovanja prevladavaju prekogranične transakcije s udjelom od 70% (814 mil. kn), a na nacionalne transakcije otpada 30% (350 mil. kn), tako da je radna skupina inherentnu varijablu 'učestalost međunarodnih transakcija' ocijenila kao srednje visoku (MH – srednje visoka).

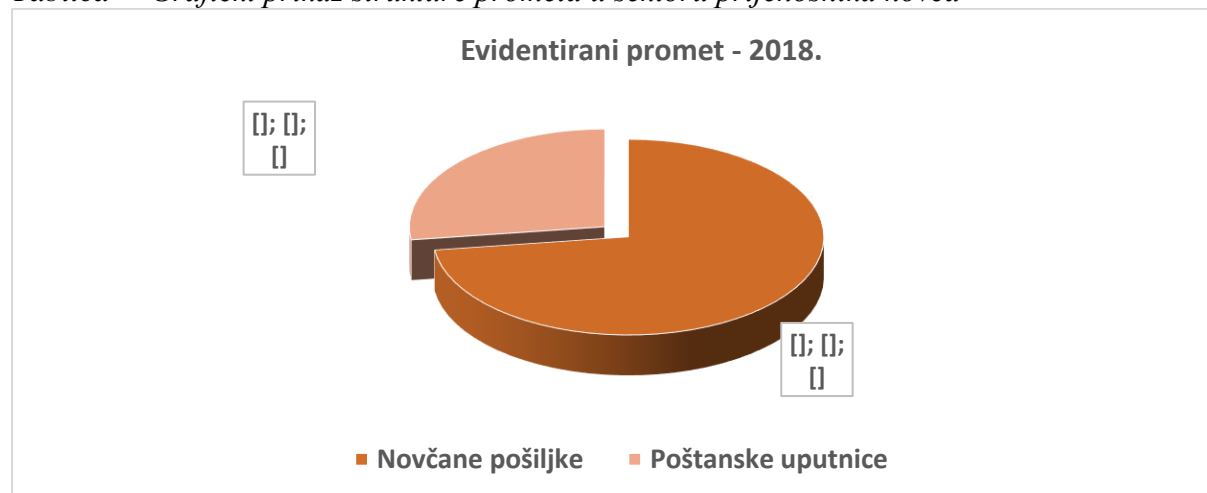
Što se tiče strukture klijenata sektora s aspekta rezidentnosti, 93% čine rezidenti, a 7% odnosi se na nerezidente (vrijedi samo za novčane pošiljke), dok se poštanske uputnice gotovo u cijelosti odnose na rezidente. Rizičnost klijenata procijenjena je kao M – srednja (srednja).

Tablica – Struktura i iznos transakcija u sektoru prijenosnika novca

Vrsta usluge	2018.				
	Broj transakcija slanja/primanja novca	% od ukupnog broja transakcija	Ukupan iznos (u kn)	% od ukupnog iznosa	Prosječan iznos transakcije (u kn)
Usluge novčanih pošiljaka (WU + MoneyGram)	497.554	51,54%	848.011.769,50	72,85%	1.704,36
Poštanske uputnice	467.862	48,46%	315.968.559,80	27,15%	675,35
UKUPNO	965.416	100,00%	1.163.980.329,30	100,00%	

Što se tiče ostalih inherentnih varijabli radna skupina je zaključila kako ne postoji mogućnost anonimnog korištenja proizvoda niti transakcija bez nazočnosti stranke. Također, nema poteškoća u praćenju transakcija niti su u ovom sektoru zabilježene posebne nacionalne tipologije za PNFT.

Tablica – Grafički prikaz strukture prometa u sektoru prijenosnika novca

Supervizija i nadzor

Izravni i neizravni nadzor provedbe mjera i radnji za SPNFT kod obveznika iz sektora prijenosnika novca obavljaju Financijski inspektorat i Hrvatska narodna banka.

Hrvatska narodna banka provodi nadzor primjene ZSPNFT kod zastupnika institucija za platni promet iz drugih država članica ako su oni kreditne institucije, kreditne unije, institucije za platni promet i institucije za elektronički novac osnovane u Republici Hrvatskoj u skladu s odgovarajućim zakonom. Financijski inspektorat provodi nadzor primjene ZSPNFT kod HP – Hrvatske pošte d.d. te kod zastupnika institucija za platni promet iz druge države članice, a koji nisu u nadležnosti Hrvatske narodne banke. Financijski inspektorat, također, provodi i ciljane

nadzore primjene ZSPNFT kod obveznika iz nadležnosti HNB-a na temelju procjene od povećanih rizika od PNFT.

U razdoblju 2014.-2018. obavljeno je ukupno 12 nadzora obveznika iz sektora prijenosnika novca, od kojih 9 u nebankarskom sektoru, 1 u HP i 2 u bankarskom sektoru. Tijekom nadzora utvrđene su nepravilnosti te je subjektima izrečeno ukupno 7 mjera upozorenja, a Službi za prekršaje FI podnesena su ukupno 3 optužna prijedloga. Najčešće nepravilnosti koje su uočene u nadzoru su sljedeće:

- neadekvatno provođenje mjera dubinske analize stranaka,
- u internom aktu nisu navedene sve propisane mjere,
- lista indikatora nije korištena na adekvatan način, lista indikatora nije ažurirana,
- općeniti i nespecificirani programi edukacije,
- nečuvanje kopija identifikacijskih isprava na temelju kojih je provedena dubinska analiza stranke.

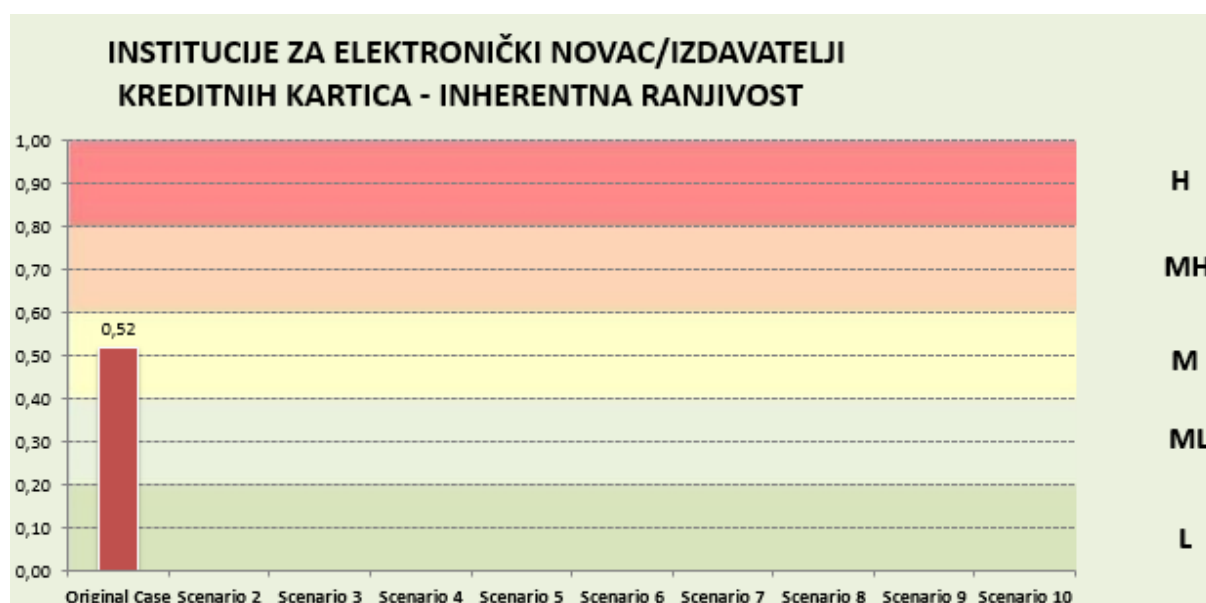
Preporučene mjere

- edukacija osoblja s posebnim naglaskom na obvezu primjene liste indikatora karakterističnih za sumnjive ili strukturirane transakcije te provođenje mjera pojačane dubinske analize u situacijama visokog rizika
- povećanje učinkovitosti supervizije s naglaskom na administrativni kapacitet i povećanje broja tematskih nadzora kod obveznika

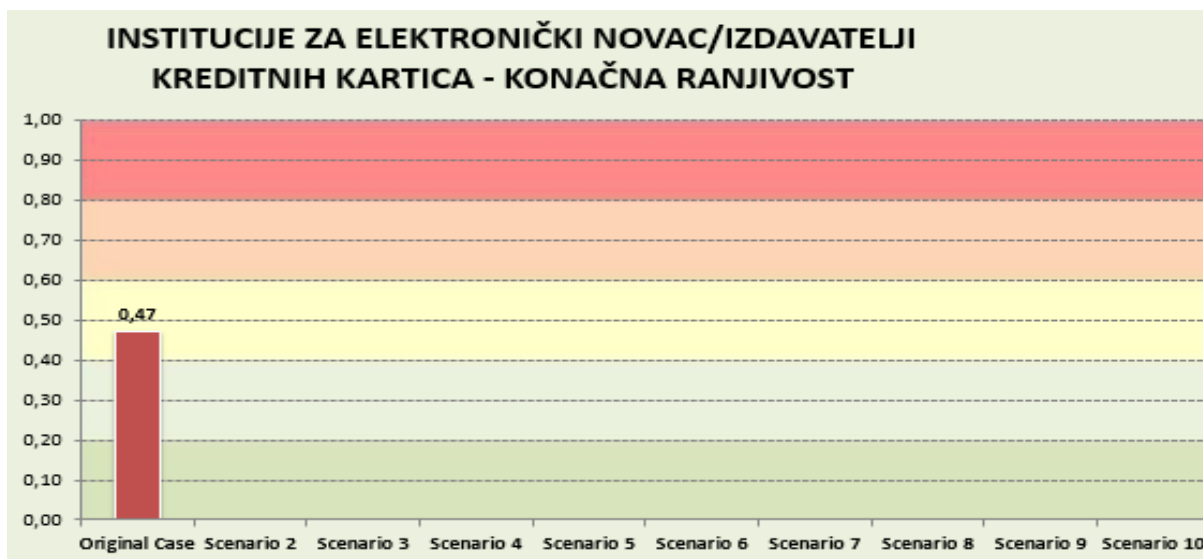
INSTITUCIJE ZA ELEKTRONIČKI NOVAC

Ocjena ranjivosti sektora putem primijenjenog modela

Uzimajući u obzir, odnosno procjenjujući kontrolne varijable, te, nakon toga i inherentne varijable u zadanom modelu za procjenu ranjivosti, radna skupina utvrdila je ocjenu ranjivosti za institucije za elektronički novac i to: 0,52 – srednji rizik (M) inherentna ranjivost, a nakon aplikacije nadzornih mjera na postojeću ranjivost utvrđena je konačna ocjena kao srednji rizik (M) uz ocjenu ranjivosti od 0,47.

Slika 5. grafički prikaz inherentne ranjivosti za sektor institucija za elektronički novac

Slika 6. grafički prikaz konačne ranjivosti za sektor institucija za elektronički novac

Pregled sektora - opće karakteristike

Na dan 31. prosinca 2018. na tržištu Republike Hrvatske poslovalo je ukupno 5 institucija za elektronički novac (IEN) s licencom Hrvatske narodne banke od kojih su 2 IEN izdavatelji kreditnih kartica te njihovo odobrenje za izdavanje elektroničkog novca i pružanje platnih usluga obuhvaća:

- Izdavanje elektroničkog novca i pružanje platnih usluga povezanih s izdavanjem elektroničkog novca i
- Platne usluge koje nisu povezane s izdavanjem elektroničkog novca:
 - Usluge izvršenja platnih transakcija u kojima su novčana sredstva pokrivena kreditnom linijom za korisnika platnih usluga i to: izvršenje platnih transakcija putem platnih kartica,
 - Usluge izdavanja platnih instrumenata i prihvaćanja platnih transakcija.

Preostale 3 IEN su mobilni operateri čija je primarna djelatnost pružanje telekomunikacijskih usluga, a čije odobrenje za izdavanje elektroničkog novca i pružanja platnih usluga obuhvaća i usluge izvršenja platnih transakcija kad se suglasnost platitelja za izvršenje platne transakcije daje nekim telekomunikacijskim sredstvom, digitalnim ili informatičko tehnološkim uređajem, a plaćanje se obavlja telekomunikacijskom ili mrežnom operatoru ili operatoru informatičko-tehnološkog sustava, koji djeluje isključivo kao posrednik između korisnika platnih usluga i dobavljača robe i usluga.

Veličina aktive (ukupna imovina) svih IEN na dan 31.12.2018. iznosi 24,8 mlrd kn. Kod razmatranja podatka o veličini aktive (ukupne imovine) institucija za elektronički novac, potrebno je uzeti u obzir da su tri institucije za elektronički novac hibridne institucije (mobilni operateri čija je primarna djelatnost pružanje telekomunikacijskih usluga) te je volumen njihovog poslovanja koji se odnosi na izdavanje elektroničkog novca i pružanje platnih usluga povezanih s izdavanjem elektroničkog novca u ukupnom poslovanju tih institucija zanemariv.

Sukladno navedenom, radna skupina je ovom sektoru ostalih financijskih institucija za inherentnu varijablu 'ukupna veličina/promet sektora' dodijelila ocjenu MH – srednje visoka (srednje visoko).

Profil klijenata u ovom sektoru procijenjen je kao M – srednja (srednje) rizičan

Ukupan promet institucija za elektronički novac

Tablica - Kupovina elektroničkim novcem – Prepaid/ SMS/Prepaid SIM

Godina	Broj transakcija	Vrijednost transakcija u kn	Prosječna vrijednost transakcije (u kn)
2015.	2.831.260	12.166.236	4,29
2016.	2.893.020	11.556.999	3,99
2017.	3.367.779	14.675.530	4,35
2018.	3.201.217	16.168.609	5,05

Tablica - Iskup elektroničkog novca

Godina	Broj transakcija	Vrijednost transakcija u kn	Prosječna vrijednost iskupa
2015.	78	10.578	135,61
2016.	35	4.970	142,00
2017.	10	1.219	121,90
2018.	15	2.570	171,33

*Tablica - Nacionalne platne transakcije – terećenje kreditnim platnim karticama izdanim u RH**

Godina	Broj transakcija	Vrijednost transakcija u kn
2015.	55.270.994	14.602.432.077
2016.	57.983.249	14.991.204.468
2017.	59.457.398	15.566.543.175
2018.	59.498.677	15.937.459.487

* obuhvaćaju samo nacionalne kartične platne transakcije kupnje robe i usluga te ugovornih terećenja (uključuju se transakcije kupnje robe i potrošačkih kredita) u HRK.

*Tablica - Međunarodne platne transakcije – transakcije platnim karticama izdanim u RH ***

Godina	Broj transakcija	Vrijednost transakcija u kn
2015.	2.892.700	2.699.530.567
2016.	3.137.395	1.504.686.904
2017.	3.560.516	1.623.985.677
2018.	3.473.693	1.527.907.637

** obuhvaćaju izvršene međunarodne kartične platne transakcije karticama izdanim u RH u svim valutama, tj. transakcije kupnje robe i usluga te transakcije podizanja gotovog novca platnom karticom, preračunate u kune po srednjem tečaju HNB-a na posljednji dan svakog mjeseca

*Tablica - Međunarodne platne transakcije – transakcije prihvata platnih kartica izdanih izvan RH ****

Godina	Broj transakcija	Vrijednost transakcija u kn
2015.	13.686.244	6.218.387.452
2016.	15.450.549	7.087.398.776
2017.	19.055.227	8.597.271.705
2018.	22.169.487	9.702.633.259

*** obuhvaćaju izvršene transakcije prihvata platnih kartica izdanih izvan RH za kupnju robe i usluga preko prihvatnih uređaja. Transakcije e-novcem uključene su u izvještaj.

Izvor: Hrvatska narodna banka, Statistika platnih usluga, <https://www.hnb.hr/statistika/statisticki-podaci/platne-usluge>

Temeljem navedenih podataka, rizičnost s osnove učestalosti međunarodnih transakcija procijenjena je kao M-srednja (srednja).

Zakonski okvir

Poslovanje institucija za elektronički novac regulirano je Zakonom o elektroničkom novcu (Narodne novine, broj 139/10) koji je stupio na snagu 1. siječnja 2011. te Zakonom o elektroničkom novcu (Narodne novine, broj 64/18) koji je stupio na snagu 26. lipnja 2018. godine. U skladu s navedenim propisima, IEN licencira Hrvatska narodna banka. U postupku licenciranja, uz zahtjev za izdavanje odobrenja za izdavanje elektroničkog novca, Hrvatskoj narodnoj banci potrebno je dostaviti i opis mehanizama unutarnjih kontrola koje je uspostavila IEN radi ispunjavanja obveza koje proizlaze iz propisa kojima se uređuje sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma.

U razdoblju od 2015. do 2018. godine Hrvatska narodna banka nije licencirala niti jednu novu instituciju za elektronički novac.

U promatranom razdoblju IEN su obveznici provedbe mjera i radnji za SPNFT sukladno odredbama ZSPNFT

U svibnju 2015. godine Hrvatska narodna banka revidirala je Smjernice za provođenje ZSPNFT za kreditne institucije, kreditne unije i IEN koje je guverner Hrvatske narodne banke donio u lipnju 2012. godine u svrhu jedinstvene primjene odredbi ZSPNFT. Smjernicama HNB-a od provođenja mjera dubinske analize izuzeti su svi proizvodi elektroničkog novca koji se odnose na platne instrumente malih vrijednosti. Također, temeljem važećeg ZSPNFT guverner HNB-a donio je Odluku o postupku procjene rizika od pranja novca i financiranja terorizma te načinu provođenja mjera pojednostavljene i pojačane dubinske analize stranke (Narodne novine, broj 57/18) koja se, između ostalih, primjenjuje i na institucije za elektronički novac.

Supervizija i nadzor

Tijekom 2015. i 2016. Hrvatska narodna banka provela je izravne nadzore provođenja ZSPNFT kod 2 IEN koje se bave kartičnim plaćanjima i koje su pri uspostavljanju sustava za sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma primijenile standarde bankarskih grupacija kojima pripadaju. Izravni nadzori provedeni su kao *follow up* nadzora koje je nad tim institucijama proveo Financijski inspektorat Republike Hrvatske tijekom 2011. i 2012. godine pri čemu su utvrđeni prekršaji u dijelu neadekvatne aplikativne dodjele rizika pri provođenju analize rizika stranaka – korisnika platnih kartica. Ocijenjene su procedure rada kao i adekvatnost IT aplikacija koje IEN koriste u svom poslovanju za automatsku dodjelu stupnja rizičnosti stranaka – korisnika platnih kartica. Izravnim nadzorima nisu utvrđene nezakonitosti i nepravilnosti u primjeni ZSPNFT.

U svibnju 2017. godine Hrvatska narodna banka revidirala je 'Upitnike za procjenu izloženosti IEN riziku od pranja novca i financiranja terorizma'. Uzimajući u obzir tada skoro donošenje nove regulative u području SPNFT (ZSPNFT stupio je na snagu 1. siječnja 2018. godine), neka

pitanja u revidiranim upitnicima imala su uporište, između ostaloga, i na Zajedničkim smjernicama o značajkama pristupa nadzoru sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma koji se temelji na riziku i mjerama koje se poduzimaju kada se provodi nadzor koji se temelji na procjeni rizika (ESAs 2016 72, 16. studenoga 2016.) i prijedlogu EBA Smjernica (prema članku 17. i 18.(4) Direktive 2015/849 o pojednostavljenim i pojačanim mjerama dubinske analize i faktorima rizika koje kreditne i financijske institucije trebaju uzeti u obzir kod procjene rizika od pranja novca povezanog s pojedinačnim poslovnim odnosima i povremenim transakcijama (Poglavlje 3. Sektorske smjernice za izdavatelje e-novca).

Analizom odgovora iz revidiranih 'Upitnika za procjenu izloženosti IEN riziku od pranja novca i financiranja terorizma' Hrvatska narodna banka je u svibnju 2017. provela neizravni nadzor primjene ZSPNFT kod svih 5 IEN, pri čemu je kod 2 IEN – mobilnih operatera utvrđeno ukupno 6 prekršaja po ZSPNFT. Prekršaji su se odnosili na povredu obveze pripremanja programa godišnjeg stručnog osposobljavanja i izobrazbe na području sprječavanja i otkrivanja pranja novca i financiranja terorizma za 2017. godinu, povredu obveze da Internim aktom bude propisan postupak utvrđivanja stranih političkih osoba te povredu obveze uprave IEN da ovlaštenoj osobi osigura odgovarajuće ovlasti i uvjete za obavljanje njezinih poslova i zadataka.

U 2018. godini Hrvatska narodna banka provela je neizravni nadzor kod svih 5 IEN. Područje neizravnog nadzora odnosilo se na analizu rizika od pranja novca i financiranja terorizma u odnosu na stranke, države ili geografska područja, proizvode, usluge i transakcije te kanale dostave (business wide risk assessment) koje su IEN, sukladno čl. 12. ZSPNFT dostavile Hrvatskoj narodnoj banci na zahtjev.

Neizravnim nadzorom utvrđeno je da IEN primjenjuju mjere za ublažavanje rizika (risk mitigation measures) kod postupka iskupa elektroničkog novca koji su, prema članku 7. Zakona o elektroničkom novcu kao izdavatelji elektroničkog novca dužni na zahtjev imatelja elektroničkog novca odmah isplatiti po nominalnoj vrijednosti.

Tijekom 2015. od strane obveznika iz ovoga sektora UZSPN prijavljena je jedna sumnjiva transakcija, u 2016. nije bilo prijavljenih transakcija, tijekom 2017. prijavljene su 52, a u 2018. 11 sumnjivih transakcija.

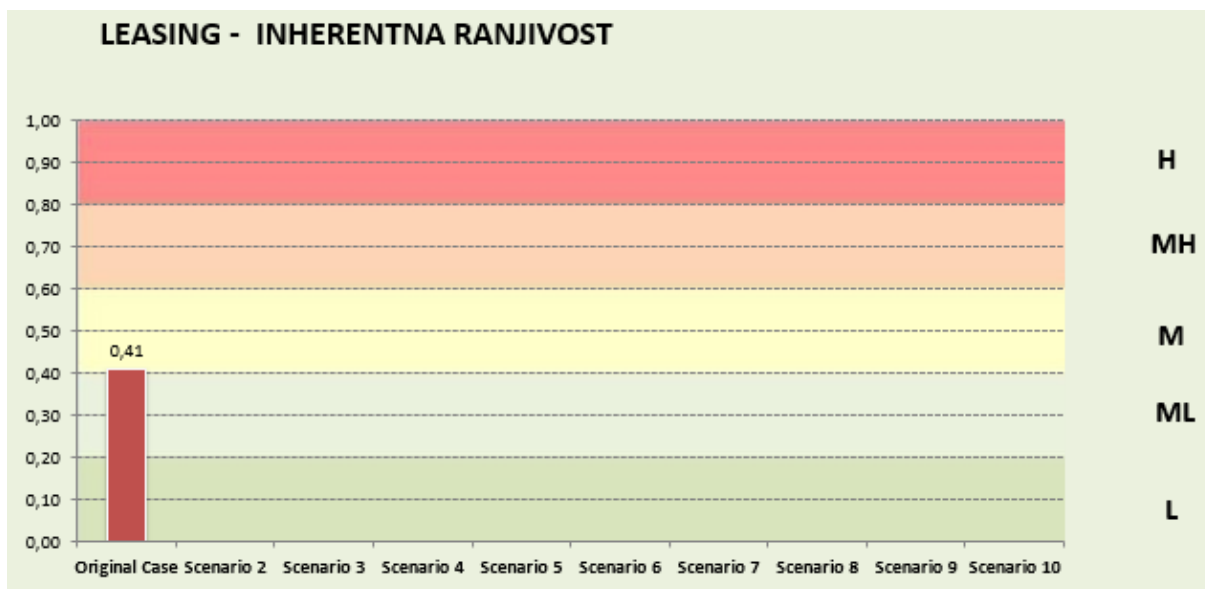
Preporučene mjere

Uzimajući u obzir hibridni status IEN – mobilnih operatera, čija je primarna djelatnost pružanje telekomunikacijskih usluga, te IEN - izdavatelja kreditnih kartica, pri čemu je volumen njihovog poslovanja koji se odnosi na izdavanje elektroničkog novca i pružanje platnih usluga povezanih s izdavanjem elektroničkog novca u ukupnom poslovanju zanemariv (prosječna vrijednost transakcije kupovine elektroničkim novcem Prepaid SIM karticom iznosi 4.42 kn), te malog broja prijava sumnjivih transakcija UZSPN, daljnje mjere trebale bi biti usmjerene ka otkrivanju novih i unaprjeđenju detektiranja postojećih tipologija pranja novca i financiranja terorizma i dodatnoj edukaciji obveznika ovog sektora na temu prepoznavanja sumnjivih transakcija.

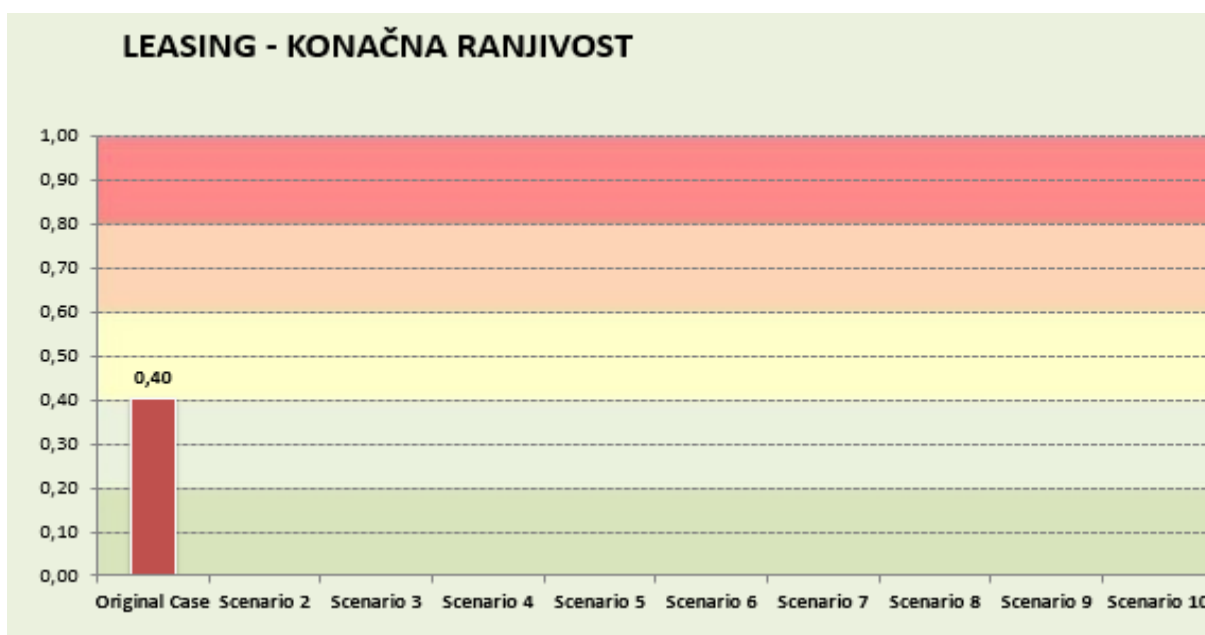
LEASING DRUŠTVA

Ocjena ranjivosti sektora putem primijenjenog modela

Uzimajući u obzir, odnosno procjenjujući kontrolne varijable, te, nakon toga i inherentne varijable u zadanom modelu za procjenu ranjivosti, radna skupina utvrdila je ocjenu ranjivosti za leasing i to: 0,41 – srednji rizik (M) inherentna ranjivost, te nakon aplikacije nadzornih mjera na postojeću ranjivost utvrđena je konačna ocjena kao srednji/nizak rizik (ML) uz ocjenu ranjivosti od 0,40.

Slika 7. grafički prikaz inherentne ranjivosti za sektor leasinga

Slika 8. grafički prikaz konačne ranjivosti za sektor leasinga

Pregled sektora – opće karakteristike

Poslove leasinga u Republici Hrvatskoj mogu obavljati samo društva koja su dobila odobrenje za obavljanje poslova leasinga od strane Hrvatske agencije za nadzor financijskih usluga (dalje u tekstu: HANFA). Osim navedenih, poslove financijskog leasinga mogu obavljati i kreditne institucije u skladu s propisima kojima se uređuje poslovanje kreditnih institucija u Republici Hrvatskoj.

Na dan 31. prosinca 2018. ukupno je 16 leasing društava imalo odobrenje za obavljanje poslova leasinga u Republici Hrvatskoj. Registar leasing društava objavljen je na web stranici HANFA-e.

Promatrajući vlasničku strukturu vidljivo je da je većina u vlasništvu nerezidenata, i to pravnih osoba sa sjedištem u državama članicama Europske unije, a najčešće bankarskih grupacija. Njihova ukupna aktiva na kraju 2018. bila je iskazana u iznosu od 19,5 mlrd. HRK.

U strukturi portfelja leasing društava dominira financijski leasing sa 83% udjela u ukupnom broju aktivnih ugovora o leasingu, dok udio operativnog leasinga iznosi 16,8%. (ostatak od 0,2% odnosi se na zajmove).

Tržište leasinga u razdoblju 2014. – 2018. u Republici Hrvatskoj bilježi kontinuirani umjereni rast obujma poslovanja, a time i visine imovine leasing društava te udjela u ukupnoj imovini financijskog sektora.

U razdoblju od 1. siječnja 2014. do 31. prosinca 2018. zaključeno je ukupno 586.843 nova ugovora o leasingu, čija ukupna vrijednost iznosi oko 33 mlrd. HRK.

Temeljem navedenih podataka, radna skupina je ovom sektoru ostalih financijskih institucija za inherentnu varijablu 'ukupna veličina/promet sektora' dodijelila ocjenu MH – srednje visoka (srednje visoko).

Za poslovanje leasing društava u Republici Hrvatskoj karakterističan je neznatčan udio gotovinskih transakcija obzirom da se transakcije s primateljima leasinga obavljaju preko računa otvorenih u kreditnim institucijama.

Udio međunarodnih transakcija u ukupnim transakcijama leasing društava je nizak, obzirom da u strukturi stranaka nerezidenti čine mali udio od 0,04%.

U razdoblju od 2014. do 2018. UZSPN dostavljene su ukupno 2 obavijesti o sumnjivim transakcija od strane leasing društava.

Zakonski okvir

Djelatnost leasinga, uključujući osnivanje i poslovanje leasing društava, je u Republici Hrvatskoj primarno regulirana Zakonom o leasingu (Narodne novine, broj 141/13) te podzakonskim aktima donesenim na osnovu navedenog Zakona.

Također, na poslovanje leasing društava u Republici Hrvatskoj primjenjuju se i Zakon o sprječavanju pranja novca gdje su leasing društva u članku 9. st. 2 t. 13. izrijekom navedena kao obveznici provođenja mjera i radnji za SPNFT.

Leasing društva u Republici Hrvatskoj licencira HANFA koja je temeljem Zakona o Hrvatskoj agenciji za nadzor financijskih usluga (Narodne novine, broj 140/05, 12/12) i Zakona o leasingu ovlaštena izdavati i oduzimati odobrenja za obavljanje poslova leasinga ali i suglasnosti za stjecanje kvalificiranog udjela⁹⁰ u leasing društvu.

HANFA je također nadležna za izdavanje prethodne suglasnosti kandidatima za obavljanje funkcije člana uprave leasing društva pritom primjenjujući „fit&proper“ kriterije propisane Zakonom o leasingu te na osnovu njega donesenim podzakonskim aktima.

Leasing društva su sukladno ZSPNFT obveznici provedbe svih zakonom propisanih mjera u svrhu sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma.

⁹⁰Kvalificirani udjel je izravni ili neizravni udjel u društvu koji predstavlja 10% ili više udjela u kapitalu ili glasačkim pravima, ili udjel manji od 10% u kapitalu ili glasačkim pravima koji omogućava ostvarenje značajnog utjecaja na upravljanje tim društvom

U svrhu jedinstvene primjene odredbi ZSPNFT i na temelju njega donesenih propisa, HANFA je donijela *Smjernice za provođenje ZSPNFT za obveznike u nadležnosti Hrvatske agencije za nadzor financijskih usluga* s primjenom od 01. prosinca 2014. do 26. siječnja 2015., te 26. siječnja 2015. do 12. srpnja 2018. Dana 26. lipnja 2018, kao zamjenu za navedene smjernice donijela je Pravilnik o postupku procjene rizika od PNFT te načinu provođenja mjera pojednostavljene i pojačane dubinske analize stranke (Narodne novine, broj 59/18). Navedeni pravilnik je u primijeni od 12. srpnja 2018.

Supervizija i nadzor

Temeljem odredbi Zakona o leasingu, HANFA je ovlaštena provoditi posredni i neposredni nadzor nad poslovanjem leasing društava u dijelu njihove temeljne djelatnosti. Također, sukladno odredbama članka 82. ZSPNFT HANFA je i ovlašten nadzornik u primjeni mjera i radnji za SPNFT kod navedenog sektora.

Nadzor je, u smislu Zakona o leasingu, provjera posluje li leasing-društvo u skladu s odredbama Zakona o leasingu, propisima donesenima na temelju njega, propisima o upravljanju rizicima, drugim propisima kao i u skladu s vlastitim pravilima i standardima, pravilima struke na način koji omogućuje uredno funkcioniranje leasing društava. HANFA pritom ima pravo uvida u sve podatke i dokumentaciju koja se vodi u leasing-društvima, a leasing društva su na zahtjev HANFE dužna dostaviti ili učiniti dostupnom dokumentaciju, izvješća i podatke o svim okolnostima potrebnim za nadzor ili izvršavanje drugih ovlasti i mjera.

HANFA je po predmetu provedbe mjera i radnji za sprječavanje pranja novca i financiranje terorizma u leasing društvima u referentnom razdoblju obavila 2 izravna nadzora tijekom kojega su utvrđene nepravilnosti te je izdano jedno rješenje o uklanjanju nepravilnosti koje se odnose na sustav internih kontrola na način da se osigura jasno praćenje svih mjera koje se poduzimaju u procesu dubinske analize stranke i procjene rizičnosti.

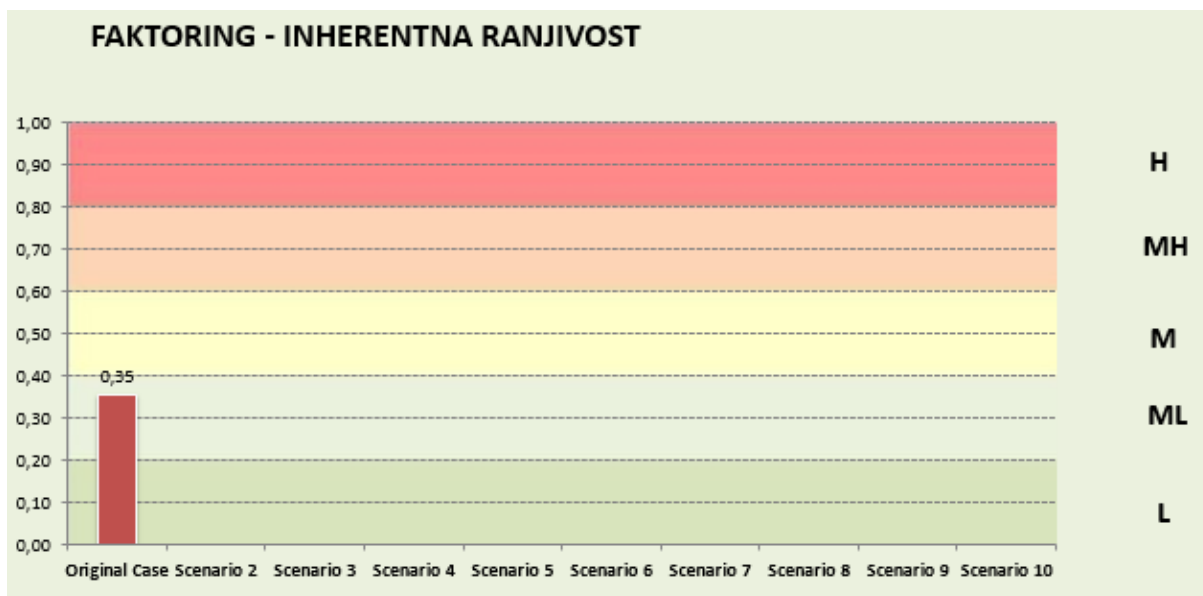
Preporučene mjere

Obzirom na specifičnost djelatnosti kojima se bave leasing društva preporuča se provođenje dodatnih edukacija zaposlenika obveznika ovog sektora, a u cilju unaprjeđenja kvalitete indikatora koje leasing društva koriste za prepoznavanje sumnjivih poslovnih odnosa i transakcija.

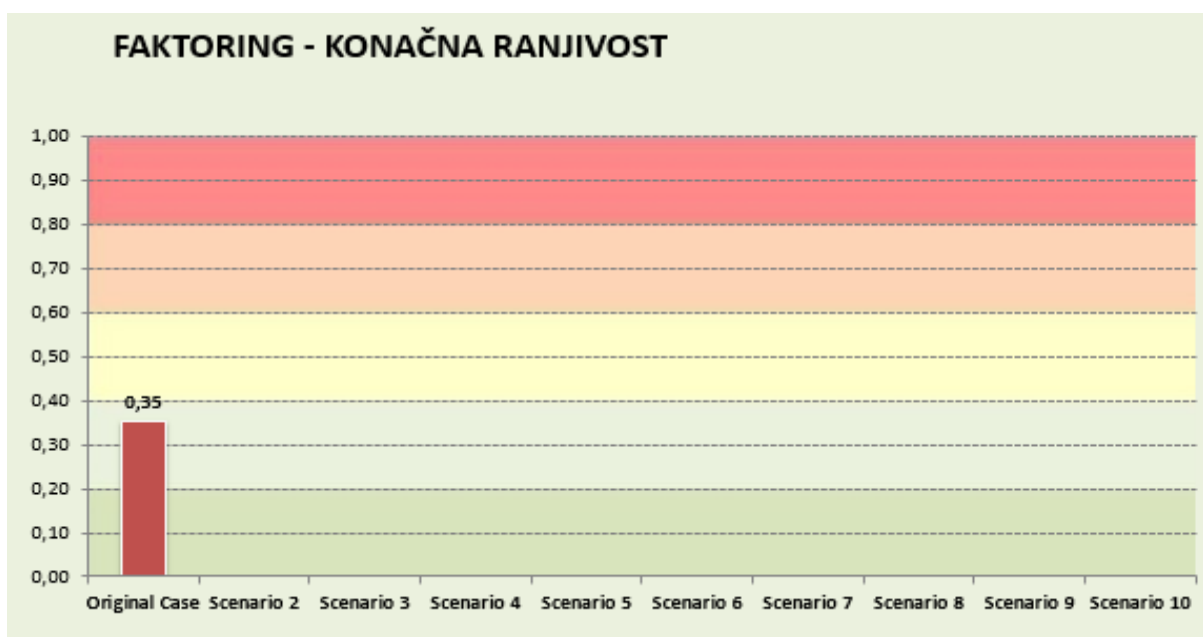
DRUŠTVA KOJA OBAVLJAJU DJELATNOST FAKTORINGA

Ocjena ranjivosti sektora putem primijenjenog modela

Uzimajući u obzir, odnosno procjenjujući kontrolne varijable, te, nakon toga i inherentne varijable u zadanom modelu za procjenu ranjivosti, radna skupina je utvrdila ocjenu ranjivosti za faktoring i to: 0,35 – srednji/nizak rizik (ML) inherentna ranjivost, te nakon aplikacije nadzornih mjera na postojeću ranjivost utvrđena je identična konačna ocjena kao srednji/nizak rizik (ML) uz ocjenu ranjivosti od 0,35.

Slika 9. grafički prikaz inherentne ranjivosti za sektor faktoringa

Slika 10. grafički prikaz konačne ranjivosti za sektor faktoringa

Pregled sektora – opće karakteristike

Prema podacima Hrvatske agencije za nadzor financijskih usluga na dan 31. prosinca 2018. aktivno je bilo 7 društava registriranih za obavljanje poslova faktoringa. Njihova imovina na isti dan iznosila je 1,4 mlrd. HRK dok je volumen transakcija iznosio 3,2 mlrd. HRK.

Tržište faktoringa u Republici Hrvatskoj u razdoblju od 2014.- 2018. karakterizira snažan trend pada imovine i volumena transakcija.

Temeljem navedenih podataka, radna skupina je ovom sektoru ostalih financijskih institucija za inherentnu varijablu 'ukupna veličina/promet sektora' dodijelila ocjenu M – srednja (srednje).

Tablica – Sektor faktoringa u Republici Hrvatskoj u razdoblju 2014.-2018.

	Stanje na dan				
	31.12.2014.	31.12.2015	31.12.2016.	31.12.2017.	31.12.2018.
<i>Broj faktoring društava</i>	16	13	13	9	7
<i>Aktiva u 000 HRK</i>	7.827.862	6.587.220	5.900.059	2.353.743	1.397.891
<i>Volumen transakcija u 000 HRK</i>	n/a	n/a	n/a	5.346.184	3.226.337

Prema dostupnim podacima, na dan 31. prosinca 2018. u strukturi ukupnih potraživanja društava koja obavljaju poslove faktoringa, dominirao je domaći faktoring (93,54% ukupnih faktoring potraživanja) kod kojeg su predmet otkupa potraživanja fakture od rezidenata, odnosno kupaca iz Republike Hrvatske.

Udio uvoznog i izvoznog faktoringa u ukupnim potraživanjima je stoga iznosio 6,46% iz čega proizlazi da je u ukupnim transakcijama faktoring društava udio onih međunarodnog karaktera nizak.

Poslove faktoringa u Republici Hrvatskoj karakteriziraju bezgotovinske transakcije, odnosno transakcije se obavljaju preko računa otvorenih kod kreditnih institucija.

Prema evidenciji UZSPN od strane društava koja obavljaju poslove faktoringa u referentnom razdoblju evidentirana je 1 prijava sumnjivih transakcija (2018.).

Zakonski okvir

Licenciranje faktoring društava, odnosno njihovo osnivanje do kolovoza 2014. nije bilo regulirano zakonom. Sukladno tome, poslove faktoringa mogla su obavljati sva trgovačka društva u okviru svoje registrirane djelatnosti, bez posebnog odobrenja nadležnog tijela.

Međutim, 8. kolovoza 2014. stupio je na snagu Zakon o faktoringu (Narodne novine, broj 94/14, 85/15 i 41/16) kojim je regulirano osnivanje i poslovanje faktoring društava u Republici Hrvatskoj.

Navedenim zakonom je predviđena obveza ishoda prethodnog odobrenja HANFA-e za obavljanje poslova faktoringa⁹¹ te suglasnosti za stjecanje kvalificiranog udjela⁹² u faktoring društvu.

Osim navedenoga, HANFA je nadležna i za izdavanje suglasnosti za obavljanje funkcije člana uprave faktoring društva primjenjujući pritom „fit&proper“ kriterije propisane spomenutim zakonom i na temelju njega donesenim podzakonskim aktima.

⁹¹ Osim za kreditne institucije koje poslove faktoringa mogu obavljati u skladu s propisima kojima se uređuje poslovanje kreditnih institucija u Republici Hrvatskoj

⁹² Kvalificirani udjel je izravni ili neizravni udjel u društvu koji predstavlja 10% ili više udjela u kapitalu ili glasačkim pravima, ili udjel manji od 10% u kapitalu ili glasačkim pravima koji omogućava ostvarenje značajnog utjecaja na upravljanje tim društvom

Zakonom o faktoringu detaljnije je propisan i nadzor nad poslovanjem faktoring društava.

U svrhu jedinstvene primjene odredbi ZSPNFT i na temelju njega donesenih propisa, HANFA je donijela *Smjernice za provođenje ZSPNFT za obveznike u nadležnosti Hrvatske agencije za nadzor financijskih usluga* s primjenom od 01. prosinca 2014. do 26. siječnja 2015., te 26. siječnja 2015. do 12. srpnja 2018. Dana 26. lipnja 2018, kao zamjenu za navedene smjernice donijela je Pravilnik o postupku procjene rizika od PNFT te načinu provođenja mjera pojednostavljene i pojačane dubinske analize stranke (Narodne novine, broj 59/18). Navedeni pravilnik je u primjeni od 12. srpnja 2018.

Supervizija i nadzor

Temeljem odredbi Zakona o faktoringu, HANFA je ovlaštena provoditi posredni i neposredni nadzor nad poslovanjem faktoring društava u dijelu njihove temeljne djelatnosti. Također, sukladno odredbama članka 82. ZSPNFT HANFA je i ovlašten nadzornik u primjeni mjera i radnji za SPNFT kod navedenog sektora.

U referentnom razdoblju HANFA je obavila 1 izravni nadzor provedbe mjera i radnji za SPNFT kod društava koja obavljaju djelatnost faktoringa.

Tijekom provedbe nazora utvrđene su sljedeće nepravilnosti:

- društvo nije izradilo analizu rizika iz članka 12. ZSNFT
- društvo nije utvrdilo stvarnog vlasnika stranka na način predviđen zakonom i internim dokumentima obveznika
- društvo nije provelo postupak dubinske analize stranke na način predviđen zakonom
- obveznik nije u cijelosti primjenjivao vlastitu listu indikatora

Preporučene mjere

Obzirom na specifičnost djelatnosti faktoringa kao i činjenicu da nije bilo prijava sumnjivih transakcija od strane društava koja se bave djelatnošću faktoringa preporuča se provođenje dodatne edukacije zaposlenika obveznika ovog sektora, a u cilju unaprjeđenja kvalitete indikatora koji se koriste za prepoznavanje sumnjivih poslovnih odnosa i transakcija.

SEKTOR OTKUPA DOSPJELIH POTRAŽIVANJA

Odredbama članka 9. stavak 2. točka 17.a) ZSPNFT propisano je da se obveznicima provedbe mjera i radnji smatraju i pravne i fizičke osobe koje obavljaju djelatnost otkupa dospelih tražbina.

Navedena je odredba stupila na snagu, odnosno sektor otkupa dospelih potraživanja je obveznik sukladno ZSPNFT od 01. siječnja 2018. Dakle, radi o novom sektoru, po svojem poslovanju vrlo srodnom sektoru faktoringa (otkupu nedospelih potraživanja), a nadležni nadzornik za sektor je Financijski inspektorat. Radna skupina nije sektor otkupa dospelih potraživanja procjenjivala u sklopu Nacionalne procjene rizika na način kao i ostale sektore, prije svega zbog nedostatka relevantnih podataka kao i kratkoće rokova.

Međutim, bez obzira na izostanak egzaktno procjene ranjivosti ovoga sektora, radna skupina je prikupila određene podatke o sektoru koji se daju u nastavku.

Licenciranje odnosno osnivanje tvrtki koje se bave otkupom dospelih potraživanja (za razliku od faktoringa koji se bavi otkupom nedospelih potraživanja) nije regulirano odredbama nekog posebnog zakona, tako da je za obavljanje ove djelatnosti dovoljno istu imati upisanu u registar nadležnog trgovačkog suda. Sukladno tome, za osnivanje i djelovanje predmetnih društava ne primjenjuju se fit&proper kriteriji.

Financijski inspektorat je, kao nadležno nadzorno tijelo, za potrebe sektorske procjene rizika, tijekom 2018. i 2019. putem upitnika prikupio određene bitne podatke o ovom sektoru. Uspostava kontakta s obveznicima olakšana je iz razloga što je većina tvrtki koje se bave ovom djelatnošću osnovala svoju interesnu udrugu u Republici Hrvatskoj (HUAN – Hrvatska udruga agencija za naplatu).

U sklopu predmetne udruge posluje 8 obveznika od kojih se neki bave i otkupom i naplatom potraživanja, neki samo naplatom, a neki posreduju u naplati dospjelih potraživanja. Aktiva sektora na razini 2018. godine iznosi oko 6 milijardi HRK nominalne vrijednosti potraživanja koja su tvrtke iz sektora otkupile od banaka (više od 90%) te ostatak od telekoma i leasing tvrtki. Strukturu dužnika čija potraživanja su bila predmet kupoprodaje u udjelu od 70% čine fizičke, a 30% pravne osobe.

Većinu prometa u ovom sektoru (95%) ostvaruju dvije pravne osobe, a većina obveznika u sektoru osnovana je stranim kapitalom.

Radi prikupljanja dodatnih podataka o praksi i postupanju sličnih obveznika te njihovih regulatora i nadzornika u drugim državama Europske unije na zajedničkom sastanku Financijskog inspektorata i UZSPN donesen je zaključak da će Financijski inspektorat prikupiti podatke o matičnim tvrtkama (osnivačima) hrvatskih društava koja se bave otkupom dospjelih potraživanja, te će podatke dostaviti UZSPN koji će u sklopu svoje nadležnosti iz članka 8. ZSPNFT od odgovarajućih tijela drugih država u kojima sjedište imaju osnivači (matice) zatražiti podatke:

- obavljaju li te tvrtke u matičnim državama poslove otkupa dospjelih potraživanja?
- jesi li te tvrtke u matičnim državama obveznici provedbe mjera i radnji za SPNFT s osnove otkupa dospjelih potraživanja?
- jesi li te tvrtke u matičnim državama obveznici licenciranja?
- koje ih tijelo licencira?
- koje tijelo ih nadzire u matičnim državama s osnove SPNFT?

Zaključak je članova radne skupine da, obzirom da se radi o novom sektoru, nema dovoljno relevantnih podataka kako bi se ovaj sektor brojčano procijenio u sklopu projekta Nacionalne procjene rizika PNFT. Zbog navedenih razloga prihvaćen je koncept da se navedeni sektor opisno uvrsti kao posebno poglavlje u sklopu procjene za sektor faktoringa.

Ocjene kontrolnih varijabli

KONTROLNA VARIJABLA 1 – SVEOBUHVAATNOST PRAVNOG OKVIRA ZA SPNFT

Varijabla procjenjuje ima li Republika Hrvatska odgovarajući regulatorni okvir kojim su propisane preventivne mjere za SPNFT te za postupanje nadležnih nadzornih tijela u sektoru ostalih financijskih institucija.

Ocjena za razinu usklađenosti i sveobuhvatnosti regulatornog okvira s međunarodnim standardima koji propisuju provođenje mjera i radnji za SPNFT u sektoru ostalih financijskih institucija iznosi:

0,9 (gotovo izvrsna).

Ocjena radne skupine upućuje da Republika Hrvatska ispunjava visoku razinu usklađenosti zakonskih i podzakonskih propisa kojima su propisane preventivne mjere za SPNFT u odnosu

na međunarodne standarde te postupanja i nadležnosti nadzornih tijela u sektoru ostalih financijskih institucija. To se prije svega odnosi na primjenu pristupa temeljenog na riziku, provođenje mjera dubinske analize stranaka, uključujući utvrđivanje stvarnog vlasnika stranke za pravne osobe i s njima izjednačene entitete, vođenje odgovarajućih evidencija, provođenje pojačane dubinske analize stranke za politički izložene osobe i visokorizične zemlje, prijavljivanje sumnjivih transakcija, registraciju i licenciranje obveznika kod ulaska na tržište, nadzor itd.

Regulatorni okvir čine Zakon o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma i podzakonski akti, kao i primjenjive smjernice nadzornih tijela kojima se propisuju mjere, radnje i postupci koje se trebaju poduzimati u cilju smanjenja rizika za PNFT.

Predmetnim ZSPNFT u hrvatsko zakonodavstvo preuzeti se sljedeći akti Europske unije:

1. Direktiva (EU) 2015/849
2. Direktiva (EU) 2018/843

Također, istim se Zakonom, između ostaloga, osigurava provedba:

1. Uredbe (EU) 2015/847 Europskoga parlamenta i Vijeća od 20. svibnja 2015. o informacijama koje su priložene prijenosu novčanih sredstava i o stavljanju izvan snage Uredbe (EZ) 1781/2006 (Tekst značajan za EGP) (SL L 141, 5. 6. 2015.)
2. Uredbe (EZ) br. 1889/2005 Europskog parlamenta i Vijeća od 26. listopada 2005. o kontrolama gotovine koja se unosi u Zajednicu ili iznosi iz Zajednice (Tekst značajan za EGP) (SL L 309, 25. 11. 2005.)
3. Delegirane uredba Komisije (EU) 2018/1108 od 7. svibnja 2018. o dopuni Direktive (EU) 2015/849 Europskog parlamenta i Vijeća regulatornim tehničkim standardima o kriterijima za imenovanje središnjih kontaktnih točaka za izdavatelje elektroničkog novca i pružatelje platnih usluga i pravilima o njihovim funkcijama (Tekst značajan za EGP).

KONTROLNA VARIJABLA 2 – UČINKOVITOST SUPERVIZIJE/NADZORNIH AKTIVNOSTI

Varijabla procjenjuje učinkovitost nadzornih, odnosno supervizijskih aktivnosti u sektoru ostalih financijskih institucija. Učinkovit supervizijski režim je onaj gdje je sveobuhvatan pravni okvir podržan odgovarajućim nadzornim/supervizijskim kapacitetima baziranim na pristupu temeljenom na riziku.

Ocjena za razinu učinkovitosti supervizijskih/nadzornih aktivnosti u sektoru ostalih financijskih institucija iznosi:

0,6 (srednje visoka).

Ocjena radne skupine upućuje na zaključak da Republika Hrvatska u velikoj mjeri ispunjava zahtjeve koji se postavljaju u ovoj varijabli.

Odredbama članka 82. ZSPNFT jasno su definirana nadzorna tijela u sektoru ostalih financijskih institucija: Hrvatska narodna banka, između ostaloga, provodi nadzor kod obveznika koji su institucije za elektronički novac odnosno izdavatelji kreditnih kartica; Financijski inspektorat, između ostalih, provodi nadzor kod ovlaštenih mjenjača i društava za

prijenos novca; Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga obavlja nadzor kod leasing i faktoring društava.

Navedena nadzorna tijela za provođenje nadzora u sektoru ostalih financijskih institucija imaju odgovarajuće ovlasti, u nadzoru primjenjuju pristup temeljen na riziku i dobro su upućena u poslovanje obveznika koje nadziru. Nadzori se provode, ovisno o procjeni rizika pojedinog sektora ostalih financijskih institucija, kao izravni (on-site) ili neizravni (off-site), a s aspekta obuhvata kao sveobuhvatni, tematski ili ciljani. Zapisnici o obavljenim nadzorima odražavaju realnu sliku o postupanju obveznika u provedbi mjera i radnji za SPNFT i kvalitetna su analitička osnova za eventualna poboljšanja u sustavu SPNFT općenito.

S aspekta ljudskih potencijala radna skupina procjenjuje da nadzorna tijela raspolažu s određenim (limitiranim) brojem educiranog osoblja, kao i tehničkim i financijskim kapacitetima i alatima, ali je stav radne skupine da su u ovom području svakako potrebna poboljšanja.

Statistički podaci o provedenim nadzorima i rezultatima tih nadzora kao i utvrđenim nepravilnostima i korektivnim mjerama obrađeni su u sklopu opisa pojedinih sektora ostalih financijskih institucija.

KONTROLNA VARIJABLA 3 – DOSTUPNOST I PROVOĐENJE ADMINISTRATIVNIH SANKCIJA

Varijabla procjenjuje ima li Republika Hrvatska širok raspon učinkovitih, proporcionalnih i odvraćajućih administrativnih sankcija u odnosu na pravne osobe kao i članove managementa i drugo osoblje.

Ocjena za dostupnost i provođenje administrativnih sankcija u sektoru ostalih financijskih institucija iznosi:

0,5 (srednja).

Odredbe članaka 150. do 153. ZSPNFT propisuju široki raspon kazni za prekršaje iz područja sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma. Predmetne kazne obuhvaćaju i pravne i fizičke osobe pri čemu se propisani raspon kazni za pravne osobe kreće od 25.000,00 HRK do 1.000.000,00 HRK, a za fizičke osobe od 6.000,00 HRK do 350.000,00 HRK. U posebnim slučajevima za najteže prekršaje ako je prekršajem ostvarena imovinska korist ili je nastala šteta, kada je prekršaj počinjen u povratu ili počinitelj uopće ne primjenjuje propisane mjere, obvezniku se može izreći novčana kazna u visini dvostruko utvrđenoga iznosa ostvarene koristi, ako se ona može utvrditi, ili u iznosu do 7.500.000,00 HRK. U slučaju kad su ispunjeni gornji uvjeti članu uprave ili drugoj odgovornoj osobi u kreditnoj ili financijskoj instituciji može se izreći novčana kazna do 38.000.000,00 HRK.

Opisani raspon administrativnih (prekršajnih) sankcija radna skupina smatra proporcionalnim te odvraćajućim u smislu prevencije počinjenja prekršaja iz područja SPNFT.

Isto tako, u slučaju počinjenja prekršaja iz područja SPNFT, odredbama Prekršajnog zakona kao i odredbama propisa koji reguliraju temeljnu djelatnost obveznika propisana je mogućnost oduzimanja odobrenja za rad (licence) obveznika za određeno vremensko razdoblje.

KONTROLNA VARIJABLA 4 – DOSTUPNOST I PROVOĐENJE KAZNENIH SANKCIJA

Varijabla procjenjuje ima li Republika Hrvatska široki raspon učinkovitih, proporcionalnih i odvraćajućih kaznenih sankcija primjenjivih na pravne osobe kao i na odgovorne osobe u pravnim osobama, a što uključuje i kaznene sankcije za ozbiljna kaznena djela učinjena s namjerom ili krajnjim nemarom, što uključuje i kaznena djela povezana s pranjem novca.

Ocjena za dostupnost i provođenje kaznenih sankcija u sektoru ostalih financijskih institucija iznosi:

0,4 (srednja/niska).

Kazneno djelo pranja novca definirano je odredbama Kaznenog zakona, kao i kazne za počinjenje istog. Isto tako, definirane su i kazne za pomaganje u počinjenju navedenoga kaznenog djela te oduzimanje ostvarene imovinske koristi. Zakon o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma ne predviđa kaznene sankcije za eventualne prekršitelje već isključivo administrativne (prekršajne) sankcije.

Radnoj skupini nisu bili dostupni statistički podaci o kaznenim sankcijama koje bi se izravno povezivale sa sektorom ostalih financijskih institucija, ali će ova kategorija biti detaljnije obrađena u drugim modulima Nacionalne procjene rizika. Naime, iz nacionalne kaznene statistike koju vodi Državno odvjetništvo ne može se utvrditi povezanost počinitelja kaznenih djela koji su fizičke osobe sa financijskim institucijama iz ovoga sektora, odnosno statistika kaznenih djela ne sadrži konkretne podatke o zaposlenju počinitelja niti podatak je li kazneno djelo počinjeno u vezi s predmetnim zaposlenjem.

KONTROLNA VARIJABLA 5 – DOSTUPNOST I UČINKOVITOST ULAZNIH KONTROLA

Varijabla procjenjuje dostupnost i učinkovitost ulaznih kontrola za obveznike iz kategorije ostalih financijskih institucija, uključujući licenciranje, registraciju ili druge oblike autorizacije za obavljanje djelatnosti u sektoru.

Ocjena za dostupnost i učinkovitost ulaznih kontrola u sektoru ostalih financijskih institucija iznosi:

0,9 (gotovo izvrsna).

Odredbama propisa koji reguliraju temeljno poslovanje svih kategorija ostalih financijskih institucija jasno je definirano koja su to tijela koja provode licenciranje (Hrvatska narodna banka, Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga), pri čemu navedena tijela u svim slučajevima primjenjuju fit&proper kriterije.

Detaljniji podaci o licenciranju pojedinih kategorija obveznika dani su u sklopu ocjena pojedinačnih sektora ostalih financijskih institucija.

KONTROLNA VARIJABLA 6 – INTEGRITET OSOBLJA OBVEZNIKA

Varijabla procjenjuje integritet rukovodećeg osoblja obveznika u redovitom poslovanju te kod provedbe mjera i radnji za SPNFT, što uključuje poštenje, ponašanje koje nije koruptivno i ne uključuje suradnju s kriminalcima.

**Ocjena za integritet osoblja obveznika u sektoru ostalih financijskih institucija iznosi:
0,7 (visoko).**

Pri dodjeli ove ocjene radna skupina je uzela u obzir kriterije navedene u modelu za procjenu, te dodatne podatke, prije svega podatke prikupljene izravnim i neizravnim nadzorima provedbe mjera i radnji za SPNFT.

Radna skupina smatra da zaposlenici u sektoru ostalih financijskih institucija nisu ili su u malo mjeri izloženi koruptivnim utjecajima, nisu zabilježeni slučajevi gruboga nemara ili nepažnje u smislu mjera za SPNFT, te da u većini institucija u sektoru postoje odgovarajući mehanizmi za zaštitu rukovodećeg i drugog osoblja od negativnih posljedica koje bi proizašle iz prijavljivanja sumnjivih transakcija ili drugih radnji u skladu s obvezama koje propisuje ZSPNFT.

KONTROLNA VARIJABLA 7 – EDUCIRANOST OSOBLJA OBVEZNIKA O PNFT

Varijabla procjenjuje kako dobro osoblje obveznika iz sektora ostalih financijskih institucija poznaje i razumije svoje obveze iz područja sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma.

Ocjena za poznavanje SPNFT obveza i educiranost osoblja obveznika u sektoru ostalih financijskih institucija iznosi:

0,6 (srednje visoko).

Pri dodjeli ocjene za ovu varijablu radna skupina je uzela u obzir statističke podatke o provedenim edukacijama u različitim sektorima obveznika koje su brojne i provode se redovito, bez obzira radi li se o vanjskim edukacijama koje organiziraju nadzorna tijela i specijalizirane komercijalne tvrtke ili se radi o interno provedenim edukacijama

KONTROLNA VARIJABLA 8 – UČINKOVITOST FUNKCIJE USKLAĐENOSTI

Varijabla procjenjuje imaju li obveznici iz sektora ostalih financijskih institucija ustrojenu učinkovitu funkciju usklađenosti koja je sveobuhvatna, bazirana na riziku, s dobrim ljudskim i tehničkim resursima i neovisnu u postupanju.

Ocjena za funkciju usklađenosti kod obveznika u sektoru ostalih financijskih institucija iznosi:

0,6 (srednje visoko).

Pri dodjeli ocjene za ovu varijablu radna skupina je, prije svega, uzimala u obzir podatke o izravnim i neizravnim nadzorima kod obveznika s posebnim naglaskom na nalaze i rezultate tih nadzora, statističke podatke o novim klijentima, prekinutim poslovnim odnosima obveznika kao i intervjuima sa zaposlenicima obveznika koji rade na poslovima SPNFT.

KONTROLNA VARIJABLA 9 – UČINKOVITOST PRAĆENJA I IZVJEŠĆIVANJA SUMNJIVIH AKTIVNOSTI I TRANSAKCIJA

Varijabla procjenjuje imaju li obveznici u sektoru ostalih financijskih institucija učinkovit i prikladan sustav vođenja evidencija, te praćenja i izvješćivanja o sumnjivim aktivnostima i transakcijama u svrhu poboljšanja politika i procedura za SPNFT. Pri procjeni je važno uzeti u obzir veličinu i broj usluga koje nudi pojedini obveznik, te su za male obveznike prikladni manji sustavi koje se vode ručno, dok se za velike obveznike očekuju dobro dizajnirani i sofisticirani računalni sustavi.

Ocjena za funkciju učinkovitosti praćenja i izvješćivanja o sumnjivim aktivnostima i transakcijama kod obveznika u sektoru ostalih financijskih institucija iznosi:

0,5 (srednje).

Pri dodjeli ocjene za ovu varijablu radna skupina je, prije svega, uzimala u obzir ispunjavaju li obveznici glavne predviđene kriterije, kao npr. imaju li odgovarajuće informacijske sustave u skladu s vlastitom veličinom i opsegom poslovanja, jesu li baze podataka o transakcijama lako dostupne u formatu koji omogućava praćenje i analiziranje, omogućavaju li sustavi praćenje i evidentiranje politički izloženih osoba te složenih i neobičnih, odnosno sumnjivih transakcija.

KONTROLNA VARIJABLA 10 – DOSTUPNOST I PRISTUP INFORMACIJAMA O STVARNOM VLASNIŠTU

Varijabla procjenjuje je li kriminalcima lako sakriti stvarno vlasništvo u tvrtkama, trustovima ili sličnim uređenjima registriranim ili vođenim unutar RH.

Ocjena za dostupnost i pristup informacijama o stvarnom vlasništvu u RH iznosi:

0,7 (visoko).

Ovu ocjenu radna skupina je preuzela od modula 2 i 3 – Nacionalna ranjivost i Ranjivost bankarskog sektora, kako je i predviđeno uputama za procjenu.

KONTROLNA VARIJABLA 11 – DOSTUPNOST I POUZDANOST IDENTIFIKACIJSKE INFRASTRUKTURE

Varijabla procjenjuje sposobnost obveznika provedbe mjera i radnji za SPNFT u RH da utvrde i provjere identitet stranaka koristeći pouzdane i nezavisne dokumente, podatke i informacije.

Ocjena za dostupnost i pouzdanost identifikacijske infrastrukture u RH iznosi:

0,7 (visoko).

Ovu ocjenu radna skupina je preuzela od modula 2 i 3 – Nacionalna ranjivost i Ranjivost bankarskog sektora, kako je i predviđeno uputama za procjenu.

KONTROLNA VARIJABLA 12 – DOSTUPNOST NEOVISNIH IZVORA INFORMACIJA

Varijabla procjenjuje dostupnost neovisnih i pouzdanih izvora informacija radi utvrđivanja zajedničkih obilježja transakcija klijenata. Ukoliko su dostupni ovi izvori dubinska analiza stranaka je kvalitetnija i lakša za provedbu.

Ocjena za dostupnost neovisnih izvora informacija u RH iznosi:

0,7 (visoko).

Ovu ocjenu radna skupina je preuzela od modula 2 i 3 – Nacionalna ranjivost i Ranjivost bankarskog sektora, kako je i predviđeno uputama za procjenu.

ZAKLJUČAK I PREPORUČENE MJERE

Modelom za procjenu ranjivosti sektora ostalih financijskih institucija, nakon provedene procjene kontrolnih i inherentnih varijabli, formira se tzv. prioritizacijski modul, odnosno model za procjenu na temelju unesenih vrijednosti od strane radne skupine samostalno određuje koja su područja SPNFT prioritet u budućem postupanju.

U nastavku se daje rang lista prioriteta budućeg postupanja sukladno primijenjenom modelu:

1. Edukacija osoblja obveznika
2. Povećanje učinkovitosti supervizije/nadzora SPNFT
3. Povećanje učinkovitosti funkcije praćenja sumnjivih aktivnosti kod obveznika
4. Dostupnost i provođenje kaznenih sankcija
5. Dostupnost i provođenje administrativnih sankcija
6. Poboljšanje učinkovitosti funkcije usklađenosti kod obveznika

Temeljem dobivenih rezultata procjene i izloženih podataka potrebno je poduzeti sljedeće mjere s ciljem otklanjanja ranjivosti u sektoru ostalih financijskih institucija:

1. U cilju povećanja znanja zaposlenika svih sektora ostalih financijskih institucija iz područja SPNFT potrebno je povećati napore svih uključenih nadzornih tijela u edukaciji obveznika, a posebno u onim područjima SPNFT gdje su nadzorom utvrđene nepravilnosti i neusklađenosti s regulativom.
2. U sektoru ovlaštenih mjenjača predlaže se daljnje smanjenje praga za identifikaciju stranaka. Predložena mjera u skladu je s preporukama nove Nadnacionalne procjene rizika Europske komisije od 24.7.2019.
3. U sektoru prijenosnika novca i novčanih pošiljaka preporučuje se ciljana edukacija osoblja s posebnim naglaskom na obvezu primjene liste indikatora karakterističnih za sumnjive ili strukturirane transakcije te provođenje mjera pojačane dubinske analize u situacijama visokog rizika.
4. U sektoru IEN/IKK predlažu se ciljane edukacije vezano za postojeće tipologije PN kao i otkrivanje novih te prepoznavanje sumnjivih transakcija.
5. U sektoru leasinga i faktoringa preporučuje se znatno povećanje broja supervizija/nadzora provedbe mjera i radnji za sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma, na temelju pristupa temeljenog na riziku sektora/obveznika.

- **RANJIVOST OZNAČENIH PRAVNIH I FIZIČKIH OSOBA IZVAN FINACIJSKOG SEKTORA I PROFESIONALNIH DJELATNOSTI (DNFBP-SEKTOR)**

I UVOD

Cilj Modula 7 je analiza ranjivosti pravnih i fizičkih osoba koji djeluju izvan financijskog sektora te profesionalnih djelatnosti (dalje u tekstu: DNFBP) koja, između ostalog, proizlazi iz proizvoda i usluga koje oni nude i vrste klijenata s kojima posluju. Radna skupina za Modul 7 definirala je sektore za koje je izvršena procjena ranjivosti sukladno članku 9. Zakona o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma kojim su propisani obveznici provođenja mjera i radnji za sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma (dalje u tekstu: SPNFT) u nefinancijskim sektorima kako slijedi:

1. priređivači igara na sreću za:
 - 1.1. lutrijske igre,
 - 1.2. igre u kasinima,
 - 1.3. igre klađenja,
 - 1.4. igre na sreću na automatima,
 - 1.5. online igranje
2. pravne i fizičke osobe koje obavljaju poslove u okviru sljedećih profesionalnih djelatnosti:
 - 2.1. odvjetnik, odvjetničko društvo,
 - 2.2. javni bilježnik,
 - 2.3. revizorsko društvo i samostalni revizor,
 - 2.4. fizičke i pravne osobe koje obavljaju računovodstvene usluge i usluge poreznog savjetovanja
3. pravne i fizičke osobe koje obavljaju poslove u vezi s djelatnošću:
 - 3.1. posredovanja u prometu nekretninama,
 - 3.2. prometa plemenitih metala i dragog kamenja,
 - 3.3. trgovine umjetničkim predmetima i antikvitetima i organiziranja ili provođenja dražbi

Glavni ciljevi radne skupine u Modulu 7 bili su sljedeći:

- identificirati ranjivost svakog DNFBP sektora,
- identificirati najranjiviju kategoriju,
- utvrditi prioritete postupanja kroz akcijski plan.

Konačni rezultat procjene DNFBP sektora važan je radi izrade akcijskih planova za učinkovitiju politiku SPNFT i prakse postupanja vezano za sektor, procjenu mogućeg utjecaja intervencije regulatora, procjenu kategorija unutar DNFBP sektora, alokacije resursa te razvijanja specifičnih PNFT kontrola za proizvode visoke ranjivosti.

Kod provođenja Nacionalne procjene rizika uzeta je u obzir Nadnacionalna procjena rizika kojom je Europska komisija utvrdila, analizirala i ocijenila rizike od pranja novca i financiranja terorizma na razini Europske unije (Izvješće od 26. lipnja 2017.) te preporuke Europske komisije o mjerama primjerenima za rješavanje identificiranih rizika.

Rezultati postupka procjene ranjivosti DNFBP sektora od pranja novca i financiranja terorizma dobiveni su korištenjem modela koji je izradila Svjetska banka.

Alat odnosno model koji je radna skupina koristila u postupku Nacionalne procjene rizika odražava utjecaj različitih ključnih čimbenika i njihovih međusobnih odnosa, a ti se čimbenici u modelu nazivaju ulazne varijable i dijele se na tzv. "inherentne varijable" i "kontrolne varijable".

a) Inherentne varijable - odnose se na čimbenike koji upućuju na ranjivost od PNFT pojedinog sektora (npr. veličina sektora, profil klijenata, korištenje gotovine u sektoru, anonimnost proizvoda/usluga i dr.).

b) Kontrolne varijable – odnose se na varijable kojima je moguće umanjiti inherentnu ranjivost DNFBP sektora kroz učinkovitost SPNFT kontrola. Za svaku od 12 varijabli daje se jedinstvena ocjena za cjelokupni DNFBP sektor.

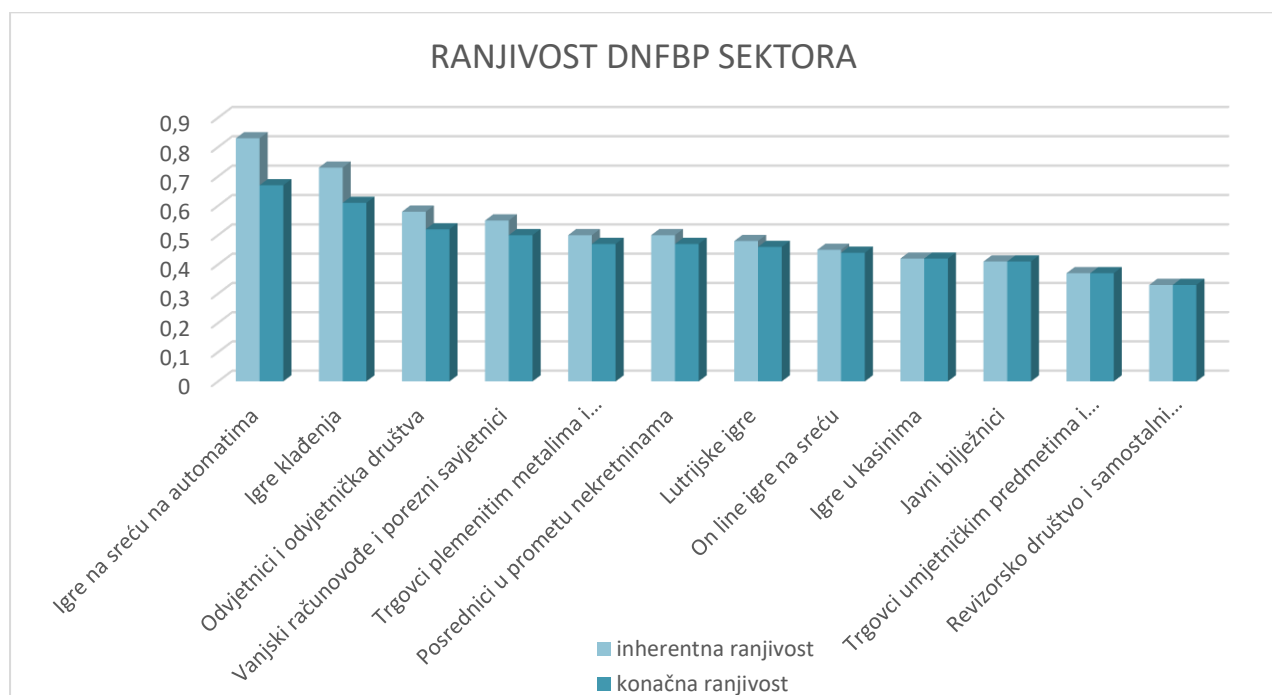
Sam postupak procjene odvijao se na način da je radna skupina ocjenjivala kontrolne varijable ocjenama u rasponu od 0 – 1 uzimajući u obzir sve DNFBP sektore. Ukupno je procjenjivano 9 kontrolnih varijabli od ukupno 12, dok je ocjena za varijable 10, 11 i 12 preuzeta od Modula 1 i 3 kako je predviđeno samim modelom procjene. Nakon procjene kontrolnih varijabli radna skupina je pristupila ocjenjivanju inherentnih varijabli po pojedinačnim DNFBP sektorima opisnim (unaprijed predviđenim) ocjenama, ovisno o specifičnosti svakog pojedinog sektora. Ukupno je u modelu procjenjivano 9 inherentnih varijabli. Dodjeljivanje konačnih ocjena, te prioritizaciju postupanja, odnosno podloge za akcijski plan odradio je sam model, dok radna skupina nije imala mogućnosti izmjena modela, odnosno utjecaja na zadane algoritme i procedure u samom modelu.

U nastavku se daju ocjene svih 12 kontrolnih varijabli koje se odnose na cijeli DNFBP sektor, pregled procjene inherentne ranjivosti svakog DNFBP sektora te ocjene ukupne ranjivosti od pranja novca nakon primjene kontrolnih mjera svakog DNFBP sektora.

Tablica prikazuje rezultate procjene inherentne ranjivosti od pranja novca prije primjene kontrolnih mjera i ukupne ranjivosti od pranja novca nakon primjene kontrolnih mjera u DNFBP sektorima.

Tablica: Rezultati provedene procjene ranjivosti od pranja novca u DNFBP sektorima

Sektor obveznika	Ocjena inherentne ranjivosti	Inherentna ranjivost od PN (prije primjene kontrola)	Ocjena konačne ranjivosti	Konačna ranjivost od PN (nakon primjene kontrolnih mjera)
Igre na sreću na automatima	visoka	0,83	srednje/visoka	0,67
Igre klađenja	srednje/visoka	0,73	srednje/visoka	0,61
Odvjetnici i odvjetnička društva	srednja	0,58	srednja	0,52
Vanjski računovođe i porezni savjetnici	srednja	0,55	srednja	0,50
Trgovci plemenitim metalima i dragim kamenjem	srednja	0,50	srednja	0,47
Posrednici u prometu nekretninama	srednja	0,50	srednja	0,47
Lutrijske igre	srednja	0,48	srednja	0,46
On line igre na sreću	srednja	0,45	srednja	0,44
Igre u kasinima	srednja	0,42	srednja	0,42
Javni bilježnici	srednja	0,41	srednja	0,41
Trgovci umjetničkim predmetima i antikvitetima, dražbe	srednje niska	0,37	srednje niska	0,37
Revizorsko društvo i samostalni revizori	srednje niska	0,33	srednje niska	0,33

II PROCJENA RANJIVOSTI OZNAČENIH PRAVNIH I FIZIČKIH OSOBA IZVAN FINANCIJSKOG SEKTORA (DNFBPs)

1. IGRE NA SREĆU

Pravni okvir za sve vrste igara na sreću (kasina, kladionice, automat-klubovi, lutrijske igre, Internet igre na sreću)

U Republici Hrvatskoj regulacija igara na sreću, kao specifične aktivnosti, strogo je i detaljno uređena posebnim zakonom, Zakonom o igrama na sreću (Narodne novine br. 87/09, 35/13, 158/13, 41/14, 143/14, dalje u tekstu ZOIS), te opsežnim podzakonskim aktima, kao i ugovorima. Između ostalog priređivač igara na sreću mora osigurati da igre na sreću priređuje i sukladno zakonu koji uređuje sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma.

Priređivanje igara na sreću na području Republike Hrvatske isključivo je pravo Republike Hrvatske te se one mogu priređivati na temelju ZOIS, odluke Vlade Republike Hrvatske i odobrenja Ministarstva financija. Republika Hrvatska pravo priređivanja svih igara na sreću prenosi na Hrvatsku Lutriju d.o.o., čiji je osnivač. Djelatnost priređivanja igara na sreću na automatima, igara na sreću u casinima te igara klađenja mogu na temelju odluke i odobrenja steći i druga trgovačka društva sa sjedištem u Republici Hrvatskoj.

Ministar financija donosi odluku o raspisivanju natječaja za davanje prava priređivanja igara na sreću. U dokumentaciji koju obvezno mora priložiti trgovačko društvo uz prijavu na natječaj za davanje prava priređivanja igara na sreću su, između ostaloga, i podaci o stvarnom vlasniku društva, kao i dokaz da se protiv ovlaštenih osoba društva ne vodi kazneni postupak (direktora, osnivača društva, članova nadzornog odbora), a isto se provjerava i prilikom promjene vlasničke strukture društva za osobe koje ulaze u vlasničku strukturu društva.

Posjet i sudjelovanje u igrama na sreću u casinu, automat klubu i na uplatnim mjestima kladionica dopušten je samo punoljetnim osobama koje su tu činjenicu, na zahtjev priređivača, dužne dokazati identifikacijskom ispravom. Posjet casinu i sudjelovanje u igri dopušten je samo pod uvjetima propisanim u ZOIS.

Priređivač je dužan, na zahtjev igrača, izdati potvrdu na igračevo ime o ostvarenim dobitcima. Potvrdu o dobitku ostvarenom isključivo iz igre igrač može zatražiti u roku od tri dana od dana ostvarenja dobitka, a priređivač je dužan potvrdu izdati u istom roku. Priređivač vodi evidenciju o izdanim potvrdama s podacima o dobitnicima i dostavlja ju Ministarstvu financija do kraja siječnja tekuće godine za proteklu godinu.

ZOIS-om je propisano da automati i stolovi na kojima se priređuju igre na sreću moraju biti tehnički ispravni, a kontrolni uređaji uplate, isplate, programske ploče i igre te dijelovi koji utječu na rezultat igre moraju biti plombirani. Potvrdu o tehničkoj ispravnosti izdaje pravna osoba ovlaštena za obavljanje tehničkog pregleda. Priređivač mora na vidljivu mjestu istaknuti obavijest za igrače o minimalnom prosječnom postotku vraćanja novca, o pravilima igre i vrijednosti kredita. Plombiranje automata za igre na sreću i sustava obavljaju ovlašteni službenici Ministarstva financija. Isto tako, propisano je da svaki automat, sustav povezivanja automata u on-line, sustav progresivnih dobitaka i sustav plaćanja koji je u uporabi mora biti certificiran.

U okviru otkrivanja i sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma, kako priređivačima tako i nadzornom tijelu – Poreznoj upravi, kao izvanredno učinkovito oruđe služi propisana obveza po kojoj su priređivači dužni omogućiti pohranu primljenih uplata i isplata na način da omogućiti uspostavu sustava nadzora. Priređivač mora omogućiti Ministarstvu financija izravno spajanje na informacijski sustav priređivača, u realnom vremenu, radi uspostave i osiguranja neprekidnog i neposrednog nadzora – cjeloviti nadzor.

Uvođenjem „odgovornog priređivanja igara na sreću“, povećana je briga i odgovornost priređivača prema priređivanju igara na sreću, također i u smislu nadzora nad prekomjernom uporabom novčanih sredstava za sudjelovanje u igrama na sreću kod pojedinih igrača, što posredno povećava i nadzor nad potrošnjom igrača u smislu ZSPNFT.

ZOIS dopušta i on-line igranje (igranje na daljinu) odnosno priređivanje igara na sreću putem interneta, telefona ili nekih drugih interaktivnih komunikacijskih uređaja putem kojeg igrač može odigrati igru samostalno, kroz interakciju sa sustavom, bez neposrednog predstavnika priređivača. Za on-line igranje ministar financija propisao je standarde o tehničkim uvjetima sustava priređivanja igara na sreću putem interaktivnih prodajnih kanala on-line igranja i to, postupak registracije i identifikacije igrača, uvjete programske podrške (softver) i opreme, certificiranje sustava i igara, postupanje s transakcijama uplata i isplata, sigurnosna načela, uvjete nadzora, načela odgovornog priređivanja i ostalo. Priređivač koji želi na taj način priređivati igre mora svoj sustav priređivanja uskladiti s tehničkim standardima koje propisuje ministar financija. Za sudjelovanje u on-line igranju igrač se mora registrirati, a to podrazumijeva preuzimanje i pohranu podataka o igraču, na temelju ugovora sklopljenog u casinu ili putem internetske stranice priređivača. Identifikacija igrača jest proces kojim se provjerava ispravnost podataka igrača i utvrđuje da je igrač punoljetna fizička osoba, a obavlja se provjerom podataka putem elektroničkih usluga Porezne uprave ili sustava elektroničkog plaćanja provjerom nositelja debitne ili kreditne kartice.

Nadalje, ZOIS-om su propisani uvjeti kada Vlada Republike Hrvatske, na prijedlog Ministarstva financija, može donijeti odluku da se trgovačkom društvu oduzme pravo priređivanja igara na sreću. Donošenjem odluke ugovor o pravu priređivanja smatra se raskinutim, a sva prava stečena odlukom o stjecanju prava priređivanja prestaju važiti.

Za provedbu nadzora provođenja mjera i radnji sukladno ZSPNFT kod priređivača igara na sreću nadležna je Porezna uprava.

Porezna uprava je u svibnju 2012. godine izradila Smjernice za priređivače igara na sreću za provođenje ZSPNFT, koje su poslone svim priređivačima igara na sreću kako bi olakšale razumijevanje i provođenje odredbi ZSPNFT-a. Također, u studenome 2012. godine izrađena je i metodologija nadzora za provođenje nadzora kod priređivača igara na sreću radi jedinstvenog postupanja ovlaštenih službenika nadzora u Područnim uredima Porezne uprave. Nastavno, a u skladu sa ZSPNFT koji je stupio na snagu 1. siječnja 2018. godine, u lipnju 2018. godine objavljene su Smjernice za priređivače igara na sreću o postupku procjene rizika od pranja novca i financiranja terorizma te načinu provođenja mjera dubinske analize stranke. Smjernice su objavljene i javno dostupne na web stranici Porezne uprave.

U Središnjem uredu Porezne uprave Služba za igre na sreću obavlja normativne aktivnosti vezane za područje igara na sreću, a u Područnim uredima Porezne uprave nadzor priređivača igara na sreću obavljaju ovlašteni službenici - inspektori koji obavljaju nadzore fiskalizacije, igara na sreću, zabavnih i nagradnih igara. Unutar Sektora za nadzor Središnjeg ureda formirana je Služba za analizu, planiranje i izvješćivanje koja između ostalog obavlja upravne i stručne poslove koji se odnose na koordiniranje i provođenje nadzora fiskalizacije i naplate,

igara na sreću, zabavnih i nagradnih igara na središnjoj razini i u područnim uredima Porezne uprave. U okviru Plana rada poreznog nadzora planiraju se nadzori igara na sreću, zabavnih i nagradnih igara te nadzori primjene ZSPNFT. Odabir poreznih obveznika za nadzor obavlja se na temelju raspoloživih lista rizičnosti RMS portala Porezne uprave, analize podataka iz Sustava fiskalizacije, Informacijskog sustava Porezne uprave te zaprimljenih zahtjeva drugih tijela (USKOK, DORH, MUP, Financijski inspektorat, Ured za sprečavanje pranja novca i dr.) i drugih podnositelja. Porezna uprava obavila je 189 nadzora priređivača igara na sreću u razdoblju od 2014. do 2018. godine, od toga 40 neizravnih i 149 izravnih nadzora.

Za potrebe provođenja nadzora po pitanju sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma nije predviđen poseban budžet već službenici dobivaju redovne plaće koje se isplaćuju iz državnog proračuna.

Porezna uprava provodi edukacije za inspektore Područnih ureda Porezne uprave, te je u više navrata provedena edukacija za obveznike provedbe mjera za sprječavanje i otkrivanje pranja novca i financiranja terorizma - priređivače igara na sreću.

Priređivači igara na sreću organizirani su u udruge (Hrvatska udruga priređivača igara na sreću – HUPIS i Hrvatske udruge za igre na sreću - HUZIS), prema saznanjima kojima raspolaže Porezna uprava postoji usvojen etički kodeks.

1.1. CASINA (zemaljska Casina)

Ocjena ranjivosti sektora putem primijenjenog modela

Inherentna ranjivost	Ocjena inherentne ranjivosti	Ranjivost nakon kontrolnih mjera	Ocjena konačne ranjivosti
srednja	0,42	srednja	0,42

Pregled sektora - opće karakteristike

Na području Republike Hrvatske pravo priređivanja igara na sreću u casinima na dan 31.12.2018. bilo je ukupno 19 društava koji posluju u ukupno 21 casinu.

Procjena Porezne uprave je da se 70% prometa u casinima obavlja u gotovini (uplata i isplata), dok se ostatak transakcija obavlja drugim oblicima plaćanja kao što su platne kartice ili bankovne transakcije (sa i na račun igrača), ali sve transakcije obavljaju se isključivo preko blagajne casina. Slijedom navedenog razina gotovinskih aktivnosti u odnosu na zastupljenost gotovine u ostalim igrama na sreću procijenjena je kao „srednja“.

Struktura igrača je u najvećem postotku domaće stanovništvo, te je procijenjeno do 10% nerezidentnih igrača, od kojih niti 1% čine politički izložene osobe. Procjena je obavljena na temelju odgovora priređivača koji priređuju igre na sreću u casinima na upitnik koji im je uputila Porezna uprava. Sukladno navedenom profil igrača procijenjen je kao „srednje rizičan“.

Priređivač mora utvrđivati, provjeravati i evidentirati identitet svih osoba koje ulaze u casino na način da vodi evidenciju koja sadržava podatke za identifikaciju osobe i to: ime i prezime, prebivalište, datum rođenja, osobni identifikacijski broj, broj identifikacijske isprave, broj i

naziv izdavatelja isprave, te datum i vrijeme ulaska u casino. Navedene podatke mora čuvati pohranjene najmanje deset godina.

Nadalje, priređivač koji igre priređuje u casinima mora osigurati neprekidan audio-video nadzor u casinu koji obuhvaća ulaz u casino, recepciju, igre keno i bingo, blagajnu i mjenjačnicu, stol za igre uživo, stol za rulet, elektronski rulet, automate za igre na sreću, postupak obračuna, kretanje gotovine i žetona, drop-kutija, kutija za napojnice, kutija za držanje žetona i posuda za drop unutar casina. Snimljena dokumentacija čuva se 60 dana, odnosno u slučaju spora mora se čuvati do okončanja postupka.

Priređivači igara na sreću u casinima imaju izrađene interne akte i liste indikatora za prepoznavanje stranaka i sumnjivih transakcija za koje postoje razlozi za sumnju na pranje novca ili financiranje terorizma, te tzv. "crne liste" igrača kojima nije dozvoljen ulazak u casino.

U pogledu praćenja stranaka sukladno ZOIS, casina su dužna registrirati i identificirati igrača na ulazu u casino, te su pokrivena audiovideo nadzorom, a snimku su dužni čuvati 60 dana, odnosno u slučaju spora mora se čuvati do okončanja postupka.

Obzirom na veličinu sektora casina (prema podacima za 2018. godinu procijenjen je ukupni promet u iznosu od 1.100 mil HRK) u Republici Hrvatskoj (manji broj casina i mali opseg prometa) može se zaključiti da je smanjena i ranjivost sektora od pranja novca, stoga je veličina sektora u odnosu na veličinu sektora DNFBP sektora, procijenjena kao „srednja niska“.

S obzirom na edukaciju obveznika, u razdoblju od 2014.-2018. godine, Porezna uprava je provela više edukacija obveznika sektora igara na sreću.

U razdoblju od 2014. do 2018. godine casina nisu poslala niti jednu obavijest o sumnjivoj transakciji Uredu.

Supervizija i nadzor

Nadzori se obavljaju na temelju procjene rizika sukladno metodologiji nadzora za provođenje ZSPNFT kod priređivača igara na sreću. Porezna uprava je za potrebe nadzora razvila niz informatičkih sustava za praćenje poreznih obveznika pa tako i priređivača igara na sreću.

Porezna uprava obavila je 19 poreznih nadzora casina u razdoblju od 2014. do 2018. godine te je utvrdila 6 prekršaja iz područja primjene ZOIS.

Tijekom 2018. godine provedeni su neizravni nadzori priređivača igara na sreću u casinima, predmet nadzora bila je provjera usklađenosti sa novim ZSPNFT (Odluka o imenovanju ovlaštenih osoba, Uspostavljanje politika, kontrola i postupaka za učinkovito smanjivanje i djelotvorno upravljanje rizicima od PN/FT, lista indikatora). Temeljem dostavljene dokumentacije, ovlašteni djelatnici dali su svoje sugestije (u pravilu radilo se o potrebi dopune liste indikatora). Od 2014. – 2018. godine kod svakog poreznog nadzora u kojem je predmet nadzora porez od igara na sreću obavlja se i nadzor primjene ZSPNFT.

U razdoblju između 2014. – 2018. godine oduzeto je 6 prava priređivanja igara na sreću u casinima.

1.2. KLADIONICE (zemaljske poslovnice)

Ocjena ranjivosti sektora putem primijenjenog modela

Inherentna ranjivost	Ocjena inherentne ranjivosti	Ranjivost nakon kontrolnih mjera	Ocjena konačne ranjivosti
srednje/visoka	0,73	srednje/visoka	0,61

Pregled sektora - opće karakteristike

Na području Republike Hrvatske pravo priređivanja igara na sreću klađenja na dan 31.12.2018. godine imalo je ukupno 7 društava koji posluju na ukupno 4635 poslovnica.

Ministarstvo financija, Porezna uprava je uspostavila sustav neprekidnog i neposrednog nadzora priređivača klađenja, u kojem su zabilježene sve relevantne transakcije koje se događaju u informacijskom sustavu priređivača klađenja (svaki listić je prijavljen na server Porezne uprave).

Procjena Porezne uprave je da se 97% prometa u kladionicama obavlja u gotovini, stoga je razina gotovinskih aktivnosti u odnosu na zastupljenost gotovine u ostalim igrama na sreću procijenjena kao „visoka“.

Struktura igrača je u najvećem postotku domaće stanovništvo (98 %), oko 2% čine nerezidentni igrači, a oko 0,5% čine politički izložene osobe. Procjena je obavljena na temelju odgovora priređivača koji priređuju igre na sreću klađenja na upitnik koji im je uputila Porezna uprava. Obzirom da priređivači igara klađenja nemaju propisanu obvezu identifikacije igrača, osim kod isplate iznosa od 15.000,00 HRK i veće, navedeni podatak o strukturi igrača dobiven je obradom podataka dobivenih provedbom dubinske analize igrača u poslovnica. Sukladno navedenom profil igrača procijenjen je kao „srednje rizičan“.

Priređivači igara na sreću klađenja imaju izrađene interne akte i liste indikatora za prepoznavanje stranaka i sumnjivih transakcija za koje postoje razlozi za sumnju na pranje novca ili financiranje terorizma.

Obzirom na veličinu sektora klađenja u Republici Hrvatskoj (prema podacima za 2018. godinu procijenjen je ukupni promet u iznosu od 2.550 mil HRK) u odnosu na veličinu sektora DNFBP sektora, veličina sektora klađenja procijenjena je kao „srednja“.

S obzirom na edukaciju obveznika, u razdoblju od 2014.-2018. godine Porezna uprava je provela više edukacija obveznika sektora igara na sreću.

U razdoblju od 2014. do 2018. priređivači igara klađenja nisu poslali niti jednu obavijest o sumnjivoj transakciji Uredu.

Supervizija i nadzor

Nadzori se obavljaju na temelju procjene rizika sukladno metodologiji nadzora za provođenje ZSPNFT kod priređivača igara na sreću. Porezna uprava je za potrebe nadzora razvila niz informatičkih sustava za praćenje poreznih obveznika pa tako i priređivača igara na sreću.

Porezna uprava obavila je 37 poreznih nadzora priređivača igara klađenja u razdoblju od 2014. do 2018. godine te je utvrdila 6 prekršaja iz područja primjene ZOIS.

Tijekom 2018. godine provedeni su neizravni nadzori priređivača igara na sreću klađenja, predmet nadzora bila je provjera usklađenosti sa novim ZSPNFT (Odluka o imenovanju ovlaštenih osoba, Uspostavljanje politika, kontrola i postupaka za učinkovito smanjivanje i djelotvorno upravljanje rizicima od PN/FT, lista indikatora). Temeljem dostavljene dokumentacije, ovlašteni djelatnici dali su svoje sugestije (u pravilu radilo se o dopuni liste indikatora). Od 2014. – 2018. godine kod svakog poreznog nadzora u kojem je predmet nadzora porez od igara na sreću obavlja se nadzor i primjene ZSPNFT.

1.3. IGRE NA SREĆU NA AUTOMATIMA

Ocjena ranjivosti sektora putem primijenjenog modela

Inherentna ranjivost	Ocjena inherentne ranjivosti	Ranjivost nakon kontrolnih mjera	Ocjena konačne ranjivosti
visoka	0,83	srednje/visoka	0,67

Pregled sektora - opće karakteristike

Na području Republike Hrvatske pravo priređivanja igara na sreću na automatima na dan 31.12.2018. godine bilo je ukupno 45 društava koji posluju u ukupno 290 automat klubova.

Automati su certificirani od strane ovlaštenih laboratorija i atestirani od strane ovlaštenih pravnih osoba, te je Zakonom o igrama na sreću propisana obveza priređivača da omogućće Ministarstvu financija, Poreznoj upravi neprekidan i neposredan nadzora, odnosno svi automati priređivača povezani su u online sustav priređivača i bilježe sve relevantne transakcije.

Procjena Porezne uprave je da se 85% prometa na automatima za igre na sreću obavlja u gotovini, stoga je razina gotovinskih aktivnosti u odnosu na zastupljenost gotovine u ostalim igrama na sreću procijenjena kao „srednje visoka“.

Struktura igrača je u najvećem postotku domaće stanovništvo (98 %), oko 1-2% čine nerezidentni igrači, a oko 0,5% čine politički izložene osobe. Procjena je obavljena na temelju odgovora priređivača koji priređuju igre na sreću na automatima na upitnik koji im je uputila Porezna uprava. Obzirom da priređivači igara na sreću na automatima nemaju propisanu obvezu identifikacije igrača, osim kod isplate iznosa od 15.000,00 HRK i veće, navedeni podatak o strukturi igrača dobiven je obradom podataka dobivenih provedbom dubinske analize igrača u automat klubovima. Sukladno navedenom profil igrača procijenjen je kao „srednje rizičan“.

Priređivači igara na sreću na automatima imaju izrađene interne akte i liste indikatora za prepoznavanje stranaka i sumnjivih transakcija za koje postoje razlozi za sumnju na pranje novca ili financiranje terorizma.

Obzirom na veličinu sektora igara na sreću na automatima u Republici Hrvatskoj (prema podacima za 2018. godinu procijenjen je ukupni promet u iznosu od 8.540 mil HRK) u odnosu na veličinu sektora DNFBP sektora, te da isti pokazuje tendenciju konstantnog rasta, veličina sektora igara na sreću na automatima procijenjena je kao „visoka“.

S obzirom na edukaciju obveznika, u razdoblju od 2014.-2018. godine Porezna uprava je provela više edukacija obveznika sektora igara na sreću.

U razdoblju od 2014. do 2018. godine priređivači igara na sreću na automatima nisu poslali niti jednu obavijest o sumnjivoj transakciji Uredu.

Supervizija i nadzor

Nadzori se obavljaju na temelju procjene rizika sukladno metodologiji nadzora za provođenje ZSPNFT kod priređivača igara na sreću. Porezna uprava je za potrebe nadzora razvila niz informatičkih sustava za praćenje poreznih obveznika pa tako i priređivača igara na sreću.

Porezna uprava obavila je 87 poreznih nadzora priređivača igara na sreću na automatima u razdoblju od 2014. do 2018. godine te je utvrdila 32 prekršaja iz područja primjene ZOIS.

Tijekom 2018. godine provedeni su neizravni nadzori priređivača igara na sreću na automatima, predmet nadzora bila je provjera usklađenosti sa novim ZSPNFT (Odluka o imenovanju ovlaštenih osoba, Uspostavljanje politika, kontrola i postupaka za učinkovito smanjivanje i djelotvorno upravljanje rizicima od PN/FT, lista indikatora). Temeljem dostavljene dokumentacije, ovlašteni djelatnici dali su svoje sugestije (u pravilu radilo se o dopuni liste indikatora). Od 2014. – 2018. godine kod svakog poreznog nadzora u kojem je predmet nadzora porez od igara na sreću obavlja se nadzor i primjene ZSPNFT.

U razdoblju između 2014 – 2018 godine oduzeta su 3 prava priređivanja igara na sreću na automatima.

1.4. LUTRIJSKE IGRE

Ocjena ranjivosti sektora putem primijenjenog modela

Inherentna ranjivost	Ocjena inherentne ranjivosti	Ranjivost nakon kontrolnih mjera	Ocjena konačne ranjivosti
Srednja	0,48	Srednja	0,46

Pregled sektora - opće karakteristike

Priređivanje lutrijskih igara na području Republike Hrvatske pravo je Republike Hrvatske, koja to pravo prenosi na Hrvatsku lutriju d.o.o. kao jedinog priređivača lutrijskih igara. Lutrija ima 1356 uplatnih mjesta na području RH.

Veličina sektora lutrijskih igara u Republici Hrvatskoj (prema podacima za 2018. godinu procijenjen je ukupni promet u iznosu od 727 mil HRK) u odnosu na veličinu sektora DNFBP sektora, ujedno zbog male vjerojatnosti dobitka nizak je i rizik od pranja novca, procijenjena je kao „niska“.

Procjena je da se 90% prometa lutrijskih igara obavlja u gotovini, stoga je razina gotovinskih aktivnosti u odnosu na zastupljenost gotovine u ostalim igrama na sreću procijenjena kao „srednje visoka“.

Struktura igrača je u najvećem postotku domaće stanovništvo (98 %), oko 1-2% čine nerezidentni igrači, a oko 0,5% čine politički izložene osobe. Procjena je obavljena na temelju

odgovora Hrvatske Lutrije d.o.o. na upitnik koji im je uputila Porezna uprava. Obzirom da priređivač lutrijskih igara nema propisanu obvezu identifikacije igrača, osim kod isplate iznosa od 15.000,00 HRK i veće, navedeni podatak o strukturi igrača dobiven je obradom podataka dobivenih provedbom dubinske analize igrača na uplatnim mjestima za lutrijske igre. Sukladno navedenom profil igrača procijenjen je kao „nisko rizičan“.

Hrvatska lutrija d.o.o. ima izrađene interne akte i liste indikatora za prepoznavanje stranaka i sumnjivih transakcija za koje postoje razlozi za sumnju na pranje novca ili financiranje terorizma, ujedno ima etičke standarde društva kao i standarde društveno odgovornog ponašanja te WLA (World Lottery Association) smjernice. Društvo također primjenjuje i sustav internog nadzora i revizije.

S obzirom na edukaciju obveznika, u razdoblju od 2014.-2018. godine Porezna uprava je provela više edukacija obveznika sektora igara na sreću.

U razdoblju od 2014. do 2018. godine priređivač lutrijskih igara nije poslao niti jednu obavijest o sumnjivoj transakciji Uredu.

Supervizija i nadzor

Nadzori se obavljaju na temelju procjene rizika sukladno metodologiji nadzora za provođenje ZSPNFT kod priređivača igara na sreću. Porezna uprava je za potrebe nadzora razvila niz informatičkih sustava za praćenje poreznih obveznika pa tako i priređivača igara na sreću.

Porezna uprava obavila je 6 poreznih nadzora priređivaču lutrijskih igara u razdoblju od 2014. do 2018. godine te je utvrdila 1 prekršaj iz područja primjene Općeg poreznog zakona.

Tijekom 2018. godine proveden je neizravni nadzor priređivača lutrijskih igara, predmet nadzora bila je provjera usklađenosti sa novim ZSPNFT (Odluka o imenovanju ovlaštenih osoba, Uspostavljanje politika, kontrola i postupaka za učinkovito smanjivanje i djelotvorno upravljanje rizicima od PN/FT, lista indikatora). Temeljem dostavljene dokumentacije, ovlašteni djelatnici dali su svoje sugestije (u pravilu radilo se o dopuni liste indikatora). Od 2014. – 2018. godine kod svakog poreznog nadzora u kojem je predmet nadzora porez od igara na sreću obavlja se nadzor i primjene ZSPNFT.

1.5. INTERNET IGRE NA SREĆU

Ocjena ranjivosti sektora putem primijenjenog modela

Inherentna ranjivost	Ocjena inherentne ranjivosti	Ranjivost nakon kontrolnih mjera	Ocjena konačne ranjivosti
Srednja	0,45	Srednja	0,44

Pregled sektora - opće karakteristike

Pravo priređivanja igara na sreću putem interneta imaju Hrvatska Lutrija d.o.o. i priređivači igara na sreću u casinima i priređivači igara na sreću klađenja, a preduvjet za Internet je da već

posluju zemaljski. Ukupno 8 društava priređuje igre na sreću putem interneta i to 4 igre na sreću klađenje i 4 casino igre na sreću.

Promet putem interneta odvija se neznatnoj mjeri u gotovini (kupnja aktivacijskog bona u poslovnici ili isplata na poslovnici), stoga je razina gotovinskih aktivnosti u odnosu na zastupljenost gotovine u ostalim igrama na sreću procijenjena kao „srednje niska“.

Struktura igrača je u najvećem postotku domaće stanovništvo (90 %), oko 10% čine nerezidentni igrači, a oko 0,5% čine politički izložene osobe. Procjena je obavljena na temelju odgovora priređivača na upitnik koji im je uputila Porezna uprava. Mogućnost sudjelovanja u igrama putem interneta imaju samo igrači koji su se prethodno registrirali, te prošli postupak identifikacije putem sustava elektroničkih usluga Porezne uprave. Na ovaj način provjera se ispravnost podataka o igračima i utvrđuje se da li je igrač punoljetna fizička osoba. Sukladno navedenom profil igrača procijenjen je kao „srednje rizičan“.

Obzirom na veličinu sektora internet igara u Republici Hrvatskoj (prema podacima za 2018. godinu procijenjen je ukupni promet u iznosu od 4.670 mil HRK) i u tendenciji je rasta u odnosu na veličinu sektora DNFBP sektora, veličina sektora internet igara procijenjena je kao „srednja“.

Budući da se u Republici Hrvatskoj Internet igre na sreću povezuju sa zemaljskim priređivanjem igara na sreću, svi podaci vezani uz nadzor, edukaciju, prijavu sumnjivih transakcija i ostalih obveza navedeni su u razradi sektora lutrijskih igara, casina i klađenja.

2. PROFESIONALNE DJELATNOSTI

2.1. ODVJETNICI I ODVJETNIČKA DRUŠTVA

Ocjena ranjivosti sektora putem primijenjenog modela

Inherentna ranjivost	Ocjena inherentne ranjivosti	Ranjivost nakon kontrolnih mjera	Ocjena konačne ranjivosti
srednja	0,58	srednja	0,52

Pregled sektora - opće karakteristike

Sukladno Zakonu o odvjetništvu pravo na obavljanje odvjetništva na teritoriju Republike Hrvatske stječe se upisom u Imenik odvjetnika, a temeljem rješenja koje donosi Hrvatska odvjetnička komora kao samostalna i neovisna organizacija sa svojstvom pravne osobe. Zakonom su također propisani uvjeti za upis u Imenik odvjetnika, kao i fit&proper kriteriji.

Komora vodi Imenik odvjetnika i odvjetničkih vježbenika te upisnike zajedničkih odvjetničkih ureda i odvjetničkih društava. U Imeniku Hrvatske odvjetničke komore na dan 31.12.2018. godine bilo je upisano 3.569 subjekata od čega je 3.096 samostalnih odvjetničkih ureda, 229 zajedničkih ureda i 244 odvjetničkih društava. Uglavnom se radi o malim subjektima, prema prikupljenim podacima cca 85% subjekata ima zaposleno 1-3 djelatnika.

Tijekom 2018. godine svim odvjetničkim društvima i samostalnim uredima poslani su upitnici o usklađenosti sa ZSPNFT. Prema odgovorima iz upitnika 1.183 subjekta ili 41% od ukupnog

broja subjekata u sektoru se izjasnilo da su obveznici provođenja mjera i radnji iz ZSPNFT. Za usporedbu tijekom 2011. i 2012. godine se prema tada prikupljenim odgovorima iz upitnika svega 535 odvjetnika (15,5%) izjasnilo da su obveznici. To upućuje na povećanje razine svijesti o važnosti SPNFT u sektoru i obvezi provedbe preventivnih mjera i radnji SPNFT od strane odvjetnika.

Procjena prihoda sektora odvjetnika u razdoblju 2014.- 2018. godine iznosila je od 2,2-2,6 mlrd kuna, a temeljena je na podacima Porezne uprave o iznosu prihoda po godinama za subjekte svrstane u kategoriju pravne djelatnosti (odvjetnici i javni bilježnici).

Sukladno navedenim podacima o broju subjekata i procijenjenim prihodima u sektoru, a u odnosu na veličinu ostalih DNFBP sektora, veličina sektora odvjetnika procijenjena je kao „srednja“.

Izloženost sektora riziku od PNFT

Sektor odvjetnika i odvjetničkih društava postaje sve privlačniji kriminalnim skupinama i osobama koje peru novac kako zbog široke dostupnosti usluga koje pružaju, tako i zbog mogućnosti koje pružanje legitimnih pravnih poslova na nezakonit ili neobičan način daje u pogledu skrivanja i prikrivanja stvarnog vlasništva ili davanja pravnog legitimiteta prijenosu ili korištenju protuzakonito stečenih sredstava.

Radna skupina je temeljem podataka o rezultatima nadzornih aktivnosti u sektoru, podataka prikupljenim putem upitnika, radnih sastanaka s predstavnicima Hrvatske odvjetničke komore i predstavnicima sektora, utvrdila da najveća područja ranjivosti poslovnih aktivnosti sektora u pogledu PNFT korespondiraju sa nalazima Nadnacionalne procjene rizika Europske komisije. U tom kontekstu najranjivijim poslovima pravnih profesionalaca ocijenjeni su poslovi:

- kupoprodaje nekretnina,
- zloupotrebe računa klijenta, i
- osnivanja/upravljanja trgovačkim društvima i trustovima.

Kriminalci mogu zaposliti ili tražiti usluge pravnog stručnjaka (odvjetnici, javni bilježnici) s višim ili manjim stupnjem uključenosti samog pravnog stručnjaka.

Pravni stručnjaci mogu biti uključeni u sheme pranja novca stvaranjem 'netransparentnih struktura vlasništva'. Stvaranje takvih struktura koje često djeluju u više jurisdikcija, uključujući offshore centre, je komplicirano i zahtijeva regulatorne i porezne usluge profesionalaca. Pored pravnih savjeta odvjetnici mogu pomagati u upravljanju trgovačkim društvima i aktivno upravljati imovinom društva, primjerice izdavanjem naloga za prijenos sredstava, kupnju nekretnina i sl.

Prema informacijama tijela kaznenog progona, pravni stručnjaci se učestalo koriste u shemama pranja novca. Kriminalci smatraju ove usluge lako dostupnima, a oslanjanje na pravne stručnjake omogućuju organiziranim zločinačkim organizacijama potrebna znanja i legaliziranje njihovih aktivnosti.

Vrste poslova/usluge

Prema podacima koje je Financijski inspektorat prikupio na uzorku od 1.183 obveznika u sektoru odvjetnika i odvjetničkih društava struktura rizičnijih poslova izgleda kako slijedi:

- pružanje usluge pomoći u planiranju i provođenju transakcije u vezi sa kupnjom i prodajom nekretnina (70% obveznika),
- transakcije u vezi s nekretninama u ime i za račun klijenata (37% obveznika),
- usluge provođenje financijskih transakcija u ime i za račun klijenata (30% obveznika),
- osnivanje, poslovanje ili upravljanjem trustovima, trgovačkim društvima, zakladama ili sličnim pravnim uređenjima (27% obveznika).
- pružanje pomoći u planiranju i provođenju transakcija vezanih uz kupnju ili prodaju poslovnih subjekata (23% obveznika),

Profil stranaka

Uzorkom je utvrđeno da 37% obveznika posluje sa nekim od rizičnijih klijenata: nerezidentima iz off-shore područja, nerezidentima iz trećih država, neprofitnim organizacijama, politički izloženim osobama ili strankama sa netransparentnom vlasničkom strukturom.

Obzirom na način pružanja usluge utvrđeno je da 16% odvjetnika iz uzorka ima klijente sa kojima posluju isključivo telekomunikacijskim putem, dok 9% odvjetnika iznajmljuje svoju poslovnu adresu klijentima.

Sukladno navedenom profil klijenata u sektoru odvjetnika procijenjen je kao "srednje rizičan".

Prijava sumnjivih transakcija

Broj prijavljenih sumnjivih transakcija UZSPN iz sektora odvjetnika u promatranom razdoblju po godinama:

GODINA	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.
Broj prijavljenih sumnjivih transakcija	3	2	4	0	0

Izvor: Godišnja izvješća o radu Ureda za sprječavanje pranja novca

Edukacije

Hrvatska odvjetnička komora kroz svoje županijske komore organizira kontinuirano stručno usavršavanje odvjetnika kroz seminare i edukacije. Prema podacima Hrvatske odvjetničke komore u periodu od 2014.-2018. godine redovno se organiziraju edukacije iz područja SPNFT, te područja odvjetničke etike.

Osim više održanih edukacija odvjetnicima i tematskih sastanaka s Komorom, kod svake promjene ZSPNFT Financijski inspektorat je napravio pregled novosti i izmjenjenih regulatornih odredbi i obavijesti o tome distribuirao odvjetnicima putem Komore.

Supervizija i nadzor

U periodu 2014.-2018. godine Financijski inspektorat je obavio 114 supervizija odvjetničkih društava i samostalnih odvjetničkih ureda pri čemu je izrečeno 67 mjera za ispravljanje utvrđenih nepravilnosti. Također su podnesena 4 optužna prijedloga. Najčešće utvrđene nepravilnosti odnosile su se na utvrđivanje stvarnog vlasnika te u manjoj mjeri na vođenje evidencija, čuvanje dokumentacije u propisanom roku, provođenja dubinske analize, procjene rizika te stalnog praćenja i obavješćivanja.

Hrvatska odvjetnička komora, temeljem Kodeksa odvjetničke etike, u periodu od 2014.-2018. godine provela je 2.816 postupaka vezano uz povredu Kodeksa odvjetničke etike, a mjere koje su poduzete bile su od ukora do zabrane obavljanja odvjetničke djelatnosti.

2.2. JAVNI BILJEŽNICI

Ocjena ranjivosti sektora putem primijenjenog modela

Inherentna ranjivost	Ocjena inherentne ranjivosti	Ranjivost nakon kontrolnih mjera	Ocjena konačne ranjivosti
srednja	0,41	srednja	0,41

Pregled sektora - opće karakteristike

Sukladno Zakonu o javnom bilježništvu, javni bilježnici se obvezatno udružuju u Javnobilježničku komoru kao samostalnu i neovisnu organizaciju sa svojstvom pravne osobe. Uvjeti za upis u Imenik javnih bilježnika uključuju i fit&proper kriterije namijenjene sprječavanju da kriminalci ili njihovi suradnici dobiju poslovnu ili profesionalnu licencu. Javne bilježnike imenuje ministar nadležan za poslove pravosuđa.

U imeniku Hrvatske javnobilježničke komore na dan 31.12.2018. godine bilo je upisano 330 javnih bilježnika.

Prema nacionalnoj klasifikaciji djelatnosti javni bilježnici se zajedno sa odvjetničkom djelatnosti, klasificiraju u kategoriji Pravnih djelatnosti koje Porezna uprava vodi kao jednu kategoriju. Prema podacima iz Upitnika o usklađenosti sa ZSPNFT upućenih svim javnim bilježnicima u periodu od 2014.-2018. godine ukupni godišnji prihodi sektora javnih bilježnika kretali su se od 443 - 504 mil. kuna.

Sukladno navedenim podacima o broju subjekata i procijenjenim prihodima u sektoru, a u odnosu na veličinu ostalih DNFBP sektora, veličina sektora javnih bilježnika procijenjena je kao „mala“.

Izloženost sektora riziku od PNFT

Sektor javnih bilježnika, kao i sektor odvjetnika postaje sve privlačniji kriminalnim skupinama i osobama koje peru novac zbog mogućnosti koje pružanje legitimnih pravnih poslova kao što su osnivanje društava, ili prijenosi vlasničkih udjela u društvima ili kupoprodaja nekretnina daje u pogledu skrivanja i prikrivanja stvarnog vlasništva ili davanja pravnog legitimiteta prijenosu ili upotrebi protuzakonito stečenih sredstava.

Radna skupina je temeljem podataka o rezultatima nadzornih aktivnosti u sektoru, podataka prikupljenim putem upitnika, radnih sastanaka s predstavnicima Hrvatske javnobilježničke komore i predstavnicima sektora u radnoj skupini utvrdila da najveća područja ranjivosti poslovnih aktivnosti sektora u pogledu pranja novca i financiranja terorizma korespondiraju sa nalazima Nadnacionalne procjene rizika Europske komisije. U tom kontekstu najranjivijim poslovima pravnih profesionalaca, uključivo javnih bilježnika, ocijenjeni su poslovi:

- osnivanja/upravljanja trgovačkim društvima i trustovima
- kupoprodaje nekretnina,
- kupnje ili prodaje poslovnih subjekata i
- zloupotrebe računa klijenta,

Kriminalci mogu zaposliti ili tražiti usluge pravnog stručnjaka (odvjetnici, javni bilježnici) s višim ili manjim stupnjem uključenosti samog pravnog stručnjaka, često i uz korištenje drugih profesionalaca, poput računovođa.

Pravni stručnjaci mogu biti uključeni u sheme pranja novca stvaranjem 'netransparentnih struktura vlasništva. Stvaranje takvih struktura koje često djeluju u više jurisdikcija, uključujući offshore centre, je komplicirano i zahtijeva regulatorne usluge i posebna znanja profesionalaca. Pravni stručnjaci mogu pomagati ali i nesvjesno biti involvirani, putem alata kao što su računi za potrebe klijenta, za primanje i prijenos nelegalno stečenih sredstava.

Prema informacijama tijela kaznenog progona, pravni stručnjaci se koriste u shemama pranja novca. Kriminalci smatraju pristup ovim uslugama lako dostupnima, a oslanjanje na pravne stručnjake omogućuju organiziranim zločinačkim organizacijama potrebna znanja i legaliziranje njihovih aktivnosti.

Vrste poslova/usluga

Sukladno podacima koje je Financijski inspektorat prikupio upitnicima na uzorku od 280 javnih bilježnika, javni bilježnici obavljaju rizičnije poslove kako slijedi:

Pružanje pomoći u planiranju i provođenju transakcija za svoju stranku javni bilježnici najčešće obavljaju u vezi s:

- osnivanjem, poslovanjem ili upravljanjem trustovima, trgovačkim društvima, zakladama ili sličnim pravnim uređenjima (84% obveznika),
- obavljanjem transakcija koje uključuju nekretnine u ime svoje stranke ili za svoju stranku (80% obveznika),
- kupnjom ili prodajom poslovnih subjekata (77% obveznika)
- obavljanjem finansijskih transakcija u ime svoje stranke ili za svoju stranku (48% obveznika),
- kupnjom ili prodajom nekretnina (43% obveznika).

Javni bilježnici mogu otvoriti račune preko kojih obavljaju transakcije za svoje klijente (83% obveznika izjavilo je da imaju poseban depozitni račun za upravljanje novčanim sredstvima stranaka).

Plaćanja u gotovini u sektoru uglavnom se odnose na plaćanje naknada javnim bilježnicima od strane fizičkih osoba.

Profil stranaka

Prema prikupljenim podacima 82% javnih bilježnika posluje sa nerezidentima iz EU, 10% posluje sa nerezidentima iz off-shore područja, 67% sa nerezidentima iz trećih država, 12% sa neprofitnim organizacijama, 2% sa strankama sa netransparentnom vlasničkom strukturom te 2% sa politički izloženim osobama.

Sukladno navedenom profil klijenata u sektoru javnih bilježnika procijenjen je kao "srednje rizičan".

Prijava sumnjivih transakcija

Kad javnih bilježnika u RH je prepoznata viša razina svijesti vezano za provođenje mjera u cilju SPNFT, a što se manifestira i brojem sumnjivih transakcija prijavljenih UZSPN iako podaci iz tablice govore o neujednačenoj razini prijavljivanja kroz godine. Ovom sektoru

imanentno je, naime, kao i u drugim državama da djeluju u svojstvu javne službe i da s tog naslova prihvaćaju svoje obveze propisane SPNFT regulativom.

Broj prijavljenih sumnjivih transakcija UZSPN iz sektora javnih bilježnika u promatranom razdoblju po godinama:

GODINA	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.
Broj prijavljenih sumnjivih transakcija	15	11	6	3	4

Izvor: Godišnja izvješća o radu Ureda za sprječavanje pranja novca

Edukacije

Hrvatska javnobilježnička komora (Hrvatska javnobilježnička akademija) vrši stručno usavršavanje javnih bilježnika, ono je obvezatno, odnosno uređeno Pravilnikom o trajnom stručnom i znanstvenom usavršavanju koji regulira obveze i prava na stalno stručno usavršavanje. Prema podacima Hrvatske javnobilježničke komore u periodu od 2014.-2018. godine redovno se organiziraju edukacije u području SPNFT.

Osim više održanih edukacija javnim bilježnicima i tematskih sastanaka s Komorom, kod svake promjene ZSPNFT Financijski inspektorat je napravio pregled novosti i izmjenjenih regulatornih odredbi i obavijesti o tome distribuirao javnim bilježnicima putem Komore.

Supervizija i nadzor

U periodu 2014.-2018.g. Financijski inspektorat je obavio 96 supervizija javnobilježničkih ureda pri čemu su izrečene 84 mjere za ispravljanje utvrđenih nepravilnosti i podneseno je 5 optužnih prijedloga. Najčešće utvrđene nepravilnosti odnosile su se na utvrđivanje stvarnog vlasnika te u manjoj mjeri provođenje dubinske analize, procjene rizika te vođenja evidencija.

Nadzor nad radom javnobilježničke službe obavlja Ministarstvo nadležno za poslove pravosuđa. Ono može po službenoj dužnosti ili u povodu pritužbi zainteresiranih osoba odrediti pregled poslovanja Komore, pojedinih javnih bilježnika, vršitelja dužnosti, javnobilježničkih zamjenika prisjednika i vježbenika te poduzeti potrebne mjere da se utvrđene nepravilnosti otklone i sankcioniraju.

U periodu 2014.-2018.g. provedena su 3 razrješenja od javnobilježničke službe (gubitka licence) zbog nedostojnosti i gubitka javnog povjerenja. (izvor:Javnobilježnička komora)

U Hrvatskoj javnobilježničkoj komori djeluje Etičko povjerenstvo koje kao prvostupanjsko tijelo odlučuje o povredama Kodeksa javnobilježničke etike. Prijavljeno je 40 etičkih predmeta gdje su u 4 etička predmeta utvrđene povrede Kodeksa javnobilježničke etike, odnosno izrečene su pisane opomene s navođenjem učinjene povrede i prijavljeno je 288 stegovnih predmeta gdje su poduzete mjere u 3 slučaja.

2.3. FIZIČKE I PRAVNE OSOBE KOJE OBAVLJAJU RAČUNOVODSTVENE USLUGE I POREZNI SAVJETNICI

Ocjena ranjivosti sektora putem primijenjenog modela

Inherentna ranjivost	Ocjena inherentne ranjivosti	Ranjivost nakon kontrolnih mjera	Ocjena konačne ranjivosti
srednja	0,55	srednja	0,50

Pregled sektora - opće karakteristike

Zakon nije propisao stručne uvjete potrebne za pružanje računovodstvenih usluga, za ulazak na tržište nisu potrebne posebne dozvole zbog čega postoji velik broj pružatelja tih usluga od niskokvalificiranih priučenih knjigovođa do visokokvalificiranih stručnjaka. Također, nisu propisane sankcije za izlazak sa tržišta u slučajevima kršenja etičkih, stručnih ili drugih težih prekršaja u obavljanju djelatnosti.

U RH ne postoji jedinstveno sektorsko udruženje računovođa na nacionalnom nivou već postoje sektorska udruženja na nivou gradova koja svoje članove informiraju i educiraju. Također nema službenog registra subjekata koja u RH obavljaju računovodstvene usluge što znači da nema evidencije ulaska/izlaska sa tržišta subjekata koje podliježu provedbi SPNFT nadzora.

Prema podacima Porezne uprave broj aktivnih pravnih i fizičkih osoba koje pružaju računovodstvene usluge (uključujući revizorska društva i porezne savjetnike - cca 260 subjekata) u razdoblju 2014.- 2018. godine kretao se između 5.970 – 6.650 subjekata. Iznosi prihoda u sektoru po godinama kretali su se od 2,5 - 3,0 mlrd kuna.

U RH djeluje 30 poreznih savjetnika koji nisu posebno procjenjivani kao sektor iz razloga što uz porezno savjetovanje i izradu i ovjeru poreznih prijava uglavnom svi obavljaju i računovodstvene usluge. Sukladno Zakonu o poreznom savjetništvu porezni savjetnici obvezni su udružiti se u Komoru poreznih savjetnika kao samostalnu i neovisnu organizaciju sa statusom pravne osobe. Određeni broj poreznih savjetnika bave se i zastupanjem u poreznim i prekršajnim postupcima pred poreznim tijelima (19), sudjelovanjem u poreznim upravnim sporovima (12) te vještačenjem po odluci suda i/ili poreznog tijela (1).

Prema prikupljenim podacima o prihodima u sektoru računovođa procijenjen je dominantan udjel od 97,5% mikro poduzeća (manje od 10 zaposlenih, a čiji godišnji promet i/ili godišnja bilanca ne premašuje 2 milijuna EUR/15.000.000 kuna).

Sukladno navedenim podacima o broju subjekata i procijenjenim prihodima u sektoru, a u odnosu na veličinu ostalih DNFBP sektora, veličina sektora vanjskih računovođa i poreznih savjetnika procijenjena je kao „srednja“.

Izloženost sektora riziku od PNFT

Usluge koje pružaju profesionalci u sektorima računovođa i poreznih savjetnika privlačne su kriminalnim skupinama i osobama koje peru novac zbog mogućnosti skrivanja ili prikrivanja te davanja pravnog legitimiteta protuzakonito stečenim sredstvima.

Radna skupina je temeljem podataka o rezultatima nadzornih aktivnosti u sektoru, podataka prikupljenim putem upitnika i sastanaka sa predstavnicima sektora u radnoj skupini utvrdila da najveća područja ranjivosti poslovnih aktivnosti sektora u pogledu pranja novca i financiranja terorizma korespondiraju sa nalazima Nadnacionalne procjene rizika Europske komisije u pogledu vrste poslovnih aktivnosti koje su ranjive na PNFT. Najranjivijim poslovima računovođe i poreznih savjetnika ocjenjeni su poslovi:

- porezne manipulacije,
- nadfakturiranje ili podfakturiranje ili lažna izjava o uvozu/izvozu robe,
- osnivanje/upravljanje trgovačkim društvima, trustovima, dobrotvornim organizacijama,
- kupoprodaje nekretnina,
- zlouporaba računa klijenta,
- pružanje jamstava.

Računovođe i porezni savjetnici mogu biti uključeni kao suučesnici u sheme pranja novca kroz stvaranje netransparentnih vlasničkih struktura gdje se skriva pravi identitet vlasnika entiteta i aranžmana putem nominalnih direktora. Stvaranje takve strukture koja se često postavlja u više jurisdikcija, uključujući offshore centre, jer komplicira otkrivanje te zahtijeva i regulatorne i porezne usluge stručnjaka. Obveznici također mogu biti svjesno nemarni u provođenju dubinske analize stranke.

U ovom sektoru indikatori se ne temelje na transakcijama, već na neobičnim obrascima ponašanja klijenata.

Rizik infiltracije ili preuzimanja vlasništva od strane organizirane kriminalne grupe predstavlja prijetnju sektoru a stručnjaci mogu biti i nesvjesno uključeni u pranje novca.

Vrste poslova/usluga

Prema podacima koje je prikupio Financijski inspektorat na anketiranom uzorku od 1000 obveznika, 70% obveznika se izjasnilo da za klijente ne obavlja niti jednu drugu uslugu osim računovodstvenih.

Preostalih 30% obveznika navelo je da, pored pružanja računovodstvenih usluga, najčešće obavljaju sljedeće usluge:

- iznajmljivanje svoje poslovne adrese klijentima (17%),
- porezno savjetovanje (13%),
- otvaranje ili upravljanje bankovnim računima stranke (10%),
- upravljanje novčanim sredstvima, vrijednosnim papirima ili drugom imovinom u vlasništvu stranke (7%),
- provođenje transakcija za stranku u vezi s nekretninama (3%).

Profil stranka

Obveznici iz uzorka naveli su da u strukturi klijenata imaju i one sa potencijalno većim rizikom: nerezidente iz off shore područja (2%), nerezidente iz trećih država (21%), neprofitne organizacije (38%), politički izložene osobe (1%) te klijente sa netransparentnom vlasničkom strukturom (0,5%).

Obzirom na način pružanja usluge utvrđeno je da 11% računovođa iz uzorka ima klijente sa kojima posluju isključivo telekomunikacijskim putem.

Sukladno navedenom profil klijenata u sektoru vanjskih računovođa i poreznih savjetnika procijenjen je kao "srednje rizičan".

Prijava sumnjivih transakcija

Broj sumnjivih transakcija prijavljenih UZSPN iz sektora vanjskih računovođa u promatranom razdoblju po godinama:

GODINA	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.
Broj prijavljenih sumnjivih transakcija	2	1	3	0	12

Izvor: Godišnja izvješća o radu Ureda za sprječavanje pranja novca

Edukacije

Prema podacima komercijalnih kuća koje pružaju edukativne usluge na temu SPNFT u periodu od 2014.-2018. godine održane su brojne radionice i seminari. U istom razdoblju Financijski inspektorat održao je više edukacija za računovođe i porezne savjetnike, a također je kod svake promjene ZSPNFT napravio pregled novosti i izmjenjenih regulatornih odredbi i obavijesti o tome distribuirao vanjskim računovođama i poreznim savjetnicima putem Hrvatske gospodarske komore i njezinih područnih ureda te putem Hrvatske komore poreznih savjetnika.

Supervizija i nadzor

U periodu 2014.-2018. godine Financijski inspektorat je obavio 282 supervizije kod računovođa pri čemu je izrečeno 226 mjera za ispravljanje utvrđenih nepravilnosti. U danom roku obveznici su postupili po naloženom i ispravili utvrđene nepravilnosti. Također je podneseno 8 optužnih prijedloga. Najčešće utvrđene nepravilnosti odnosile su se na utvrđivanje stvarnog vlasnika, korištenje liste indikatora, provođenje dubinske analize i procjene rizika.

Hrvatska obrtnička komora uputila je Agenciji za zaštitu osobnih podataka Nacrt prijedloga Kodeksa za računovođe, kojim želi urediti pravila za računovodstvenu struku u Hrvatskoj s ciljem pojednostavljenja poslovanja za svoje članove koji obavljaju računovodstvene i knjigovodstvene usluge. Skupština Hrvatske obrtničke komore prihvatila je 29. lipnja 2018. jednoglasnom odlukom Kodeks za računovođe.

Skupština Hrvatske komore poreznih savjetnika u prosincu 2016. godine usvojila je Etički kodeks poreznih savjetnika, a kojim se utvrđuju načela i pravila ponašanja kojih su se radi očuvanja dostojanstva i ugleda poreznog savjetništva, porezni savjetnici uvijek dužni pridržavati pri obavljanju svog posla.

2.4. REVIZORSKA DRUŠTVA I SAMOSTALNI REVIZORI

Ocjena ranjivosti sektora putem primijenjenog modela

Inherentna ranjivost	Ocjena inherentne ranjivosti	Ranjivost nakon kontrolnih mjera	Ocjena konačne ranjivosti
srednje niska	0,33	srednje niska	0,33

Pregled sektora - opće karakteristike

Temeljem Zakona o reviziji (Narodne novine broj 127/17) od 1. siječnja 2018. godine Ministarstvo financija je dobilo ovlasti za izdavanje odobrenja za rad revizorskim društvima i ovlaštenim revizorima (prije je istu ovlast imala Hrvatska revizorska komora), za vođenje registara te provedbu nadzora i provjere kvalitete rada ovlaštenih revizora i revizorskih društava. Istim zakonom propisani su i uvjeti za izdavanje odobrenja za rad koji uključuju položen revizorski ispit (detaljno su propisana područja koje je potrebno poznavati, a uključuju i područje SPNFT) i dobar ugled (detaljno propisani fit&proper kriteriji).

U RH djeluje cca 230 revizorskih društava, a prema prikupljenim podacima godišnji prihod sektora iznosi cca 250 mil. kuna prema čemu je veličina sektora revizora, u odnosu na ostale DNFBP sektore, procijenjena kao „mala“.

Osim pružanja revizorskih usluga većina subjekata izjavilo je da pruža i usluge računovodstva, te manjim dijelom i usluge poreznog savjetovanja.

Na tržištu RH posluju podružnice velikih internacionalnih revizorskih društava koja u svojoj vlasničkoj strukturi imaju strane osobe (Austrija, Njemačka, Malta, Cipar, Poljska). Domaća revizorska društva su uglavnom manja, do 5 zaposlenih.

Izloženost sektora riziku od PNFT

Za razliku od računovođa i poreznih savjetnika revizori ne sudjeluju aktivno u transakcijama za klijente, ali se od njih mogu tražiti savjeti, potvrda legitimnosti provedenih transakcija i postupaka ili se može zahtijevati da budu svjesno nemarni odnosno da „ne vide“ nelogičnosti i nezakonitosti u poslovanju koje se mogu odnositi na sljedeće:

- transakcije po računa klijenta (neosnovana plaćanja, plaćanja povezanim osobama),
- kupnju imovine (nekretnina, vozila i dr.),
- nadfakturiranje ili podfakturiranje ili lažna izjava o uvozu/izvozu robe,
- primjene tehnika agresivnog planiranja, pogrešnog vrednovanja zaliha
- porezne manipulacije,
- pružanje jamstava.

U ovom sektoru indikatori se ne temelje na transakcijama, već na neobičnim obrascima ponašanja klijenata.

Također, zbog njihove ključne uloge u osiguravanju zakonski potrebnog okvira za financijsko zdravlje i poslovanje tvrtke, računovođe i povezane revizorske tvrtke moraju posebno paziti na rizike od pranja novca i financiranja terorizma koje predstavljaju usluge koje oni pružaju kako bi se izbjegla mogućnost da oni nesvjesno učine ili postanu alat za izvršenje materijalnoga kaznenog djela pranja novca ili financiranja terorizma.

Profil stranaka

Prema podacima koje je Financijski inspektorat prikupio 51% obveznika iz uzorka posluje s nerezidentima iz EU, 2% posluje s nerezidentima iz off-shore područja, 20% s nerezidentima iz trećih država, 44% s neprofitnim organizacijama, 3% sa strankama sa netransparentnom vlasničkom strukturom te 1% sa politički izloženim osobama.

Sukladno navedenom profil klijenata u sektoru revizora procijenjen je kao "nisko rizičan".

Prijava sumnjivih transakcija

U razdoblju 2014.-2018. godine od strane revizora nije bilo sumnjivih transakcija prijavljenih UZSPN što nije u skladu sa općim trendom rasta ranjivosti usluga računovođa, revizora i poreznih savjetnika od PNFT.

Edukacije

U izvještajnom periodu Hrvatska revizorska komora je u okviru planiranog redovnog obveznog stručnog osposobljavanja revizora provodila i edukacije u području SPNFT. Osim održanih edukacija revizorima i tematskih sastanaka s Komorom, kod svake promjene ZSPNFT Financijski inspektorat je napravio pregled novosti i izmjenjenih regulatornih odredbi i obavijesti o tome distribuirao revizorima putem Komore.

Supervizija i nadzor

U periodu 2014.-2018. godine Financijski inspektorat je obavio 34 supervizije kod revizorskih društava pri čemu su izrečene 24 mjere za ispravljanje utvrđenih nepravilnosti. U danom roku obveznici su postupili po naloženom i ispravili utvrđene nepravilnosti. Najčešće nepravilnosti odnosile su se na neusklađenost politika i procedura sa ZSPNFT, te provođenje dubinske analize klijenata.

Prema podacima Hrvatske revizorske komore o djelovanju Suda časti (do 1.1.2018. godine djelovalo je Stegovno vijeće) vezano uz sprječavanje neetičnog i neprihvatljivog ponašanja članova Komore, u periodu od 2014.-2018.g. provedeno je 114 disciplinskih postupaka te izrečeno 94 stegovnih mjera, te 12 slučajeva trajnog oduzimanja dozvola za rad revizorskih društava.

ZAKLJUČAK:

Analizom kontrolnih varijabli u sektoru profesionalnih djelatnosti (odvjetnici, javni bilježnici, vanjski računovođe, porezni savjetnici, revizori) model je kao najveći prioritet prepoznao potrebu dodatnih edukacija u području SPNFT, posebno kod utvrđivanja stvarnog vlasništva i praćenja poslovnog odnosa, prepoznavanja rizika i tipologija PNFT te primjene primjera dobre prakse specifičnih za pojedine sektore obveznika, kako bi se boljim razumijevanjem rizika u sektoru i obveza za provođenje SPNFT mjera povećao broj i kvalitetu prijave sumnjivih transakcija. Također, prepoznata je potreba za efikasnijim nadzornim aktivnostima nadležnih tijela. Iste preporuke dala je i Nadnacionalna procjena rizika kojom je Europska komisija utvrdila, analizirala i ocijenila rizike od pranja novca i financiranja terorizma na razini Europske unije (Izvješće od 26. lipnja 2017.) koja je za predmetni sektor preporučila povećati broj tematskih (on-site) inspekcija te organizaciju dodatnih edukacija.

3. OSTALI DNFBP SEKTORI

3.1. POSREDNICI U PROMETU NEKRETNINAMA

Ocjena ranjivosti sektora putem primijenjenog modela

Inherentna ranjivost	Ocjena inherentne ranjivosti	Ranjivost nakon kontrolnih mjera	Ocjena konačne ranjivosti
----------------------	------------------------------	----------------------------------	---------------------------

srednja	0,50	srednja	0,47
---------	------	---------	------

Pregled sektora - opće karakteristike

Pravni okvir za obavljane ove djelatnosti uređen je Zakonom o posredovanju u prometu nekretninama iz 2007. godine. Uvjet za izlazak na tržište je rješenje o ispunjavanju uvjeta za obavljanje posredovanja u prometu nekretnina koje izdaje Ministarstvo gospodarstva, poduzetništa i obrta (između ostalih uvjeta je i obvezno zapošljavanje osobe koja je agent posredovanja u prometu nekretnina na puno radno vrijeme). Nema zahtjeva za ispunjenje fit&proper kriterija niti za vlasnike društava niti za agente. Hrvatska gospodarska komora dobila je javne ovlasti vođenja Imenika agenata i Registra posrednika, te provođenja stručnog ispita za agenta posredovanja u prometu nekretnina (obvezan dio ispita za agenta je i poznavanje područja SPNFT).

Na dan 9.10.2018.g. u Registru posrednika u prometu nekretninama je bilo upisano 1008 subjekata. Svim registriranim posrednicima poslan je Upitnik o usklađenosti sa ZSPNFT kojim je utvrđeno da su na tržištu aktivna 783 posrednika.

Svaka kupoprodaja nekretnina obvezno se prijavljuje Poreznoj upravi radi obračuna poreza na promet nekretninama u roku 30 dana od potpisivanja ugovora. Porezna uprava vodi evidenciju svih prijavljenih kupoprodaja. Prema podacima Porezne uprave, u razdoblju od 2014. do 2017. godine broj prijavljenih kupoprodajnih transakcija je bio od 64–74 tisuće godišnje, a vrijednost kupoprodajnih transakcija između 16-22 mlrd kuna. U 2018. godini zabilježen je značajniji porast i broja kupoprodajnih transakcija (cca 109 tisuća – 48% više od prethodne godine) i vrijednosti kupoprodaja (cca 39 mlrd. kuna – 74% više od prethodne godine). U razdoblju od 2014. do 2017. godine prihodi/primici posrednika su konstantno rasli od cca 726 mil. do 1.252 mlrd. godišnje, da bi u 2018. godini pali na 876 mil. kuna

Obzirom da u RH nije propisana obveza kupoprodaje nekretnina preko posrednika nema službenih podataka koliko se od ukupnog broja kupoprodaja obavlja preko posrednika. Prema podacima prikupljenih upitnicima procijenjeno je da se radi o cca 22-27 %.

Temeljem navedenih podataka, a u odnosu na veličinu ostalih DNFBP sektora, veličina sektora posrednika u prometu nekretninama, procijenjena je kao "srednje niska".

Izloženost sektora riziku od PNFT

Radna skupina je temeljem prikupljenih podataka identificirala sljedeće tipologije pranja novca u sektoru :

- kupoprodaja nekretnine ispod tržišne cijene, plaćajući razliku prodavatelju „ispod stola“ u gotovini,
- kupoprodaja nekretnine iznad tržišne cijene u dogovoru sa prodavateljem koji vraća dio novca,
- kupoprodaja nekretnine kreditom koji se otplaćuje prljavim novcem.

Kupoprodaja nekretnina procijenjena je kao visokorizičan proizvod, dok se sektor posredovanja u prometu nekretninama navodi kao rizičan u kombinaciji sa drugim sektorima odvjeticima, javnim bilježnicima i kreditnim institucijama.

Identificirana je nedovoljna svijest o PNFT rizicima u sektoru naročito kod posrednika koji ne provode financijske transakcije te smatraju da zato nisu obveznici prijave sumnjivih transakcija.

Posrednici u prometu nekretninama u RH, u pravilu, ne obavljaju financijske transakcije za klijente već ih samo dovode u kontakt i za tu uslugu naplaćuju proviziju. Upitnicima je utvrđeno da samo 10 posrednika provodi i financijske transakcije za stranke. Navedeni posrednici su mali i promet preko transakcijskog računa ne prelazi 2 mil. kuna godišnje.

Također, člankom 39. ZSPNFT propisna je zabrana naplate u gotovini iznad iznosa 105.000,00 kn (15.000,00 EUR) prilikom prodaje nekretnina za sve pravne i fizičke osobe koje obavljaju registriranu djelatnost. Od 1.1.2018. godine stupanjem na snagu novog ZSPNFT, čl. 55. propisano je da pravna ili fizička osoba koja obavlja registriranu djelatnost u RH ne smije primiti naplatu ili obaviti plaćanje u gotovini u vrijednosti od 75.000,00 kuna i većoj.

Profil stranaka

Prema podacima koje je Financijski inspektorat prikupio putem upitnika 4% obveznika izjavilo je da je poslovalo s visokorizičnim strankama, 2% obveznika sa politički izloženim osobama i 2% obveznika s tvrtkama sa sjedištem u off-shore jurisdikcijama.

U razdoblju od 2014. - 2018. godine udio prijavljenih kupoprodajnih transakcija gdje je jedna stranka nerezident iznosio je između 6,5-7,5%, broj kupoprodajnih transakcija kontinuirano je rastao od 4,5-7,1 tisuća godišnje dok je vrijednost kupoprodaja iznosila između 2,3-3,9 mlrd. kuna.

U 2018. godini najzastupljeniji nerezidenti po broju prijavljenih kupoprodajnih transakcija bili su iz Slovenije (30%), Njemačke (19%), Austrije (9%), Italije (5%), BIH (4,5%), Češke (4,2%) Slovačke (3,7%), Švedske (3%), Mađarske (2,9%) i Rusije (2,2%).

Sukladno navedenom profil klijenata sektora posrednika u prometu nekretninama procijenjen je kao "srednje rizičan".

Prijava sumnjivih transakcija

U periodu 2014.-2017. godine nije bilo prijavljenih obavijesti o sumnjivim transakcijama iz sektora prema UZSPN, dok je u 2018. godini prijavljena 1 obavijest o sumnjivoj transakciji.

Edukacije

U promatranom periodu predstavnici Financijskog inspektorata sudjelovali su kao predavači na Forumima poslovanja nekretninama koji se održavaju dva puta godišnje sa pregledom aktualnih obavijesti iz područja SPNFT. Također, kod svake promjene ZSPNFT Financijski inspektorat je napravio pregled novosti i izmjenjenih regulatornih odredbi i obavijesti o tome distribuirao posrednicima u prometu nekretninama putem Hrvatske gospodarske komore. Hrvatska gospodarska komora održala je 2 edukacije na temu kodeksa etike u poslovanju nekretninama.

Supervizija i nadzor

U periodu 2014.-2018. godine Financijski inspektorat je obavio 179 supervizija posrednika u prometu nekretninama; pri čemu je izrečeno 140 mjera za ispravljanje utvrđenih nepravilnosti.

U danom roku obveznici su postupili po naloženom i ispravili utvrđene nepravilnosti. U predmetnom periodu podneseno je 6 optužnih prijedloga. Najčešće utvrđene nepravilnosti odnosile su se na utvrđivanja identiteta stranke, provođenje dubinske analize, izradu procjene rizika, vođenje evidencija i stalno praćenje i obavješćivanje.

Preporučene mjere

Tržište kupoprodaje nekretnina u RH značajno raste tijekom cijelog promatranog perioda, a preko posrednika prolazi svega 22-27% kupoprodaja dok se ostatak kupoprodaja odvija drugim kanalima (izravna kupoprodaja, ovršni postupci i dr.). Prema podacima UZSPN poslovne banke su u razdoblju od 2014. - 2018. godine prijavile 84 sumnjive i 41.707 gotovinskih transakcija sa svrhom transakcije–kupoprodaja nekretnina (ukupan iznos prijavljenih gotovinskih transakcija u navedenom razdoblju je 17,82 mlrd. kuna). Prethodno navedeno, kao i mogućnost nelimitiranih gotovinskih plaćanja između fizičkih osoba, upućuje na potrebu boljeg reguliranja cjelokupnog tržišta poslovanja nekretninama uključujući i obvezu primjene SPNFT mjera u sektoru poslovanja vlastitim nekretninama (investicije u nekretnine, kupoprodaja, iznajmljivanje i dr.)

3.2. PROMET PLEMITIM METALIMA I DRAGIM KAMENJEM

Ocjena ranjivosti sektora putem primijenjenog modela

Inherentna ranjivost	Ocjena inherentne ranjivosti	Ranjivost nakon kontrolnih mjera	Ocjena konačne ranjivosti
srednja	0,50	srednja	0,47

Pregled sektora - opće karakteristike

Ne postoje zakonski propisi koji posebno reguliraju trgovinu plemenitih metala i dragog kamenja već se ona provodi sukladno Zakonu o trgovini. U RH nije potrebna posebna dozvola za izlazak na tržište, niti ne postoji službeni registar subjekata koji obavljaju navedene djelatnosti.

Tijekom 2018. godine, prema podacima prikupljenih iz javno dostupnih izvora, trgovcima plemenitih metala i dragog kamenja poslani su Upitnici o usklađenosti s mjerama SPNFT te je izvršena analiza prikupljenih podataka za 108 aktivnih društava. Kupoprodajom plemenitih metala i dragog kamenja kao jedinom djelatnosti bavi se 71% subjekata, dok njih 29% obavlja i neke druge djelatnosti.

Prema prikupljenim podacima ukupni godišnji promet od kupoprodaje plemenitih metala i dragog kamenja u periodu 2014.-2018. godine iznosio je od 555 – 600 mil. kuna, a 10 najvećih obveznika čini 90% prometa na tržištu.

Sukladno navedenim podacima, a u odnosu na veličinu ostalih DNFBP sektora, veličina sektora kupoprodaje plemenitih metala i dragog kamenja procijenjena je kao „mala“.

Tijekom promatranog perioda cijena zlata je stabilno rasla, a obzirom da je investicijsko zlato jedino neoporezivo ulaganje za fizičke osobe u Hrvatskoj, promet investicijskim zlatom stalno i stabilno raste.

Analizirani su podaci iz upitnika na uzorku od 20 najvećih obveznika koji su ostvarili promet iznad 1 mil. kuna u 2018. godini a prema kojima se 17 obveznika bavi otkupom zlata, a 11 obveznika prometom investicijskog zlata.

Prodaju plemenitih metala i dragog kamenja putem interneta obavlja 6 obveznika iz navedenog uzorka.

Novim ZSPNFT od 01.01.2018. godine smanjeno je ograničenje u gotovinskom poslovanju sa 105.000 kuna na 75.000 kuna, a pravne i fizičke osobe koje obavljaju trgovinu plemenitim metalima i dragim kamenjem dužni su, prilikom obavljanja transakcije u iznosu od 15.000,00 kuna (cca 2.000,00 eura) ili više, utvrditi i provjeriti identitet stranke te prikupiti zakonom propisane podatke.

Naplata u gotovini prodanih plemenitih metala i dragog kamenja kod 20 najvećih subjekata u periodu 2015.-2017. godine iznosila je od 47-50%, dok je 2018. godine pala na 27%.

Profil stranaka

Prema podacima prikupljenim na anketnom uzorku 80% obveznika posluje s nerezidentima iz EU, 2% posluje s nerezidentima iz off-shore područja, 40% s nerezidentima iz ostalih država, te 1% sa politički izloženim osobama.

Sukladno navedenom profil klijenata sektora trgovine plemenitim metalima procijenjen je kao "srednje rizičan".

Izloženost sektora riziku od PNFT

Radna skupina je temeljem prikupljenih podataka trgovinu plemenitim metalima procijenila kao vrlo privlačnu "peračima novca" obzirom da se radi o robi izrazito velike vrijednosti koju je lako kupiti i lako transportirati (veće količine u kargo teretu, manje redovnom poštom, poštanskim paketima ili osobno). U gotovo cijelom svijetu plemeniti metali se mogu kupiti za gotovinu te je lagana konverzija u oba smjera (plemenitih metala u gotovinu i obrnuto). Ovi faktori utječu na anonimnost i mogućnost zlouporabe trgovine plemenitim metalima za prikrivanje nezakonito stečenih sredstava.

Do istih procjenu došla je i Nadnacionalna procjena rizika kojom je Europska komisija utvrdila, analizirala i ocijenila rizike od pranja novca i financiranja terorizma na razini Europske unije (Izvešće od 26. lipnja 2017.) koja je ujedno identificirala i postojanje nekoliko indikatora da terorističke grupe koriste ili imaju namjeru koristiti ove kanale za financiranje terorizma.

Prijava sumnjivih transakcija

U periodu 2014.-2017. godine nije bilo prijavljenih obavijesti o sumnjivim transakcijama iz sektora prema UZSPN, dok je u 2018. godini prijavljena 1 obavijest o sumnjivoj transakciji.

Supervizija i nadzor

U periodu 2014.-2018.g. Financijski inspektorat je obavio 45 supervizija kod trgovaca plemenitim metalima pri čemu je izrečeno 17 mjera za ispravljanje utvrđenih nepravilnosti te su podnesena 4 optužna prijedloga. Najčešće nepravilnosti odnosile su se na propuste kod identifikacije identiteta stranke, naplate u gotovini iznad zakonski dopuštenog limita i korištenja liste indikatora.

Kod svake promjene ZSPNFT Financijski inspektorat je napravio pregled novosti i izmjenjenih regulatornih odredbi i obavijesti o tome distribuirao direktno trgovcima plemenitim metalima zajedno sa upitnicima o usklađenosti sa ZSPNFT.

3.3. TRGOVCI UMJETNIČKIM PREDMETIMA I ANTIKVITETIMA, ORGANIZIRANJE I PROVOĐENJE DRAŽBI

Ocjena ranjivosti sektora putem primijenjenog modela

Inherentna ranjivost	Ocjena inherentne ranjivosti	Ranjivost nakon kontrolnih mjera	Ocjena konačne ranjivosti
srednja	0,45	srednja	0,44

Pregled sektora - opće karakteristike

Ne postoje zakonski propisi koji posebno reguliraju trgovinu umjetničkim predmetima i antikvitetima te organiziranje i provođenje dražbi već se one provode sukladno Zakonu o trgovini. Fizičke i pravne osobe koje obavljaju djelatnost prometa pokretnim kulturnim dobrima i drugim kulturnim predmetima koji imaju umjetničko, povijesno, arheološko i drugo značenje, dužne su podnijeti zahtjev za upis u Upisnik koji vodi Ministarstvo kulture te voditi evidenciju nabave i prodaje te drugih pravnih poslova vezanih uz navedena kulturna dobra i kulturne predmete. Svrha vođenja Upisnika i evidencije nabave i prodaje te drugih pravnih poslova je sprječavanje protupravnog postupanja u prometu kulturnim dobrima. Nije potrebna posebna dozvola niti postoji zahtjev za ispunjenje fit&proper kriterija za izlazak na tržište.

Financijski inspektorat je poslao upitnike za prikupljanje podataka na 23 umjetničke galerije. Odgovorilo je 14 galerija od kojih je 11 izjavilo da uz izlaganje, obavlja i kupoprodajnu djelatnost. Subjekti koji nisu odgovorili više ne posluju kao i velik dio izložbenih galerija. Dio galerija ima u ponudi i antikvitete, dok samostalni antikvarijati više ne posluju.

Ukupni godišnji promet galerija iz uzorka, u razdoblju 2015.-2017. godine, kretao se od 3,6-4,9 mil. kn.

Na slabljenje uloge galerija u prometu umjetničkim djelima u Hrvatskoj ponajviše je utjecalo osiromašenje društva koje je dovelo do drastičnog pada vrijednosti umjetnina. U takvoj situaciji znatan dio prodaje umjetnina odvija se mimo galerija, isključivo na temelju međusobnih poznanstava. Sami umjetnici su se uglavnom okrenuli prodaji u ateljeima i izbjegavanju galerije kao posrednike. Zbog raširenosti sivog i crnog tržišta privatne galerije teško posluju, a mnoge su zatvorene unazad 5 godina. S druge strane, relativno uspješno poslovanje nekolicine domaćih privatnih galerija temelji se na samoizolaciji hrvatskog tržišta umjetnina koje je u potpunosti okrenuto domaćim autorima te funkcionira prema vrijednosnim kriterijima koji su relevantni samo unutar nacionalnih okvira.

Sukladno navedenim podacima, a u odnosu na ostale DNFBP sektore, veličina sektora trgovine umjetničkim predmetima i antikvitetima procijenjena je kao „mala“.

Izloženost sektora riziku od PNFT

Radna skupina je temeljem prikupljenih podataka procijenila trgovinu umjetničkim predmetima i antikvitetima kao atraktivno sredstvo za pranje novca zbog velike vrijednosti umjetničkih predmeta i laganog transporta (veće količine u kargo teretu, manje redovnom poštom i poštanskim paketima ili osobno), međutim ne koristi se često jer je potreban ekspert za kupoprodaju.

Profil stranaka

Prema prikupljenim podacima o poslovanju sa klijentima 7 obveznika imalo je za stranke nerezidente iz EU, 4 subjekta imalo je za stranke nerezidente iz ostalih država, a nisu imali za stranke nerezidente iz off shore područja, niti strane politički izložene osobe).

Naplata u gotovini omogućava 8 obveznika, 7 obveznika obavlja naplatu kreditnim karticama, te svih 11 obveznika omogućava uplatu na račun.

Od 01.01.2018. godine smanjeno je ograničenje u gotovinskom poslovanju sa 105.000 kuna na 75.000 kuna, a pravne i fizičke osobe koje obavljaju trgovinu umjetničkim djelima i antikvitetima dužni su, prilikom obavljanja transakcije u iznosu od 15.000,00 kuna (cca 2.000,00 eura) ili više, utvrditi i provjeriti identitet stranke te prikupiti zakonom propisane podatke.

Prijava gotovinskih i sumnjivih transakcija

U razdoblju 2015.-2018. godine poslovne banke su prijavile ukupno 39 gotovinskih transakcija prema UZSPN vezano na trgovinu umjetničkim predmetima u iznosu 14.952.081 kuna.

Trgovci umjetničkim predmetima nisu prijavili UZSPN niti jednu sumnjivu transakciju u izvještajnom razdoblju.

Supervizija i nadzor

U periodu 2014.-2018. godine Financijski inspektorat je obavio 11 supervizija kod trgovaca umjetničkim predmetima i antikvitetima, pri čemu je izrečeno 5 mjera za ispravljanje utvrđenih nepravilnosti U danom roku obveznici su postupili po naloženom i ispravili utvrđene nepravilnosti. Nije podnesen niti jedan optužni prijedlog.

Dražbe

Dražba je sukladno Zakonu o trgovini definirana kao poseban oblik organizirane prodaje robe. Za određene vrste robe propisuju se posebni uvjeti, međutim za dražbe u nefinancijskom sektoru nisu propisani posebni uvjeti. Nije potrebna posebna dozvola za izlazak na tržište, niti ne postoji službeni registar subjekata koji obavljaju navedene djelatnosti.

Bilo je nekoliko pokušaja osnivanja aukcijskih kuća za prodaju umjetničkih djela na području Hrvatske, no za sada ih posluje samo tri. Također, aktivna je jedna aukcijska kuća za prodaju nekretnina, te dvije internet aukcije različitih predmeta male vrijednosti.

Također, i za ovaj sektor vrijedi zabrana naplate u gotovini za iznos veći od 75.000,00 kuna (cca 10.000 eura).

Prema podacima Ureda, sektor nije u promatranom razdoblju prijavio niti jednu sumnjivu transakciju. Isto tako, nema podataka iz drugih izvora o postojanju sumnjivih transakcija u ovom sektoru.

3.4. PRUŽATELJI PODUZETNIČKIH I FIDUCIJARNIH USLUGA

Obzirom da za obavljanje poduzetničkih ili fiducijarnih usluga u Republici Hrvatskoj nije propisana posebna zakonska regulativa, nisu potrebne posebne dozvole niti zadovoljavanje posebnih fit&proper kriterija za izlazak na tržište, ne postoji službeni registar subjekata koji obavljaju navedene djelatnosti, nije izvršena procjena ranjivosti kao samostalnog sektora.

Također, temeljem oglašavanja u medijima detektirano je samo 1 društvo čija je djelatnost obavljanje poduzetničkih usluga koje se odnose isključivo na iznajmljivanja ureda, virtualnih ureda i iznajmljivanja poslovne adrese.

Poduzetničke ili fiducijarne usluge osnivanja i upravljanja trgovačkim društvima i drugim pravnim uređenjima u Republici Hrvatskoj pružaju:

a) odvjetnička društva i samostalni odvjetnici u okviru odvjetničkih poslova

U Republici Hrvatskoj je u prosincu 2018. godine u registar bilo upisano 3.569 subjekata kojima su tijekom 2018. godine poslani upitnici o usklađenosti sa ZSPNFT. Prema odgovorima iz upitnika 1.183 subjekata smatraju da su obveznici provođenja ZSPNFT, a njih 27% izjavilo je da obavlja poduzetničke usluge (osnivanje, poslovanje ili upravljanje trustovima, trgovačkim društvima, zakladama ili sličnim pravnim uređenjima), dok njih 5% (150 subjekata) iznajmljuje svoju poslovnu adresu klijentima.

b) vanjski računovođe

Prema odgovorima iz upitnika poslanih na adrese 1000 najvećih vanjskih računovođa dobiveni su podaci da uz obavljanje računovodstvenih usluga pojedina društva pružaju uslugu osnivanja ili upravljanja trgovačkim društvom ili sličnim pravnim organizacijskim oblikom (identificirano 1,5% - 15 subjekata) i iznajmljuju svoju poslovnu adresu klijentima (identificirano 17% - 167 subjekata).

Financijski inspektorat je supervizor usklađenosti sa odredbama Zakona o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma pravnih i fizičkih osoba koje obavljaju poslove u vezi sa djelatnošću poduzetničkih ili fiducijarnih usluga, a također je nadležan i za provođenje supervizije usklađenosti odvjetnika i vanjskih računovođa sa odredbama ZSPNFT što uključuje i superviziju provođenja mjera i radnji propisanih istim zakonom kada obavljaju poduzetničke i fiducijarne usluge.

III PROCJENA KONTROLNIH VARIJABLI ZA DNFBP SEKTOR

KONTROLNA VARIJABLA 1: SVEOBUHVAATNOST PRAVNOG OKVIRA ZA SPNFT

Ovom varijablom procjenjuje se ima li Republika Hrvatska odgovarajući regulatorni okvir kojim su propisane preventivne mjere za SPNFT te za postupanje nadležnih nadzornih tijela u DNFBP sektoru

Ocjena za razinu usklađenosti i sveobuhvatnosti regulatornog okvira s međunarodnim standardima koji propisuju provođenje mjera i radnji za SPNFT te postupanje nadležnih nadzornih tijela u DNFBP sektoru iznosi:

0,8 (vrlo visoka)

Ocjena radne skupine upućuje da Republika Hrvatska ispunjava visoku razinu usklađenosti zakonskih i podzakonskih propisa kojima su propisane preventivne mjere za SPNFT u odnosu na međunarodne standarde te postupanja i nadležnosti nadzornih tijela u DNFBP sektoru. To se prije svega odnosi na provođenje mjera dubinske analize stranaka primjenom pristupa temeljenog na riziku, uključujući utvrđivanje stvarnog vlasnika stranke za pravne osobe i izjednačene entitete, vođenje odgovarajućih evidencija, provođenje pojačane dubinske analize stranke za politički izložene osobe i visokorizične treće zemlje, prijavljivanje sumnjivih transakcija, nadzor usklađenosti sa ZSPNFT itd.

Regulatorni okvir čine zakoni i podzakonski akti, kao i primjenjive smjernice nadzornih tijela kojima se propisuju mjere, radnje i postupci koje se trebaju poduzimati u cilju smanjenja rizika za PN/FT. Prije svega, radi se o važećem ZSPNFT.

Predmetnim Zakonom u hrvatsko zakonodavstvo preuzeti se sljedeći akti Europske unije:

1. Direktiva (EU) 2015/849
2. Direktiva (EU) 2018/843

Do 31.12.2018. godine ažurirane su smjernice za priređivače igara na sreću sukladno novom ZSPNFT, dok su za ostale DNFBP sektore u primjeni postojeće smjernice sve dok se ne ažuriraju postojeće/donesu nove smjernice.

S ciljem otklanjanja ranjivosti u DNFBP sektorima potrebno je ažurirati postojeće i donijeti nove smjernice za DNFBP sektore.

KONTROLNA VARIJABLA 2:

UČINKOVITOST SUPERVIZIJE/NADZORNIH AKTIVNOSTI

Ovom varijablom procjenjuje se učinkovitost nadzornih, odnosno supervizijskih aktivnosti u DNFBP sektoru. Učinkovit supervizijski režim je onaj gdje je sveobuhvatan pravni okvir podržan odgovarajućim nadzornim/supervizijskim kapacitetima baziranim na pristupu temeljenom na riziku.

Ocjena za razinu učinkovitosti supervizijskih/nadzornih aktivnosti u DNFBP sektoru iznosi:

0,6 (srednje visoka)

Ocjena radne skupine upućuje na zaključak da Republika Hrvatska u velikoj mjeri ispunjava zahtjeve koji se postavljaju u ovoj varijabli. Pravni okvir je sveobuhvatan i jasno definiran, ali

zbog nedostatnih administrativnih kapaciteta supervizijski ciklusi u sektorima sa velikim brojem obveznika nisu zadovoljavajući.

Nadležna nadzorna tijela za provođenje nadzornih aktivnosti nad obveznicima u DNFBP sektoru jasno su definirana čl. 82 ZSPFT: Porezna uprava je nadležna za sektor igara na sreću, Financijski inspektorat Republike Hrvatske za sve ostale obveznike u DNFBP sektoru (obveznici iz članka 9. stavka 2. točke 17. i 18. ZSPNFT). Također, ovlasti nadzornih tijela su jasno definirane i temeljnim zakonima oba nadzorna tijela Zakonom o Financijskom inspektoratu i Zakonom o Poreznoj upravi. U Poreznoj upravi, od 1. srpnja 2017. godine, u područnim uredima Porezne uprave sistematizirana su radna mjesta koja se odnose na obavljanje poslova nadzora fiskalizacije, nadzora igara na sreću, zabavnih i nagradnih igara te poslova nadzora primjene odredbi ZSPNFT.

U Izvješću o četvrtom krugu evaluacije sustava SPNFT-a u RH za Preporuku 29 (Supervizija) dobivena je ocjena "usklađeno", dok je Preporuka 23 (Regulativa, supervizija i nadzor) vezano uz djelotvornost nadzora procijenjeno da su supervizorski ciklusi nadzora nad SPNFT-om nedostatni. Obzirom da se od tada u Financijskom inspektoratu dodatno smanjio broj inspektora u nadzoru DNFBP sektora smanjio se i broj nadzora.

Radi alokacije ograničenih resursa na najrizičnije sektore i obveznike iz DNFBP sektora u planiranju nadzornih aktivnosti koristi se pristupa temeljen na procjeni rizika od pranja novca i financiranja terorizma zbog čega su razvijeni sljedeći alati:

- sektorska matrica rizika od PN/FT (ažurira se na godišnjoj razini, a nadzor se usmjerava proporcionalno procijenjenom riziku)
- upitnici o usklađenosti za ZSPNFT (kreira se poseban upitnik za svaki sektor iz nadležnosti i šalje se obveznicima radi prikupljanja podataka za procjenu rizika pojedinog obveznika, samoprocjene obveznika o usklađenosti sa ZSPNFT, kao i podizanja razine svijesti o obvezama po ZSPNFT).

Sami nadzori provode se sukladno propisanim procedurama nadzornih tijela. Nadzori se provode, ovisno o procjeni rizika pojedinog sektora kao izravni (on-site) ili neizravni (off-site), a s aspekta obuhvata kao sveobuhvatni, tematski ili ciljani. Zapisnici o obavljenim nadzorima odražavaju realnu sliku o postupanju obveznika u provedbi mjera i radnji za SPNFT i kvalitetna su analitička osnova za eventualna poboljšanja u sustavu SPNFT.

Statistika provedenih nadzora DNFBP sektora po godinama:

	OFF SITE	ON SITE	UKUPNO
2014	100	98	198
2015.	141	61	202
2016.	131	71	202
2017.	141	56	197
2018.*	72	82	154

*01.01.2018. godine na snagu je stupio novi ZSPNFT te je obveznicima ostavljeno vrijeme za usklađivanje, nisu se provodile supervizije prvi dio godine

Financijski inspektorat i Porezna uprava vode Izvješća na sistematičan način: vode se mjesečna, kvartalna, polugodišnja i godišnja izvješća i dr. izvješća po različitim kriterijima traženja, te je moguće učinkovito koristiti evidencije u svrhu nadzorne politike.

Sukladno čl. 148. ZSPNFT Financijski inspektorat i Porezna uprava najmanje jednom godišnje dostavljaju izvješće o nadzornim aktivnostima UZSPN (po potrebi i češće).

Radi usvajanja novih znanja, unaprjeđivanja vještina i kompetencija te usvajanja najbolje nadzorne prakse djelatnici nadzornih službi kontinuirano se educiraju na različitim seminarima i radionicama u zemlji i inozemstvu.

IT podrška nadzornim službama je zadovoljavajuća, ali ima prostora za nadogradnju novim modulima kojima bi se kompenzirao dio nedostatnih administrativnih kapaciteta. Od 19. siječnja 2018. godine započeo je Projekt implementacije GAS sustava. Sustav GAS (General Audit Support) je informacijski sustav namijenjen praćenju i provođenju poreznog nadzora, provjere, neizravnog nadzora i poreznih istraga u službama Porezne uprave. Sustavom je predviđeno korištenje analize rizika i podataka iz drugih izvora pri odabiru poreznih obveznika za nadzor. Operativno će biti pušten u rad tijekom 2020. godine.

S ciljem otklanjanja ranjivosti potrebno je povećati administrativne kapaciteta nadzornih službi uz kontinuiranu nadogradnju IT sustava. Radi velikog broja obveznika u nadležnosti Financijskog inspektorata preporuča se pristupiti nadogradnji postojećeg IT sustava kojom bi se digitalizirali poslovni procesi vezani za prikupljanja podataka, analizu i procjenu rizika obveznika.

KONTROLNA VARIJABLA 3:

DOSTUPNOST I PROVOĐENJE ADMINISTRATIVNIH SANKCIJA

Ovom varijablom procjenjuje se ima li Republika Hrvatska propisan širok raspon učinkovitih, proporcionalnih i odvracajućih administrativnih sankcija primjenjive na društva, kao i članove managementa i drugo osoblje u slučaju nepoštivanja zakona i propisa u području SPNFT. Što su sankcije učinkovitije, razmjernije i odvracajuće, to je vjerojatnije da će uprava i zaposlenici djelovati u skladu s zakonskim propisima i obvezama SPNFT.

Ocjena za dostupnost i provođenje administrativnih sankcija u DNFBP sektoru iznosi:

0,7 (visoka)

Ocjena radne skupine upućuje na zaključak da Republika Hrvatska ispunjava visoku razinu zahtjeva koji se postavljaju u ovoj varijabli. Pravni okvir propisuje širok raspon kazni, i za društva i za odgovorne fizičke osobe, što omogućuje njihovu učinkovitu primjenu koja je razmjerna počinjenom djelu i koja preventivno utječe na druge potencijalne počinitelje prekršaja iz područja SPNFT.

Odredbe članaka 150. do 153. ZSPNFT propisuju široki raspon kazni za prekršaje iz područja sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma. Predmetne kazne obuhvaćaju i pravne i fizičke osobe pri čemu se propisani raspon kazni za pravne osobe kreće od 10.000,00 HRK do 1.000.000,00 HRK, a za fizičke osobe od 3.000,00 HRK do 75.000,00 HRK. U posebnim

slučajevima za najteže prekršaje ako je prekršajem ostvarena imovinska korist ili je nastala šteta, kada je prekršaj počinjen u povratu ili počinitelj uopće ne primjenjuje propisane mjere, obvezniku se može izreći novčana kazna u visini dvostruko utvrđenoga iznosa ostvarene koristi, ako se ona može utvrditi, ili u iznosu do 7.500.000,00 HRK.

Osim prekršajnih sankcija, člankom 83. ZSPNFT nadzornom tijelu ostavljena je mogućnost upotrebe i drugih vrsta mjera kao što su: pisano upozorenje za otklanjanje nezakonitosti, privremena zabrana poduzimanja određene poslovne aktivnosti, privremena zabrana članu uprave ili drugoj odgovornoj osobi obavljanje rukovodećih poslova ili oduzimanje odobrenja za rad. Mogućnost upotrebe navedenih vrsta mjera propisano je i temeljnim zakonima nadzornika u DNFBP sektoru: Zakonom o Financijskom inspektoratu, Zakonu o Poreznoj upravi i Općem poreznom zakonu.

Radi jednoobraznog postupanja inspektora Financijskog inspektorata u Priručniku za nadzor dane su smjernice za postupanja po administrativnim mjerama.

Financijski inspektorat nadležan je za provođenje prekršajnog postupaka u prvom stupnju za prekršaje propisane zakonima kojima se uređuje SPNFT. Protiv rješenja Financijskog inspektorata može se podnijeti žalba Visokom prekršajnom sudu Republike Hrvatske.

Sukladno ZSPNFT nadzorna tijela koja u obavljanju nadzora ili na drugi način utvrde postojanje osnove sumnje da je počinjen prekršaj propisan ZSPNFT dužna su putem ovlaštene osobe Financijskom inspektoratu podnijeti optužni prijedlog i poduzeti ostale mjere i radnje na koje su zakonom ovlaštene.

Statistika - Broj izrečenih administrativnih mjera temeljem obavljenih SPNFT supervizija u DNFBP sektoru prikazana je u sljedećoj tabeli:

	UKUPAN BROJ PROVEDENIH NADZORA	VRSTA IZREČENE SANKCIJE		RIJEŠENI OPTUŽNI PRIJEDLOZI - IZNOS IZREČENIH KAZNI (EUR)
		BROJ MJERA PISANOG UPOZORENJA	BROJ PODNESENIH OPTUŽNIH PRIJEDLOGA (# BROJ PREKRŠAJA)	
2014.	198	117	5(5)	35.766
2015.	202	129	7(9)	84.812
2016.	202	138	6(10)	105.472
2017.	197	122	4(8)	114.056
2018.	154	60	4(6)	94.593

KONTROLNA VARIJABLA 4: DOSTUPNOST I PROVOĐENJE KAZNENIH SANKCIJA

Ovom varijablom procjenjuje se ima li Republika Hrvatska široki raspon učinkovitih, proporcionalnih i odvraćajućih kaznenih sankcija primjenjivih na pravne osobe kao i na odgovorne osobe u pravnim osobama u slučajevima neusklađenosti sa SPNFT propisima, što uključuje i kaznene sankcije za ozbiljna kaznena djela učinjena s namjerom ili krajnjim nemarom koja mogu biti povezana s pranjem novca.

Ocjena za dostupnost i provođenje kaznenih sankcija u DNFBP sektoru iznosi:

0,5 (srednja)

Za slučajeve neusklađenosti sa SPNFT propisima u ZSPNFT nisu propisane kaznene već prekršajne sankcije, dok su odredbama Kaznenog zakona jasno definirana kaznena djela pranja novca, odnosno financiranja terorizma kao i kazne za njihovo počinjenje. Isto tako, definirane su kazne za pomaganje u počinjenju tih kaznenih djela te oduzimanje imovinske koristi ostvarene kaznenim djelom.

Člankom 265. Kaznenog zakona normiraju se kaznena djela povezana s pranjem novca. Počinitelj koji imovinsku korist ostvarenu kaznenim djelom uloži, preuzme, pretvori, prenese ili zamijeni u cilju prikrivanja ili lažnog prikazivanja njezinog nezakonitog podrijetla ili sudionika kaznenog djela kojim je ostvarena imovinska korist da izbjegne kazneni progon ili oduzimanje imovinske koristi ostvarene kaznenim djelom, kaznit će se kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina. Istom kaznom kaznit će se svatko tko prikriva ili lažno prikazuje pravu prirodu, podrijetlo, mjesto, raspolaganje, prenošenje te postojanje prava, odnosno vlasništva na imovinskoj koristi ostvarenoj kaznenim djelom, onaj tko imovinsku korist koju je drugi ostvario kaznenim djelom, pribavlja, posjeduje ili koristi te onaj tko s namjerom daje upute ili savjete ili uklanja prepreke ili na drugi način olakšava počinjenje kaznenog djela pranja novca.

Ukoliko su navedena kaznena djela počinjena u financijskom ili drugom poslovanju ili se počinitelj bavi pranjem novca ili je imovinska korist velike vrijednosti, kaznit će se kaznom zatvora od jedne do osam godina. Imovinska korist, predmeti i sredstva koji su nastali počinjenjem kaznenog djela pranja novca ili su bili namijenjeni ili uporabljeni za počinjenje kaznenog djela pranja novca oduzet će se, a ako se radilo o pravima ista će se utvrditi ništetnima. Kaznenim zakonom određuje se kazna zatvora do tri godine i za postupanja iz nehaja u odnosu na okolnosti da se radi o imovinskoj koristi ostvarenoj kaznenim djelom.

Osim fizičke osobe, za kazneno djelo pranja novca može biti odgovorna i pravna osoba temeljem Zakona o odgovornosti pravnih osoba za kaznena djela. Pravna osoba kaznit će se za kazneno djelo odgovorne osobe, ako se njime povrjeđuje neka dužnost pravne osoba ili je njime pravna osoba ostvarila ili trebala ostvariti protupravnu imovinsku korist za sebe ili drugog.

Radnoj skupini nisu bili dostupni statistički podaci je li netko od obveznika u DNFBP sektoru i njihovih zaposlenika pravomoćno osuđen za pomaganje ili sudjelovanje u kaznenom djelu povezanom sa pranjem novca.

Preporuka: Vođenje statistike o pravomoćno osuđenim pravnim i fizičkim osobama za pomaganje ili sudjelovanje u kaznenim djelima povezanim sa pranjem novca i financiranjem terorizma

KONTROLNA VARIJABLA 5: DOSTUPNOST I UČINKOVITOST ULAZNIH KONTROLA

Ovom varijablom procjenjuje se dostupnost i učinkovitost ulaznih kontrola za obveznike iz DNFBP sektora, uključujući licenciranje, registraciju ili druge oblike autorizacije za obavljanje djelatnosti u sektoru.

Ocjena za dostupnost i učinkovitost ulaznih kontrola u DNFBP sektoru iznosi:

0,7 (visoka)

Ocjena upućuje na relativno visoku razinu dostupnosti i učinkovitosti kontrola ulaska na tržište koju nadležna tijela provode u DNFBP sektoru. Većina DNFBP sektora ima zadovoljavajući pravni i regulatorni okvir koji osigurava nadležnim tijelima odgovarajuće ovlasti koje ona učinkovito provode.

Igre na sreću

Priređivanje igara na sreću na području Republike Hrvatske isključivo je pravo Republike Hrvatske te se one mogu priređivati na temelju Zakona o igrama na sreću, odluke Vlade Republike Hrvatske i odobrenja Ministarstva financija. Republika Hrvatska pravo priređivanja svih igara na sreću prenosi na Hrvatsku Lutriju d.o.o., čiji je osnivač. Djelatnost priređivanja igara na sreću na automatima, igara na sreću u casinima te igara klađenja mogu na temelju odluke i odobrenja steći i druga trgovačka društva sa sjedištem u Republici Hrvatskoj.

U Republici Hrvatskoj ulazak na tržište igara na sreću kao i fit&propet kriteriji strogo je i detaljno uređen posebnim zakonom, ZOIS, te opsežnim podzakonskim aktima, kao i ugovorima. Između ostalog priređivač igara na sreću mora osigurati da igre na sreću priređuje i sukladno zakonu koji uređuje sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma.

Ministar financija donosi odluku o raspisivanju natječaja za davanje prava priređivanja igara na sreću. U dokumentaciji koju obvezno mora priložiti trgovačko društvo uz prijavu na natječaj za davanje prava priređivanja igara na sreću su, između ostaloga, i podaci o stvarnom vlasniku društva, kao i dokaz da se protiv ovlaštenih osoba društva ne vodi kazneni postupak (direktora, osnivača društva, članova nadzornog odbora), a isto se provjerava i prilikom promjene vlasničke strukture društva za osobe koje ulaze u vlasničku strukturu društva. Ministarstvo financija može zahtijevati i drugu dokumentaciju koju smatra potrebnom.

Nadalje, ZOIS propisuje u kojim slučajevima Vlada Republike Hrvatske, na prijedlog Ministarstva financija, može donijeti odluku da se trgovačkom društvu oduzme pravo priređivanja igara na sreću. Donošenjem odluke ugovor o pravu priređivanja smatra se raskinutim, a sva prava stečena odlukom o stjecanju prava priređivanja prestaju važiti donošenjem odluke Vlade Republike Hrvatske o njezinu oduzimanju.

Temeljem navedenog, u razdoblju između 2014. – 2018. godine oduzeta su 3 prava priređivanja igara na sreću na automatima i 6 prava priređivanja igara na sreću u casinima.

Odvjetnici i odvjetnička društva

Sukladno Zakonu o odvjetništvu pravo na obavljanje odvjetništva na teritoriju Republike Hrvatske stječe se upisom u Imenik odvjetnika a temeljem rješenja koje donosi Hrvatska odvjetnička komora (HOK). Uvjeti za upis u imenik odvjetnika, kao i fit&proper kriteriji propisani su istim zakonom.

Odvjetnici se obvezatno udružuju u Komoru kao samostalnu i neovisnu organizaciju sa svojstvom pravne osobe. HOK kao regulatorno tijelo odvjetničke profesije i krovna organizacija svih odvjetnika i odvjetničkih vježbenika u Republici Hrvatskoj temeljem javne

ovlasti regulira rad odvjetnika i odvjetničkih vježbenika i brine se o položaju i problemima odvjetničke službe, te očuvanju samostalnosti i nezavisnosti odvjetničke službe.

Za osnivanje odvjetničkog društva, odvjetnici-osnivači dužni su pribaviti potvrdu Komore da su upisani u Imenik odvjetnika i da je ugovor o osnivanju sukladan ovom Zakonu, Statutu i drugim općim aktima Komore i Kodeksu odvjetničke etike. Bez te potvrde Komore, društvo se ne može upisati u registar trgovačkih društava.

Ako Komora utvrdi da se djelovanjem odvjetničkog društva, ugovorima sklopljenim između odvjetničkog društva i njegovih članova te uvjetima pod kojima odvjetnici obavljaju svoju djelatnost teže povređuju odredbe zakona, statuta Komore ili Kodeksa odvjetničke etike, može rješenjem zabraniti rad društva te ga po pravomoćnosti rješenja brisati iz upisnika odvjetničkih društava. Prema podacima HOK u periodu od 2014.-2018.g. provedeno je 2.816 postupaka vezano uz težu povredu Kodeksa odvjetničke etike, a mjere koje su poduzete bile su od ukora do zabrane obavljanja odvjetničke djelatnosti.

Javni bilježnici

Uvjeti za upis u Imenik javnih bilježnika za obavljanje javnobilježničke službe propisani su Zakonom o javnom bilježništvu. Uvjeti uključuju i fit&proper kriterije namijenjene sprječavanju da kriminalci ili njihovi suradnici dobiju poslovnu ili profesionalnu licencu. Javne bilježnike imenuje ministar nadležan za poslove pravosuđa. Javni bilježnici se obvezatno udružuju u Javnobilježničku komoru kao samostalnu i neovisnu organizaciju sa svojstvom pravne osobe.

Služba javnog bilježnika prestaje ako bude osuđen za kazneno djelo iz koristoljublja ili zbog teškog i osobito nečasnoga kaznenog djela za koje se goni po službenoj dužnosti, ili ako bude osuđen na bezuvjetnu kaznu zatvora preko šest mjeseci, ili ako mu bude izrečena zabrana obavljanja javnobilježničke službe.

U razdoblju 2014.-2018. godine Ministarstvo pravosuđa je trajno oduzelo 3 licence za obavljanje javnobilježničke službe.

Revizorska društva

Temeljem odredbi novog Zakona o reviziji počevši od 1. siječnja 2018. godine Ministarstvo financija je dobilo ovlasti za izdavanje odobrenja za rad revizorskim društvima i ovlaštenim revizorima (prije je ovlast imala Hrvatska revizorska komora). Također, Ministarstvo financija je postalo nadležno za vođenje registara i provođenje promjene u registrima te provedbu nadzora i provjere kvalitete rada ovlaštenih revizora i revizorskih društava. Istim zakonom propisani su i uvjeti za izdavanje odobrenja za rad koji uključuju položen revizorski ispit (detaljno su propisana područja koje je potrebno poznavati a uključujući i područje SPNFT) i dobar ugled (detaljno propisani fit&proper kriteriji).

Ministarstvo financija izdat će odobrenje za rad za obavljanje revizorskih usluga fizičkoj osobi koja ima položen revizorski ispit i ima dobar ugled kako je propisano Zakonom o reviziji.

U razdoblju 2014.-2018. godine Stegovno vijeće Hrvatske revizorske komore je trajno oduzelo 12 dozvola za rad revizorskim društvima.

Porezni savjetnici

Zakonom o poreznom savjetništvu propisani su opći i posebni uvjeti (uključivo fit&proper kriteriji) za obavljanje usluga poreznog savjetovanja. Hrvatska komora poreznih savjetnika

ovlaštena je izdavati odobrenja za rad. Osobi koja ispuni sve propisane uvjeta udruga izdaje diplomu o položenom ispitu i upisuje ju u Imenik osoba koje su položile ispit za poreznog savjetnika.

U razdoblju 2014.-2018. godine nije bilo disciplinskih postupaka u sektoru poreznih savjetnika.

Posrednici u prometu nekretninama

Pravni okvir za obavljanje djelatnosti posredovanja u prometu nekretnina propisan je člankom 6. Zakona o posredovanju u prometu nekretnina. Uvjet za izlazak na tržište posrednika u prometu nekretnina je rješenje o ispunjavanju uvjeta za obavljanje posredovanja u prometu nekretnina koje izdaje Ministarstvo gospodarstva, poduzetništa i obrta (između ostalih uvjeta je i obvezno zapošljavanje osobe koja je agent posredovanja u prometu nekretnina na puno radno vrijeme). Hrvatska gospodarska komora dobila je javne ovlasti provođenja stručnog ispita za agenta posredovanja u prometu nekretnina, a obavezan dio ispita za agenta je i poznavanje područja SPNFT.

Hrvatska gospodarska komora također vodi Imenik agenata i Registar posrednika u prometu nekretninama koji su javno dostupni na web stranicama i omogućavaju potrošačima da u bilo kojem trenutku provjere je li posrednik s kojim posluju ovlašten za posredovanje. Radi ažuriranja Registra posrednika svaki posrednik je obavezan jednom godišnje Hrvatskoj gospodarskoj komori dostaviti dokumentaciju iz koje je razvidno da i dalje ispunjava sve zakonske uvjete propisane za obavljanje ove djelatnosti.

Za obavljanje djelatnosti posredovanja u prometu nekretninama nisu propisani fit&proper kriteriji, ali će sukladno članku 8. Zakona o posredovanju u prometu nekretnina Ministarstvo gospodarstva, poduzetništa i obrta brisati iz registra posrednika koji je pravomoćno osuđen za prekršaj ili kazneno djelo te mu je izrečena mjera zabrane obavljanja djelatnosti dok ta mjera traje.

Vanjski računovođe

Pravne i fizičke osobe koje obavljaju računovodstvene usluge u RH nisu licencirane, za izlazak na tržište nisu potrebne posebne dozvole zbog čega postoji velik broj onih koji pružaju te usluge od niskokvalificiranih priučenih knjigovođa do visokokvalificiranih stručnjaka.

Prilikom izmjene Zakona o računovodstvu Financijski inspektorat je kao nadzorno tijelo radi SPNFT nadzora pokrenuo inicijativu o propisivanju obveze evidentiranja i provedbe fit&proper kriterija kod pravnih i fizičkih osoba koje obavljaju računovodstvene usluge u RH, ali inicijativa nije usvojena.

U RH nema službenog registra u koji bi se evidentirale pravne i fizičke osobe koje obavljaju računovodstvene usluge, a što bi služilo za potrebe obavljanja SPNFT nadzora.

Trgovina plemenitim metalima, umjetničkih predmetima, antikvitetima, organiziranje aukcija, poduzetničke ili fiducijarne usluge

Ne postoje zakonski propisi koji posebno reguliraju izlazak na tržište i poslovanje subjekata koji se bave trgovinom plemenitim metalima, umjetničkim predmetima, antikvitetima, aukcijskim kućama, pružanjem poduzetničkih ili fiducijarnih usluga već se ona provodi sukladno Zakonu o trgovini. Nije potrebna posebna dozvola za izlazak na tržište, ne postoje službeni registri subjekata koji obavljaju navedene djelatnosti.

Nedostatak kontrola ulaska na tržište i provedbe fit&proper kriterija u pojedinim sektorskim zakonima kompenzira se odgovarajućim odredbama Prekršajnog zakona i Kaznenog zakona – sud u kaznenom postupku/vijeće za prekršajni postupak Financijskog inspektorata u prekršajnom postupku – o pravomoćno izrečenoj mjeri zabrane obavljanja dužnosti ili djelatnosti obavještava sudski ili obrtni registar i drugo tijelo nadležno za vođenje upisnika osoba koje obavljaju određene dužnosti ili djelatnosti.

KONTROLNA VARIJABLA 6: INTEGRITET ZAPOSLENIKA OBVEZNIKA

Ovom varijablom procjenjuje se djeluju li upravitelji, menadžeri i zaposlenici obveznika (uključujući i samostalne poduzetnike) s integritetom (ne ponašaju se korumpirano, ne surađuju s kriminalcima, ne prave se da ne vide sumnjive transakcije, kriminalne aktivnosti i sl). Pored toga, brinu li se da kroz svoje proizvode/usluge te specijalizirana znanja i vještine ne budu nesvjesno, kao "nedužni agenti", upleteni u kriminalne radnje.

Ocjena za integritet osoblja obveznika u DNFBP sektoru iznosi:

0,7 (visoko)

Ocjena upućuje na visoku razinu integriteta poslovnog/profesionalnog osoblja u promatranim sektorima, da postoje mehanizmi kontrole i mogućnosti oduzimanja dozvola za rad u većem dijelu DNFBP sektora, kao i zakonska zaštita obveznika/zaposlenika od bilo kakvih negativnih posljedica prijavljivanja sumnjivih transakcija ili drugih radnji.

Priredivači igara na sreću

Priredivači igara na sreću organizirani su u udruge (Hrvatska udruga priredivača igara na sreću – HUPIS i Hrvatske udruge za igre na sreću - HUZIS), te imaju usvojen etički kodeks. Na udruge je poslan upitnik te se temeljem dostavljenih odgovora priredivača može zaključiti da društva imaju pisana pravila ponašanja zaposlenika s kojima su upoznati prilikom zapošljavanja. Organizacijskom strukturom društva i opisom poslova pojedinog radnog mjesta jasno je definiran sustav kontrole poslovanja društva na svim razinama, što podrazumijeva i svakodnevnu kontrolu postupanja djelatnika sukladno zakonskim utvrđenjima, pravilniku o radu, ugovoru o radu, opisu poslova pojedinog radnog mjesta, uputama za postupanje i sl. Odabir kandidata uvijek vrši višečlana komisija, sastavljena od najmanje 3 zaposlenika društva s dugogodišnjim radnim iskustvom kod društva. Način provedbe postupka odabira kandidata razlikuje se u odnosu na svako pojedino radno mjesto. U skladu s tim, kod pojedinih radnih mjesta prilikom zapošljavanja prednost imaju kandidati koji posjeduju preporuku bivšeg poslodavca ili obrazovne ustanove, dok se za neka radna mjesta traži i uvjerenje o nekažnjavanju.

Člankom 44. ZOISu propisana je obveza da zaposleni u casinima koji neposredno sudjeluju u priređivanju igara na sreću moraju imati odobrenje (licenciju) o stručnoj osposobljenosti za rad u casinu. Uz prijavu koja se dostavlja Ministarstvu financija – Poreznoj upravi zaposlenik koji se javlja na ispit dužan je dostaviti i uvjerenje o nekažnjavanju. Jedan od članova ispitnog povjerenstva predstavnik je Ministarstva financija, a dio ispitnih pitanja upravo je iz područja sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma, što predstavlja i svojevrstu edukaciju i provjeru znanja iz navedene materije. Registar zaposlenika sa dobivenim odobrenjima (licencijama) za rad vodi se pri Ministarstvu financija – Poreznoj upravi. Ministarstvo financija

– Porezna uprava nije zaprimili niti jedan zahtjev za oduzimanje odobrenja (licencije) za rad sukladno članku 12. Pravilnika o dobivanju odobrenja (licencije) za rad u casinu.

Na temelju dostavljenog upitnika priređivačima raspoložemo podacima da je provedeno nekoliko disciplinskih postupaka/otkaza ugovora o radu, ali situacije zbog kojih su djelatnici sankcionirani nisu bile povezane sa djelima PN/FT.

Profesionalne djelatnosti

Profesionalna udruženja/komore, sukladno ovlastima propisanim temeljnim zakonima za obavljanje profesionalnih djelatnosti, donijela su Etičke kodekse kojima su propisana načela i pravila ponašanja prilikom obavljanja pojedine djelatnosti. Također, profesionalna udruženja/komore provode edukacije na temu profesionalne etike, a ovlaštene su i za provođenje disciplinskih postupaka te poduzimanje stegovnih mjera zbog nepoštivanja kodeksa etike.

Podaci o provedenim disciplinskim postupcima u periodu od 2014.-2018. godine:

- Hrvatska odvjetnička komora: provedeno je 2.816 postupaka vezano uz težu povredu Kodeksa odvjetničke etike, a mjere koje su poduzete bile su od ukora do zabrane obavljanja odvjetničke djelatnosti,
- Hrvatska javnobilježnička komora: Etičko povjerenstvo provelo je 40 disciplinskih postupaka pri čemu je u 4 postupka utvrđena povrede kodeksa etike te su izrečene pisane opomene,
- Hrvatska revizorska komora: Suda časti proveo je 114 disciplinskih postupaka, izrečeno je 94 stegovnih mjera, te 12 slučajeva trajnog oduzimanja dozvola za rad revizorskim društvima,
- Hrvatska komora poreznih savjetnika: nije bilo provedenih disciplinskih postupaka.

Sektor vanjskih računovođa nije organiziran u jedinstvenu komoru već postoje različita geografski organizirana udruženja koja nemaju ovlasti provođenja stegovnih postupaka. U sektoru je prihvaćen Kodeks etike za profesionalne računovođe kojeg je izdao Odbor za međunarodne standarde etike za računovođe (International Ethics Standards Board for Accountants (IESBA) koji je u primjeni od 01.01.2011.g. (ažuriran 2015. godine).

Ostali DNFBP sektori

U cilju odgovornog i etički utemeljenog ponašanja članice Udruženja poslovanja nekretninama HGK sporazumno su usvojile Kodeks etike u poslovanju posrednika u prometu nekretnina koji obvezuje one posrednike u prometu nekretninama koji potpišu Izjavu o prihvaćanju Kodeksa, a Hrvatska gospodarska komora vodi evidenciju potpisnika ovog Kodeksa. U periodu 2014.-2018. godine od strane Hrvatske gospodarske komore održane su 2 edukacije na temu kodeksa etike. Provedena su 2 disciplinska postupka tijekom navedenih godina, te su poduzete stegovne mjere zbog nepoštivanja kodeksa etike.

Sektori trgovaca plemenitim metalima, trgovaca umjetninama i antikvitetima, organizacije ili provođenje dražbi nisu pokriveni sektorskim kodeksom.

Skupština Hrvatske gospodarske komore je u svibnju 2005. godine potvrdila Kodeks etike u poslovanju kojim se utvrđuju osnovne smjernice etičkog ponašanja poslovnih subjekata u hrvatskom gospodarstvu. Hrvatska gospodarska komora poziva članice da potpišu Kodeks etike u poslovanju.

Obzirom da je u DNFBP sektoru velik broj malih obveznika, sa malim prihodima i sa malim brojem zaposlenih radna skupina smatra da su zaposlenici u DNFBP sektoru u maloj mjeri izloženi koruptivnim utjecajima, te nisu zabilježeni slučajevi gruboga nemara ili nepažnje u smislu provođenja mjera za SPNFT. Koruptivnim utjecajima potencijalno su podložniji samostalni poduzetnici u sektoru profesionalnih usluga na način da svjesno sudjeluju i pomažu kriminalcima u prikrivanju njihove stvarne djelatnosti, vlasništva itd. Najopasnije u ovom sektoru je infiltracija kriminalaca u vlasničku strukturu društava što se sprječava fit&proper kriterijima kod osnivanja, preuzimanja društava i zapošljavanja višeg managementa.

Zaštita menadžera i zaposlenih od bilo kakvih negativnih posljedica prijavljivanja sumnjivih transakcija ili drugih radnji propisana je u čl. 77. ZSPNFT koji propisuje da dostava podataka, informacija i dokumentacije UZSPN-u ne predstavlja odavanje poslovne, bankovne, profesionalne, javnobilježničke, odvjetničke ili druge tajne, te su propisane iznimke od obveze čuvanja poslovne, bankovne, profesionalne, javnobilježničke, odvjetničke ili druge tajne za sve obveznike i njegove zaposlenike.

KONTROLNA VARIJABLA 7:

EDUCIRANOST ZAPOSLENIKA OBVEZNIKA O SPRJEČAVANJU PRANJA NOVCA I FINANCIRANJA TERORIZMA

Ovom varijablom procjenjuje se koliko dobro zaposlenici obveznika iz DNFBP sektora poznaje i razumije svoje obveze iz područja sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma.

Ocjena za poznavanje SPNFT obveza i educiranost osoblja obveznika u DNFBP sektoru iznosi:

0,6 (srednje visoko)

Pri dodjeli ocjene za ovu varijablu radna skupina je uzela u obzir zakonski okvir koji propisuje obvezu edukacije, statističke podatke o provedenim edukacijama u različitim sektorima obveznika koje su brojne i provode se redovito, bez obzira radi li se o edukacijama koje organiziraju nadzorna tijela ili edukacijama koje na komercijalnoj osnovi organiziraju specijalizirane tvrtke, kao i rezultate nadzornih aktivnosti vezanih uz obvezu edukacije obveznika.

Člankom 71. ZSPNFT propisana je obveza stručnog osposobljavanja i izobrazbe u području SPNFT. Obveznik je dužan, razmjerno svojoj vrsti i veličini, te riziku od PNFT kojem je izložen, kontinuirano poduzimati mjere da svi zaposlenici uključeni u proces SPNFT budu upoznati s odredbama ZSPNFT i podzakonskih akata. Obveznik je dužan, najkasnije do kraja tekuće godine, donijeti program godišnjega stručnog osposobljavanja i izobrazbe za sljedeću kalendarsku godinu te isti program provesti.

Priređivači igara na sreću

Člankom 44. ZOIS propisana je obveza da zaposleni u casinima koji neposredno sudjeluju u priređivanju igara na sreću moraju imati odobrenje (licencu) o stručnoj osposobljenosti za rad u kasinu (ispit uključuje i područja SPNFT).

Edukacije se sukladno ZSPNFT te Programu godišnjeg stručnog osposobljavanja za sve djelatnike čije obavljanje poslova podliježe Zakonu provode obavezno jednom godišnje, a u slučaju promjene ZSPNFT ili internih pravila poslovanja i češće. Novozaposleni djelatnici educiraju se prilikom zasnivanja radnog odnosa. Ovisno o pojedinom radnom mjestu, edukacije se provode online ili u obliku predavanja.

Društvo samostalno priprema sve materijale, a u njihovoj izradi sudjeluju zaposlenici koji su sudjelovali na stručnim seminarima provedenim u organizaciji regulatornih tijela i komercijalnih kuća. Materijali se ažuriraju svake godine za potrebe provođenja godišnjem stručnog osposobljavanja, a po potrebi i češće (u slučaju edukacije uzrokovane izmjenom ZSPNFT ili internih pravila postupanja).

U razdoblju između 2014.–2018. godine Porezna uprava je provodila je edukaciju za obveznike provedbe mjera za sprječavanje i otkrivanje pranja novca i financiranja terorizma - priređivače igara na sreću.

Profesionalne djelatnosti

Potrebna područja koja trebaju znati osobe koje se počinju baviti određenom profesionalnom djelatnošću kao i kontinuirana obveza stručnog usavršavanja propisana su temeljnim zakonima kod svih profesionalnih djelatnosti.

Profesionalna udruženja/komore provode ispite prije davanja odobrenja za rad, te kontinuirano organiziraju edukacije na temu SPNFT putem svojih županijskih organizacija kako bi obuhvatili što veći broj obveznika.

U suradnji sa strukovnim udruženjima i komorama te Hrvatskom gospodarskom komorom u edukacije obveznika uključen je i Financijski inspektorat sukladno članku 4. točki 13. Zakona o Financijskom inspektoratu Republike Hrvatske.

U razdoblju od 2014. - 2018. godine predstavnici Financijskog inspektorata održali su višestruke edukacije za sektore posrednika u prometu nekretninama, računovođa, revizora, poreznih savjetnika, odvjetnika i javnih bilježnika, te tematske sastanke sa predstavnicima komora i strukovnih udruženja na temu primjene odredbi ZSPNFT.

Pored toga, radi usklađenja sa obvezama iz novog ZSPNFT Financijski inspektorat je u studenom 2018. godine kreirao informativne obavijesti u kojima su navedene novosti u području SPNFT koje se odnose na svaki sektor iz nadležnosti Financijskog inspektorata. U suradnji sa nadležnim strukovnim organizacijama i komorama, obavijesti su distribuirane obveznicima i objavljene na internetskim stranicama strukovnih organizacija i komora. Također, u sektorima koji nemaju profesionalnih udruženja obavijesti su poslone izravno obveznicima za koje je identificirano da se bave određenom djelatnošću.

Prilikom provođenja supervizija inspektori Financijskog inspektorata kod obveznika kontroliraju i provođenje ove mjere. Nalazi nadzora ukazuju da obveznici izrađuju planove, provode interne edukacije, te pohađaju eksterne edukacije u svezi SPNFT, ali to nemaju uvijek potkrepljeno dokumentacijom. Također je uočen nedostatak da obveznici program izobrazbe ne ažuriraju u slučajevima bitnih izmjena regulative iz područja SPNFT-a ili kad se uoči potreba za proširenjem informiranosti zaposlenika, a najmanje jedanput godišnje.

Preporuka:

Nužno je podići razinu svijesti kroz interne i vanjske edukacije na temu specifičnih tipologija zloupotrebe svakog pojedinog sektora za PN/FT, utvrđivanja stvarnog vlasnika kao i nužnosti provođenja propisanih mjera za SPNFT u svim sektorima a posebno onima koji nemaju strukovna udruženja ili komore (trgovci plemenitim metalima, umjetničkim djelima i antikvitetima, aukcijama i dr.).

KONTROLNA VARIJABLA 8: FUNKCIJA OVLAŠTENE OSOBE

Ovom varijablom procjenjuje se imaju li obveznici (uključujući i fizičke osobe koje obavljaju registriranu djelatnost) u sektoru/profesiji koja se procjenjuje djelotvornu funkciju ovlaštene osobe za provođenje mjera i radnji koje se poduzimaju radi sprječavanja i otkrivanja pranja novca i financiranja terorizma, a koja je sveobuhvatna, temeljena na rizicima, ima zadovoljavajuće resurse i neovisnost.

Ocjena za funkciju ovlaštene osobe kod obveznika u DNFBP sektoru iznosi:

0,7 (visoko)

Ocjena upućuje na relativno visoku razinu djelotvornosti funkcije ovlaštene osobe za provođenje mjera i radnji koje se poduzimaju radi SPNFT-a. Društva koja su imala zakonsku obvezu imenovala su ovlaštenu osobu odgovornu za sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma. Obzirom da veliki broj obveznika čine fizičke osobe koje obavljaju registriranu djelatnost i nemaju obvezu imenovanja ovlaštene osobe funkciju ovlaštene osobe obavljaju sami vlasnici.

U RH cca 55% osoba koje obavljaju djelatnosti u DNFBP sektoru su društva, a 45% su fizičke osobe koje obavljaju registriranu djelatnost i kao takvi nisu u obvezi imenovati ovlaštenu osobu. Od ukupnog broja obveznika koje obavljaju profesionalne djelatnosti cca 8% odnosi se na društva, dok su cca 92% samostalni uredi sa 1-3 zaposlena djelatnika.

Najveći dio DNFBP sektora (70-80%) čine mala društva sa 1-3 zaposlena djelatnika te nisu u obvezi provoditi unutarnju reviziju, izuzev nekoliko većih društava u svakom sektoru.

Do 31.12.2017. godine ZSPNFT je obveznicima u člancima 44.-48. i 50. propisivao obvezu imenovanja ovlaštene osobe i njezinog zamjenika, uvjete za imenovanje, položaj u organizaciji, njihove dužnosti i ovlaštenja, obvezu donošenja internog akta te obvezu provođenja interne revizije. Također su propisane iznimke za osobe koje obavljaju profesionalne djelatnosti.

Donošenjem novog ZSPNFT od 01.01.2018. propisana je obveza imenovanja ovlaštene osobe i za osobe koje obavljaju profesionalne djelatnosti ako djelatnost obavljaju kao društva, dok su od obveze izuzeti svi obveznici koji registriranu djelatnost obavljaju kao samostalni pojedinci (oni su sami dužni obavljati poslove ovlaštene osobe). Također, obveza provedbe unutarnje revizije propisana je za obveznike ako je to prikladno s obzirom na veličinu i prirodu posla obveznika.

Prema odredbama ZSPNFT obveznici (bez obzira trebaju li imenovati ovlaštenu osobu ili ne) dužni su uspostaviti djelotvoran sustav SPNFT te donijeti interni akt odnosno pisane politike, kontrole i postupke za smanjivanje i učinkovito upravljanje rizicima od PN/FT koji moraju biti razmjerni veličini obveznika, vrsti, opsegu i složenosti poslova koje obavlja obveznik te dokumentirani.

Priredivači igara na sreću donijeli su odluke o imenovanju ovlaštene osobe i zamjenika ovlaštene osobe. U Odlukama su propisane ovlasti i dužnosti ovlaštene osobe i njezinog zamjenika. U praksi ovlaštene osobe i njihovi zamjenici, u pravilu su, direktori društava ili visoko pozicionirani zaposlenici društva. Također, pisane politike, kontrole i postupci usklađeni su sa novim ZSPNFT. Porezna uprava uputila je zahtjev svim priredivačima da im dostave ažurirane politike kako bi se otklonile eventualne neusklađenosti sa ZSPNFT.

U skladu s metodologijom obavljanja nadzora kod obveznika u DNFBP sektoru u nadležnosti Financijskog inspektorata kao jedan od elemenata procjenjuje se i adekvatnost internih akata obveznika. U neizravnim nadzorima provjerava se usklađenost internih akata s regulativom, sadrži li interni akt sve zakonom propisane politike, kontrole i postupke koji su razmjerni veličini obveznika, vrsti, opsegu i složenosti poslova koje obavlja obveznik, dok se u izravnim nadzorima ocjenjuje i provedba propisanih odredbi internog akta.

U periodu 2014.-2018. godine u DNFBP sektoru podnesena su 2 optužna prijedloga jer obveznici nisu izradili pisane politike, kontrole i postupke. Kod svih obveznika kod kojih su utvrđene samo manje neusklađenosti sa regulativom, iste su ispravljene nakon izdane mjere pisanog upozorenja od strane nadzornika. Zaključuje se da su interni akti kod kontroliranih obveznika u DNFBP sektoru uglavnom adekvatni obzirom na veličinu obveznika, vrstu, opseg i složenost poslova koje obavlja obveznik.

Obzirom da do 31.12.2017. godine osobe koje obavljaju profesionalne djelatnosti nisu bile dužne imenovati ovlaštene osobe i zamjenika ovlaštene osobe niti obavljati unutarnju reviziju u protekle četiri godine (2014.- 2017.) nadzor imenovanja ovlaštene osobe i obavljanja unutarnje revizije odnosio se samo na dio DNFBP sektora (priredivači igara na sreću, posrednici u prometu nekretninama, promet plemenitim metalima) u kojim nadzorima nisu utvrđeni nedostaci niti prekršaji vezani uz funkciju ovlaštene osobe i provođenje unutarnje revizije.

KONTROLNA VARIJABLA 9: UČINKOVITOST PRAĆENJA I IZVJEŠĆIVANJA O SUMNJIVIM AKTIVNOSTIMA I TRANSAKCIJAMA

Ovom varijablom procjenjuje se imaju li obveznici adekvatne i učinkovite sustave za evidenciju, praćenje i izvješćivanje o sumnjivim aktivnostima koji su podržani politikama i procedurama njihovog sustava SPNFT.

Ocjena za funkciju adekvatnosti i učinkovitosti praćenja i izvješćivanja o sumnjivim aktivnostima i transakcijama kod obveznika u DNFBP sektoru iznosi:

0,4 (srednje/nisko)

Ocjena upućuje na relativno nisku razinu učinkovitosti praćenja i izvješćivanja o sumnjivim aktivnostima radi SPNFT.

Uzimajući u obzir strukturu subjekata u DNFBP sektorima (velik broj malih subjekata) pri dodjeli ocjene za ovu varijablu radna skupina je uzela u obzir da dobro osmišljen ručni sustav za praćenje i izvješćivanje može biti prikladan za malu tvrtku ili za fizičke osobe koje obavljaju registriranu djelatnost, dok će velike tvrtke zahtijevati sofisticiranije sustave. Dobar sustav vođenja podataka preduvjet je učinkovitog sustava praćenja.

Ocjenjivano je ispunjavanje glavnih predviđenih kriterija, kao npr. imaju li odgovarajuće informacijske sustave u skladu s vlastitom veličinom i opsegom poslovanja, jesu li baze podataka o transakcijama lako dostupne u formatu koji omogućava praćenje i analiziranje, omogućavaju li sustavi praćenje i evidentiranje politički izloženih osoba te složenih i neobičnih, odnosno sumnjivih transakcija.

Priređivači igara na sreću

Porezna uprava uputila je upitnik svim priređivačima igara na sreću te su na temelju uzorka (priređivači koji ukupno čine oko 40% udjela na tržištu igara na sreću) dobiveni podatci važni za ocjenu ove varijable.

Pojedini priređivači imaju sofisticirane informatičke sustave unutar kojih je razvijen niz algoritama kroz koje se prate sve transakcije igrača. Navedeni algoritmi, među ostalim, kontinuirano uspoređuju transakcije igrača s njegovim profilom odnosno uobičajenim/očekivanim transakcijama te bilježe i daju pregled određenih odstupanja. Kontinuiranom audio-video nadzornim sustavom u kasinu i on line sustavu koji povezuje automate te središnjom blagajnom na kojoj je u svakom trenutku moguće provjeriti uplate u pojedini automat, unatoč određenom poteškoćama, može se u velikoj mjeri pratiti doseg limita od 15.000,00 HRK na automatima i u kasinu.

Utvrđivanje je li stranka politički izložena osoba (PEP) provodi se u slučajevima propisanim ZSPNFT prvenstveno putem PEP-upitnika kroz koji sama stranka daje izjavu je li politički izložena osoba ili ne. Obzirom da igrač može zatajiti svoj PEP status te da se taj status može promijeniti tijekom trajanja poslovnog odnosa, priređivači također provode kontinuirani screening igrača sa bazom podataka preuzetom iz registra dužnosnika Republike Hrvatske, a kao dodatni izvor informacija koristi se i web stranica mozaikveza.hr. Ukoliko je riječ o igraču strancu, dodatna provjera vrši se kroz registar istaknutih javnih funkcija države državljanstva/prebivališta igrača, a ako takav registar u državi državljanstva/prebivališta igrača nije osnovan ili javno dostupan, provjera se vrši kroz Internet pretrage medijskih i drugih objava iz kojih se mogu prikupiti dodatne informacije o igraču.

Pojedini priređivači razvili su interni sustav za praćenje transakcija igrača sa specifičnim algoritmima za identifikacije složenih, neobično velikih i, zbog drugih faktora, sumnjivih transakcija. Transakcije koje sustav izdvoji prolaze kroz dodatnu provjeru koja, u slučaju potrebe, uključuje i provjeru izvora sredstava uključenih u poslovni odnos ili transakciju/e.

Internim pravilnikom priređivača propisane su linije obavješćivanja koje su svi zaposlenici dužni slijediti u slučaju da u vezi sa strankom ili transakcijom utvrde postojanje jednog ili više indikatora rizika odnosno u slučaju otkrivanja sumnjivih transakcija, sredstava i osoba. Priređivači raspolažu podacima o određenim složenim ili neobično velikim transakcijama, no analiza navedenih transakcija sukladno ZSPNFT i utvrđenim procedurama dovela je do zaključka kako iste ne upućuju na sumnju na pranje novca ili financiranje terorizma stoga iste nisu prijavljene kao sumnjive.

Razvijena informatička rješenja za praćenje transakcija, adekvatna edukacija zaposlenika i utvrđene linije obavještanja zajedno čine učinkoviti sustav za identifikaciju i prijavu sumnjivih transakcija.

U razdoblju 2014.-2018. godine UZSPN nije prijavljena niti jedna sumnjiva transakcija od strane priređivača igara na sreću.

Profesionalne djelatnosti i ostali DNFBP sektori

Za subjekte koji obavljaju profesionalne djelatnosti zakonom je propisana iznimka kod obveze izvješćivanja o sumnjivim transakcijama, sredstvima i osobama u odnosu na podatke prikupljene pri utvrđivanju pravnog položaja stranke i zastupanju stranke u vezi sa sudskim, arbitražnim ili ovršnim postupkom.

Sve druge obveze iste su kao iz druge obveznike na način primjeren veličini obveznika. U periodu 2014.-2018. godine od strane Financijskog inspektorata u DNFBP sektoru provedene supervizije su uključivale i procjenu usklađenosti internih politika i procedura obveznika o obavješćivanju UZSPN, vođenja evidencija u skladu sa zakonskom regulativom, te postupke utvrđivanja politički izloženih osoba slijedom kojih je podneseno 5 optužnih prijedloga (u jednom slučaju obveznik nije vodio propisane evidencije, u tri slučaja obveznici nisu koristili listu indikatora pri utvrđivanju razloga za sumnju na PN/FT i u jednom slučaju obveznik nije obavijestio UZSPN o postojanju sumnjive transakcije/osobe u propisanom roku). Kod svih obveznika kod kojih su utvrđene samo manje neusklađenosti sa regulativom, iste su ispravljene nakon izdane mjere pisanog upozorenja od strane nadzornika.

Statistika podnesenih obavijesti o sumnjivim transakcijama UZSPN iz DNFBP sektora prikazana je u sljedećoj tabeli:

Broj obavijesti o sumnjivim transakcijama	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	UKUPNO
Odvjetnici	3	2	4			9
Javni bilježnici	15	11	5	4	4	39
Računovođe	2	1	3		12	18
Porezni savjetnici					12	12
Revizori						
Posrednici u prometu nekretnina					1	1
Trgovci plemenitim metalima i dragim kamenjem			1			1
UKUPNO:	20	14	13	4	29	80

Izvor: Godišnja izvješća o radu Ureda za sprječavanje pranja novca

Preporuka:

Zbog malog broja prijava sumnjivih transakcija UZSPN od strane DNFBP sektora radna skupina smatra da bi trebalo pojačati edukacije i nadzorni režim vezane uz pristup utemeljen na riziku a koji je prikladan u svrhu identificiranja sumnjive aktivnosti ili transakcije, usmjeravanjem dodatnih resursa na ona područja koja su identificirana kao veći rizik.

Narav djelatnosti priređivanja igara na sreću, prvenstveno volumen transakcija i brzina kojom se one odvijaju, zatim mogućnost (i želja) igrača za anonimnim sudjelovanjem u igrama

klađenja u poslovnicama i na automatima u automat klubovima, te uključujući i neizostavni ljudski faktor u provedbi utvrđenih procedura od strane zaposlenika neminovno predstavljaju izazov u cjelovitoj usklađenosti sa ZSPNFT.

KONTROLNA VARIJABLA 10:

DOSTUPNOST I PRISTUP INFORMACIJAMA O STVARNOM VLASNIŠTU

Ovom varijablom procjenjuje se je li kriminalcima lako sakriti stvarno vlasništvo u tvrtkama, trustovima ili sličnim uređenjima registriranim ili vođenim unutar RH.

Ocjena za dostupnost i pristup informacijama o stvarnom vlasništvu u RH iznosi:

0,7 (visoko).

Ovu ocjenu radna skupina je preuzela od modula 2 i 3 – Nacionalna ranjivost i Ranjivost bankarskog sektora, kako je i predviđeno uputama za procjenu.

KONTROLNA VARIJABLA 11:

DOSTUPNOST I POUZDANOST IDENTIFIKACIJSKE INFRASTRUKTURE

Ovom varijablom procjenjuje se sposobnost obveznika provedbe mjera i radnji za SPNFT u RH da utvrde i provjere identitet stranaka koristeći pouzdane i nezavisne dokumente, podatke i informacije.

Ocjena za dostupnost i pouzdanost identifikacijske infrastrukture u RH iznosi:

0,7 (visoko).

Ovu ocjenu radna skupina je preuzela od modula 2 i 3 – Nacionalna ranjivost i Ranjivost bankarskog sektora, kako je i predviđeno uputama za procjenu.

KONTROLNA VARIJABLA 12:

DOSTUPNOST NEOVISNIH IZVORA INFORMACIJA

Ovom varijablom procjenjuje se dostupnost neovisnih i pouzdanih izvora informacija radi utvrđivanja zajedničkih obilježja transakcija klijenata. Ukoliko su dostupni ovi izvori dubinska analiza stranaka je kvalitetnija i lakša za provedbu.

Ocjena za dostupnost neovisnih izvora informacija u RH iznosi:

0,7 (visoko).

Ovu ocjenu radna skupina je preuzela od modula 2 i 3 – Nacionalna ranjivost i Ranjivost bankarskog sektora, kako je i predviđeno uputama za procjenu.

ZAKLJUČAK I PREPORUČENE MJERE ZA AKCIJSKI PLAN

Modelom za procjenu ranjivosti DNFBP sektora, nakon provedene procjene kontrolnih i inherentnih varijabli, formira se tzv. prioritizacijski modul, odnosno model za procjenu na temelju unesenih vrijednosti od strane radne skupine samostalno određuje koja su područja SPNFT prioritet u budućem postupanju.

PRIORITY RANKING FOR GENERAL INPUT VARIABLES/ AML CONTROLS - LAST CASE/SCENARIO	PRIORITY RANKING**
Comprehensiveness of AML Legal Framework	
Effectiveness of Supervision/Oversight Activities	3
Availability and Enforcement of Administrative Sanctions	
Availability and Enforcement of Criminal Sanctions	4
Availability and Effectiveness of Entry Controls	
Integrity of Business/ Profession Staff	
AML Knowledge of Business/ Profession Staff	1
Effectiveness of Compliance Function (Organization)	
Effectiveness of Suspicious Activity Monitoring and Reporting	2
Availability and Access to Beneficial Ownership information	
Availability of Reliable Identification Infrastructure	
Availability of Independent Information Sources	

U nastavku se daje rang lista prioriteta budućeg postupanja sukladno primijenjenom modelu:

- Edukacija obveznika
- Povećanje učinkovitosti praćenja i prijavljivanja sumnjivih aktivnosti kod obveznika
- Povećanje učinkovitosti supervizije/nadzora SPNFT
- Dostupnost i provođenje kaznenih sankcija

• PROCJENA RIZIKA OD FINANCIRANJA TERORIZMA

Polazište pri procjeni rizika od financiranja terorizma predstavljali su statistički obrađeni podaci državnih tijela, izvješća nadležnih državnih tijela, izvješća međunarodnih organizacija, znanstveni radovi, znanstvena istraživanja i drugo.

PRIJETNJE OD TERORIZMA

Terorizam predstavlja jedan od najsloženijih, najizazovnijih i najopasnijih političko-sigurnosnih fenomena suvremenog doba.⁹³ Prijetnja je nacionalnoj sigurnosti i cijelom sustavu globalne sigurnosti. Međunarodni terorizam postaje sve rasprostranjeniji, kompleksniji, ambiciozniji u ciljevima te pogubniji za zaštićene vrijednosti i slobode pojedinaca u državama suvremene liberalne demokracije.

Financiranje terorizma kao globalni i sigurnosni problem cijele međunarodne zajednice ugrožava vrijednosti zaštićene međunarodnim pravom i postaje aktualan u posljednjih tridesetak godina kada se intenzivnije počinje koristiti kao sredstvo za ostvarivanje političkih ciljeva.

U okviru suzbijanja terorizma posebnu važnost zauzima sprječavanje financiranja terorizma budući da provođenje terorističkih akata zahtijeva financijska sredstva za održavanje kriminalne mreže, novačenje novih članova i samostalno počinjenje terorističkih djela, a sprječavanjem dotoka novčanih sredstava izravno se utječe na onemogućavanje provođenja samih terorističkih akata.

Izvedeći terorističke napade teroristi koriste širok spektar financijskih izvora i organizacija za svoje aktivnosti. Teroristi/terorističke organizacije financiraju se iz zakonitih i nezakonitih izvora, iz državnih sponzorstva, tzv. sigurnih luka i tzv. neuspješnih država.

U posljednje vrijeme posebnu pažnju svih demokratskih snaga svijeta i njihovih specijaliziranih službi plijeni sve češća i intenzivnija sprega terorizma i organiziranih kriminalnih skupina čije djelatnosti uključuju krijumčarenje droga, ljudi, oružja, nezakonite migracije i slično .

Također, veliki migracijski val prema Europi tijekom 2015. godine, kao posljedica katastrofalne sigurnosno-političke situacije u sukobima zahvaćenim državama Bliskog istoka i sjeverne Afrike ali i loše ekonomske situacije u velikom broju država Afrike i Azije, veliki je izazov globalnoj, posebice europskoj sigurnosti. Tim više jer je potvrđeno kako je ISIL (*Islamic State of Iraq and the Levant*) iskoristio migracijske rute za ubacivanje svojih pripadnika na europski teritorij.⁹⁴

Migracije same po sebi nisu izravno sigurnosno pitanje. Međutim pojedini aspekti migracija imaju sigurnosnu dimenziju. Nakon terorističkih napada u Europi sigurnosni rizici povezani s migracijskim pritiskom rastu. Najznačajniji rizici od nekontroliranih migracija su unutarnje nestabilnosti zbog mogućeg ne-integriranja migranata u društvo, širenje ksenofobnih pokreta i jačanje ekstremizma te slabljenje kohezije unutar EU. Uz to postoje i drugi rizici poput rizika

⁹³ Akcijski plan za prevenciju i suzbijanje terorizma str.1

⁹⁴ SOA Javno izvješće 2016. str. 23

jačanja organiziranog kriminala u državama koje su prihvatile velik broj migranata te radikalizacije dijela migranata od strane lokalnih islamističkih aktivista.⁹⁵

Nastavlja se i rast uporabe interneta i društvenih mreža u terorističke svrhe, ISIL više i efikasnije od bilo koje terorističke organizacije dosad koristi suvremena sredstva komunikacije i promidžbe za privlačenje novih članova u svoje redove i za pozive svojim članovima/simpatizerima na izvršenje terorističkih napada.⁹⁶

Terorizam je i dalje najvidljivija i najizraženija prijetnja međunarodnoj sigurnosti i sigurnosti građana europskog kontinenta. Teroristi i dalje pokazuju spremnost i sposobnost provedbe najbrutalnijih oblika napada na tzv. meke mete, odnosno nezaštićena mjesta gdje se okuplja veliki broj ljudi, poput šetnica, trgovačkih centara i sajмова, uz uporabu priručnih sredstava poput noževa ili osobnih i teretnih vozila za provedbu napada te vatrenog oružja i eksplozivnih naprava. Pri tome, za planiranje napada, regrutaciju i obuku pripadnika, kao i za širenje vlastite ideologije terorističke skupine koriste suvremene komunikacijske tehnologije, posebice internet i društvene mreže. Ovaj način djelovanja terorističkih skupina nastavit će se i u budućnosti, uz stalno traženje novih načina zlorabe tehnologije za djelovanje i provedbu terorističkih napada. ISIL i Al Qaida i dalje su dvije najznačajnije terorističke skupine koje predstavljaju globalnu prijetnju. ISIL, nakon poraza u Siriji i Iraku, traži način da opstane i da novim terorističkim napadima pokaže da je još uvijek sposoban za djelovanje. Smanjenje broja terorističkih napada rezultat je učinkovitijeg djelovanja sigurnosno-obavještajnih sustava europskih država, kao i sloma ISIL-a u Siriji i Iraku zbog čega su njegove sposobnosti planiranja i provedbe terorističkih napada značajno smanjene. Nakon poraza i gubitka teritorija ISIL-a, tisuće boraca i njihovih obitelji iz Europe koji su mu se priključili u Siriji i Iraku nastoje se prebaciti na druga krizna žarišta ili se vratiti u matične države.

Oko 5.000 osoba iz Europe sudjelovalo je u sukobu u Siriji/Iraku na strani islamističkih terorističkih skupina. Iz hrvatskog jugoistočnog susjedstva, u Siriju i Irak otišlo je oko 1000 osoba. Od ukupnog broja stranih boraca, njih trećina se vratila, a četvrtina je poginula. Njihov povratak predstavlja veliki sigurnosni rizik za europska društva, pri čemu će značajnu ulogu u njegovom smanjivanju imati programi deradikalizacije. Ovo se osobito odnosi na djecu povratnika koja su na području pod kontrolom ISIL-a godinama bila izložena terorističkoj indoktrinaciji i vojnoj obuci, a u pojedinim su slučajevima sudjelovali i u ratnim zločinima. Poseban izazov predstavljaju slučajevi u kojima osobe osuđene na zatvorske kazne u matičnim državama zbog pripadnosti ISIL-u radikaliziraju ostale zatvorenike tijekom izdržavanja kazne.

Opasnost od terorizma ostaje visoka u zapadnoj Europi, srednja je na području hrvatskog jugoistočnog susjedstva, dok je niska u Republici Hrvatskoj.

REPUBLIKA HRVATSKA

Prema podacima o kaznenim postupcima za kazneno djelo „Terorizma“ u Republici Hrvatskoj nije pokrenuta niti jedna istraga, nije bilo optužnica niti su donesene presude za kazneno djelo „Terorizma“. 2014. godine jedna osoba osuđena je za kazneno djelo povezano s terorizmom – kazneno djelo *Javno poticanje na terorizam*, počinjeno tijekom 2013. godine, kod kojeg nije utvrđena povezanost počinitelja sa terorističkim organizacijama ili skupinama.

⁹⁵ SOA Javno izvješće 2016. str. 14

⁹⁶ SOA Javno izvješće 2016. str. 26

Republika Hrvatska nije među prioritetnim metama islamističkih terorističkih skupina. Ipak, kao i za bilo koju drugu europsku državu, ne može se isključiti mogućnost terorističkog napada i na hrvatskom tlu.⁹⁷ Bez obzira na nepostojanje izravne prijetnje od terorizma potrebno je naglasiti kako u odnosu na Republiku Hrvatsku postoji opća prijetnja od terorizma koja proizlazi iz članstva Republike Hrvatske u međunarodnim organizacijama, institucijama i inicijativama kao što su Europska unija, Organizacija sjeverno-atlanskog saveza (NATO), Ujedinjeni narodi, Interpol i dr. Međutim, takva opća razina prijetnje prisutna je u svim državama članicama navedenih organizacija te se ne može promatrati kao prijetnja koja je prisutna u državama koje su bile suočene sa terorističkim napadima na njihovom području.

S obzirom na dobar ugled, položaj i prava muslimanske zajednice, radikalni islamizam u Republici Hrvatskoj nije naišao na veći odziv. Broj sljedbenika salafizma u Hrvatskoj je vrlo mali i čini ga nekoliko desetaka osoba koji ne pozivaju na nasilje.⁹⁸

Ipak, postojanje brojnih radikalnih islamista u državama jugoistočnog susjedstva povećava rizik od terorističke prijetnje za cijelu jugoistočnu Europu.⁹⁹

Prema procjenama, s područja jugoistočne Europe na ratište u Siriji i Iraku otišlo je više od 1.000 radikaliziranih pojedinaca, od kojih se većina priključila terorističkoj organizaciji ISIL. Njih oko 35% se vratilo u matične države, određeni broj je poginuo u borbama, dok se povratak značajnog dijela ostalih može očekivati u narednom periodu. Riječ je o osobama koje predstavljaju sigurnosni rizik, sudjelovale su u borbama na strani terorističke organizacije te posjeduju specifična znanja i vještine.

Na području pod kontrolom ISIL-a boravilo je ukupno sedam osoba koje imaju hrvatsko državljanstvo (dvojica muškaraca i pet žena). Od njih samo jedna osoba ima isključivo hrvatsko državljanstvo, dok su drugi dvojni državljani i nikada nisu trajno živjeli u Hrvatskoj. Ni jedna od njih nije radikalizirana u Republici Hrvatskoj, niti se pridružila ISIL-u iz Republike Hrvatske. Po dostupnim nepotvrđenim podacima, dvojica muškaraca su poginula u borbama na strani ISIL-a, dok se pojedine žene nalaze u civilnim kampovima pod kontrolom kurdsko-arapskih snaga SDF u Siriji. Žene su se ISIL-u pridruživale u pravilu kao pratnja svojim supruzima „džihadistima“, a neke su tijekom boravka u Siriji i Iraku rodile djecu. Njihova točna lokacija i sudbina se još trebaju potvrditi zbog kaotične situacije nakon sloma ISIL-a. Trenutno ih je na području pod kontrolom ISIL-a šest, jer se jedna osoba vratila u državu porijekla u zapadnoj Europi gdje je i ranije živjela.¹⁰⁰

Činjenica koju je također potrebno kritički procjenjivati u kontekstu opasnosti od terorističkog napada u Republici Hrvatskoj proizlazi iz geopolitičkog položaja Republike Hrvatske. Naime, Republika Hrvatska kao država s jednom od najdužih vanjskih granica Europske unije predstavlja svojevrsnu prvu liniju obrane u identifikaciji i onemogućavanja ulaska na područje Europske unije osoba za koje se pretpostavlja da bi mogle ugroziti sigurnost drugih država članica. Samim time, Republika Hrvatska je stavljena u zahtjevan položaj, jer se ispunjavajući međunarodne obveze i štiteći sigurnost cijele Europske unije, dodatno izlaže mogućim rizicima od terorizma.

⁹⁷ SOA Javno izvješće 2017. str. 8

⁹⁸ SOA Javno izvješće 2017. str. 9

⁹⁹ SOA Javno izvješće 2017. str. 9

¹⁰⁰ SOA Javno izvješće 2017. str. 9

Republika Hrvatska je prometno gledajući tranzitno područje između juga Europe i Zapadne Europe i sukladno tome predstavlja moguće područje koje terorističke organizacije žele iskoristi za dolazak svojih članova u Europu ili za dopremu mogućih sredstava izvršenja terorističkih napada.

Republika Hrvatska je turistička zemlja i spomenuto područje je od velike važnosti za hrvatsku ekonomiju, a imajući u vidu da tijekom turističke sezone ali i izvan nje u našu državu dolazi veliki broj turista iz svih država svijeta, te činjenicu da su terorističke organizacije iz tih razloga već izvršavale terorističke napade na turistička središta, cijeni se da se dodatna pozornost treba obratiti i na navedeni segment u cilju prevencije mogućih terorističkih napada.

Nezakonite migracije

Republika Hrvatska je u 2015. godini bila suočena s ulaskom velikog broja migranata na granici s Republikom Srbijom koji je započeo dana 16. rujna 2015. godine. Od toga dana do 31. prosinca 2015. godine u Republiku Hrvatsku ušlo je 559.761 migranata. Najzastupljeniji su državljani Bliskog istoka, odnosno Sirije (246.013), Afganistana (151.748), Iraka (78.935) i Irana (13.804).

Od 16. rujna 2015. kada je započeo migracijski val koji je službeno trajao do 5. ožujka 2016. godine u Republiku Hrvatsku ušlo je 658.068 migranata.

Iako smanjen, nastavlja se trend migracija s Bliskog istoka i Afrike prema EU na svim mediteranskim rutama. U 2018. godini ukupni intenzitet migracija prema EU smanjen je za oko 25% u odnosu na godinu prije, prvenstvenog zbog smanjenja broja migranata na središnjoj mediteranskoj ruti koja vodi od Libije prema Italiji. Smanjenje je rezultat postroženih talijanskih mjera i sporazuma s Libijom. Međutim, u isto vrijeme je intenzitet migracija udvostručen na zapadnoj mediteranskoj ruti prema Španjolskoj, a za trećinu su povećane migracije na tzv. balkanskoj ruti, gdje se najveći broj migranata nastoji ilegalno prebaciti u zapadnu Europu upravo preko hrvatskog teritorija. Balkanska ruta je stoga postala vrlo atraktivna za organizirane skupine krijumčara migranata.

Najčešći način izvršenja nezakonitih prelazaka državne granice Republike Hrvatske je pješice preko kopnene granice i izbjegavanjem granične kontrole i skrivanjem u teretnim motornim vozilima u cestovnom prometu i u vlakovima (teretni vagoni) u željezničkom prometu. Krajem 2017. godine uočen je novi trend izvršenja nezakonitog prelaska plovilima preko Dunava. Osobe zatečene u nezakonitom prelasku najčešće kod sebe nisu imali identifikacijske isprave.

U promatranom razdoblju zabilježen je broj osoba evidentiranih u nezakonitom prelasku državne granice kako slijedi:

Nezakoniti prelasci državne granice		Broj tražitelja azila	
2014.	3.914	2014.	453
2015.	3.759	2015.	211
2016.	4.496	2016.	1.968
2017.	4.808	2017.	1.887
2018.	8.207	2018.	1.068

Izvor: MUP RH

2016. i 2017. najveći broj iz Afganistana, Sirije i Iraka.
2018. najveći broj iz Afganistana, Sirije i Irana.

Kazneno djelo Protuzakonito ulaženje, kretanje i boravak u RH, drugoj državi članici EU ili potpisnici Šengenskog sporazuma iz čl. 326 KZ RH	
2014.	140
2015.	68
2016.	156
2017.	365
2018.	619

Izvor: MUP RH Statistički pregled temeljnih sigurnosnih pokazatelja i rezultata rada u 2014., 2015., 2016., 2017. i 2018.

U donjoj tablici prikazana je struktura počinitelja kaznenog djela Protuzakonito ulaženje, kretanje i boravak u Republici Hrvatskoj, drugoj državi članici Europske unije ili potpisnici Šengenskog sporazuma prema državljanstvu.

POČINITELJI						
Država	2014	2015	2016	2017	2018	UKUPNO
Hrvatska	54	45	76	136	172	483
Strani državljani						
Srbija	9	4	43	86	87	229
Bosna i Hercegovina	7	2	6	14	92	121
Ostale zemlje	3	7	7	32	59	108
Rumunjska	-	-	2	5	39	46
Slovenija	2	4	5	4	23	38
Bugarska	-	-	11	2	19	32
Albanija	3	6	5	5	25	44
Njemačka	-	1	4	3	11	19
Italija	-	1	2	7	20	30
Sj.Makedonija	2	-	-	2	20	24
Crna Gora	-	-	2	5	7	14
Iran	-	-	-	4	3	7
Mađarska	-	-	1	2	3	6
Ukrajina	-	-	-	2	16	18
Turska	-	2	-	2	8	12
Francuska	-	-	-	-	2	2
Velika Britanija	-	-	-	5	2	7
Belgija	-	-	1	-	-	1
Austrija	-	-	1	-	2	3
Grčka	-	-	-	1	1	2
Nizozemska	-	-	-	1	2	3
Švicarska	-	-	1	2	-	3
Švedska	-	-	-	-	2	2
Kina	-	-	-	1	1	2
Poljska	-	-	-	-	2	2
Norveška	-	-	-	-	1	1
Malezija	-	-	-	-	1	1
UKUPNO	80	72	167	321	620	1.260

Izvor: MUP RH

Broj otkrivenih i prijavljenih kaznenih djela Protuzakonito ulaženje, kretanje i boravak u Republici Hrvatskoj, drugoj državi članici Europske unije ili potpisnici Šengenskog sporazuma

(bivši naziv kaznenog djela bio je Protuzakonito ulaženje, kretanje i boravak u RH) iz čl. 326. KZ-a, u promatranom razdoblju od 2014. do 2018. povećan je 4,4 puta.

U promatranom razdoblju broj državljana Republike Hrvatske počinitelja kaznenog djela Protuzakonito ulaženje, kretanje i boravak u Republici Hrvatskoj, drugoj državi članice Europske unije ili potpisnici Šengenskog sporazuma povećan je 3,2 puta, a broj stranih državljana 17,2 puta.

U promatranom razdoblju udio državljana Republike Hrvatske kao počinitelja kaznenog djela Protuzakonito ulaženje, kretanje i boravak u Republici Hrvatskoj, drugoj državi članice Europske unije ili potpisnici Šengenskog sporazuma u strukturi ukupnog broja počinitelja navedenog kaznenog djela pao je sa 67,50% na 27,74%, dok je udio stranih državljana u strukturi ukupnog broja počinitelja porastao sa 32,50% na 72,26%.

Međutim, i nakon usporavanja migrantskog vala, u 2017. i 2018. godini Ministarstvo unutarnjih poslova zabilježilo je značajno povećanje kako broja legalnih migracija tako i nezakonitih prelazaka, te prijavljenih i otkrivenih kaznenih djela povezanih s krijumčarenjem ljudi, dok je broj tražitelja azila u padu.

Analizom naprijed navedenih podataka procijenjena je niska sveukupna prijetnja od terorizma.

PROCJENA PRIJETNJI OD FINANCIRANJA TERORIZMA

Procjena prijetnje od financiranja terorizma u RH temelji se na:

- podacima o kaznenim postupcima za kazneno djelo „Financiranje terorizma“ koje podatke nadležna državna odvjetništva i sudovi dostavljaju UZSPN. Prema podacima nadležnih državnih odvjetništava i sudova, u Republici Hrvatskoj nije pokrenuta niti jedna istraga, nije bilo optužnica niti su donesene presude za kazneno djelo „Financiranja terorizma“.
- podacima Sigurnosno-obavještajne agencije (SOA) i MUP RH prema kojim u promatranom razdoblju od 2014. do 2018. nije utvrđeno postojanje slučajeva financiranja terorizma povezanog s pravnim osobama i /ili fizičkim osobama koje posluju ili borave na teritoriju Republike Hrvatske. Broj transakcija sa sumnjom na financiranje terorizma prijavljen UZSPN od strane obveznika je nizak. Analizom zaprimljenih obavijesti i na temelju povratnih informacija od nadležnih tijela kojima je UZSPN navedene slučajeve proslijedio na nadležno postupanje, u tim slučajevima nisu utvrđene poveznice sa financiranjem terorizma ili konkretnim terorističkim aktima.

Analizom naprijed navedenih podataka procijenjena je niska prijetnja od financiranja terorizma u Republici Hrvatskoj.

PROCJENA RANJIVOSTI OD FINANCIRANJA TERORIZMA

Procjena ranjivosti od financiranja terorizma Republici Hrvatskoj temelji se na analizi slijedećih varijabli:

- političko okruženje
- normativno uređenje terorizma/protuterorizma

- kazneno djelo financiranje terorizma
- suradnja nadležnih tijela
- analiza sumnjivih transakcija
- adekvatnost resursa
- međunarodna suradnja
- međunarodne restriktivne mjere
- sektor neprofitnih organizacija
- prijenos gotovine preko državne granice
- usluge prijenosa novčanih pošiljaka

POLITIČKO OKRUŽENJE

Republika Hrvatska najoštrije osuđuje terorizam u svim oblicima i pojavnostima te se zalaže za princip nulte tolerancije prema ovom fenomenu.

Pod pojmom »terorizma«, sukladno važećoj Nacionalnoj strategiji za prevenciju i suzbijanje terorizma smatra se jedno od najtežih kaznenih djela koje osmišljenom i namjernom uporabom nasilja i/ili prijetnjom nasiljem nastoji izazvati atmosferu straha, a radi ostvarivanja određenih političkih, vjerskih, ideoloških ili drugih ciljeva.

Strateški i operativni dokumenti koji čine okvir za djelovanje svih tijela uključenih u prevenciju i suzbijanje terorizma u Republici Hrvatskoj jesu:

- Nacionalna strategija za prevenciju i suzbijanje terorizma (Narodne novine, broj 108/2015), koju je Vlada Republike Hrvatske donijela 7. listopada 2015. godine ključni je strateški dokument u području borbe protiv terorizma i stavila izvan snage do tada vrijedeću Nacionalnu strategiju za prevenciju i suzbijanje terorizma (Narodne novine, broj 139/2008) koju je Vlada Republike Hrvatske donijela 27. studenog 2008. godine. Strategija je utemeljena na pet stupova i to: prevencija terorizma, suzbijanje terorizma, zaštita od terorizma, saniranje štete i oporavak od terorističkog napada te kazneni progon i sankcioniranje.

Akcijski plan za prevenciju i suzbijanje terorizma (Narodne novine, broj 136/12), koji je Vlada Republike Hrvatske donijela u ožujku 2012. godine, a ima zadaću operacionalizirati mjere iz Nacionalne strategije, te stvoriti učinkovit operativni sustav za prevenciju i suzbijanje terorizma. Cilj Akcijskog plana za prevenciju i suzbijanje terorizma je stvaranje učinkovitog sustava za protuterorističko djelovanje Republike Hrvatske. Pojedinačni ciljevi ukupnog protuterorističkog djelovanja ostvaruju se provođenjem mjera prevencije, suzbijanja, mjera zaštite i saniranja štete od terorističkog napada, mjera kaznenog progona i procesuiranja osoba i subjekata povezanih s terorizmom, jačanjem međuresorne koordinacije i međunarodne suradnje. Nacionalna strategija za prevenciju i suzbijanje terorizma ostvaruje opći okvir protuterorističkog djelovanja koji se operacionalizira Akcijskim planom. Akcijski plan predstavlja razradu ključnih stupova Nacionalne strategije na razinu operativne primjenjivosti i utemeljen je na 7 mjera: prevencija terorizma; suzbijanje terorizma; zaštita od terorizma; saniranje štete i oporavak od terorističkog napada; pravna infrastruktura, kazneni progon i procesuiranje; osposobljavanje, trening i edukacija za protuterorističko djelovanje; te međuresorne koordinacija i međunarodna suradnja.

Vlada RH je 23. srpnja 2014. donijela Odluku o osnivanju Nacionalnog povjerenstva za prevenciju i suzbijanje terorizma. Članovi Povjerenstva predstavnici su sljedećih tijela:

Ministarstva vanjskih i europskih poslova, Ministarstva unutarnjih poslova, Ministarstva financija, Ministarstva obrane, Ministarstva pravosuđa, Ministarstva gospodarstva, Ministarstva pomorstva, prometa i infrastrukture, Ureda Predsjednika Republike Hrvatske, Ureda Vijeća za nacionalnu sigurnost, Ureda za ljudska prava i prava nacionalnih manjina, Sigurnosno-obavještajne agencije, Vojne sigurnosno-obavještajne agencije, Državnog odvjetništva Republike Hrvatske, Državne uprave za zaštitu i spašavanje i HNB-a. Za koordinaciju rada Povjerenstva, kao i obavljanje stručnih i administrativnih poslova, zaduženo je Ministarstvo vanjskih i europskih poslova. Zadaće su Povjerenstva koordiniranje aktivnosti provedbe Nacionalne strategije za prevenciju i suzbijanje terorizma i njezina Akcijskog plana, koordiniranje aktivnosti i smjernica međunarodnih protuterorističkih inicijativa, praćenje provedbe navedenih mjera te pripremanje izvješća i stajališta Republike Hrvatske za potrebe međunarodne protuterorističke suradnje. Povjerenstvo je preuzelo i dotadašnje aktivnosti Međuresorne radne skupine za suzbijanje terorizma (MRST).

NORMATIVNO UREĐENJE TERORIZMA/PROTUTERORIZMA

Obaveze Republike Hrvatske u protuterorističkom kompleksu imaju dvojako izvorište: nacionalno zakonodavstvo te norme i odredbe međunarodnih dokumenata koje je Republika Hrvatska prihvatila ili su u postupku prihvaćanja. Pravni okvir za prevenciju i suzbijanje terorizma čine norme međunarodnog prava (Konvencije, Rezolucije i dr.) i zakonodavstvo Republike Hrvatske.

Zakonodavni okvir u Republici Hrvatskoj, među ostalim, čine:

Zakon o sigurnosno-obavještajnom sustavu (Narodne novine, broj 79/06, 105/06)

Kazneni zakon

Zakon o kaznenom postupku

Zakon o državnom odvjetništvu

Zakon o Uredu za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta (Narodne novine, broj 76/09, 116/10, 145/10, 57/11, 136/12, 148/13, 70/17)

Zakon o policiji

Zakon o policijskim poslovima i ovlastima

Zakon o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma

Zakon o odgovornosti pravnih osoba za kaznena djela

Zakon o međunarodnoj pravnoj pomoći u kaznenim stvarima

Zakon o međunarodnim mjerama ograničavanja

Kazneno djelo terorizma propisano je člankom 97. Kaznenog zakona i glasi:

Terorizam

Članak 97.

(1) Tko s ciljem ozbiljnog zastrašivanja stanovništva, ili prisiljavanja države ili međunarodne organizacije da što učini ili ne učini, ili ozbiljnog narušavanja ili uništavanja temeljnih ustavnih, političkih, gospodarskih ili društvenih struktura države ili međunarodne organizacije, počini jedno od sljedećih djela koje može ozbiljno naštetiti državi ili međunarodnoj organizaciji:

1. napade na život osobe koji mogu prouzročiti smrt,
2. napade na tijelo drugoga,
3. otmicu ili uzimanje talaca,

4. uništenje državnih ili javnih objekata, prometnog sustava, infrastrukture uključujući i informacijske sustave, nepokretne platforme na epikontinentalnom pojasu, javnog mjesta ili privatne imovine koje može ugroziti živote ljudi ili prouzročiti znatnu gospodarsku štetu,
 5. otmicu zrakoplova, broda ili drugih sredstava javnog prijevoza ili prijevoza robe,
 6. izrada, posjedovanje, pribavljanje, prijevoz, opskrba ili uporaba oružja, eksploziva, nuklearnog, radiološkog, biološkog ili kemijskog oružja, kao i istraživanje i razvoj nuklearnog, radiološkog, biološkog ili kemijskog oružja,
 7. ispuštanje opasnih tvari ili prouzročenje požara, eksplozija ili poplava, čime se ugrožava život ljudi,
 8. ometanje ili obustava opskrbe vodom, električnom energijom ili drugim osnovnim prirodnim resursom, čime se ugrožava život ljudi, ili
 9. posjeduje ili koristi radioaktivne tvari ili izrađuje, posjeduje ili koristi uređaj za aktiviranje, raspršivanje ili emitiranje radioaktivnog materijala ili ionizirajućeg zračenja, koristi ili ošteti nuklearni objekt tako da dođe do ispuštanja ili opasnosti od ispuštanja radioaktivnog materijala, ili upotrebom sile ili prijetnje zahtijeva radioaktivni materijal, uređaj za aktiviranje, raspršivanje ili emitiranje radioaktivnog materijala ili nuklearni objekt, kaznit će se kaznom zatvora od tri do petnaest godina,
 10. ometa rad računalnog sustava kritične infrastrukture.
- (2) Tko prijeti počinjenjem kaznenog djela iz stavka 1. ovoga članka, kaznit će se kaznom zatvora od jedne do osam godina.
- (3) Ako su kaznenim djelom iz stavka 1. ovoga članka prouzročena velika razaranja ili je prouzročena smrt jedne ili više osoba, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora najmanje pet godina.
- (4) Ako počinitelj prigodom počinjenja kaznenog djela iz stavka 1. ovoga članka s namjerom usmrati jednu ili više osoba, kaznit će se kaznom zatvora najmanje deset godina ili kaznom dugotrajnog zatvora.

Zakon o izmjenama i dopunama Kaznenog zakona (Narodne novine broj 118/18) stupio je na snagu 04. siječnja 2019. Ovim je izmjenama i dopunama nacionalno kazneno zakonodavstvo usklađeno sa zahtjevima Direktive (EU) 2017/541 Europskog parlamenta i Vijeća od 15. ožujka 2017. o suzbijanju terorizma i zamjeni Okvirne odluke Vijeća 2002/475/PUP i o izmjeni Odluke Vijeća 2005/671/PUP (SL L 88/6, 31. 3. 2017.). Predmetnim je izmjenama i dopunama izmjenjeno i dopunjeno kazneno djelo terorizma iz članka 97. Kaznenog zakona te kaznena djela povezana s terorizmom iz članka 98. do članka 103. Kaznenog zakona. Kao novina, uvedena je nova inkriminacija u članku 101. Kaznenog zakona, a kojom se inkriminira primanje obuke za terorizam te je uvedeno i novo samostalno kazneno djelo -putovanje u svrhu terorizma u članku 101. a Kaznenog zakona.

KAZNENO DJELO FINANCIRANJE TERORIZMA

Zakonom o izmjenama i dopunama Kaznenog zakona (Narodne novine broj 126/19), a koji je stupio na snagu 01. siječnja 2020.,dopunjeno je kazno djelo financiranja terorizma na način da isto sada glasi:

Financiranje terorizma

Članak 98.

(1) Tko izravno ili neizravno daje ili prikuplja sredstva s ciljem da se ona koriste ili znajući da će se koristiti, u potpunosti ili djelomično, u svrhu činjenja ili doprinosa u činjenju jednog ili više kaznenih djela iz članka 97., članka 99. do članka 103. ili činjenja jednog ili više kaznenih djela iz članka 137., članka 216. stavka 1. do 3., članka 219., članka 223., članka 224., članka

352. do članka 355. ovoga Zakona ili drugog kaznenog djela kojem je cilj prouzročiti smrt ili tešku tjelesnu ozljedu civila ili druge osobe koja nije aktivno uključena u oružani sukob, ako je svrha tog djela zastrašiti stanovništvo ili prisiliti neku državu ili međunarodnu organizaciju da što učini ili ne učini, kaznit će se kaznom zatvora od jedne do deset godina.

(2) Kaznom iz stavka 1. ovoga članka kaznit će se tko izravno ili neizravno daje ili prikuplja sredstva s ciljem da se ona koriste ili znajući da će se koristiti, u potpunosti ili djelomično od strane terorista ili terorističkog udruženja.

(3) Sredstva iz stavka 1. i 2. ovoga članka će se oduzeti.

Za potrebe za potrebe mjera, radnji i postupaka za sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma koje provode obveznici iz članka 9. ZSPNFT Financiranjem terorizma istim Zakonom smatra se osiguravanje ili prikupljanje sredstava, odnosno pokušaj osiguravanja ili prikupljanja sredstava, zakonitih ili nezakonitih, na bilo koji način, izravno ili neizravno, s namjerom da se upotrijebe ili sa znanjem da će biti upotrijebljena, u cijelosti ili dijelom, od strane terorista ili terorističke organizacije u bilo koju svrhu, što uključuje i počinjenje terorističkoga kaznenog djela, ili od strane osoba koje financiraju terorizam.

Terorističko kazneno djelo je kazneno djelo propisano člankom 2. Međunarodne konvencije o sprječavanju financiranja terorizma (»Narodne novine – Međunarodni ugovori«, br. 16/03.) te kazneno djelo terorizam i kaznena djela povezana s terorizmom propisana u glavi Kaznenog zakona koja propisuje kaznena djela protiv čovječnosti i ljudskog dostojanstva.

Za potrebe za potrebe mjera, radnji i postupaka za sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma koje provode obveznici iz članka 9. ZSPNFT, Terorist je fizička osoba koja:

1. počini ili pokuša počiniti terorističko kazneno djelo koristeći bilo koja sredstva, izravno ili neizravno, nezakonito i voljno
2. sudjeluje u počinjenju terorističkoga kaznenog djela
3. organizira ili upravlja drugima u počinjenju terorističkoga kaznenog djela
4. svjesno pridonese počinjenju jednoga ili više terorističkih kaznenih djela od strane pojedinca ili grupe osoba koje djeluju iz zajedničkih interesa: s ciljem nastavljanja kriminalne aktivnosti ili kriminalnih interesa pojedinca ili grupe, u kojem slučaju takva aktivnost ili interes uključuje počinjenje terorističkoga kaznenog djela, ili sa sviješću o namjeri pojedinca ili grupe da počini terorističko kazneno djelo.

Za potrebe za potrebe mjera, radnji i postupaka za sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma koje provode obveznici iz članka 9. ZSPNFT, Teroristička skupina odnosno organizacija odnosi se na sve grupe terorista koje:

1. počine ili pokušavaju počiniti terorističko kazneno djelo na bilo koji način, izravno ili neizravno, protuzakonito i svojevóljno
2. sudjeluju kao suučesnici u terorističkim kaznenim djelima
3. organiziraju ili usmjeravaju druge da počine teroristička kaznena djela
4. doprinose počinjenju terorističkih kaznenih djela od strane pojedinca ili grupe osoba koje postupaju sa zajedničkom svrhom kada se doprinos daje namjerno i s ciljem nastavljanja terorističkoga kaznenog djela ili sa saznanjem o namjeri pojedinca ili grupe da će počiniti terorističko kazneno djelo.

SURADNJA NADLEŽNIH TIJELA

Suradnja domaćih nadležnih tijela na području suzbijanja terorizma i sprječavanja financiranja terorizma je institucionalizirana kroz rad slijedećih skupina:

- MIRS - u radu skupine sudjeluju predstavnici 11 institucija: UZSPN, DORH, Financijski inspektorat, Porezna uprava, Carinska uprava, HNB, HANFA, SOA, Ministarstvo pravosuđa i MVEP.
- Stalna koordinacijska skupina za provođenje provedbe međunarodnih mjera ograničavanja
- Nacionalno povjerenstvo za prevenciju i suzbijanje terorizma

SUSTAV SPRJEČAVANJA PRANJA NOVCA I FINANCIRANJA TERORIZMA U RH

Zakon i međunarodni standardi određuju da sustav sprječavanja pranja novca i financiranje terorizma nije u nadležnosti samo jedne institucije nego je to sustav u kojem su zakonski definirane uloge svakog sudionika i njihova međusobna interakcija i suradnja.

UZSPN je samo jedna karika u lancu u sustavu suzbijanja pranja novca i financiranja terorizma koja tek u interaktivnoj suradnji s drugim nadležnim tijelima (DORH, USKOK, MUP, SOA, HNB, HANFA i nadzornim službama Ministarstva financija) i stranim financijsko-obavještajnim jedinicama može u potpunosti dati svoj puni doprinos u cilju sprječavanja korištenja financijskog sustava RH za pranje novca i financiranje terorizma.

1.1. Tijela prevencije:

Obveznici: kreditne institucije, kreditne unije, ovlaštene mjenjači, osiguravajuća društva, priređivači igara na sreću, brokeri, odvjetnici, javni bilježnici, porezni savjetnici i drugi.

Ključni element preventivnog sustava je obveza kreditnih institucija i drugih ZSPNFT-om određenih obveznika obavješćivati UZSPN o:

- sumnjivim (gotovinskim i negotovinskim) transakcijama kada kreditne institucije i drugi obveznici utvrde sumnju na pranje novca i financiranje terorizma bez obzira na visinu transakcije (režim sumnjivih transakcija) (čl. 56. ZSPNFT),
- kreditne institucije i drugi obveznici su o sumnjivoj transakciji dužni UZSPN obavijestiti prije izvršenja sumnjive transakcije i obvezni su navesti razloge za sumnju na pranje novca i financiranja terorizma.

1.2. Tijela nadzora:

Nadzorna tijela: obavljaju nadzor nad obveznicima u pogledu primjene mjera za sprječavanje pranja novca i financiranje terorizma temeljem ZSPNFT:

- a) Hrvatska narodna banka,
- b) Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga,
- c) Financijski inspektorat Republike Hrvatske,
- d) Porezna uprava,
- e) Carinska uprava.

Hrvatska narodna banka: nadzire provedbu ZSPNFT kod kreditnih institucija.

Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga: nadzire provedbu ZSPNFT kod sudionika tržišta kapitala, fondova i osiguranja.

Financijski inspektorat: nadzire provedbu ZSPNFT, kao primarni nadzornik, u sektoru tzv. nebankovnih financijskih institucija (ovlaštenih mjenjača, pružatelja usluga transfera novca i

dr.), te u sektoru profesionalnih djelatnosti (odvjetnici, javni bilježnici, računovođe, revizori i porezni savjetnici).

Porezna uprava: nadzire provedbu ZSPNFT kod priređivača igara na sreću. Porezna uprava također provjerava poštuju li domaće pravne i fizičke osobe propisano ograničenje naplate ili obavljanja plaćanja u gotovini u iznosu preko 75.000,00 HRK, odnosno u poslovima s nerezidentima u vrijednosti preko 10.000,00 EUR-a.

Carinska uprava: nadzire prijenos gotovine preko državne granice.

1.3. Ured za sprječavanje pranja novca:

UZSPN kao hrvatska financijsko obavještajna jedinica je posredničko tijelo, s jedne strane, između financijskog i nefinancijskog sektora (kreditnih institucija i dr.), koji UZSPN-u prijavljuju sumnjive transakcije i tijela za provedbu zakona (policije i odvjetništva), te sudova, s druge strane.

1.4. Tijela kaznenog progona:

Policija: provodi policijske izvode i financijske istrage kaznenog djela pranja novca postupajući po predmetima iniciranim od strane UZSPN, od strane drugih tijela nadzora, i pokrenutih na vlastitu inicijativu.

Državno odvjetništvo: usmjerava rad policije u obradama pranja novca po predmetima UZSPN, te po predmetima drugih tijela iz sustava sprječavanja pn/ft, te koordinira rad drugih nadzornih tijela.

1.5. Pravosuđe:

Sudovi: pred sudom se provodi kazneni postupak za kazneno djelo i oduzimanje imovinske koristi ostvarene kaznenim djelom, koji su inicirani od strane svih nadležnih tijela iz sustav sprječavanja pn/ft.

ANALIZA SUMNJIVIH TRANSAKCIJA

Sukladno odredbama Zakona o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma obveznici (kreditne institucije i dr.) dužni su bez odgode obavijestiti UZSPN kada zna, sumnja ili ima razloga sumnjati da u vezi sa sumnjivom transakcijom postoje razlozi za sumnju na financiranje terorizma.

FINANCIRANJE TERORIZMA – statistički pokazatelji UZSPNa:

Godina	Obveznici ZSPNFT	Državna tijela	Strana FOJ	Ukupno	Analitička obrada	Proslijeđeni slučajevi
2014.	3	4	0	7	7	6
2015.	7	1	5	13	12	10
2016.	5	2	6	13	10	12
2017.	6	4	4	14	15	11
2018.	5	2	2	9	8	6
UKUPNO	26	13	17	56	52	45

Izvor: Godišnja izvješća o radu Ureda za sprječavanje pranja novca

U razdoblju od 1.1.2014. do 31.12.2018. je zaprimio ukupno 56 obavijesti sa sumnjom na financiranje terorizma. Od obveznika (banke i dr.) zaprimljena je 26 obavijest o sumnjivim transakcijama sa sumnjom na financiranje terorizma. S druge strane, UZSPN je od državnih tijela zaprimio 13 obavijesti, a od inozemnih financijsko-obavještajnih jedinica 17 obavijesti sa sumnjom na financiranje terorizma.

Obavijesti o sumnjivim transakcijama sa sumnjom na financiranje terorizma koje obveznici prijavljuju UZSPN u najvećem broju odnose se na prijave od strane bankarskog sektora. Kod takvih prijava u velikom broju slučajeva riječ je o doznakama iz zemalja koje su zahvaćene ratnim zbivanjima i kao takve nemaju adekvatne preventivne mjere na području borbe protiv pranja novca i financiranja terorizma, kao i o obavijestima koje se odnose na transakcije pravnih ili fizičkih osoba za koje postoji sumnja da bi mogle biti povezane s terorističkim organizacijama. (razlozi za prijavu su uglavnom geografsko porijeklo klijenata).

Statistički pokazatelji ukazuju na mali broj obavijesti sa sumnjom na financiranje terorizma koje obveznici (kreditne institucije i dr.) dostavljaju UZSPN. U razdoblju od 2014. do 2018. zaprimljena je ukupno 26 obavijest sa sumnjom na financiranje terorizma. U ranijem promatranom razdoblju od 2011. do 2014. zaprimljeno ih je 15.

Nakon zaprimanja obavijesti sa sumnjom na moguće financiranje terorizma, UZSPN na temelju prikupljenih informacija provodi analitičku obradu, te takve slučajeve prosljeđuje drugim državnim tijelima na nadležno postupanje.

Po završenoj analitičkoj obradi obavijesti o sumnjivoj transakciji sa sumnjom na financiranje terorizma, UZSPN o rezultatima analitičke obrade obavještava nadležna državna tijela (SOA i MUP).

Što se tiče slučajeva sa sumnjom na financiranje terorizma koji su UZSPN dostavljeni od državnih tijela ili od inozemnih financijsko-obavještajnih jedinica, riječ je uglavnom o sumnjivim osobama o kojima postoje određena saznanja da su ili bi mogle biti povezane s terorističkim organizacijama, terorističkim napadima, njihovom financiranju, itd., te se u takvim slučajevima od UZSPN traži provjera navedenih osoba. Nakon izvršenih provjera i provedene analitičke obrade, UZSPN o prikupljenim saznanjima i rezultatima analitičke obrade obavještava nadležna tijela ili inozemne financijsko-obavještajne jedinice na temelju čijih prijedloga su provjere i vršene.

SOA je temeljem zaprimljenih obavijesti o sumnjivim transakcijama u kontekstu sumnji na financiranje terorizma u svim slučajevima poduzela odgovarajuća postupanja, pri čemu nisu utvrđene činjenice koje bi ukazivale na postojanje financijskih transakcija čiji cilj bi bilo financiranje terorizma.

ADEKVATNOST RESURSA

SOA

Najveći broj zaposlenika SOA-e čine ovlaštene službene osobe, dok manji dio čine namještenici. Sigurnosno-obavještajna djelatnost zahtijeva stručnjake brojnih specijalnosti i profila, poput ekonomista, informatičara, politologa, pravnika, kriminalista, profesora stranih jezika, elektrotehničara i drugih struka. Obrazovna i stručna širina zaposlenika omogućuje SOA-i provedbu cijelog spektra potrebnih zadaća. Tri četvrtine zaposlenika SOA-e ima neku

od razina višeg i visokog obrazovanja. U ukupnom broju zaposlenih oko 40% su žene koje ravnopravno obavljaju sve poslove iz djelokruga SOA-e. SOA svojim djelatnicima pruža mogućnosti profesionalnog razvoja na različitim područjima, pri čemu se posebna pozornost pridaje stručnom usavršavanju i obučavanju u raznim vještinama. U zadnje tri godine SOA je osobiti naglasak stavila na razvoj ljudskih potencijala kroz stručna osposobljavanja i specijalističke tečajeve djelatnika.

U 2016. godini proračun SOA-e iznosio je oko 315 milijuna HRK dok je proračun za 2017. godinu iznosio 327 milijuna HRK. Ovo je bilo prvo povećanje proračuna SOA-e od 2011. godine i označava početak još značajnijeg ulaganja u razvoj novih sposobnosti čime se dugoročno ulaže u ukupnu sigurnost Republike Hrvatske.¹⁰¹

SOA raspolaže adekvatnim resursima za kvalitetno obavljanje potrebnih zadaća po predmetnoj problematici.

MUP

Prema odredbama Zakona o policiji specijalizacija, stručno osposobljavanje, usavršavanje i policijski trening provode na načelima cjeloživotnog obrazovanja i upravljanja karijerom. U okviru Policijske akademije planiraju se i provode trajne interne edukacije policijskih službenika specijaliziranih za pranje novca i financijske istrage. Policijski nacionalni ured za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta u suradnji s drugim nadležnim institucijama provodi interne edukacije policijskih službenika. Također, policijski službenici sudjeluju na adekvatnim oblicima vanjske edukacije, organizirane od strane drugih domaćih ili međunarodnih institucija.

MUP raspolaže adekvatnim ljudskim, financijskim i drugim resursima potrebnim za borbu protiv financiranja terorizma.

Policijski nacionalni ured za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta (PNUSKOK) koji je formiran s ciljem uspješnije borbe protiv najsloženijih vidova kriminaliteta, ustrojen je kao organizacijska jedinica Uprave kriminalističke policije Ravnateljstva policije u čije sastavu se nalazi ukupno osam Službi od kojih je četiri tzv. „strateških“ (Služba organiziranog kriminaliteta, Služba kriminaliteta droga, Služba gospodarskog kriminaliteta i korupcije i Služba terorizma) i četiri regionalna operativna odjela (Zagreb, Rijeka, Split, Osijek). Ustrojavanjem PNUSKOK-a formirana su unutar tog Ureda i specijalizirana radna mjesta policijskih službenika za financijske istrage. Osim navedenih policijskih službenika za financijske istrage u većim policijskim upravama rade policijski službenici koji su također specijalizirani za provođenje financijskih istraga.

MEĐUNARODNA SURADNJA

Pravni okvir za međunarodnu pravnu pomoć su: Zakon o međunarodnoj pravnoj pomoći u kaznenim stvarima, Zakon o kaznenom postupku, Zakon o pravosudnoj suradnji u kaznenim stvarima s državama članicama EU, Međunarodna konvencija o sprječavanju financiranja terorizma – ratificirana i na snazi u Republici Hrvatskoj.

UZSPN ostvaruje međunarodnu suradnju kroz zaštićeni web sustav za sigurnu elektroničku razmjenu podataka između financijsko obavještajnih jedinica – Egmont Secure Web, i kroz

¹⁰¹ SOA Javno izvješće 2017. str. 30

zaštićenu decentraliziranu računalnu mrežu za međunarodnu razmjenu obavještajnih podataka između financijsko-obavještajnih jedinica kojom su povezane sve države članice Europske unije – FIU.net.

SOA sukladno svojoj nadležnosti, kontinuirano na međunarodnoj razini razmjenjuje podatke sa stranim sigurnosnim sustavima vezano uz suprotstavljanje terorističkim aktivnostima, što uključuje i podatke vezano uz sumnju na financiranje terorizma.

Unutar MUP-a Služba za međunarodnu policijsku suradnju, Sektora za potporu kriminalističke policije Uprave kriminalističke policije predstavlja nacionalnu koordinacijsku točku i središnju točku prvog kontakta u razmjeni podataka u međunarodnoj suradnji svih tijela za provođenje zakona u Republici Hrvatskoj. Služba je na razini MUP-a određena kao jedinstvena točka kontakta na nacionalnoj razini sa drugim jedinicama Europolu, Uredima S.I.Re.N.E, Uredima Interpola, policijskim službama u RH sukladno uputi o postupanju s predmetima u operativnoj međunarodnoj policijskoj suradnji, stranim časnicima za vezu u RH i inozemstvu i domaćim policijskim časnicima u inozemstvu, zemljama članicama Pruskog ugovora radi razmjene informacija o DNK profilima, otiscima prstiju i podacima o motornim vozilima, nadležnim tijelima vezano za provedbu Zakon o provedbi Uredbe (EU) br. 98/2013 Europskog parlamenta i Vijeća od 15. siječnja 2013. o stavljanju na tržište i uporabi prekursora eksploziva (Narodne novine broj 41/16), Nadležnim tijelima temeljem Zakona o pojednostavljenu razmjene podataka između tijela država članica EU nadležnih za provedbu zakona, nadležnim tijelima u postupcima kontroliranih isporuka, @-ON mreža – organizirane kriminalne skupine, te kontakt točka sa inozemnim Uredima za oduzimanje protupravno stečene imovinske koristi.

Služba za međunarodnu policijsku suradnju godišnje razmijeni preko 250.000 poruka, točnije:

- 2014. - 202.630 poruke,
- 2015. - 259.252 poruke,
- 2016. - 230.718 poruke,
- 2017. – 322.747 poruke,
- 2018. - 293.696 poruke.

Međutim, obzirom na količinu razmijenjenih poruka i zaduženih predmeta, nije moguće izdvojiti podatke po kriteriju kazneno djelo Financiranje terorizma.

Pored navedenog Služba terorizma od 01.03.2016. ima i poseban pristup Europolovom komunikacijskom kanalu – Siena CT portalu, gdje samostalno razmjenjuju poruke s drugim državama i organizacijama.

Uvidom u Europolov sustav/kanal razmjene podataka - CT SIENA, utvrđeno je kako je putem navedenog portala zaprimljeno 20 poruka/zahtjeva za dostavom podataka/provjerama o osobama i sl., koje se povezuju/odnose na kriminalistička istraživanja kaznenog djela Financiranje terorizma.

Za napomenuti je pri tome kako su se u navedenim porukama/zahtjevima tražile uobičajene provjere za osobe iz raspoloživih internih i službenih evidencija, koje osobe su bile predmet istraživanja u zemljama članicama Europolu, a koja istraživanja su provođena zbog sumnje u počinjenje kaznenog djela Financiranje terorizma.

U navedenom razdoblju nije bilo zaprimljenih i upućenih zahtjeva za međunarodnu pravnu pomoć za Financiranje terorizma na temelju Varšavske konvencije.

MEĐUNARODNE RESTRIKTIVNE MJERE

Osim pravne stečevine EU za provedbu mjera ograničavanja u hrvatskom pravnom sustavu primjenjuju se sljedeći unutarnji pravni akti:

- Zakon o međunarodnim mjerama ograničavanja (Narodne novine, broj 139/2008, 41/14, 63/19),
- Odluka o određivanju tijela državne uprave i nositelja javnih ovlasti nadležnih za nadzor nad provedbom međunarodnih mjera ograničavanja utvrđenih pravnim aktima Europske unije (Narodne novine, broj 10/2014).

Zakon o međunarodnim mjerama ograničavanja (Narodne novine, broj 139/08, 41/14, 63/19 dalje u tekstu: ZMMO) određuje procedure za uvođenje, primjenu i prestanak primjene restriktivnih mjera od strane Republike Hrvatske.

Zakon o izmjenama i dopuni Zakona o međunarodnim mjerama ograničavanja (Narodne novine, broj 41/14) stupio je na snagu 8. travnja 2014. Izmjene i dopune ZMMO izvršene su, iz razloga što su ulaskom Republike Hrvatske u Europsku uniju, pravni propisi EU iz područja mjera ograničavanja postali sastavni dio unutarnjeg hrvatskog pravnog sustava. Izmjenama ZMMO utvrdilo se nadležno državno tijelo za provedbu financijskih mjera ograničavanja. Sukladno praksi u državama članicama EU, za primjenu financijskih sankcija nadležno je Ministarstvo financija.

Mjere ograničavanja mogu biti prekid diplomatskih odnosa, potpuni ili djelomični prekid gospodarskih odnosa, potpuna ili djelomična ograničenja uvoza, izvoza, provoza, pružanja usluga te prometnih, poštanskih i drugih komunikacija, embargo na oružje, ograničenja ulaska u zemlju, ograničenja raspolaganja imovinom i druge mjere u skladu s međunarodnim pravom

Odredbama ZMMO propisano je: osnivanje stalne koordinacijske skupine za nadzor primjene međunarodnih restriktivnih mjera, a vodi je predstavnik Ministarstva vanjskih i europskih poslova; ustanovljavanje baze podataka o restriktivnim mjerama, koja će uključivati informacije o fizičkim, pravnim i ostalim osobama te pravila koja obuhvaćaju pristup trećih strana informacijama u bazi podataka, zaštitu podataka itd.; obveze svih pravnih i fizičkih osoba na primjenu mjera ograničavanja prema odredbama ZMMO i podnošenje informacija relevantnom ministarstvu za bazu podataka, na njegov zahtjev; proces primjene ograničenog raspolaganja imovinom; iznimke za koje sud može odlučiti u kontekstu ograničenog raspolaganja imovinom; sankcije (novčane ili zatvorske) za pravne i fizičke osobe, primjenjive u slučaju kršenja obveza prema ZMMO).

Fizičke i pravne osobe obvezni su osigurati izravnu primjenu mjera ograničavanja u svom djelokrugu rada. O provedbi mjera dužni su izvijestiti Ministarstvo vanjskih i europskih poslova koje koordinira provedbu mjera ograničavanja.

Mjere ograničenja raspolaganja imovinom provode se primjenom mjera zamrzavanja imovine na način utvrđen u odredbi članka 11. stavku 1. ZMMO:

„zamrzava se sva imovina koja je u vlasništvu, posjedu ili pripada subjektu prema kojem se mjere primjenjuju, ili je pod njegovom kontrolom ili nadzorom“. Osobama i subjektima pogođenima sankcijama sprječava se pristup zamrznutoj imovini. Zamrznuta imovina i sredstva ne smiju im se učiniti dostupnima. Sud može odobriti odmrzavanje zamrznute imovine

Odlukom Vlade Republike Hrvatske koje je stupila na snagu 16.7.2009. ustanovljena je Stalna koordinacijska skupina za nadzor primjene međunarodnih restriktivnih mjera te za nadzor i koordinaciju primjene restriktivnih mjera.

Odlukom o određivanju nadležnih tijela državne uprave za nadzor nad provedbom mjera ograničavanja EU koja je stupila na snagu 4. veljače 2014. utvrđena je nadležnost državne uprave i nositelja javnih ovlasti za nadzor nad provedbom mjera ograničavanja utvrđenih pravnim aktima Europske unije.

Za nadzor nad provedbom financijskih ograničenja, kao što su zamrzavanje sredstava i gospodarskih izvora, ograničenja financiranja i pružanja financijskih potpora, nadležni su: Ministarstvo financija, HNB i HANFA.

Vežano za postupanje banaka i drugih obveznika u odnosu na fizičke i pravne osobe koje se nalaze na listama osoba povezanih s terorizmom (liste terorista), a u svezi pravodobne i ujednačene primjene odredbi ZSPNFT i obavješćivanja Ureda za sprječavanje pranja novca o sumnjivim transakcijama povezanim s terorizmom (što ne isključuje i moguću sumnju na pranje novca) sukladno ZSPNFT i pravilnicima, UZSPN je 11. studenog 2011. izdao Smjernicu u svezi postupanja obveznika (banka) s ciljem sprječavanja financiranja terorizma te je dostavio bankama i drugim obveznicima. Naime, bankama je naložena obveza trajnog praćenja svih promjena na Konsolidiranoj listi, što uključuje provjeru svih klijenata banke, odnosno usporedbu imena fizičkih osoba i naziva entiteta sa liste, sa onima iz registra komitenata pojedine banke. Na taj način mogućnost da neka od fizičkih/pravnih osoba sa Konsolidirane liste nesmetano posluje u bankarskom sustavu Republike Hrvatske svodi se na minimum. Banke su o navedenim provjerama obavezne kvartalno izvještavati UZSPN.

U 4. krugu evaluacije od strane Odbora Vijeća Europe MONEYVAL, Republika Hrvatska je dobila ocjenu „Djelomično usklađeno“ s Posebnom Preporukom III koja se odnosi na zamrzavanje i konfiskaciju sredstava ili druge imovine terorista, onih koji financiraju terorizam i terorističkih organizacija u skladu s rezolucijama UN. Utvrđeni su nedostaci u ZMMO kojim nije izrijekom propisano zamrzavanje imovine osoba koje nastupaju u ime ili korist subjekata na koje se primjenjuju međunarodne restriktivne mjere, zatim ne postoji učinkovit mehanizam za identificiranje osoba u kontekstu Rezolucije Vijeća sigurnosti UN-a 1373. i dr.

U promatranom razdoblju Hrvatska narodna banka je u redovnim neposrednim nadzorima kreditnih institucija HNB procjenjivala provedbu ZSPNFT i funkcioniranje sustava za otkrivanje i sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma. Vežano uz provedbu međunarodnih mjera ograničavanja neposrednim nadzorima je utvrđeno da dio banaka nije imao usvojen zaseban interni akt koji se referira na ZMMO i koji detaljno razrađuju procedure ograničavanja raspolaganja imovinom. U tom smislu bankama je dana preporuka za donošenje takvog internog akta što su banke prihvale i izvršile.

U pogledu korištenja sankcijskih listi neposrednim nadzorima utvrđeno je da sve banke koriste relevantne liste koje su ugrađene u aplikativne sustave banaka i redovno se ažuriraju. U svim bankama novi klijenti se prije uspostavljanja poslovnog odnosa obavezno uspoređuju s listama, a ista takva obrada pušta se periodički za sve klijente koje banke imaju u svojoj bazi. Nadalje, sankcijske liste uključene su u sustave banaka koji podržavaju provođenje platnog prometa. Za svako pronađeno podudaranje na osobe ili sankcijske režime automatski se kreira upozorenje

te se postupak otvaranja računa ili provođenja transakcije zaustavlja dok se ne obave odgovarajuće provjere.

Vezano za složene i neuobičajene transakcije kao i sumnjive transakcije, neposrednim nadzorima utvrđeno je da se takve transakcije prate prema listama indikatora. Primjena ovih lista kontinuirana je obveza zaposlenika što se osigurava internim aktima odnosno edukacijskim programima. Kod nekih banaka dio indikatora za prepoznavanje sumnjivih transakcija ugrađen je u aplikaciju kao automatski kontrolni mehanizam.

Većina banaka u svojim edukacijskim programima i materijalima obrađuje teme i specifične indikatore vezane upravo za financiranje terorizma.

Informacijski sustavi MoneyGram i Western Uniona također imaju aplikativno podržane procese vezano uz provođenje međunarodnih mjera ograničavanja odnosno provjeru osoba koje su na listi fizičkih i pravnih osoba pod financijskim sankcijama te na listi sankcijskih režima. U slučaju da se klijent nalazi na nekoj od sankcijskih lista transakcija se automatski blokira. Zastupnici IPP-a iz druge države članice u svojim edukacijskim programima obrađuju teme i specifične indikatore za financiranje terorizma.

Temeljem uvida u složene i neuobičajene transakcije i sumnjive transakcije koje su banke identificirale, evidentirale, analizirale ili prijavile UZSPN utvrđeno je da nije bilo prepoznavanja indikatora koji su vezani isključivo uz financiranje terorizma.

HANFA prilikom provedbe nadzora sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma, paralelno kod svojih subjekata nadzora, provjerava pridržavanje odredbi Zakona o međunarodnim mjerama ograničavanja.

Nadzorne aktivnosti uključuju sljedeću provjeru:

- poznavanje obveza iz ZMMO
- način i učestalost praćenja mjera ograničavanja
- primjenu mjera ograničavanja prilikom uspostave poslovnog odnosa
- ima li društvo uspostavljen poslovni odnos sa strankama koje imaju prebivalište/sjedište u nekom od sankcijskih režima
- je li društvo moralo primijeniti neku od mjera ograničavanja u odnosu na stranku i sl.

SEKTOR NEPROFITNIH ORGANIZACIJA

U 4. krugu evaluacije od strane Odbora Vijeća Europe MONEYVAL, Republika Hrvatska je dobila ocjenu „Djelomično usklađeno“ s Posebnom Preporukom VIII – koja se odnosi na sprječavanje zloupotrebe neprofitnih organizacija u svrhu financiranja terorizma.

Nastavno na suradnju između nadležnih tijela, tijekom 2015. napravljen je iskorak prema sektoru neprofitnih organizacija u vidu provođenja edukacije na području SPNFT predstavnika neprofitnih organizacija koji od 2015. redovito sudjeluju na redovnoj godišnjoj konferenciji o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma u organizaciji UZSPN.

U listopadu 2014. godine donesen je Zakon o financijskom poslovanju i računovodstvu neprofitnih organizacija (Narodne novine, br. 121/14) koji je stupio na snagu 1. siječnja 2015. godine. Zakon sveobuhvatno uređuje sustav financijskog poslovanja, računovodstva te nadzora nad financijskim poslovanjem i računovodstvom neprofitnih organizacija. Obveznici primjene neprofitnog računovodstva su: domaće i strane udruge i njihovi savezi, zaklade, fundacije, ustanove, umjetničke organizacije, komore, sindikati, udruge poslodavaca te sve druge pravne

osobe kojima temeljni cilj osnivanja i djelovanja nije stjecanje dobiti, za koje iz posebnih propisa proizlazi da su neprofitnog karaktera.

Navedenim Zakonom je uvedena obveza dostave financijskih izvještaja za sve neprofitne organizacije, ali prilagođeno visini prihoda i vrijednosti imovine te javna objave financijskih izvještaja kroz Registar neprofitnih organizacija kojeg vodi Ministarstvo financija.

Upis u Registar obavezan je za sve pravne osobe koje su sukladno čl. 2. st. 1. Zakona o financijskom poslovanju i računovodstvu neprofitnih organizacija obveznici primjene navedenog Zakona, a to su: domaće i strane udruge i njihovi savezi, zaklade, fundacije, ustanove, umjetničke organizacije, komore, sindikati, udruge poslodavaca, sve druge pravne osobe kojima temeljni cilj osnivanja i djelovanja nije stjecanje dobiti, za koje iz posebnih propisa proizlazi da su neprofitnog karaktera.

Neprofitne organizacije upisuju se u Registar neprofitnih organizacija nakon upisa u matične registre ili druge oblike osnivanja.

U Republici Hrvatskoj je s danom 31.12.2015. bilo registrirano ukupno 52.010 udruga, od čega je njih 15.767 uskladilo svoj statut sukladno Zakonu o udrugama, a time su predstavljale potencijalno prihvatljive prijavitelje na natječajima i javnim pozivima za financiranje projekata i programa udruga iz javnih izvora u 2015. Broj „pasivnih“ udruga (koje više od 8 godina nisu održavale Skupštinu) bilo je 23.321, dok je broj udruga u postupku prestanka djelovanja bio 881. Brisano je 3.333 udruga.

U Republici Hrvatskoj je s danom 31.12.2016. bilo registrirano ukupno 52.231 udruga, od čega je njih 25.109 uskladilo svoj statut sukladno Zakonu o udrugama, a time su predstavljale potencijalno prihvatljive prijavitelje na natječajima i javnim pozivima za financiranje projekata i programa udruga iz javnih izvora u 2016. Broj udruga s podnesenim zahtjevom za upis promjene statuta koji je bio u postupku rješavanja bio je 2.487, broj „pasivnih“ udruga (koje više od 8 godina nisu održavale Skupštinu) bilo je 24.537, dok je broj udruga u postupku prestanka djelovanja bio 934. Brisano je 5.983 udruga.

U Republici Hrvatskoj je s danom 31.12.2017. bilo registrirano ukupno 52.244 udruga, od čega je njih 29.497 uskladilo svoj statut sukladno Zakonu o udrugama, a time su predstavljale potencijalno prihvatljive prijavitelje na natječajima i javnim pozivima za financiranje projekata i programa udruga iz javnih izvora u 2017. Broj udruga s podnesenim zahtjevom za upis promjene statuta koji je bio u postupku rješavanja bio je 4.637, broj „pasivnih“ udruga (koje više od 8 godina nisu održavale Skupštinu) bilo je 24.261, dok je broj udruga u postupku prestanka djelovanja bio 1.042. Brisano je 7.692 udruga.

U Republici Hrvatskoj je s danom 31.12.2018. bilo registrirano ukupno 52.276 udruga, od čega je njih 32.590 uskladilo svoj statut sukladno Zakonu o udrugama, a time su predstavljale potencijalno prihvatljive prijavitelje na natječajima i javnim pozivima za financiranje projekata i programa udruga iz javnih izvora u 2018. Broj udruga s podnesenim zahtjevom za upis promjene statuta koji je bio u postupku rješavanja bio je 945, broj „pasivnih“ udruga (koje više od 8 godina nisu održavale Skupštinu) bilo je 23.863, dok je broj udruga u postupku prestanka djelovanja bio 1.048. Brisano je 9.324 udruga.

PRIJENOS GOTOVINE PREKO DRŽAVNE GRANICE

Carinska uprava je upravna organizacija u sastavu Ministarstva financija Republike Hrvatske čija je temeljna zadaća primjena carinskih, trošarinskih, poreznih i drugih propisa. Zakonom o carinskoj službi („Narodne novine, broj 68/13, 115/16, 39/19, 98/19) u članku 4. navedeni su poslovi carinske službe, pri čemu izdvajamo da je u točki 6. navedeno: otkrivanje, sprječavanje i suzbijanje prekršaja i kaznenih djela, njihovo otkrivanje i prikupljanje podataka o tim djelima i počiniteljima te provedba dokaznih radnji u prekršajnom i kaznenom postupku sukladno odredbama Zakona o kaznenom postupku, Prekršajnog zakona i Zakona o carinskoj službi. Nadalje, u točki 20. navedeno je da se provodi nadzor unosa i iznosa gotovine preko državne granice sukladno propisima o sprječavanju pranja novca i financiranju terorizma.

Ovlašteni carinski službenici imaju pravo u prekograničnom prometu pregledavati osobe te pregledavati i pretraživati prtljagu i druge stvari koje ove osobe nose sa sobom (članak 14. Zakona o carinskoj službi). Ove radnje obuhvaćaju i pravo provjere istovjetnosti osoba. Pri obavljanju nadzora i kontrole carinski službenici imaju pravo pregledati i pretražiti prijevozno i prijenosno sredstvo na bilo kojem mjestu.

Zakon o carinskoj službi dalje upućuje na primjenu deviznih propisa u slučajevima kada se u prekograničnom putničkom prometu pronađu sredstva plaćanja u iznosima većim od dopuštenih.

Sukladno Zakonu o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma Ministarstvo financija Carinska uprava dužna je poslati obavijest Uredu za sprečavanje pranja novca odmah ili najkasnije u roku od 3 dana od dana prijena gotovine:

- o svakoj prijavi unošenja ili iznošenja gotovine u domaćoj ili stranoj valuti preko državne granice u kunskoj protuvrijednosti od 10.000,00 EUR ili više;
- o svakom unošenju ili iznošenju gotovine preko državne granice koje nije bilo prijavljeno;
- u slučaju unošenja ili iznošenja, odnosno pokušaja unošenja ili iznošenja gotovine u domaćoj ili stranoj valuti preko državne granice u iznosu manjem od kunske protuvrijednosti iznosa od 10.000,00 EUR ako u vezi s osobom koja gotovinu prenosi, načinom prijena ili drugim okolnostima prijena postoje razlozi za sumnju na pranje novca ili financiranja terorizma.

Pri Područnim carinskim uredima Osijek, Rijeka, Split i Zagreb zaposleni su carinski službenici - kontakt osobe ovlaštene za dostavljanje Uredu za sprječavanje pranja novca podataka o zakonitom i nezakonitom prijenu gotovine preko državne granice.

Također se prema potrebi provode i edukacije kontakt osoba Ministarstva financija Carinske uprave za dostavljanje podataka o zakonitom i nezakonitom prijenu domaće i strane gotovine preko državne granice.

U slučaju otkrivanja nezakonitog prijena gotovine preko državne granice carinski će službenici sukladno Zakonu o carinskoj službi i Zakonu o deviznom poslovanju podnijeti protiv prekršitelja optužni prijedlog Financijskom inspektoratu.

U promatranom razdoblju od 01.01.2014. – 31.12.2018. godine u pogledu ispunjavanja i obavješćivanja Ureda za sprječavanje pranja novca, vezano uz prijave unošenja odnosno iznošenja gotovine preko državne granice, carinski službenici nisu evidentirali u sustav obavješćivanja, slučajeve da postoje razlozi ili sumnja na financiranje terorizma.

Financijski inspektorat Ministarstva financija je jedno od tijela nadležnih za nadzor primjene propisa o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma. Odlučivanje u prvom stupnju o prekršajima propisanim Zakonom o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma također je povjereno Financijskom inspektoratu.

Financijski inspektorat primarno provodi nadzor primjene ZSPNFT kod Hrvatske banke za obnovu i razvitak, Hrvatske pošte, ovlaštenih mjenjača, revizora, računovođa, poreznih savjetnika, odvjetnika, javnih bilježnika, pravnih i fizičkih osoba koje se bave odobravanjem kredita i zajmova, izdavanjem sredstava plaćanja, garancija ili jamstava, upravljanjem ulaganjima za treće osobe i savjetovanjem u vezi s tim, iznajmljivanjem sefova, pružanjem fiducijarnih usluga, trgovinom plemenitim metalima, dragim kamenjem, umjetničkim predmetima i antikvitetima, organiziranjem dražbi i posredovanjem u prometu nekretninama, te zastupnika i distributera institucija za platni promet i institucija za elektronički novac iz drugih država članica koji nisu u nadležnosti Hrvatske narodne banke.

Financijski inspektorat provodi ciljane nadzore kod svih obveznika temeljem procjene o povećanim rizicima pranja novca i financiranja terorizma.

Unutarnjom organizacijom poslova, nadzor primjene ZSPNFT povjeren je Službi za kreditne institucije i pružatelje platnih usluga, Službi za financijske institucije i financijsko posredovanje i Službi za nefinancijske subjekte. Na obavljanju poslova izravnog i neizravnog nadzora i s njima povezanim poslovima zaposleno je šesnaest ovlaštenih osoba. U službama i odjelima koji se bave nadzorom u području ZSPNFT nepopunjeno je ukupno sedamnaest radnih mjesta.

Analizom naprijed navedenih podataka procijenjena je niska ukupna ranjivost od financiranja terorizma u Republici Hrvatskoj.

- **AKCIJSKI PLAN ZA SMANJENJE IDENTIFICIRANIH RIZIKA OD PRANJA NOVCA I FINANCIRANJA TERORIZMA U REPUBLICI HRVATSKOJ**

Na temelju Nacionalne procjene rizika od pranja novca i financiranja terorizma u Republici Hrvatskoj donosi se Akcijski plan za smanjenje identificiranih rizika od pranja novca i financiranja terorizma.

Akcijski plan sadrži mjere za smanjenje identificiranih rizika, javnopravna i druga tijela određena nositeljima za provedbu pojedinih mjera kao i rok provedbe mjera.

Akcijski plan za smanjenje identificiranih rizika od pranja novca i financiranja terorizma u Republici Hrvatskoj			
Redni broj	Mjera	Izvršitelj	Rok provedbe mjere
1.	Organiziranje edukacija za službenike Ureda za sprječavanje pranja novca o kaznenim djelima i kaznenopravnim postupanjima	Ured za sprječavanje pranja novca	Kontinuirano tijekom 2020. i 2021.
2.	Organiziranje edukacija za službenike Ureda za sprječavanje pranja novca o poreznim prijevarama	Ured za sprječavanje pranja novca	Kontinuirano tijekom 2020. i 2021.
3.	Zapošljavanje financijskih istražitelja u Državnom odvjetništvu u Odjelima za istraživanje imovinske koristi stečene kaznenim djelom	Ministarstvo pravosuđa	Do kraja 2021.
4.	Nastavak jačanja suradnje i razmjene informacija putem Međuinstitucionalne radne skupine za nadzor sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma	Financijski inspektorat, Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga, Hrvatska narodna banka, Porezna uprava, Ured za sprječavanje pranja novca	Kontinuirano tijekom 2020. i 2021.
5.	Revizija sporazuma o razmjenjivanju informacija i suradnji na području nadzora nad provedbom Zakona o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma	Financijski inspektorat, Hrvatska narodna banka, Ured za sprječavanje pranja novca	Do kraja 2020.
6.	Edukacija o primjerima dobre prakse u području sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma za obveznike	Financijski inspektorat, Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga, Hrvatska narodna banka, Porezna uprava, Ured za sprječavanje pranja novca	Kontinuirano tijekom 2020. i 2021.

7.	Jačanje administrativnih kapaciteta nadzornog tijela	Hrvatska narodna banka	Do kraja 2021.
8.	Jačanje administrativnih kapaciteta Ureda za sprječavanje pranja novca i Financijskog inspektorata	Ministarstvo financija	Do kraja 2021.
9.	Povećanje broja nadzornih aktivnosti temeljem utvrđenim rizicima od pranja novca i financiranja terorizma	Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga	Kontinuirano tijekom 2020. i 2021.
10.	Redovito dostavljanje povratne informacije obveznicima vezano za prijavu sumnjivih transakcija, sredstava i osoba	Ured za sprječavanje pranja novca	Kontinuirano tijekom 2020. i 2021.
11.	Prikupljanje i analiza statističkih podataka i drugih informacija za nefinancijski sektor obveznika kroz izradu i slanje upitnika obveznicima radi prikupljanja potrebnih informacija u svrhu procjene rizika, te vođenje baza podataka koje će se redovito ažurirati	Financijski inspektorat, Porezna uprava	Kontinuirano tijekom 2020. i 2021.
12.	Jačanje informatičke infrastrukture Ministarstva financija nabavom novih i održavanjem postojećih aplikacija	Ministarstvo financija	Do kraja 2021.
13.	Organiziranje kontinuirane edukacije zaposlenika nadzornih tijela	Financijski inspektorat, Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga, Hrvatska narodna banka, Porezna uprava	Kontinuirano tijekom 2020. i 2021.